

אנחנו "מגש הכסף"

שעליו קם לתחייה חבל לכיש
לזכר חיילי צה"ל, נופלי הקרבות ותקריות האש
ונופלי פעולות האיבה,
בשטחי המועצה האזורית לכיש

ליקט, ערך וכתב: ירון משולם
מקים "מרכז מורשת שקף וחבל לכיש"
מרס 2024

אנחנו "מגש הכסף"

שעליו קם לתחייה חבל לביש
לזכר חיילי צה"ל, נופלי הקרבות ותקריות האש
ונופלי פעולות האיבה,
בשטחי המועצה האזורית לביש

ליקט, ערך וכתב
ירון משולם - מקים "מרכז מורשת שקף וחבל לביש"
מרס 2024

הקדמה:

חבל לכיש היה מאז ומתמיד אזור למאבקים ולתקריות ביטחוניות, עוד משחר ההיסטוריה. היותו פרוזודור למעבר בין אזור חברון לאזור אשקלון - עזה ולים, יצר מאבקים רבים לשליטה על האזור.

החל ממלחמת השחרור ועד למלחמת ששת הימים, עבר במזרח החבל הגבול עם ירדן, שלאורכו היה פרוס הלגיון הירדני והכפרים המערביים של חברון, אשר חלקם היו פליטים מהכפרים שפוננו במלחמת השחרור (דווימה, קוביבה, אום א-שקף, בית ג'ברין). כפרים שהתפנו גם משטחי המרעה שלהם ומקורות המים.

במלחמת השחרור במבצע יואב, היו תקריות רבות מול הצבא המצרי, הלגיון הירדני וכפריי הסביבה (חירבת א-סיכה למשל), דבר שגרם לנפגעים אצל כוחותינו.

לאחר פינוי הכפרים בסוף אוקטובר 1948, היו חדירות מרובות של הכפריים לשטח מדינת ישראל: למרעה, לקחת ציוד שננטש בכפרים, לגניבות, לפיגועים ולמעבר לעזה. כל זאת בחסות הלגיון הירדני, דבר שגרם לתקריות אש רבות. בתחילה התקריות היו נגד כוחות הצבא והחל משנת 1955 כשהוקמו ההיאחזויות אמציה ולכיש, גם כנגד ההתיישבות. באירועים אלו נהרגו למעלה משישים חיילי צה"ל ומתיישבים ויש עד היום 3 נעדרים שמקום קבורתם לא נודע.

שטח המועצה היה בנוסף, שטח קרבות מדממים מול הצבא המצרי שהשתלט על ציר מג'דל-פלוג'ה - בית גוברין (כביש 35 היום) וניתק את הנגב. לאורכו הוא הציב משלטים רבים: עירק סוידאן (מצודת גבעתי כיום), בית-עפה, כרתיה, פלוג'ה, עיראק אל מנשיה (קרית גת כיום), וטריזים לכיוון בית גוברין (רעי, מאסרה). קרבות אלו גבו חייהם של מאות מחיילי צה"ל (חרגתי קצת מגבולות המועצה כדי להשלים את ה"תצור"). כל האירועים האלו נמצאים בענן נתונים מפוזר, חלקם בכתובים שנשתכחו ואין חיבור בין האירועים השונים והזמנים, והפרשנות לחלק גדול מהאירועים עוותה במהלך הזמן, לאו דווקא לטובה. מטרת הספר הזה, להזכיר ולתת את הכבוד המגיע לכול אותם לוחמים נפלאים, שהם "מגש הכסף" של הקמת מדינת ישראל וחבל לכיש. לוחמים שנלחמו בחירוף נפש עד טיפת דמם האחרונה, בגבורה עילאית ובחלק מהקרבות בנחיתות מספרית. חלקם היו עולי גח"ל (גיוס חוץ לארץ), שבאו ללחום את תקומת העם היהודי בארץ ישראל לבד, לפני עליית משפחותיהם.

חלקם הגדול לא זכו להיחנות מהמדינה החדשה, אלא רק למות למענה, ככתוב בשיר "האחד מן הגח"ל": **"עוד הארץ הזאת לא נתנה לו, לא ידיד, לא פינה למקלט, לא שמחה מן האלף הללו, אשר לנו היו למתת. לא, כי רק את חייו, פליטי חרב, הוא קבל על החוף מידה. אבל גם את חייו, אי בערב, הוא השיב בנפלו בעדה."**

בנוסף חלקם היו חללי "נצר אחרון", חיילים שנותרו בחיים לבד, לאחר שכל משפחותיהם הושמדו בשואה ולא נותרו להם קרובים שינציחו את שמם. בספר גם הוספתי את כל חללי הטרור מהמתיישבים והאזרחים, שהופנה כלפיהם בשטחי המועצה לאחר הקמת ההתיישבות והם נפלו בכדורי המרצחים הפאדיונים אשר ארבו להם, והרגום.

בסוף יש פרק על כל חללי צה"ל ופעולות האיבה, שהם תושבי המועצה. אני חייב לציין את היחידה להנצחת חללי צה"ל שעושה עבודת קודש לשימור זכרם לנצח וחלק ניכר מהחומר נלקח מ"אתר יזכור של משרד הביטחון". בנוסף חומר שנלקח מארכיון צה"ל, שאנשיו עושים עבודת שימור מדהימה. לחומר זה השלמתי ממקורותי שאספתי לאורך השנים, את נסיבות המוות של החללים.

ירון משולם

פרק א'

קרבות ותקריות אש, במלחמת השחרור במזרח לכיש:

מקרא:

1. חרבת מאסרה ליד לכיש - חטיבת גבעתי מבצע יואב 16-18.10.48
2. הקרב לכיבוש משטרת בית גוברין - גד' 52 גבעתי 25.10.48
3. הקרב ליד חירבת א-סיכה - חטיבת גבעתי גד' 53 29.11.48
4. הקרב ליד חירבת א-סיכה - חטיבת גבעתי גדוד 53 2/12/1948
5. הקרב ליד ח' א-סיכה - חטיבת אלכסנדרוני - 20.12.48
6. פיגוע ליד לכיש - פלוגה ב' גדוד 8 חטיבת הנגב 31.3.1949
7. קרב "המחלקה של פני" - מחלקה 2 פל' ב' הגדוד ה-8 של חטיבת הנגב 20.4.49
8. רכב שעלה על מוקש אזור בית גוברין - חטיבת הנגב - 14.12.49
9. תקרית ליד בית גוברין 25.8.50
10. רכב צבאי שעלה על מוקש ליד בית גוברין - בסיס ההכשרות 27.8.50
11. תקרית ליד בית גוברין, חייל נח"ל נהרג - בסיס ההכשרות 11.4.51
12. תקרית בסיור ליד בית אל בורג' 19.11.1951

13. נעדר מצמת פלוגות לכיוון בית גוברין 23.1.53
14. תקרית של גודוד 21 מחטיבת גולני באזור דווימה 17.7.53
15. תקרית ליד בית גוברין 16.12.53
16. חיילים נהרגו ליד בית גוברין 16.12.53
17. התקלות סיור ליד טור א-נימר 12.2.55
18. תקרית סיור ליד אידנא - נח"ל נחושה 18.4.56
19. קרב ליד אידנא (דווימה) "קרב השבעה" - חיילי קורס מכ"ים - 10.9.56
20. תקרית דו"צ ליד אמציה - נח"ל אמציה 20.9.56
21. תקרית ליד להב 24.3.58
22. תקרית תל מירסים - הנדסה וצנחנים 10.5.66
23. עלייה על מוקש של סיור צנחנים ציר הפטרולים הדרומי 12.11.66
24. תקרית קומנדקר הקצינים ליד בית גוברין שעלה על מוקש 20.4.71
25. פיגוע מטען חבלה ליד שקף 5.6.1993

פרק ה'

נתונים כלליים.

פרק ו'

רשימה מרוכזת של חללי צה"ל
שנהרגו בתקריות במזרח לכיש.

פרק ז'

רשימה מרוכזת של חללי צה"ל
שנהרגו במערב לכיש בקרבות כרתיה ובית עפה.

פרק ח'

נפגעי טרור בשטחי המועצה.

פרק ט'

חללי צה"ל וטרור תושבי המועצה לפי יישוב.

פרק י'

טבלת אירועי טרור , תקריות אש וקרבות לאורך השנים .

פרק א'

קרבות ותקריות אש, במלחמת השחרור במזרח לכיש:

רקע - כאשר פרצה מלחמת העצמאות, באזור לכיש היו לא מעט כפרים ערביים שבמהלך המלחמה נטשו במזרח לכיש:

אום א - שקף, דווימה וקוביבה, כפרים אלו ברובם ניטשו במהלך המלחמה, תושביהם נמלטו ברובם אל מזרח לגבול עם ירדן (חלקם, המערביים גם לעזה). במזרח לכיש התושבים נטשו את הכפרים וגם את השטחים החקלאיים ועברו מזרחה, הם עברו לכפרים ממזרח לגבול (כגון: אידנא), חלקם לאזור חברון וחלקם לירדן. השטח במזרח לכיש נתפש ע"י צה"ל ובשנות החמישים גם הוקמו ההיאחזויות: נחושה, לכיש ואמציה. אזור זה הפך להיות "המערב הפרוע" או "טכסס" בלשון התושבים, המון תקריות ירי ופיגועים, בתחילה מול הצבא ואח"כ גם מול היישובים החדשים.

האירועים המתקפות והתקריות, נגרמו מצד אחד ע"י הליגיון הירדני שחלקו מורכב מתושבי הכפרים וחלקם ע"י תושבי הכפרים שקלטו את פליטי הכפרים במזרח לכיש. תקריות אלו גרמו ללא מעט הרוגים, מקרב חיילי צה"ל ומהמתיישרים.

1. גבעתי - חרבת מאסרה ליד לכיש, חטיבת גבעתי מבצע יואב 10.48-16-18:

הקרב: כחלק מ"מבצע יואב" נשלח גדוד 53 של גבעתי לתפוס את "הטריז המזרחי", כדי לשלוט על הדרך לבית גוברין ולנתק את הכוחות המצריים מאזור פלוג'ה (פלוגות) ועירק אל מנשיה (קריית גת כיום), לבית גוברין. במסגרת זו, פלוגות הגדוד ישתלטו על הגבעות השולטות על הציר באזור צמת לכיש היום. במסגרת זו, פלוגה ד' נשלחה לתפוס את חרבת מאסרה הנמצא מצפון לצמת לכיש. ההשתלטות הייתה בקלות וללא התנגדות, הכוח התמקם והחל לבנות עמדות ומחסות. המצרים ניסו לתקוף ממזרח מכיוון בית גוברין, אך כשראו שהם חשופים, ניסו לתקוף מצפון דרך חירבת עטאלה, אך נהדפו גם בסיוע הצלפים של הכוח. במתקפה זו נהרגו מאיר שרעבי ומשה (מוריס) בוטרו. לאחר יומיים החל המצרים בהפגזה כבדה על המשלט בחירבת מאסרה ובהתקפה זו שפסקה לבסוף, נהרג הרס"פ יעקב צימרמן.

בדף הקרבי של אבא קובנר שונה השם של הגבעה מחירבת מאסרה ל"גבעת יעקב".

בכוח היה גם חזי אשל, אביו של מפקד חיל האוויר לשעבר, אמיר אשל.

האנדרטה המקורית לרגלי הגבעה

השלט המקורי לרגלי הגבעה

השלט ביער המלאכים

הרוגי הקרב:

א. טוראי בוטנרו משה (משה'לה) מוריס (חטיבת גבעתי)

16.10.48

טוראי משה (משה'לה) בוטנר מוריס, נולד בתאריך 14.8.1923 למלכה ופרידל שלמה, בעיר דורולוי אשר ברומניה. הוא גמר בית ספר עממי. יצא בשלום מזוועות ימי השואה ועבד בפקידות, אך מיהר להיענות לקריאה מהארץ וב-1947 יצא לדרך. בקשיים רבים עבר את גבולות הונגריה ואוסטריה ובבואו לגרמניה, הצטרף לקיבוץ ועסק בהכשרה חקלאית

וצבאית, במסגרת אימוני ה"הגנה" בחוץ לארץ. פעל בארגון עליית "יציאת אירופה תש"ז" בהמבורג ובהגיע תורו לעלות יצא מגרמניה וביום 11 ביולי 1948, אחרי תלאות רבות, הגיע לארץ. יום לאחר בואו גויס ונשלח לקורס רגמים בצריפין ומשם יצא לחטיבת "גבעתי". לחם יחד עם אחיו הצעיר במשלטי הדרום בג'וליס, עבדים, קרתיה, חתה, ג'סיר ועוד. ב-16 באוקטובר 1948, יום לאחר שהתחיל מבצע "יואב", נפל מכדור צלף ערבי בעמדו עם נשקו ביד ובהשיבו אש לעבר צלפי האויב.

נקבר למחרת היום בכפר ורבורג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג.

הוא מונצח בגן הבנים בתל אביב יפו, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת

גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

ב. טוראי שרעבי מאיר (חטיבת גבעתי) 16.10.48

טוראי שרעבי מאיר, נולד בתאריך 15.9.1928 לשושנה ויששכר בתל אביב, היה בנם יחידם. הוא למד בחדר תימני והגיע לבקיאות רבה בתורה ובמשנה ואחר כך סיים תלמוד תורה לתימנים. הוא הצטרף ל"נוער העובד", התקבל כשוליה בדפוס "אחדות", המשיך לעבוד בדפוס "הפועל הצעיר" והשתלם בשלוש כיתות של בית ספר תיכון ערב, מתוך שאיפה להיות

בעל בית דפוס משלו. מאיר הצטרף לאגודת הספורט "מכבי", שיחק כדורגל והתאמן באתלטיקה קלה ובאגרוף. בשעת אזכרה שנערכה בבית הספר לחללי ההשמדה באירופה, נדר בליבו שכאן לא יישנה אסון כזה, כי השב נשיב מכות למכינו. כשגויס לצבא בפברואר 1948, דחה עצת חבר, שיבקש שחרור משירות קרבי בזכות היותו בן יחיד, כי רצה שגם ידו שלו תהיה באויב. אחרי אימונים צורף לחיל השריון ולפלוגה המסייעת של אחד הגדודים בחטיבת "גבעתי", שירת בליווי שיירות לנגב, בשמירת קו המים וכן בפעולות טיהור, גמול והתקפה ליד אשדוד, בהגנת ניצנים, בהתקפה על משטרת נגבה, עיראק-סואידן ועוד. בקרבות "עשרת הימים" שלאחר ההפוגה הראשונה השתתף בהתקפה על כרתיה ומשלטיה ובמבצע "יואב" לפריצת הדרך לנגב. גדודו פעל בגזרה המזרחית של החזית ותפס משלטים לחסימת כביש בית גזברין, ביניהם חירבת מאסרה. בקרב זה, בתאריך 16.10.1948, נפגע מרסיס פגז מצרי ונפל בשעת הסתערות על המשלט.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג. הוא מונצח בגן הבנים בתל אביב יפו, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

ג. רב סמל ראשון צימרמן יעקב (חטיבת גבעתי) 18.10.48

רב סמל ראשון יעקב צימרמן, נולד בתאריך 15.1.1929 לנחמה וקלמן, בשכונת מונטיפיורי בתל אביב. הוא סיים את לימודיו בבית הספר לבנים על שם אחד העם, הצטיין בזיכרון טוב ובקריאה ברורה, וזכה לעלות לתורה בבית הכנסת עוד לפני הגיעו למצוות. מבית הספר היסודי עבר לבית הספר למסחר. היה חבר ב"הגנה" ואת שנת השירות הלאומי שירת במשטרת

היישובים העבריים. אחרי שחרורו מהנוטרות למד את מלאכת החרטות ובמהרה התמחה בה. אולם בגלל חוסר עבודה ששרר אז בענף המתכת, התחיל לעבוד כפקיד (מנהל חשבונות) בבית חרושת לקרח. בפרוץ מלחמת העצמאות התגייס ונשלח לקורס מ"כים בשרונה. לאחר שסיים קורס מדריכי צלפים, צורף לחיל השריון ולחטיבת "גבעתי" ושירת בדרגת רב-סמל פלוגתי באחד הגדודים. השתתף בהגנת נגבה וכמפקד פלוגה השתתף במבצע "נחשון", בפעולות בחתה וכרתיה. עם פתיחת מבצע "יואב" לפריצת הדרך לנגב הוטל על פלוגתו לכבוש את משלט חירבת מאסרה, ממזרח לעיראק אל-מנשיה, על מנת לחסום את הכביש לבית גוברין ולמנוע הגעת תגבורות אויב. המשלט נכבש ללא אבדות בנפש, אולם לאחר כיבושו בתאריך 18.10.1948, החלו המצרים להפגז את המשלט. בהפגזה זו נפל יעקב ונפגעו עוד שניים מאנשי יחידתו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג.

המשלט שיעקב צימרמן נפל בו נקרא על שמו "משלט יעקב".

הוא מונצח בגן הבנים בתל אביב יפו, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי- צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים גבעתיים.

2. קרב לכיבוש משטרת בית גוברין גד' 52 גבעתי 25.10.48: הקרב:

במסגרת מבצע יואב, גדוד 52 של גבעתי יצא לבצע תקיפה נגד מבנה המשטרה הבריטית (הטיגרט), שישבו בו הכוחות המצריים. בתאריך 25.10.1948 נערכה ההתקפה הראשונה, לאחר מידע מודיעיני מוטעה שהמצרים עזבו את המבנה. בעת ההתקרבות למבנה, נורתה אש מצרית מהמבנה ובהתקפה זו נהרג אמנון

זילברשפיץ והכוח נסוג. מ"פ הכוח היה שלמה להט צ"ץ. למחרת 26.10.1948 נערכה מתקפה נוספת גדודית. תוך כדי החדירה למבנה, הופעל בשוגג מטען חבלה גדול, שגרם לקריסת הבניין הראשי ובמהלך הקריסה נהרגו 3 לוחמים ונפצעו 10, בבוקר נאלצו שוב לסגת. רק בפעם השלישית, כאשר מגיע גדוד 89 של חטיבה 8 בפיקודו של דב צסיס, הם מגלים שהמבנה נטוש, לאחר נטישת המבנה ע"י המצרים, לאחר הפיצוץ וקריסת המבנה יום קודם.

משטרת בית גוברין כיום

א. רב טוראי אמנון זילברשפיץ (חטיבת גבעתי) - "נצר אחרון"

25.10.48

רב טוראי אמנון זילברשפיץ, נולד בתאריך 21.9.1924 לבלנקה ויוסף הכוהן, בעיר ססרגן שבצפון טרנסילבניה אשר ברומניה, בן למשפחה אמידה. גדל והתחנך בעירו, בה הייתה קהילה יהודית קטנה ומלוכדת בת 1,635 נפשות. עד פרוץ מלחמת העולם השנייה למד בבית ספר תיכון. בקיץ 1940, על פי תנאי חוזה וינה השני שכפו גרמניה ואיטליה על רומניה, נמסר חבל צפון טרנסילבניה להונגריה. החוקים האנטי יהודיים שנחקקו בהונגריה, בדומה ל"חוקי נירנברג", הוחלו גם על יהודי טרנסילבניה. הם סבלו מאפליה חברתית וכלכלית וזכויות האזרח הבסיסיות ניטלו מהם. גברים יהודים בגיל צבא חויבו ב"שירות עבודה" ביחידות מיוחדות של הצבא ההונגרי, ורבים מהם נספו בחזית המזרח. לאחר כיבוש הונגריה בידי הגרמנים, 19 במרס 1944, היו יהודי טרנסילבניה הצפונית מן הראשונים שתוכנית "הפתרון הסופי" הופעלה עליהם. יהודי העיירות והכפרים רוכזו בבתי הכנסת, דברי הערך נלקחו מהם, הם אולצו לעבוד את הטלאי הצהוב וכעבור ימים אחדים הועברו לגטאות

שבוערים הגדולות. בראשית מאי 1944 נצטוו יהודי ססרגן לעבור לגטו, בו רוכזו גם בני העיירות שבסביבה. חודש לאחר מכן גורשו כולם לאושוויץ, יחד עם שאר 131,000 יהודי טרנסילבניה הצפונית ומרביתם הושמדו. אמנון, הוריו, אחיו ואחותו, נשלחו גם הם למחנה השמדה. מיד בכניסתם הוא הופרד מהם ויותר לא שב לראותם. כל בני המשפחה נרצחו, רק אמנון נשלח לעבודה וכך ניצל. לאחר השחרור שהה אמנון במחנות העקורים. לכאורה היה מעתה בן חורין, אך לא מצא לעצמו מקום. כל פסיעה הייתה כרוכה בכאב ובזיכרונות העבר. לפיכך נטש הכול מאחוריו, במטרה להגיע לארץ ישראל. אמנון עבר לאיטליה וקיבל רישיון לעלייה באונייה "דב הוז" ("פדה"), אך לאחר שכבר עלה לאונייה ויתר עליו למען חולים וילדים וירד לחוף. רק לאחר חודשים מספר העפיל לארץ, הפעם באופן בלתי ליגלי באוניה "יאשיהו וודג'ווד". האונייה, שאורגנה על ידי המוסד לעלייה ב' של ה"הגנה", נשאה על סיפונה 1,257 מעפילים מ-14 ארצות ובהם ניצולים, חברי תנועות נוער ופרטיזנים לשעבר. הבריטים גילו את האונייה בלב ים, ב-27 ביוני 1946 הגיעה הספינה לנמל חיפה, המעפילים הורדו ממנה והובלו למחנה המעצר בעתלית. עם שחרורו מהמעצר לאחר שבועיים ימים, הצטרף אמנון לקיבוץ דורות בנגב. הוא עבר חבלי התעורות קשים אולם התגבר עליהם, במשק הכירוהו כאדם שניתן לסמוך עליו. כמעט שלא דיבר עם איש, רק בערבים היה קול שירתו הערב, מלווה בנגינה, מגיע לאוזני החברים. התמזגו בו באמנון, גוף חסון ונפש עדינה, אהוב היה על חבריו כי היה טוב לב, שקט וצנוע. הוא לא הבליט את עצמו בחברה, מעולם לא בא בריב עם איש, שאף ללמוד והיטיב להכיר בתפקידו. כל שעשה, עשה בעקביות וביסודיות. אט אט החל לקלוט את השפה ולהלך בה, גם אם בצעדים כושלים ובלתי בטוחים, אך תמיד אמר: "סבלנות ואדע אף זאת" וכך היה. יותר מכול אהב להאזין לנגינה ולשירה, זאת ניתן היה לחוש בעת שהוא עצמו שר בקול מלא רגש. הוא התחיל לאהוב את הארץ ואת יישוביה והתמסר בכל כוחותיו לעבודה הקשה בשדה. יחד עם חבריו עבר אמנון את אימוני ה"הגנה". בגמר האימונים אמר: "טוב שזכינו לאחוז בנשק ולהגן בזמן הצורך על עצמנו ולא להיזקק לאחרים".

בראשית יולי 1947 עזב אמנון את המשק כי חש צורך ללמוד מקצוע, הרגיש וידע כי בלי מקצוע אין אדם מקיים את חייו, לעולם יהא נתון לחסדי אחרים. לשם כך השתקע בראשון לציון, נכנס לעבודה באחד המוסכים בסרפנד (צריפין)

כנהג. אולם תקופה זו לא ארכה, כי בינתיים פרצה המלחמה וכמו רבים התייצב אף הוא. ב-30 בנובמבר 1947, יום לאחר החלטת החלוקה באו"ם, כותב אמנון לחברתו: "אם כך, יקירתי, הארץ לנו היא. השמחה רבה, אך מאידך אין לדעת מה יביא יום המחר בכנפיו וכיצד תהיה תגובתם של הערבים... אף אצלכם (בירושלים), בוודאי הייתה השמחה רבה. אכן דבר נפל, דבר גדול וחשוב ולוואי ויהיה טוב בעתיד. נקווה שהכול על מקומו בשלום יבוא, וכל הבעיות תיפתרנה בארצנו ועמן אף בעיית העבודה".

ימים ספורים אחר כך הוא כותב: "מי יודע את העלול לקרות מחר ובמי יפגעו כדורי האויב והרי אין להימלט מהם, במישהו הם מוכרחים לפגוע..." ובהמשך, ביום 30 בדצמבר 1947: "חביבה, כותבת את לי 'היה חזק'. יודעת את שכה הרבה עבר עליי שאיני סבור, שקיים עוד משהו העלול להפחיד אותי...". אמנון התגייס בראשית ינואר 1948 לחיל השריון ולחטיבת "גבעתי", חטיבה מספר 5 ב"הגנה". נמנה עם לוחמי גדוד 52, גדוד שהתארגן בראשית המלחמה מקרב פלוגות החי"ש (חיל שדה) של ה"הגנה" במושבות הדרום, ראשון לציון ורחובות. כבר בחודשי המלחמה הראשונים עסק הגדוד בלחימה, בפעולות תגמול ובהגנת דרום הארץ. בהמשך השתתפו לוחמיו בכל שדות המערכה של "גבעתי". לאחר ש-11 צעירים אותם הכיר נרצחו ליד גן יבנה, נפלה מעט רוחו של אמנון: "קשה לתאר זאת... את כולם הכרתי, רק תמול-שלושם דיברתי עמם, בריאים, צעירים ומלאים מרץ, ועתה לא נותר מהם דבר... ראיתי את הוריהם, הלב נקרע ממש. אך אין ברירה ואין דרך אחרת!... כל מה שנשאר לנו, הוא ללחום ולקוות שיהיה טוב בעתיד, אף על פי שלפי מצב הדברים הנוכחי אין זה נראה לי שישתנה משהו לטוב במהרה... אך העיקר הוא התקווה. בעזרתה עברתי והתגברתי בהיותי במחנה המוות [בגרמניה] ואף עתה אני מקווה שכולנו נתגבר... אף בימי המחנה, היינו שרים 'הכול עובר פעם'..." אחרי שצפה בקבורתם של שלושה מהנרצחים הוא כותב: "ראיתם בחייהם ובמותם... אין לתאר זאת... כסבור הייתי שאין ביכולתי להזדעזע, אך ארבע שנים עברו מיום שראיתי את המוות בצורה זו... זוכרת את בוודאי היטב את הפקפוקים שהיו לי בקשר לארץ בבואי לכאן, אך עתה ברור לי שעד יום מותי לא אעזבנה... ארץ שיש לכבוש אותה בדם חללים ולא ארץ המוגשת על כף היד, אין לנטוש!" בראשית אפריל 1948 הוא כותב: "הימים חולפים מהר בלי שמחה, עם הנשק ביד. יורים, הורגים ונהרגים חברים מסביב. זה מכאיב, אבל ממשיכים מתוך השתדלות להשכיח את

העבר, כיוון שכל אחד אינו בטוח בחייו הוא. חיים מתוך התקווה. מי יודע?...
אנו מעטים, אך אין לפנינו דרך אחרת. התחלנו ונמשוך, עד טיפת הדם
האחרונה!..."

במכתב לקרובי משפחה בחו"ל במאי 1948 הוא כותב: "אני בשורות ה"הגנה"
וממלא את המוטל על כל אחד ואחד מאתנו. המצב כאן בוודאי ידוע לכם -
יורים ורוצחים. כל הארץ היא חזית אחת גדולה. יום נופלים הצעירים וקשה
לראות זאת, אך אין דרך אחרת. עלינו לרכוש לנו את הארץ. מוכרחים! לפי
שעה אין לחשוב על העתיד או על המחר ואף תכניות איננו עורכים. כל אחד
שמח שהוא חי ולוחם.

המאבק קשה והאנגלים מקשים עליו כפליים, אך סופנו להצליח ובזאת אנו
מאמינים!" אמנון השתתף בפעולות רבות, ובכללן ההתקפה על תחבורת
האויב בכביש רמלה. את שעות הפנאי הקדיש לקריאה וללימוד העברית. גילה
שקדנות ורצון להתקדם. באחד ממכתביו הוא מציין "התועלת העיקרית שאפיק
מהקורס היא לימוד השפה וזהו מה שחשוב לי יותר מכול". בהמשך הוא הועבר
לדרום והשתתף בקרב על חוליקאת בעת מבצע "יואב". במסגרת המבצע כבשו
לוחמי גדוד 52 את משלטי חממה, מערבית לג'וליס, בכך חסמו את דרך הנסיגה
של המצרים שבאיסדוד (אשדוד). לאחר מכן כבשו את מוצבי חוליקאת, הדרך
לנגב נפרצה. במכתב מאותם ימים (12 באוקטובר 1948) הוא כותב לחברתו:
"מהעיתונים בוודאי למדת לדעת שקיימים כל הסיכויים שבקרוב יתחיל העניין".
ביום 18 באוקטובר 1948 הוא כותב: "אצלי אין חדש, בריא ושלם ומאוד שמח
שצבאנו מתקדם ומצליח. אני כותב ומסביבי פרדס צעיר. תחת העצים, בורות
- חפירות בהן החברים שמקשיבים אתי יחד לקפוניה של התותחים המצריים,
אבל זוהי נחמה פורתא שאף לנו כבר יש משהו. עלינו להיות מרוחקים מכל
האהוב והיקר לנו, אבל אף לזאת יהא פעם סוף...". ב-23 באוקטובר כתב:
"... כשמסתכלים מהגבעות הכבושות ורואים את הדרך לנגב פתוחה, מרחוק
דורות, רוחמה, באמת הרי זו הרגשה כל כך טובה!". יום לאחר מכן כתב: "עתה
הפוגה ולא שומעים דבר, אך אנו נמצאים עדיין במצב הכן ועורכים סיורים
במשוריינים, היות ודיביזיה מצרית מנותקת מתכוונת לפרוץ את הקוים, על
מנת להתחבר עם העורף שלה. עלינו מוטל להשגיח ולגרום להם צרות, אך אין
זה בגדר סכנה ומקווים לסיים זאת במהרה. אנו מקווים שההפוגה הזאת תהיה,
אם גם לא סופית, הפוגה שתביא למדינה תוצאות טובות היות והמפתח לנגב
בידינו! העיקר סבלנות...". אמנון ויחידתו נשלחו לבית גוברין. במהלך מלחמת

העצמאות נתפסו בית גוברין ותחנת המשטרה המקומית על ידי צבא הפלישה המצרי. בשל החשש כי האזור ישמש למצרים חיבור בין כוחותיהם בהר חברון לבין אלפי החיילים המצרים שנלכדו ב"כיס פלוג'ה", הוחלט לקראת סיום "מבצע יואב", לכבוש את תחנת המשטרה, בה ישבו חיילים ירדנים. המשימה הוטלה על לוחמי גדוד 52 של "גבעתי". בתאריך 25.10.1948 הסתערו על התחנה בעזרת זחל"מים, בסדרת פיצוצים הצליחו לשתק את החיילים הירדנים ולכבוש את המקום. אמנון נפל בשעת הפעולה, כשהוא מחפה במכונת ירייה על חבריו המתפרצים אל בניין המשטרה. הוא נפגע מכדור בצווארו ומת. בן עשרים וארבע בנפלו. במכתב התנחומים שקיבלה ארוסתו של אמנון כתב מפקדו: "הוא הקדיש את כל כוחו לעשותך מאושרת ולמצוא את אושרו כאן במולדת החדשה ולא הצליח. אבל הוא מת בכבוד, מאושר".

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים ראשון לציון, אנדרטת נצר אחרון ירושלים (הר הרצל), "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים.

החלל הינו "נצר אחרון" - חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), ושחוו על בשרם את אימת השואה.

ב. רב טוראי אברהם (לבן) רודניק (חטיבת גבעתי) 26.10.1948

רב טוראי אברהם (לבן) רודניק, נולד בתאריך 25.10.1926 לאסתר ודוב, בעיר לודז' שבפולין. אברהם קיבל חינוך דתי, תחילה בבית ספר דתי בעיר הולדתו ואחר כך בתלמוד תורה בראשון לציון, שם השתקעה המשפחה לאחר שעלתה לארץ ישראל בשנת 1936.

את לימודיו המשיך בבית הספר המקצועי של "המזרחי" בתל אביב, לאחר שסיים את חוק לימודי עבד כמסגר מומחה בבית חרושת בראשון לציון.

תחילה היה מדריך בנוער "אגודת ישראל" ואחר כך חבר בתנועת "בני עקיבא". היה חבר ה"הגנה" מגיל 16 ופעיל באגודת "מכבי אש מתנדבים" במקום מגוריו. זמן רב לפני פרסום צווי הגיוס כבר היה מגויס, בפועל. עם פרוץ מלחמת העצמאות התגייס לחיל השריון ולחטיבת "גבעתי". השתתף בקרבות רבים בדרך לירושלים, בדרום ובנגב. סיים קורס מ"כים והצטיין באומץ לב בפעולות קרב רבות בהן נפצע פעמיים.

אברהם זכה ששמו יצוין בדף הקרבי של חטיבת "גבעתי" על אומץ לבו במבצע "יואב", כשיחידתו חסמה את דרך הנסיגה בפני הכוחות המצריים שביקשו לפרוץ ממגדל גד לעזה (הוא חיסל עמדת מכונת ירייה של האויב בהתקפת רימונים).

אברהם נפל בהתקפה על משטרת בית גוברין בתאריך 25.10.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי, בית יד לבנים ראשון לציון, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

ג. טוראי שמואל (מוליק) שרשבסקי (חטיבת גבעתי) 26.10.1948

טוראי שמואל (מוליק) שרשבסקי, נולד בתאריך 12.9.1927 לאסנה (אוסנת) וזונדל בעיר קוברין שלייד בריסק, פולין. הוא עלה לארץ עם הוריו ב- 12.5.1936. שמואל למד בתלמוד תורה בראשון לציון, וכשנתיים בבית ספר מקצועי בתל אביב ואחר כך עבד במסגרייה מכנית. הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" ול"הגנה" בגדנ"ע ואחר כך בחי"ש (נקרא במחתרת

ה"הגנה" "קורו" ו"קורוצ'נקו") ובמשך 4 שנים הקדיש את ערביו ללימודים בשיעורי ערב ולאימונים. השתתף באימונים ובמסעות בשבתות, בקורסים ובתרגילים, שנמשכו ימים ושבועות ונשא בעול המאמצים בהתמסרות ובמשמעת. זאת אף כי לפי השקפותיו, העדיף עלייה והתיישבות על מחתרת ומלחמה.

במלחמת העצמאות שירת בחיל השריון וכחבלן בחטיבת "גבעתי". לאחר מבצע "יואב" השתתף בהתקפה על מצודת המשטרה בבית גוברין. בקומה השנייה

נשארו המצרים וירו באנשינו והוא נצטווה להניח חומר נפץ כדי לפוצץ את הקומה השנייה.

אחרי שהצית את הפתיל לא יכול היה לצאת, כי הפתח נחסם על ידי נושאי המ"כ הפצוע שנתקלו בתיל. בהתפוצצות שאירעה, בתאריך 25.10.1948, נפצע פצעי מוות ובתאריך 26.10.1948 נפטר מפצעיו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי- צמת נהורה, בית יד לבנים ראשון לציון.

ד. טוראי ישראל סרבנוגורה (חטיבת גבעתי) 26.10.1948

טוראי ישראל סרבנוגורה, נולד בשנת 1926 לנוח בעיר אלכסנדר מחוז לודז' אשר בפולין. מלחמת העולם השנייה הוציאה את הנער ממסגרת חיים רגילה לנתיב הייסורים והתלאות. בין סיום המלחמה ועד מועד עלייתו ארצה בשנת 1947, רכש לעצמו מקצוע סריגת גרביים, עד פרוץ מלחמת העצמאות עבד במקצועו. ישראל היה עלם רציני וחזק בגופו וברצונו, אך לא הספיק להתערות כראוי בארץ ולקנות לו ידידים. בפרוץ מלחמת העצמאות התגייס לצבא, לחם בחיל השריון ובשורות חטיבת "גבעתי" ונפל ליד משטרת בית-ג'וברין בתאריך 25.10.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בראשון לציון. בתאריך 22.6.1950 הועבר למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי- צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים.

3. גבעתי גד 53 קרב ליד חירבת א-סיכה 29.11.48

הקרב:

במסגרת "מבצע יואב" - גדוד 53 של חטיבת גבעתי פעל גם באזור מזרח לכיש וביצע פשיטות על הכפרים המערביים של חברון. במסגרת זו, אחת הפשיטות נערכה על הכפר חירבת א-סיכה כ-10 ק"מ דרומית מזרחית לבית גוברין (כיום מול השטחים החקלאיים הדרומיים של מושב שקף). בתאריך 29.11.48 הסתער כוח מפלוגה ג' בפיקודו של ישראל גרמן מגדוד 53 על הכפר והשתלט עליו, אך נתקל באש צלפים ערביים, שהומטרה מהגבעות השולטות מסביב. בקרב זה אשר שמולביץ נפגע אנושות בראשו. הוא פונה לבית חולים, אך נפטר מפצעיו. הנופלים:

א. טוראי שמולביץ אשר אנשיל (חטיבת גבעתי) - "נצח אחרון"

- 29.11.48

טוראי שמולביץ אשר אנשיל, נולד בשנת 1927 לחנה (איטה) ויעקב בעיירה ויירושוב במחוז לודז' אשר בפולין. גדל והתחנך בעיירת הולדתו. ערב מלחמת העולם השנייה חיו במחוז לודז' כמה מאות אלפי יהודים. הם התרכזו בעיקר בעיר לודז', אלפים בודדים חיו בעיירות סביבה. ב-1 בספטמבר 1939 פרצה המלחמה ופולין נכבשה על ידי הגרמנים במלחמת בזק ("בליצקריג"). מיד עם כניסתם לוויירושוב רצחו הגרמנים חלק מנכבדי הקהילה היהודית. הם כוננו בעיר יודנראט ומשטרת עזר ו-1,200 היהודים שהתגוררו במקום נכלאו בגטו. הגברים הכשירים נשלחו למחנות עבודה. בחודשים הבאים, במקביל לשילוחים למחנות ההשמדה, עסקו הגרמנים במבצעי חיסולן של הקהילות היהודיות בערי השדה של פולין. למבצעים אלו קדמו "מבצעי הפחדה" שנועדו לשבור את רוחה של הקהילה היהודית, כמו תליות פומביות. גם יהודי ויירושוב חזו בכמה אירועים כאלה. מבצע חיסולו של הגטו בוויירושוב נמשך שלושה ימים, התרחש באוגוסט 1942 באכזריות רבה. תחילה נחטפו גברים בריאים ונשלחו למחנות לעבודות כפייה באזור פוזנן. למחרת רוכזו יתר תושבי הגטו, בסלקציה שערכו הגרמנים נלקחו הגברים והנשים הכשירים לגטו לודז'. במהלך הסלקציה הרגו הגרמנים מעל 100 יהודים, האחרים נאלצו להעביר את גוויותיהם של הנרצחים ולקבור אותם

בקבר אחים בבית הקברות היהודי המקומי. לאחר הטבח הוסעו היהודים הנותרים במשאיות למחנה חלמנו, שם נרצחו כולם. אשר הופרד מהוריו בתחילת המלחמה ובהמשך נדד בין מחנות השמדה שונים. תחנתו האחרונה הייתה באושוויץ. אשר, שרד יחידי מכל משפחתו ובשנת 1946 עלה לארץ כמעפיל. זמן קצר שהה אשר בקבוצת גניגר, בתחילת 1947 עבר לתל אביב. מחודש מרס 1947 עבד כפועל ניקיון בבית הנכים בתל אביב. במרס 1948, ימי מלחמת העצמאות, התגייס אשר לשורות ה"הגנה", צורף לחיל השריון ולגדוד 53 ("הפרברים") של חטיבת "גבעתי" - חטיבה מספר 5. הוא השתתף בליווי שיירות בקווי רחובות, גדרה ובאר טוביה, בהמשך היה בין מגיני נגבה ונטל חלק בכל קרבות החטיבה בדרום הארץ. באוקטובר 1948 השתתף במבצע "יואב" לשחרור הנגב. במבצע "יואב" פעל גדוד 53 לראשונה במסגרת גדודית מלאה, על כל יחידותיו, היה שותף למאמץ לכתר את "כיס פלוג'ה" (כיום אזור קריית גת, צומת פלוגות), בו נלכדו אלפי חיילים מצרים. הלוחמים ביקשו למנוע את אפשרות חילוץ של המכותרים על ידי צבאות מצרים וירדן, שהתבססו בהר חברון ונתפסו כאיום על ירושלים והנגב. לפיכך ביצעה "גבעתי" שורת פשיטות לעומק הר חברון ואזור חבל לכיש, טיהרה מספר מוקדים ותפסה משלטים. אחת הפשיטות נעשתה על הכפר סיקה, כ-10 ק"מ מדרום-מזרח לבית גוברין. בתאריך 29.11.1948, הסתער כוח מגדוד 53 על הכפר והשתלט עליו, אך נתקל באש צלפים ערבים שהומטרה מגבעות הסביבה. בקרב זה נפגע אשר אנושות בראשו. הוא פונה על ידי חבריו לבית החולים תחת אש הצלפים, אך כעבור זמן קצר נפטר מפצעיו. המצרים הצליחו להחזיק ב"כיס פלוג'ה" עוד כחודש, עד שבתום מבצע "חורב" בינואר 1949 הסכימו לנסיגה ולהפסקת אש. אשר היה בן עשרים ואחת בנפלו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי ברחובות. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, אנדרטת נצר אחרון ירושלים (הר הרצל), "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים.

החלל הינו "נצר אחרון" - חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), ושחוו על בשרם את אימת השואה.

4. קרב ליד חירבת א-סיכה (גדוד 53) 2.12.1948 :

הקרב:

במסגרת הפעילות של חטיבת גבעתי בשטחי מזרח לכיש, כנגד הכפרים המערביים לחברון הנושקים בגבול עם ירדן, נערכו מספר פשיטות של גדוד 53 על הכפרים, בדגש על הכפר חירבת א-סיכה, כאשר המשימה הייתה לחדור לכפר, לשרוף בתים ולחזור לבסיס היציאה. המשימה הנוספת הייתה, לימוד והכרת השטח לקראת פשיטות עמוקות יותר. בחלק מפשיטות אלו הכוח נתקל באש עזה מהגבעות הסמוכות, במהלך אחת הפשיטות נהרג החייל חיים פיפק.

הכפר א-סיקה

א. טוראי חיים פיפק (חטיבת גבעתי) 2.12.48

טוראי חיים פיפק, נולד בתאריך 15.5.1925 לנחמה וגוטמן בעיר אוסטרוביץ אשר פולין. למד ב"חדרים" ובבית ספר יסודי, ובהיותו בן 14 ניתכו עליו מוראות מלחמת העולם. חיים עבר את כל מדורי התלאות, יחד עם אחיו במחנות הריכוז וההשמדה אושוויץ, מאוטהאוזן ומחנות אחרים בגרמניה ובאוסטריה. אחרי השחרור, כשמצאו את עיר הולדתם חרבה וממשפחתם לא שרד איש, קונן את קינתו הגדולה בחרוזים עממיים באידיש, ויצא עם אחיו ב"נתיב הבריחה" לאיטליה ומשם העפילו לארץ באונייה "ווג'ווד". יומיים אחרי הגיעו לארץ ירדה על היישוב "השבת השחורה" (29.6.1946) וימי החיפושים והמצור. אך איתנה הייתה אמונתו בעתיד טוב יותר ולא נפל ברוחו. הוא עבד כפועל והשתדל לשכוח את סיוטי העבר והיה חבר

טוב ועליו, מוכן להיטיב עם הזולת. ב-1.3.1948 התגייס ושירת בחיל השריון ובחטיבת "גבעתי". חיים השתתף בליווי שיירות לנגב, בהגנת נגבה, בקרבות בית דראס, מע'אר, בהתקפות על משטרת עיראק-סואידן, על אחד המשלטים בגזרת אשדוד, בקרב ג'וליס ובפריצת הדרך לנגב, בהתקפות על משלטי כרתיה, בחסימת דרך המצרים לבית-גוברין ב"גבעת יעקב", בכיבוש בית-גוברין ובטיהור משלטי משטרת עיראק-סואידן. לאחר-מכן יצאה פלוגתו מלכיש לטיהור סביבת דווימה שבהרי חברון מקני האויב. אחרי פעולת עונשין מוצלחת בכפר סיכה, הותקפה הפלוגה באש, כשרץ חיים להציב את המקלע לפעולה, פגע כדור בליבו והרגו, בתאריך 2.12.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים.

5. קרב ליד ח' א-סיכה (חטיבת אלכסנדרוני) - 20.12.48

הקרב:

במהלך נובמבר 1948 נכנסה חטיבת אלכסנדרוני לפעילות באזור מזרח לכיש, כאשר המטרה הייתה לנתק את המצרים מאזור הרי חברון ולמנוע כניסות מהכפרים שם.

פלוגה א' של גדוד 33 התמקמה בכפר דווימה, דרומית מזרחית לבית ג'וברין, לכוון חברון (כיום מושב אמציה). בתאריך 20.12.1948 במהלך פעולת סיור ליד חירבת א-סיכה, הנמצאת דרום מזרחית לדווימה, נקלע הסיור למארב של ערבים שהיו כוח עדיף עם יתרון של תנאי השטח. הקרב העקוב נמשך מספר שעות ובמהלכו נהרגו 3 חיילים. חיילי הפלוגה סחבו את גופות ההרוגים, אולם בשלב מסוים נאלצו לנטוש את הגופות בין הסלעים ולמצוא מחסה ומסתור. לאחר שחזרו לחפש ולקחת את הגופות, גופתו של מאיר פריד לא נמצאה.

נעדרים וחללים:

א. טוראי מאיר (מיוצ'יק) פריד (חטיבת אלכסנדרוני) - "מקל"ן" 20.12.48

בטוראי מאיר (מיוצ'יק) פריד, נולד בתאריך 26.3.1929 לחנה וצבי בפולין. בשנת 1933 עלה לארץ עם הוריו אשר התיישבו בבני ברק. מאיר למד בבית החינוך של "ההסתדרות" בבני ברק, בבית הספר "ביל"ו" בתל אביב וסיים את חוק לימודיו בבית החינוך של "ההסתדרות" בנחלת גנים. עם סיימו את לימודיו החל לעבוד בבית חרושת ליהלומים ברמת גן. בהיותו

בן 15, הצטרף ל"הגנה". עם פרוץ מלחמת העצמאות התנדב ושירת בחטיבת "אלכסנדרוני". השתתף בפעולה בפרדס אבו לבן, בכיבוש תל ליטווינסקי, שם גם נפצע, אך החלים וחזר לפעולה. כן השתתף בכיבוש וילהלמה, דיר-טריף ועוד. היה מקלען וצלף. מאיר נפל בפעולת סיור בתאריך 20.12.1948, ליד חירבת א-סיכה, דרומית לדווימה.

מצבה לזכרו הוקמה בבית-הקברות הצבאי בהר-הרצל בירושלים. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל בני ברק, אנדרטת חטיבה ומחוז אלכסנדרוני נתניה, גן הנעדרים ירושלים (הר הרצל), קיר זיכרון לנופלים מבית ספר יסודי המנחיל רמת גן, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא). החלל הינו מקל"ן- חלל שמקום קבורתו לא נודע.

ב. טוראי ויסנזד חיים (חטיבת אלכסנדרוני) 21.12.48

טוראי ויסנזד חיים, נולד בשנת 1921 לצביה ואברהם, בעיר לודז' אשר בפולין. למד בבית הספר העממי היהודי "יבנה", התמחה בחשמלאות ועבד בה וראה ברכה בעבודתו. עם כיבוש לודז' על ידי הגרמנים נכלא בגטו ומשם הועבר למחנות צ'נסטוחוב שבפולין ובוכנוואלד שבגרמניה. הוא התענה בתלאות מרובות, אך יצא בשלום מכל הסכנות. אחרי המלחמה התמסר לפעולת הברחת יהודים עולים מאירופה לארץ. לשם כך שהה במחנות שונים בגנדוואלד (ליד אינסברוק) באוסטריה ובמילאנו שבאיטליה.

כשפרצו קרבות מלחמת העצמאות בארץ הפסיק את פעולותיו אלה ועלה לארץ. הגיע לחיפה ביום כיבוש העיר והתגייס מיד לחטיבת "אלכסנדרוני". חיים השתתף במערכות עין ע'זאל, טנטורה, טירה וקולה. נפל בתאריך 21.12.1948, בקרב בחירבת א-סיכה, מדרום לדווימה. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי ברחובות. הוא מונצח ב: אנדרטת חטיבה ומחוז אלכסנדרוני נתניה, בית יד לבנים חיפה.

ג. טוראי אוריאל (אוריאלצ'ה) גולפרב (חטיבת אלכסנדרוני)

21.12.48

טוראי אוריאל (אוריאלצ'ה) גולפרב, נולד בתאריך 13.5.1930 לתמר ואליעזר, במחוז לובלין אשר בפולין. במלואות לו שלוש שנים הגיע עם הוריו לארץ וגדל באווירה חלוצית ציונית. אביו היה מפעילי ה"הגנה". אחרי בית הספר העממי סיים את בית הספר המקצועי "מונטיפיורי" בתל אביב, שבו השתלם בחשמלאות. נודע כבעל לב טוב ונכונות לעזור לזולת. כבר בתקופת לימודיו עבד ובשכרו עזר להוריו. הוא לא הסתפק במה שלמד ובימי עבודתו שקד על קריאת ספרים לשם השתלמות. בהיותו בן 15 הצטרף לגדנ"ע, כולו התלהבות ואמונה בשליחות ה"הגנה" אשר היה חבר בה. מיד אחרי החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ, בנובמבר 1947, התגייס לחי"ש ושירת בחטיבת "אלכסנדרוני". עבר קורס צלפים, השתתף בפעולות רבות והאציל מביטחונו על סביבתו. אוריאל היה אמור לצאת לקורס מ"כים, אך קשתה עליו הפרידה מהפעולות. על בקשות הוריו שישמור על עצמו, היו בפיו תשובות קולעות וכבדות משקל על החובה והכבוד והצביע על אביו אשר אף הוא גויס. אוריאל השתתף בקרבות ביאזור, בסלמה וב"משולש" והצטיין כמקלען נועז. בתאריך 21.12.1948, השתתף בפעולת סיור בחירבת א-סיכה, מדרום לדווימה. מחלקתו נאלצה לסגת, ואוריאל חיפה בהצלחה במקלע על נסיגת מחלקתו לעמדה בטוחה יותר. הוא הציל את הנסוגים אך הוא עצמו נפל. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא הונצח באנדרטת חטיבה ומחוז אלכסנדרוני נתניה, קיר זיכרון לנופלים מבית הספר היסודי כצנלסון גבעתיים, בית יד לבנים גבעתיים, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

6. פיגוע ליד לכיש - פלוגה ב' גדוד 8 חטיבת הנגב 31.3.1949:

הפיגוע:

חטיבת הנגב החליפה לקראת סוף חודש מרץ את חטיבת אלכסנדרוני בגזרת בית גוברין/מזרח לכיש. במוצב בדווימה (כיום אמציה/כרמי קטיף) ישבה מחלקה 2 מפלוגה ב' של גדוד 8. בתאריך 31.3.1948 יצא בצהרים קומנדקר ממפקדת הגדוד והפלוגה בבית גוברין, כשעליו פרודוקטים וציוד למוצב שבדווימה, על הקומנדקר היו 4 חיילים חמושים. ליד הכפר הנטוש קוביבה (ליד לכיש), הותקף הקומנדקר ע"י כנופיה חמושה, שעשתה להם מארב לאור היום. 3 חיילים נהרגו ואחד נפצע. כל הציוד שהיה בקומנדקר נלקח: 10 רובים גרמנים, חגור מלא, 3 סטנים, חגור ומחסניות. בנוסף 6 ארגזי פעולה עם 3000 כדורים גרמנים, 2000 כדורים 6 מ"מ, מרגמה 2", תיק כלבו, 36 פגזים, פרודוקטים וציוד האנשים. הקומנדקר נמצא 2.5 ק"מ מהמארב.

ההרוגים:

א. טוראי מרסל הוכמן (חטיבת הנגב) 31.3.49

טוראי מרסל הוכמן, נולד בשנת 1925 לקלרה ונתן, בעיר יאסי אשר ברומניה. הוא עלה לארץ בשנת 1949. גויס לצה"ל ושירת בגדוד השמיני - "הנגב הדרומי", חטיבת הנגב. בתאריך 31.3.1949 כאשר היה בדרכו עם קומנדקר לכיוון המחלקה בדווימה, הותקף ע"י כנופיה חמושה שהגיעה מהרי חברון והוא נהרג עם עוד שניים מחבריו. הניח אחריו אישה.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון.

ב. טוראי משה (מישקה) שמוקלר (חטיבת הנגב) 31.3.49

טוראי משה (מישקה) שמוקלר, נולד בשנת 1926 לשרה (איטקה) וחנן, בעיירה מיר אשר בפולין. בן 15 היה כשהגיעה מלחמת העולם השנייה לאזור מולדתו. משה ידע את אשר צפוי ליהודים ולנוער היהודי תחת שלטון הנאצים, למרות התנגדותם של הוריו, עזב את ביתו ונסחף עם זרם הפליטים מזרחה אל שטחי רוסיה הסובייטית.

סבל מחסור ורעב בימי נדודיו, עד אשר הגיע לעיר ולדיבוסטוק הסובייטית.

התחיל עובד בבית חרושת והיה למסגר מכונות. עם סיום המלחמה חזר למיר, אך מצא אותה הרוסה ושוממה. גם מבני משפחתו לא היה איש בחיים והוא עבר ללודז' כדי לעלות משם לארץ. בפולין הצטרף לתנועת הנוער "השומר הצעיר" והתמסר במרץ לפעולה בתנועה. אירגן קיבוצי הכשרה והשתתף בסמינריוני התנועה. לבסוף עבר לגרמניה ושם נעשה פעיל מטעם תנועתו ב"הגנה" ותחת הדרכתם של שליחי הארץ, היה למדריך מעולה. עם פרוץ מלחמת הקוממיות דרש לעלות לארץ. מפאת עבודתו והדרכתו האחראית בגיוס הנוער בגרמניה, התעכבה עלייתו עד יוני 1948, אז הגיע בראש קבוצת גח"ל ומיד בעלותו ליבשה התגייס לפלמ"ח. יצא עם גדודו לקרבות והשתתף בפעולות רבות של שחרור הנגב. השתתף בכיבוש באר שבע, מבצע "עשר המכות" והיה בין הצועדים על אדמת מצרים. בתאריך 31.3.1949, כאשר היה בדרכו עם קומנדקר לכיוון המחלקה בדווימה, הותקף ע"י כנופיה חמושה שהגיעה מהרי חברון והוא נהרג עם עוד שניים מחבריו.

הוא הובא למנוחת עולמים בחלקה הצבאית בבית הקברות ברחובות. הוא הונצח ביד לשריון לטרון, אתר הנצחה לתלמידי אוניברסיטת חיפה ועובדיה שנפלו במערכות ישראל חיפה, יער מתנדבי ארצות הברית וקנדה למען ישראל יער אשתאול (פארק רבין), "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגנים.

ג. טוראי סעדיה חמו (חטיבת הנגב) 31.3.49

טוראי סעדיה חמו, נולד בשנת 1918 לעישה ואליהו, בעיר פס אשר במרוקו. למד בבית ספר יסודי, אך עזב את ספסל הלימודים כדי לעזור לבית הוריו. כחניך התנועה הציונית לא רצה, למרות רצון אביו, לעסוק במסחר או בפקידות והחל לעבוד כשוליה בבית מלאכה למכונאות. משהוכרז על גיוס הנוער על ידי מדינת ישראל, קם ועזב את מרוקו באוגוסט 1948 והגיע לחופי המולדת תוך סכנות מרובות. שאף להעלות גם את הוריו. הוא גויס לצה"ל ושימש כנהג בחזית הדרום. בתאריך 31.3.1948, כאשר היה בדרכו עם קומנדקר לכיוון המחלקה בדווימה, הותקף ע"י כנופיה חמושה שהגיעה מהרי חברון והוא נהרג עם עוד שניים מחבריו.

הוא הובא למנוחת עולמים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות. הוא הונצח ביד לשריון לטרון.

7. קרב "המחלקה של פני" מחלקה 2 פל' ב' הגדוד ה- 8 של חטיבת הנגב 20.4.49:

הקרב:

במרץ 1949 ישבה מחלקה מחטיבת הנגב בדווימה במטרה למנוע חדירות של מסתננים. באחת מהפעמים כשיצאו למארב, נתקלו בהמון ערבים מאידנא ובקרב שניטש נהרגו המ"מ ו- 11 מחייליו (1 נעדר עד היום). במסגרת מבצע נרחב לאורך כל הקו, מקבל המ"מ פני פקודה לבצע מארב לפנות בוקר, אשר מטרתו לתפוס עדרי רועים ומסתננים באזור גבעת דהן ואגוזית ולמנוע השתלטות על שטחים. בשעה 3.00 לפנות בוקר ניתן תדריך לכוח שיוצא למארב, המורכב משלוש כיתות בפיקוד המ"מ פני. הכוח יורד מהכפר בצד המערבי, נע בתוך ערוץ ואדי אידנא לכיוון ציר הפטרולים מדרום לאגוזית, שם מתפצל הכוח, הכיתות הדרומיות נשלחות לעמדותיהן וכיתת המ"מ נעה לכיוון אגוזית - באר שם טוב/השבעה. הכוח מזהה ומחרים עדר, שנשלח לכיוון דווימה בליווי הסמל ישקה ושני חיילים. כוח המ"מ נתקל בכוחות פורעים רבים (כ- 150 אנשי אידנא מזוינים, ו- 75 חיילים של "הג'יהאד אל מוקדס"). הוא מנהל קרב נסיגה עד ל"גבעת הקרב" מדרום לאגוזית, שם, תוך כדי קרב הגנה, לחימה עד הכדור האחרון, נהרג כוח המ"מ עד אחרון החיילים. סמל המחלקה ישקה (יעקב) סטרץ שב עם תגבורת מועטה שהייתה במוצב, מבצע קרב נגדי לכיבוש הגבעה, במטרה להגיע לכוח המ"מ, מתקדם תחת אש ומסיג את הפורעים וכשמגיע ל"גבעת הקרב", מוצא את כל צוות המ"מ הרוג כשהוא ערוך במבנה של קרב מגנה. הם ממשיכים להילחם ולשמור על הגופות שחוללו עד לקראת חשיכה כאשר מגיע כוח החילוץ. בתקרית הזו היו לערבים כ- 20 הרוגים שנאספו על ידם.

סמל הגדוד

סמל חטיבה

תנועת כוח החילוץ

התנועה למארב

קו הפסקת האש

חללי ונעדרי הקרב:

א. טוראי אברהם אביליה (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי אברהם אביליה, נולד בתאריך 7.1.1929 לברטה ושמואל, במרקש אשר במרוקו הצרפתית. למד שלוש שנים בבית הספר של "כל ישראל חברים" אבל מפני מצוקת העוני במשפחה, נאלץ בשנת 1941 לצאת לעבודה, עם כל מה שהוריו רצו מאד בהמשכת לימודיו. הוא התחיל עובד אז כשוליה בבית הדפוס של אחד העיתונים הגדולים בעירו, כן הקל על סבל המשפחה. בדרך זו חסך כסף גם לקראת נישואיו, אבל בינתיים פרצה מלחמת הקוממיות ורגש הנאמנות לעמו ניצח את רגש אהבתו לארוסתו (שלא רצתה להילוות אליו לארץ), אף גבר על חובתו למשפחתו (שהתחננה לפניו כי יישאר בתוכה, בהיותו תומכה היחיד). אחרי ביטול אירושיו עלה לארץ ומיד התגייס לצה"ל. מכתביו הביתה היו מלאים גאון לאומי ואמונה עזה, אחיו הצעיר (בן י"ג), שנדבק מהתלהבותו, יצא לדרך ללא דרכון וויזה. הוא הצליח להתחמק מידי הביקורת הקפדנית של שומרי הגבולות ולבוא למרסיי, מקום שם נסתייע על ידי אגודות יהודיות שונות ששלחוהו לארץ, בה חיכה לו אחיו אשר דאג לקיומו וללימודיו. הוא התגייס ושירת במחלקה 2 פלוגה ב' בגדוד השמיני - "הנגב הדרומי", חטיבת הנגב. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה.

הוא הובא למנוחת עולמים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות. הוא מונצח ביד לשריון לטרון, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ב. טוראי נסים אמזלג (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי נסים אמזלג, נולד בשנת 1924 לרחל ואהרן במרקש אשר במרוקו הצרפתית. למד בבית ספר יסודי שם ועבד כרפד ודקורטור בעיר קזבלנקה, בה השתקעה המשפחה בעודו נער. בקיץ של שנת 1948 התחמק מביתו ועזב את הגולה בדרכו לארץ ומיד בהגיעו למחוז חפצו התגייס לצה"ל. הוא שירת במחלקה 2 פלוגה ב' בגדוד השמיני - "הנגב הדרומי", חטיבת הנגב. נשאר בשירות גם אחרי שוך הקרבות. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה.

הוא הובא למנוחת עולמים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות. הוא מונצח ביד לשריון לטרון, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ג. טוראי נסים בן ארוש (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי נסים בן ארוש, נולד בתאריך 2.12.1927 לשמחה-מלכה ויאיר, בעיר צפרו אשר במרוקו. בנערותו התחנך ב"תלמוד תורה" וכשנתבגר למד את מלאכת הסנדלרות שעליה התקיים. נדיב לב היה ולמרות מצבו הקשה היה תומך בעניים ובמוסדות שונים. הצטרף ל"חברת משוררים", שהייתה משמחת לבבות בשירתם בחתונות עניים. עוד בנעוריו היה

נלהב לציונות ותשוקתו לעלות לארץ הייתה עזה. בעיצומה של מלחמת הקוממיות עלה ושירת בצבא. הוא שירת במחלקה 2 פלוגה ב' בגדוד השמיני, "הנגב הדרומי", חטיבת הנגב. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה.

הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל אשדוד, בית יד לבנים אשדוד, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ד. סגן בנימין זאב (פני) בודנר (חטיבת הנגב) 20.4.49

סגן בנימין זאב (פני) בודנר, נולד בתאריך 30.3.1928 לחיה-מיזא ומאיר, בטרנוב אשר בפולין. נין ונכד לבעל "תוספות יום-טוב". היה בן 11 כשפרצה מלחמת העולם השנייה ולא הספיק לסיים אלא ארבע כיתות בבית הספר היסודי. אז נכלא בגטו יחד עם בני משפחתו בתוך שאר יהודי טרנוב. שיחקה להם השעה והוא, אמו ואחיו הצעיר, עברו ללבוב,

מקום שם הסתתרו במשך זמן מה כנוצרים, עד שלבסוף נתגלו ונשלחו על ידי הגסטפו למחנה השמדה בלז. ברכבת למחנה הפרידו בין בנימין לבין אמו ואחיו, אך הם נדברו לקפוץ מן הרכבת. בנימין קפץ ונמלט על אף יריות השומרים, אך אמו ואחיו לא עשו כן ועקבותיהם נעלמו. בדרך נתפש בנימין כמה פעמים, אך הצליח לחזור ללבוב ומשם לטרנוב. הוא נפגש עם אביו וחי אתו עד חיסול הגטו, ואז בשנת 1943, הצליחו להימלט מציפורני האויב ולהגיע

ברגל להונגריה. אחרי נדודים וטלטולים מרובי סבל הועבר האב לסנטוריום בדבוס שבשווייץ. את הבן בנימין זאב, החליטו עסקני הפליטים לשלוח לארץ לפני שהגיע תורו, כי בעבר סבל רבות. בפברואר 1944 הגיע לארץ במסגרת "עליית הנוער", למד במקווה ישראל ועם סיימו את לימודיו שם התגייס לפלמ"ח. פעם, בשעה שהבריטים הקיפו כמה מקומות חקלאיים בארץ, וגבעת ברנר בתוכם, נתפש אף בנימין עם השאר כדי להישלח לרפיח, אך הוא הצליח להתחמק מידי השוטר המפקח. נמצא במסגרת הפלמ"ח במשקי יגור, מעלה החמישה ורמת רחל. בפרוץ מלחמת הקוממיות היה מדרך לנשק כבד. אחרי שעבר קורס בנתניה, מילא תפקידים אחראיים שונים. תחילה היה מ"כ עד שהגיע לדרגת מ"פ. היה בין כובשי באר שבע ובין החודרים לשטח מצרים. עניו היה, ממעט דברים, צנוע בהליכותיו וחבר מסור. ייסוריו בגולה חישלו את רוחו ואת רצונו העז לנקום. בתאריך 20.4.1949, נפל בקרב באזור דווימה. הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח באנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל קריית אתא, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים קריית אתא, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ה. טוראי אברהם ישראל כהן (חטיבת הנגב) 20.4.49

אברהם-ישראל כהן, נולד בתאריך 11.4.1928 לחנה ומאיר צבי, בירושלים. דור רביעי בארץ. למד בבית "תלמוד תורה" בירושלים וב"ישיבה" ברחובות. בגיל 17 הצטרף ל"הגנה", עבר בה אימונים שונים וכך הגיע לפלמ"ח. הצטרף לארגון "הפועל המזרחי" ולארגון ההתיישבות "מוריה" ונעשה בו חבר פעיל. יצא להכשרה חקלאית בהרצליה, יחד עם קבוצת צעירים ירושלמיים. לאחר מכן עבר ל"כפר אברהם" ומשם למרחבי הנגב על אדמת חאזאלע ליד באר שבע. מסור לחבריו בלב ונפש ונתחבב עליהם. לא היה מרבה דברים, אך דבריו תמיד קלעו למטרה. מילא תפקידיו מתוך אופטימיות ונכונות נפש. עם הכרזת המדינה נענה לקריאה הראשונה של הישוב והתייצב בשורות המגינים. השתתף בקרבות בנגב מבאר שבע עד סדום ואילת. בתאריך 20.4.1949, יצא לסיור יחד עם חברי פלוגתו ונפל באזור דווימה, בחפוטו על חבריו, אותו יום היה יום הולדתו ה-21.

הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, בית יד לבנים ירושלים, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ו. טוראי יוסף כהן (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי יוסף כהן, נולד בשנת 1930 לזהרי ואהרון הכהן בעיירה תאורידה אשר במרוקו. למשפחה ברוכת ילדים ודלת נכסים חומריים. למד "בחדר" ובבית ספר של חברת "אליאנס". לאחר מכן עבד במספרה. בשמעו על תקומת מדינת ישראל ועל ההתקפות שמדינות ערב ערכו עליה מכל עבר, הרגיש כי מחובתו היהודית, לחוש לעזרת עמו וארצו. נסע למרסייל

והתייצב לשירות במחנה מח"ל. אחרי אימונים ראשונים עלה ארצה והגיע לארץ באוגוסט 1948. עבר 45 ימי אימונים, שירת בחטיבת יפתח ואחר כך בגדוד השמיני "הנגב הדרומי", בחטיבת הנגב. השתתף במבצע חורב ואחר כך שירת בחילות מצב ובמשלטים. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה. הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, בית יד לבנים ירושלים, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ז. טוראי מאיר פסח יוסף (חטיבת הנגב) 20.4.49

טורא מאיר פסח יוסף, נולד בתאריך 2.10.2923 לרבקה ומשה, באדז'יד שבמולדבה (רומניה). עוניים של הוריו המריץ אותו ללמוד מקצוע, שיאפשר לו לפרנס אותם ואת עצמו בכבוד. התגבר על חוסר האמצעים ולמד שלוש שנים בבית ספר לטכנאי שיניים. תחת המשטר הנאצי-פשיסטי בימי מלחמת העולם השנייה, גויס לעבודת פרך בבניית מוסכים תת

קרקעיים לאווירונים ואחרי ימי עבודה מפרכת, היה עובד לילות במאפיה כדי לעזור להוריו. אך בתוך כל אלה לא משך את ידו מפעולות במחתרת. בשנת 1945, אחרי שחרור רומניה על ידי הרוסים, הצטרף לתנועת "השומר הצעיר" ובראשית 1948 החליט לעלות לארץ ולהצטרף לשורות לוחמי המולדת. יצא

בנתיב הבריחה דרך הונגריה ואוסטריה לצרפת ועשה כחמישה חדשים במחנות אימונים של ה"הגנה". מן הדרך כתב להוריו: "כשנגיע לארצנו נדע לעמוד על נפשנו ולהוכיח לעולם כולו, כי אנו, העם אשר סבל תמיד עול זרים, לא נרשה לזרים לדכא אותנו עוד ושכם אחד נקים את מדינתנו". ממרסיי הפליג בשיירת גח"ל. האונייה הורעשה כמה פעמים בקרבת חיפה, אך המפציצים החטיאו את מטרתם והאונייה פנתה דרומה וליד טנטורה הותקפה שוב. סוף סוף הועלו נוסעיה בחוף קיסריה ב - 1949. למחרת היום התייצב לשירות, עבר אימונים קצרים והשתתף בנשיאת מטעני מזון על גבו לירושלים הנצורה, ממש לפני פתיחת "כביש הגבורה". בדרכו זו היה עוזר גם לחברו החלש ממנו. בשלושת ימי חופשתו סייר בארץ, נהנה מנופה והתגאה מאירת הדרור שיהודי יכול לחיות בה בארצו. אז נפגש עם אחיו הצעיר בקבוצת מעין צבי שלידי זיכרון יעקב. עם שובו מחופשתו זו, הועבר לבית אשל המנותקת. פעל בשמירה ובהגנה ובעבודת ביצורים. הפליא את חבריו באומץ לבו שנתגלתה בימים ההם. מפיתו המנותקת עודד אף את אחיו וכתב לו, כי "אחרי הגשם תזרח גם השמש ולכן יש לצעוד הלאה בראש מורם וסיסמתנו:

קדימה!". לא חת מפני המוות באמרו, ש"כעת אסור לנו למות, כי מטרה חשובה עומדת לפנינו, העיר באר שבע שבידי האויב". בדרכו למילוי משימה זו ניצל בנס בעלות מכוניתו על מוקש במבואות העיר. לאחר מכן השתתף במסע לפריצת המצור על סדום, עבר קורס ל"עזרה ראשונה" ובתפקיד חובש מחלקתי שירת ביעילות ובמסירות בכיבוש אילת. היה זמן מה במשלט ליד עזה ואחר כך נשלח עם יחידתו מהגדוד השמיני "הנגב הדרומי" בחטיבת הנגב, לחודש ימים למשלט בכפר דווימה שבאזור בית גוברין. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה.

הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית בבית הקברות ברחובות, הוא מונצח ביד לשריון לטרון, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ח. טוראי גבריאל מגנזי (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי גבריאל מגנזי, נולד בתאריך 9.11.1927 לבישיה ואלפונסו, בטריפולי אשר בלוב. הוא חונך על ברכי הרעיון הציוני בבית אביו, יועץ משפטי לפי מקצועו, שהיה מראשוני העסקנים הציונים בעירו. סבו היה ראש תנועת בית"ר בטריפולי. למד בבית ספר איטלקי, אלא שכאשר גבר הפאשיזם בארץ זו וכאשר הילדים נצטוו ללמוד בשבת

ולהתכחש ליהדותם, עזב את בית ספרו והחליט לעבוד ולעזור למשפחתו הענפה, כשאביו מוטל על ערש דווי. היה חבר בתנועת "הצופים" ופעל בארגון עליה ב'. את ראשית אימוניו הצבאיים קיבל בחטיבת ההגנה שנוצרה בעירו עקב התקפותיו של ההמון הערבי על יהודי המקום ובשנת 1945-1946 הצטיין בפעולות הגנה והצלה כגון אלו. בפרוץ מלחמת הקוממיות החליט לעלות לארץ וכל השידולים להניאו מכך ולחכות עד שתעלה המשפחה כולה לא הועילו. אירגן קבוצה של חברים, כשמונים במספר, ומפחד השלטונות יצאו בשחייה עד שהגיעו לסירת המפרשים אשר חיכתה להם. בסירה זו יצא עם חבריו לאיטליה ומשם, בעזרת המוסדות, עלו לארץ. שאיפתו הייתה להילחם ככל חייל נאמן בישראל, בעד שחרור המולדת. מיד עם עלותו הצטרף לשורות הפלמ"ח ושירת בגדוד השמיני "הנגב הדרומי" בחטיבת הנגב. הוא לא חת מפני כל משימה קשה ונועזת. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה.

הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גבעת הקרב במזרח לכיש.

ט. רב טוראי יעקב מוסקוביץ (חטיבת הנגב) 20.4.49

רב טוראי יעקב מוסקוביץ, נולד בשנת 1925 לטובה ודויד, בעיר דרבני אשר ברומניה. לאחר ימי אושר בילדותו הגיעו ימי השואה של מלחמת העולם השנייה.

המשפחה כולה גורשה מן העיר, בתוך שאר יהודי הקהילה. לאחר הליכה ברגל של כמה ימים הוסעו בקרונות רכבת למחנות ההסגר טרגו-ג'יו ויעקב הופרד מקרוביו ונלקח

לעבודה חקלאית באחוזת איכר עשיר. לאחר שחרור רומניה מידי הנאצים, הצליח יעקב, אחרי שנים של עבודת פרך, לעבור לאיטליה, שם ירד באוניית מעפילים לארץ. אולם במאבק עם הבריטים על העלייה גורש לקפריסין ורק לאחר טלטולים ממושכים הגיע למחוז חפצו. לאחר שעבד זמן מה בעקרון בחקלאות, פרצה מלחמת הקוממיות והוא התגייס מיד. שירת ביחידת שמירה בתחנת השידור בנען, שם חלה. לאחר שהבריא ממחלתו חזר ליחידתו בנען. אך כיוון שלא מצא אותה, התנדב לגדוד השמיני "הנגב הדרומי" בחטיבת הנגב. עם יחידה זו השתתף בחדירה לרמלה ובכיבושה. השתתף בקרבות הנגב, עלה בדרגה תודות להצטיינותו והיה עם יחידתו בשעת כיבוש בית-גוברין וסביבותיה. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה. הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח באנדרטה לזכר הבנים שנפלו במערכות ישראל מזכרת בתיה, קיר זיכרון לבני היישוב שנפלו במערכות ישראל מזכרת בתיה, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים, גבעת הקרב במזרח לכיש.

י. טוראי קלמן (קלמוש) צ'פניק (חטיבת הנגב) - "נצר אחרון" 20.4.49

קלמן (קלמוש) צ'פניק, נולד בתאריך 2.9.1927 לחיה וחיים שמואל, בעיר ז'וירצ'ה בשליזיה עילית אשר בפולין. אביו היה מורה ב"תלמוד תורה", נודע בנדיבות לבו ובנכונותו לעזור לכל הפונה אליו בעת צרה. קלמן למד בבית ספר יסודי בעירו. אביו של קלמן נפטר בסמוך לתחילת מלחמת העולם השנייה. ז'וירצ'ה, בה חיו כ-6,000 יהודים, הייתה בין הערים הראשונות שנכבשו על ידי הנאצים וסופחו לרייך הגרמני עם תחילת מלחמת העולם השנייה (ספטמבר 1939). בשל מיקומה, באזור עשיר באוצרות טבע ומכרות בו שכנה התעשייה הכבדה של פולין, החלו הגרמנים להשתלט על המפעלים הגדולים עוד בטרם הושלם הכיבוש, ויהודי האזור נוצלו במסגרת מחנות עבודה. ביוני 1940 רוכזו יהודי העיר בגטו שהוקף בתיל, והצעירים הכשירים נשלחו למחנות לעבודת כפייה בגרמניה. באוגוסט 1942 נערכה אקציה וכ-2,000 איש גורשו לאושוויץ. רבים מהיהודים שהושארו בגטו הועבדו

בבית חרושת שייצר מדים לחיל האוויר הגרמני. באוגוסט 1943 חוסלו הגטאות בשלזיה עילית ואחרוני היהודים באזור, כ- 30,000 נפש, נשלחו לאושוויץ. באקציה זו חוסלה קהילת ז'וירצ'ה. קלמן הצליח לשרוד באושוויץ יחידי מכל בני משפחתו, אימו וארבעת אחיו ואחיותיו נספו. מיד לאחר השחרור יצא בדרכו לארץ ישראל. הוא היה חבר בתנועת "השומר הצעיר", בשנת 1946 הצטרף לקבוצת "גאולים" באיטליה והתחנך במסגרת כפר הנוער "פיזנטורה" ברומא, שפעל בחסות "עליית הנוער". ב-3 במרס 1947 עלה קלמן עם חבריו על ספינת המעפילים "שבתאי לוז'ינסקי" בדרכו לארץ ישראל. האונייה, שנרכשה על ידי המוסד לעלייה של ה"הגנה", יצאה ממעגן מטפונטו שבאיטליה כשעל סיפונה 665 מעפילים מרומניה, הונגריה ופולין, כשהיא מניפה דגל איטלקי. כעבור תשעה ימים הגיעה סמוך לחוף ניצנים. לוחמי הפל"ם (הפלוגה הימית של הפלמ"ח) החלו בהורדת המעפילים, אך הים הסוער עיכב את הפעולה והבריטים הגיעו למקום. ה"הגנה" הזעיקה מאות יהודים תושבי האזור, כדי שיחפו על המעפילים ויקשו על זיהוים. רבים אמנם הצליחו להתחמק מהבריטים ולהיעלם ביישובי הסביבה, אך חלק מהמעפילים וכן כמה מתושבי הארץ נתפסו על ידי הבריטים וגורשו למחנה המעצר בקפריסין (לימים, נכתב השיר "שושנה, שושנה" על ספינה זו, ש"שושנה" היה שם הצופן שלה). קלמן היה בין המגורשים לקפריסין, שם שהה כחודש ואז הגיע לארץ. מאז התחנך בקיבוץ מזרע במסגרת "עליית הנוער". זמן קצר אחרי הגיעו, התגייס קלמן ושירת בגדוד השמיני "הנגב הדרומי" בחטיבת הנגב, איתם השתתף בקרבות רבים ונועזים בדרום הארץ, לאורך כל מלחמת העצמאות. בתאריך 20.4.49 הוא נפל בקרב ליד הכפר דווימה. בן עשרים ואחת בנפלו.

קלמן נחשב תחילה נעדר, וזמן מה לאחר מכן נמצאה גופתו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי ברחובות.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, אנדרטת נצר אחרון ירושלים (הר הרצל), "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים, גבעת הקרב במזרח לכיש.

החלל הינו "נצר אחרון" - חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), ושחוו על בשרם את אימת השואה.

יא.טוראי אוסקר צרפתי (חטיבת הנגב) 20.4.49

טוראי אוסקר צרפתי, נולד בשנת 1929 לדודון ומנטש, בסלוניקי אשר ביוון. הוא סיים את לימודיו בבית ספר תיכון ביוון. עלה לארץ דרך קפריסין בשנת 1949 ומיד גויס לצה"ל. נפל בפעולת סריקה בסביבות דווימה בגזרת בית-גוברין ביום כ"א בניסן תש"ט (20.4.199). הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בחלקה הצבאית שבבית הקברות ברחובות.

הוא מונצח ב: גן הבנים תל אביב-יפו, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים, גבעת הקרב במזרח לכיש.

יב. ארתור גיסנר (חטיבת הנגב) "מקל"ן" 20.4.49

טוראי ארתור גיסנר, נולד בשנת 1925 לזהבה וישעיהו, בצ'כוסלובקיה. בתאריך 20.4.1949, נפל בקרב בשעת פעולת סריקה בסביבות דווימה שבנגב. לקראת סיום מלחמת העצמאות, החלה תנועה חזרה של כפריים ערביים, שנמלטו מאזור הנגב לאזור הר חברון. כדי לחסום את תנועת המסתננים לשטח מדינת ישראל נשלחה בליל 20 באפריל

1949 מחלקת חיילים מהגדוד השמיני ("הנגב הדרומי") של חטיבה 12 ("הנגב") להתמקם על גבעה שולטת, על הציר שבין הכפרים אידנא (בשיפולי הר חברון) לכפר דווימה (היום אזור אמציה). המחלקה התבססה במקום המארב ומנעה בירי את תנועת המסתננים מערבה לכיוון שטחנו. בעקבות הירי נתגלה מיקום המחלקה וכוח ערבי גדול שיצא מהכפר אידנא תקף את כוחותינו. עם התגברות ההתקפה, החליט מפקד המחלקה לסגת, מאחר שאזלה כל התחמושת ורוב הלוחמים ובהם הוא עצמו, נפגעו. מבין שלוש הכיתות הצליחו לסגת בשלום רק שתיים. הכיתה השלישית נלכדה באש האויב ורק בודדים מאנשיה הצליחו לחזור לכוחותינו. שניים-עשר הרוגים ספג הכוח. למחרת היום חזרו כוחותינו לשטח והשתלטו עליו. תשעה מבין החיילים שנהרגו נמצאו. זמן מה לאחר האירוע, החזיר הצלב האדום, דרך מעבר הגבול בירושלים, שניים או שלושה חללים נוספים. שתי גופות זוהו והובאו לקבורה בסמוך לתשעת חבריהם. ליד אחד-עשר הקברים נמצא קבר נוסף של חיל אלמוני. טוראי ארתור גיסנר,

שהשתתף בפעולת דווימה, עדיין נעדר ונחשב חלל שמקום קבורתו לא נודע. טוראי ארתור גיסנר, שהשתתף בפעולת דווימה, עדיין נעדר, נחשב חלל שמקום קבורתו לא נודע. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לשריון לטרון, גן הנעדרים ירושלים (הר הרצל), בית יד לבני תל אביב-יפו, גבעת הקרב במזרח לכיש. החלל הינו מקל"ן - חלל שמקום קבורתו לא נודע.

8. אזור בית גוברין רכב עלה על מוקש חטיבת הנגב - 14.12.49

המקרה:

לאורך כל השנים מקום המדינה עד למלחמת ששת הימים ואף לאחר מכן, אזור מזרח לכיש מאזור בית גוברין עד לקיבוץ להב, נקרא "טכסס" או "המערב הפרוע".

האזור גבל עם הגבול עם ירדן והכפרים ממזרח לקו הגבול, שם ישב שם הלגיון הירדני. כל אותה התקופה היו חדירות של אנשי הכפרים, שחלקם פליטי הכפרים במזרח לכיש (דווימה וקוביבה) שנמלטו במלחמת השחרור. חדירות פדאיונים היו לפגוע בחיילי צה"ל ובהמשך גם במתיישבים החדשים. הם ירו, פגעו והשתמשו בנשק הנפוץ שלהם באותם השנים: הנחת מוקשים בצירים השונים, דבר שגרם לאבדות רבות לחיילי צה"ל. בתאריך 14.12.1949 כשמלאו לו 24 שנים, יצא נמרוד לוויטה לסיור, מטעם המטכ"ל והמוסדות המיישבים, לשם קביעת נקודות לישובים חדשים באזור הספר. הגיף שלו עלה על מוקש בדרך בית גוברין וכך מצא נמרוד את מותו. בנוסף נהרג גם אהרון גרוס ונפצעו עוד 2.

א. סרן נמרוד לוויטה (חטיבת הנגב) 14.12.49

סרן נמרוד לוויטה, נולד בתאריך 9.12.1925 לחנה ולייב, בעין חרוד. ארבע שנות חייו הראשונות עברו עליו בעין חרוד, אבל מיד לאחר מאורעות תרפ"ט לקחוהו הוריו אתם בצאתם לפולין בשליחות "החלוץ". שנתיים עשה בחוץ לארץ וזכר הפגישה עם יהודי הגולה השאיר את רישומו עליו. במשך י"ב שנות לימודיו בבית הספר המשותף עין חרוד-תל יוסף,

הצטיין במקצועות המדויקים, גילה ערנות לעניינים סוציולוגיים ותנועתיים ורחש אהבה למקצועות החקלאיים. מילדותו נמשך לעבודה במשק, מילא תפקידים חשובים בחברת הילדים, עבר קורס מ"כ בגדנ"ע וכן עסק באימון נוער ובהדרכתו. בגלל פעילותו כמדריך לנוער וחיוניות עבודתו במשק, עוכבה התגייסותו לבריגדה היהודית בשנת 1945. גם התגייסותו לפלמ"ח עוכבה מטעמים אלה, עד שסוף סוף אושרה על ידי הקיבוץ בשנת 1946. הוא נשלח למחלקה ששכנה ברמת רחל, ואופקים חדשים נתגלו לו על ידי מגע עם חיי הפלמ"ח וחיי הקיבוץ שליד העיר. ב"השבת השחורה" (29.6.1946) נאבק עם החיילים הבריטים שפרצו לרמת רחל. הוא אמנם נפצע אז בידו אבל הצליח להשתחרר מידי החיילים ולחמוק מהם. עשה בירושלים בתפקיד מיוחד של הפלמ"ח ובספטמבר הועבר לפלוגה שחנתה בגבעת ברנר. כעבור תקופה קצרה עבר קורס מ"כים ונעשה מפקד פלוגתו, פלוגה ב' בגדוד השני של הפלמ"ח, שירדה ראשונה לנגב. בפברואר 1948 נתמנה סגן מפקד הגדוד השמיני ושימש מפקד מרחב הנגב הדרומי. פקד על כיבוש ביר עסלוג, השתתף במבצעים עיקריים במערכות הנגב ואף היה בין המפקדים והמארגנים של משלחת הסיור שקדמה למבצע "עובדה" ולכיבוש אילת, אשר בו השתתף. שירת כקצין המודיעין של חטיבת הנגב, פלמ"ח עד לפירוקה ואחר כך, כקצין המודיעין של מחוז השפלה. בכל פעולותיו, וגם בשעות המרות והחמורות ביותר, נהג מתוך עוז רוח ואומץ לב. בעת קביעת הדרגות בצה"ל נקבעה לו דרגת סרן. אולם במשך כל ימי שירותו בצבא נשא עיניו ונפשו למשק ולחקלאות, כשנתבקש על ידי מזכירות הקיבוץ לצאת בשליחות לארצות הברית לכשישתחרר מן הצבא, דחה את ההצעה באמרו, כי רצונו בעבודה במשק, לפחות למשך שנה. אחרי חופשת שבוע של עבודה במשק וטיולים בסביבה, חזר לשירות וביום הרביעי לאחר שובו, בתאריך 14.12.1948, יצא לסיור, מטעם המטכ"ל והמוסדות המיישבים, לשם קביעת נקודות לישובים חדשים באזור הספר. הגי'פ שלו עלה על מוקש בדרך בית גוברין וכן מצא נמרוד את מותו בשעת מילוי תפקידו. הניח אישה, בתו של חיים אנצו סירני.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בעין חרוד. מונצח ב: אתר הנצחה לנופלים מיישובי המועצה האזורית הגלבוע, מצבה וחורשה לזכר נמרוד לוויטה בהר הגלבוע, אתר הנצחה לחללי קהילת המודיעין כביש צומת גלילות - הכפר הירוק (בסיס צבא), אנדרטת חטיבת הנגב באר שבע, בית יד לבנים באר שבע,

פינת הנצחה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל עין חרוד איחוד, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק).
ב"שלושים" לנופלו הופיעה חוברת בשם "יומן עין-חרוד" המוקדשת כולה לזכרו.

ספר הכולל אגרות ורשומות בשם "בעלות ימיו" הופיע בשנת תשי"ט. רחוב בבאר שבע נושא את השם "שלושה בני עין-חרוד" ובו קבוע לוח זיכרון למשה יצהר, הלל לביא ונמרוד לוויטה (שני הראשונים נפלו בימי מלחמת הקוממיות).

ב. סמל אהרון גרוס 14.12.49

סמל אהרון גרוס, נולד בתאריך 24.11.1924 לגלה-גיזלה ודויד, בעיר ג'יור אשר בהונגריה. למד בבית הספר היסודי האורתודוכסי וסיים את בית הספר האזרחי (בתור תלמיד פרטי). בגיל 14 נסע לשיבת שופרון ולאחר מכן, לשיבת גלנשה. בגיל 18 חזר לבית הוריו והתחיל לומד את מלאכת החייטות כדי לעלות לארץ כבעל מלאכה. באותו זמן למד בבית הספר העירוני לתעשייה וייסד את הגרעין המקומי של "בני עקיבא". את אימונו הצבאי הראשון קיבל עוד בהונגריה במסגרת גדודי נוער טרום צבאיים, שהשירות בהם היה חובה. כשנכנסו הגרמנים להונגריה בשנת 1944, נלקח עם אחיו כבן ערובה, היה בידי הגסטפו עד סוף יוני, אז גורש עם כל בני קהילתו למחנה אושוויץ, שם נספו הוריו ושני אחיו הקטנים. יחד עם אחיו הגדול הצטרף שם לתנועת המחתרת. במחנה אושוויץ למד להשתמש במכונת ירייה, כשקבוצת המחתרת השיגה כמות נשק ועשתה הכנות למרד. היה למוד סבל ושבע צרות, אך רוחו לא נפלה בקרבו ותמיד היה לעזר ועידוד לחבריו. אחרי השחרור חלה במחלות שונות כתוצאה מחולשת הגוף, אך מיד אחרי החלמתו השתתף מטעם "פועלי אגודת ישראל", בארגונה ובביצועה של העלייה הבלתי לגאלית מהונגריה.

עלה לארץ בשנת 1946 באופן חוקי, ובידו רישיון עלייה לקרובים והשתקע בירושלים. בטחונו בעתיד ורצונו לחיות וליצור השכיחו מליבו את כל עברו. אותה שנה לקח לו לאשה, חברה שהכיר בחוץ לארץ. הצטרף ל"הגנה" בשנת 1947 וביום נפילת גוש עציון, התגייס גיוס מלא לצה"ל. הגיע לדרגת סמל וגמר בית ספר לקצינים. השתתף בקרבות בחזית הר ציון, נוטר דם, בית צפפא ובדרך

לירושלים. פעמיים נפצע פצעים קלים, בפעם השנייה היה הדבר בקרבות על לטרון. לבסוף היה סמל במטה מחוז השפלה. בתום הקרבות שאף להשתחרר ולחזור לחיים תקינים, אבל בגלל תפקידו לא זכה לכך, כי הבקשה לשחרורו לא נתקבלה. בתאריך 14.12.1949, חזרו מסיוור שלוש מכוניות, שיצאו לשם סימון מקומות התיישבות חדשים סמוך לגבול. המכונית הראשונה, אשר בה נמצא אהרן, עלתה על מוקש בדרך בית גוברין - הר טוב וכך מצא את מותו בשעת מילוי תפקידו. הניח אישה ובת.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. הוא מונצח ביד לשריון לטרון, בית יד לבנים ירושלים.

9. תקרית ליד בית גוברין 25.8.50

המקרה:

במשטרת בית גוברין לאחר מלחמת השחרור הוקם בסיס בית הספר להכשרה הדרומי (בסיס האם היה בבסיס שנלר שבירושלים). בבסיס זה הוכשרו כל המפקדים של יחידות השדה בדרום ובכל מקצועות השדה. במהלך הדרכה לתותח אנטי טנקים חדש, במהלך ההדגמה, עקב תקלה התפוצץ הפגז בתוך הקנה, דבר שגרם לפצועים ואחד מהם אברהם שילר שנפצע ומת לאחר מכן מפצעיו.

ההרג:

א. סמל אברהם-אהרן הלוי שילר השילוני (בסיס הכשרות בית

גוברין) 25.8.50

סמל אברהם-אהרן הלוי שילר השילוני, נולד בתאריך 17.7.1930 לצפורה ומשה, ברומניה. עלה לארץ בשנת 1935, והוא אז כבן חמש. בן 13 היה כאשר גמר לימודיו בביה"ס העממי. אחרי שסיים את ביה"ס העממי, דרכו הייתה לישיבת בני עקיבא ב"כפר הרואה". כאשר חזר לכפר הייתה משימתו הראשונה הקמת סניף בני עקיבא במקום. רבים היו שטחי הפעולה, להם התמסר בסניף וכן ב"הגנה", אך במיוחד התמסר לאיסוף תרומות לקק"ל. אברהם ז"ל היה פעיל גם בגדנ"ע, כשפרצה מלחמת השחרור, גויס תחילה למסגרת זו ומאוחר יותר עבר לצבא. לאחר שנה עזב את הצבא והצטרף

לקבוצת בירייה, בקבוצה היה חבר פעיל בשטחים שונים, מלבד עבודתו הרגילה. כעבור שנה חזר לסיים את השירות הצבאי שלו והגיע לדרגת סמל. אברהם עבד כמדריך בבי"ס למ"כים בבית גוברין. במסגרת האימונים הדגים בפני חבריו ירי בתותח אנטי-טנקי, שהיה באותה חדש בצה"ל. בשל תקלה שאירעה, התפוצץ הפגז בתוך הקנה ואברהם נפצע קשות. למרות הכול, דאג תחילה לטיפולם של הפצועים האחרים ואחר כך לטיפול בו. אברהם ז"ל הובא לבית החולים ולמחרת נפטר בתאריך 25.8.1950.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה.

הוא מונצח באנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל קריית אתא, אתר הנצחה לחללי גדוד 82 געש צומת קצרין דרום, יד לשריון לטרון, אנדרטה לנופלים מבית ספר יסודי יבנה קריית אתא, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק), בית יד לבנים קריית אתא, חורשת החמישה ליד בית גוברין.

10. ליד בית גוברין רכב צבאי עלה על מוקש 27.8.50

המקרה:

במשטרת בית גוברין לאחר מלחמת השחרור הוקם בסיס בית הספר להכשרה הדרומי (בסיס האם היה בבסיס שנלר שבירושלים). בבסיס זה הוכשרו כל המפקדים של יחידות השדה בדרום ובכל מקצועות השדה. אזור זה שהיה קרוב לגבול עם ירדן, היה עדיין לא שקט ונקרא "טכסס" או "המערב הפרוע". הלגיון הירדני, תושבי הכפרים ופדאיונים, היו חוצים את הגבול ומחבלים. אחד השיטות שלהם הייתה להניח מוקשים בצירים. בתאריך 27.7.1950, חזרו מהשטח מפקדים מבסיס ההכשרה בבית גוברין לבסיס. קרוב לבסיס ההכשרה בבית גוברין עלה הרכב על מוקש, 4 נהרגו ו-4 נפצעו.

הגלעד בחורשת החמישה ביער בית גוברין לזכר הארבעה שנהרגו מהמטען והחמישי שנהרג מהתפוצצות הפגז בבסיס ההכשרה.

ההרוגים:

א. סמל ראשון אריה דוויד (טולק) וונסובר (בסיס הכשרות בית

גוברין) 27.8.50

סמל ראשון אריה דוויד (טולק) וונסובר, נולד בתאריך 24.5.1928 לפייגה ויצחק, בעיר פילטוסק אשר בפולין. סיים את לימודיו בבית ספר יסודי. בימי מלחמת העולם השנייה, נשא את נפשו לחזית כדי לנקום בגרמנים. מפני שהיה מפותח בגופו עלה בידו להעלים את גילו הצעיר, ובעודו בן 15 התייצב לצבא כבן 18 וביקש להישלח לבריגדה הפולנית

הראשונה אשר לחמה בגרמנים. אך שלטונות הגיוס, שגילו כי הוא רק בן 15, סירבו למלא את בקשתו. משנת 1946 היה חבר הקיבוץ של "השומר הצעיר" בעיר לודז' ונסע יחד עם קיבוצו עד איטליה ושם עזב את חבריו.

באיטליה, שירת ב"הגנה" כמדריך ובגלל נטייתו לצבאיות ולמשמעת שמח מאד, כי זכה להיכלל בין אלה שנשלחו לקורס מ"כ. שירותו בהדרכה בבסיס אימונים באיטליה נחשב אחר כך כגיוס מלא בשירות צה"ל, אשר אליו נצטרף מיד לעלייתו לארץ באפריל 1948. השתתף בקרבות על קולה, לחם בפלוג'ה ובעירק מנשיה. עבר כמה קורסים נוספים (רגמים, סמלים קרביים) והמשיך כמפקד מחלקה. אחרי שגמר את שירותו הסדיר, נרשם לצבא הקבע ושירת בו כמדריך בבית ספר למפקדי כיתות. עמד לצאת לקורס קצינים, אלא שלא זכה לכך, כי בתאריך 27.8.1950 בחזרתו לבסיס בבית גוברין עם עוד כמה מפקדים, הרכב עלה על מוקש אנטי-טנקי שהוטמן על ידי האויב, הרכב התרסק והוא נהרג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה.

הוא מונצח באנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל קריית ביאליק, יד לשריון לטרון, חורשת החמישה ליד בית גוברין.

ב. סמל אפרים (פלח) זטלר (בסיס הכשרות בית גוברין) 27.8.50

אפרים (פלח) זטלר, נולד בתאריך 31.3.1923 לחנה ובן ציון שהיה מראשוני בניה של כפר סבא, בפתח תקוה. לאחר שסיים את לימודיו בבית ספר יסודי בכפר סבא, המשיך בלימודיו בבית הספר התיכון בפתח תקוה. בגיל 14 הצטרף לשכבת הנוער של אצ"ל. אחרי הפילוג בארגון זה בשנת 1940, עבר ללח"י ובראשית שנת 1942 נאסר. במשך שש

שנות מעצרו השתלם במקצועות שונים, של תכנית הלימודים בבית ספר תיכון. בתור עציר פוליטי עבר את כל מחנות המעצר, בארץ ובגולת אפריקה (מזרע, לטרון, סודן, אריתריאה וקניה). שוחרר יחד עם גולי קניה כשאלה הועברו מן הגולה לארץ בקיץ 1948. היה כדורגלן והצטיין בהרבה תחרויות. מיד עם שובו לארץ התגייס לצה"ל, השתתף בכיבוש הגליל והצטיין בקרבות כמפקד מחלקה. שירת במשלטים שונים בנגב בתור קצין הדרכה. בתאריך 27.8.1950 בחזרה לבסיס עם כמה מחבריו, מכוניתו עלתה על מוקש אנטי-טנקי שהוטמן על ידי האויב, התרסקה והוא נהרג. טוב לבו, מזגו ומסירותו הרבה לידידיו מצאו את ביטויים המלא בשעת היפצעו כשהוא העיר לרופאו, כי מוטב שהוא יטפל בחבריו הפצועים מאשר בו, כי הוא במילא הולך למות.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בכפר סבא.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, בית יד לבנים כפר סבא, קיר זיכרון לנופלים מבית ספר יסודי אוסישקין כפר סבא, אנדרטת זיכרון לוחמי חירות ישראל - לח"י יער משמר איילון (יער לח"י), חורשת החמישה ליד בית גוברין.

אחרי נפלו נדבה המשפחה לקבוצת "הפועל" בכפר-סבא גביע-כסף לזכרו; אחרי התחרות השנתית מגישה המשפחה את הגביע כפרס לקבוצה המנצחת.

ג. רב טוראי ברוך חיטה פשינצה (בסיס הכשרות בית גוברין)

27.8.50

רב טוראי ברוך חיטה פשינצה, נולד ביום 17.12.1921 לבתיה ושמעון בבנדין אשר בפולין. גמר שבע כיתות בבית ספר יסודי שם. מגיל 13 היה אחד מפעילי "גורדוניה" ושאף בכל מאודו לעלות לארץ. בגיל 17 יצא את פולין לרוסיה כדי לעבור דרך וילנה מתוך כוונה לעליה. אולם איתרע מזלו והוא נתפס על ידי חיל הספר הרוסי ונדון לארבע שנות מאסר.

אחרי שחרורו הועבר לצבא הרוסי וכעבור כמה חדשים הועבר שוב לצבא בפולין, שם שירת שלוש שנים וזכה לאותות כבוד. כתום מלחמת העולם השנייה עבר לגרמניה לקיבוץ "נילי", אשר בו היה מזכיר ומדריך, כן עזר לפתיחת סניף "גורדוניה" שם. בשנת 1946 יצא מגרמניה לאיטליה, אחרי שהותו שמונה חדשים בה, יצא בעליה ב' לארץ באוניית המעפילים "מורדי הגיטאות". הוגלה לקפריסין ולא זכה להגיע למולדת עד שנת 1949. גם בקפריסין השתייך ל"הגנה" ונתן את ידו לתנועת "גורדוניה", שם נשא לאישה את רינה, עוד לפני ששחררו הם זכו לחבוק בת, טובה שמה. אחרי עלותם לארץ התיישבו במשמר השרון, לאחר גיוסו ובשל ניסיונו הצבאי קיבל תפקידי הדרכה שונים והיה מדריך צבאי בבית הספר להכשרה בבית-גוברין. בתאריך 27.8.1950 בחזרה לבסיס עם כמה מחבריו, מכוניתו עלתה על מוקש אנטי-טנקי שהוטמן על ידי האויב, התרסקה, והוא נהרג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת-יצחק. הניח אישה ובת.

הוא מונצח באנדרטה לזכר בני היישוב שנפלו במערכות ישראל רחובות, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים רחובות, חורשת החמישה ליד בית גוברין. שמו ותולדותיו הובאו בספר הנקרא "פנקס בנדין", שארגון יוצאי עירו אשר בישראל הוציאו.

ד. רב טוראי איתן מיזל (בסיס הכשרות בית גוברין) 27.8.50

רב טוראי איתן מיזל, נולד בתאריך 31.3.1931 לחנה ויהודה, בירושלים. הוא נולד למשפחת פועלים חלוצית מאנשי העלייה השלישית. משסיים את לימודיו בבית הספר היסודי "תחכמוני", הצטרף לחברת הנוער של "השומר הצעיר" ועבר להכשרה בקיבוץ שער העמקים. בעולם המוסיקה מצא את שלווה נפשו ובתוך חברת הנוער, אירגן חוג מוסיקלי וערך

שעות מוסיקליות מעל גבי תקליטים. את הכשרתו בשער העמקים סיים כשמלחמת הקוממיות, כבר הייתה בתקפה ויחד עם חבריו להכשרה, נשלח לעזרת הקיבוץ להבות הבשן שבגליל העליון, על הגבול הסורי. שם נפצע בידו והכאב בשרירי היד ליווהו עד יום נפלו. כעבור מחצית השנה עבר עם חבריו להכשרה, שהיוו גרעין התיישבות, למשלט בכפר הערבי הכבוש בית-ג'יז אשר בפרוזדור ירושלים. באופן זה עבר לחיי עבודה עצמאיים והוא בן 18 שנים והגיע לגיל הגיוס. אף על פי שכאיש משק הייתה האפשרות בידו להישאר מחוץ לשורות הצבא, גויס איתן לצה"ל ביולי 1949. באימוניו התבלט כמדריך וכמארגן ולאחר סיימו קורס מ"כ, מילא תפקידים צבאיים בנגב. לעת שחרורו מן הצבא התעתד להיות לסעד ועזר להוריו שבעי העמל. בתאריך 27.8.1950 בחזרה לבסיס עם כמה מחבריו, מכוניתו עלתה על מוקש אנטי-טנקי שהוטמן על ידי האויב, התרסקה, והוא נהרג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, חורשת החמישה ליד בית גוברין.

11. תקרית ליד בית גוברין- חייל נח"ל 11.4.51 והתקרית:

בתאריך 11.4.51 נערך סיור של חיילים שסרקו את השטח מדרום לבית גוברין. במהלך הסיור נתקלו בכנופיה גדולה של מסתננים. בחילופי האש נהרג החייל משה נגרי ונפצעו 3 חיילים.

א. טוראי משה (מימי) נגרי (נח"ל) 11.4.51

טוראי משה (מימי) נגרי, נולד בתאריך 15.9.1932 לקלרה ויוסף, בחיפה. האב - דור חמישי בארץ. אחרי סיימו את לימודי הכיתה הששית בגימנסיה "ביאליק" בחיפה עבר לבית הספר החקלאי על שם כדורי וסיים בו את לימודיו. עם סיומו התגייס לצה"ל באוקטובר 1950, במסגרת נח"ל והועבר לגרעין התיישבותי בנגב. בתאריך 11.4.1951 במהלך סיור עם חבריו באזור בית גוברין, נתקלו בכנופיה גדולה של מסתננים, בחילופי האש הוא נהרג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה. הוא מונצח ב: אנדרטה לזכר הנופלים במערכות ישראל מבית הספר החקלאי כדורי, אנדרטה לבני שכונת אחוזה שנפלו במערכות ישראל חיפה, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, בית יד לבני חיפה, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק).

12. תקרית בסיור ליד בית אל בורג' 19.11.1951

התקרית:

בשנת 1951 כשחיים לבקוק היה מפקד יחידת המיעוטים של צה"ל, משימותיה היו בעיקר בסיורים לאורך הגבולות עזה ומצריים והגבול המזרחי מול ירדן. באחד הסיורים באזור הגבול עם ירדן ליד הכפר אל בורג', סטו המשוריינים מהדרך ומיד נפתחה עליהם אש מחיילי הלגיון הירדני. באירוע זה נפצע חייל ונהרג סרן יונתן "יו" גלעדי.

א. סרן יונתן (יו"ו) גלעדי (יחידת המיעוטים) 19.11.51

סרן יונתן (יו"ו) גלעדי, נולד בתאריך 24.7.1914 לזהבה ואליהו, בתל יוסף. לא זמן רב נשארו שם ודי מהר עזבה המשפחה לקיבוץ רמת רחל הסמוך לירושלים.

לאחר מכן התגייס לפלמ"ח ושירת שם משנת 1942 עד שנת 1946. עם הכרזת האו"ם על הקמת המדינה גויס לצה"ל בפברואר 1948 שוב לפלמ"ח ועסק בליווי שיירות לירושלים.

לאחר שחרורו שב לקיבוץ, שם הכיר את אשתו לעתיד יוכבד. לאחר זמן מה, שוב התבקש להתגייס לצבא הקבע, ליחידה חדשה שהוקמה, "יחידת המיעוטים" שבה שרתו, דרוזים צ'רקסים ובדואים. תפקידם היה לבצע סיורים בגבולות החדשים של הארץ בעזה ומצריים ומול הגבול עם ירדן והוא הגיע לדרגת סרן. בתאריך 19.11.1951 מפקד חדש הגיע, ויונתן עם עמיתו אלכס בניה, יצאו איתו לסיור לאורך הגבול עם ירדן. כאשר הגיעו ליד הכפר אל בורג', המשוריינים סטו מעט מהדרך ואנשי הלגיון הירדנים פתחו עליהם באש. אלכס בניה נפגע ויונתן שיצא ממושב ליד הנהג לעזור לו, נפגע מכדור שהרגו. יוכבד אשתו של יונתן שהייתה בהריון ילדה בת לאחר שמונה חודשים והיא נקראה על שמו בשם יונת.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות ברמת רחל.

הוא מונצח ביד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק).

13. נעדר מצמת פלוגות לכיוון בית גוברין 23.1.53

המקרה:

זבולון בראון ז"ל, היה קצין בצבא הקבע ושירת בפיקוד דרום. ביום ההיעדרות היה אמור להיפגש עם חברתו בבאר שבע לבילוי משותף, אך היות והיא נשארה בבסיסה לתורנות, תכנן לחזור לבסיסו בבית-גוברין.

ביום שישי, ה- 23 בינואר 1953, בשעות אחר הצהרים, נראה סג"מ זבולון בראון לאחרונה ע"י קצין מיחידתו, שפגש אותו בצומת פלוגות. בשיחה הקצרה שהתנהלה ביניהם, הסביר זבולון לקצין שהוא ינסה לחזור ליחידתו בבית-גוברין ובמידת הצורך ילך ברגל מהצומת (פלוגות) עד לבסיס.

הקצין ניסה לדבר על ליבו שייסע לבאר שבע ולא יסתכן בהליכה רגלית באזור הקרוב לגבול. ואכן זבולון אמר שבמידה ולא ימצא הסעה הוא יחזור לבאר שבע.

לאחר היעלמותו נפוצו שמועות, שחלקן קיבלו אישוש ממקורות מודיעיניים, שזבולון בראון ז"ל נרצח ע"י מסתננים מירדן תושבי הכפר אידנא, אך למרות המאמצים שהושקעו בחיפושים אחר גופתו היא לא נמצאה עד היום.

א. סג"מ זבולון (טומי) בראון (חיל התותחנים) - "נצר אחרון",

"מקל"ן" 23.1.53

סג"מ זבולון (טומי) בראון, נולד בתאריך 23.4.1930 לרנה-מרים וקלמן בבודפשט בירת הונגריה. אביו היה טכנאי שיניים. זבולון למד בבית ספר עממי וסיים שמונה שנות לימוד. ערב מלחמת העולם השנייה ישבו בבודפשט כ-200,000 יהודים, אשר היוו כחמישית מכלל אוכלוסיית העיר. העיר הייתה אחד ממרכזי היהודים הגדולים ביותר

באירופה וליהודים נודע תפקיד חשוב בפיתוח הכלכלה ובחיי התרבות. בסוף שנות השלושים החריפו הנימוס האנטישמיות, ומשנת 1938 נחקקו בהונגריה שורת חוקים אנטי יהודיים, בדומה לחוקי נירנברג. מקיץ 1939 נלקחו הגברים היהודים לפלוגות "שירות העבודה" של הצבא ההונגרי ורבים מהם נספו. הונגריה נכבשה ב- 19 במרס 1944, ומצבם של היהודים החריף באחת. יהודי בודפשט פוזרו בבתים מיוחדים שסומנו במגן דוד, בתי העסק שלהם נסגרו ומאות מהם נעצרו. בחודשים אפריל-יולי 1944 רוכזו היהודים ברחבי הונגריה

ושולחו בשיטתיות להשמדה באושוויץ. בנובמבר 1944 הוקם בבודפשט גטו והאלימות נגד היהודים גברה: בין 10,000 ל-20,000 יהודים נורו על גדות הדנובה. עד תום המלחמה נספו כ-550,000 מיהודי הונגריה. הוריו של זבולון היו בין המשולחים לאושוויץ, שם נרצחו בידי הנאצים. זבולון וסבתו הועברו לגטו, שם חוו על בשרם את המצוקה והייסורים, עד לשחרורה של העיר בידי הצבא האדום בינואר 1945. עם השחרור לא יכול היה זבולון להמשיך בלימודיו, כי היה עליו לכלכל אותו ואת סבתו. הוא התפרנס מטכנאות שיניים, מקצוע שלמד אצל אביו. בשנת 1949 עלה זבולון לישראל דרך צרפת, עם תנועת הנוער הציונית בה היה חבר. עם קבוצתו הגיע לקיבוץ עין זיתים שבגליל ונשא שם אישה אותה הכיר עוד בהונגריה. זבולון היה אדם חביב על הבריות, גבוה, נאה ובעל נימוסים טובים. שלט בשלוש שפות: הונגרית, צרפתית ועברית. באוגוסט 1950 עזב את הקיבוץ ועבר להתגורר בתל אביב, שם עבד כחשמלאי. כעבור זמן מה התגרש מאשתו. לאחר מכן התגייס לצה"ל. זבולון סיים קורס קצינים והוצב לשרת כמדריך בחיל התותחנים, בדרגת סג"ם. בתאריך 23.1.1953, יצא זבולון מבסיסו בבית גוברין לחופשת שבת בתל אביב. מאז נעלמו עקבותיו וגורלו לא נודע. המודעות להיעדרו התעוררה רק כעבור יומיים, כשלא שב מחופשתו. ב-29 בינואר יצאו כוחות לחפש אחריו, אך בכל חיפושיהם בימים הבאים העלו חרס בידם. נראה כי מסתננים ערבים פגשו אותו כשהלך על הכביש לכיוון הבסיס ורצחוהו. בן עשרים ושלוש בנפלו. מצבה לזכרו של זבולון הוקמה בבית העלמין הצבאי בהר הרצל בירושלים. קרובתו היחידה של זבולון, סבתו שנשארה בהונגריה, נפטרה בשנת 1958, בגיל מאה ושתיים, מבלי שקיבלה כל ידיעה על גורלו.

הוא מונצח בגן הנעדרים ירושלים (הר הרצל), אנדרטת נצר אחרון ירושלים (הר הרצל), אתר הנצחה לחללי חיל התותחנים בזיכרון יעקב. החלל הינו "נצר אחרון" - חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), ושחוו על בשרם את אימת השואה.

החלל הינו מקל"ן- חלל שמקום קבורתו לא נודע.

14. תקרית של גדוד 21 מחטיבת גולני באזור דווימה :17.7.53

התקרית:

תקרית דווימה של חיילי גולני- בתאריך 16.7.53 יצא מסע של טירוני גדוד 21 מחטיבת גולני, מבאר שבע לכיוון פילון. בתאריך 17.7.53 ביום השני של המסע (יום שישי), הם הגיעו בשעה 11.00 ליד הכפר דווימה (ח' אל ביר). לאור החום הרב ששרר הוחלט לנוח בכפר עד שעה 16.30. בשעה זו יצאו להמשך המסע לכיוון בית גוברין, כשהתכנון היה ללכת בציר "דרך טכסס" לכיוון בית גוברין. על הכוח פיקד מ"פ המסייעת ואת הכוח הוביל סייר דרוזי מגולני. בטעות הלכו בציר נחל אידנא לכיוון מזרח ובאזור "מונטאר אל גוזה" (כיום גבעת אגוזית), הם חצו את הגבול ממזרח ל"מונטאר אל גוזה". שם נפתחה עליהם אש בלתי יעילה, בתחילה מארבעה אנשים ממזרח. המ"פ הנחה את ראש הכוח לפנות לכיוון מערב ואז התקרבה מחלקה ממשמר הגבול של הירדנים תוך כדי ירי. פלוגה ב' שסגרה את הכוח, חלקה התפזר לכל עבר וכוח קטן נתקע על גבעה מדרום ל"מונטאר אל גוזה" תחת אש. הכוח מנה 7 חיילים, בתוכם המ"כ נחום רוזין והחייל הטירון מרדכי כהן. תוך כדי הירי שנמשך עד החשיכה, נהרג החייל מרדכי כהן ו-2 נפצעו בתוכם המ"כ נחום. בשעת החשיכה הם פונו על אלונקות, לנקודת היציאה בח' אל ביר, פינוי שלקח כמה שעות.

שם טופלו, ולמחרת הוטסו לבית גוברין ופונו משם בקומנדקר. הגדוד למחרת בצהריים המשיך לבית גוברין בציר הנכון. (סיפור מהקרב: בהמת משא מסוג פרידה נסה אל הגבול הירדני עם ציוד עליה, דבר שגרם למו"מ להחזרתה).

החלל:

א. טוראי מרדכי אהרון (חטיבת גולני) 17.7.53

טוראי מרדכי אהרון, נולד בתאריך 28.12.1928 לפסיה ומיכאל, בעיר קאווין דורוהוי אשר ברומניה. גמר את לימודיו בחמש כיתות של בית ספר יסודי. עלה לארץ בשנת 1951. גויס לצה"ל במאסר 1953 לגדוד 21 של חטיבת גולני. בתאריך 17.7.1953 במהלך מסע ליד דווימה, נהרג בתקרית אש מול הלגיון הירדני.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנהריה.

הוא מונצח בגן המגינים נהריה, בית יד לבנים נהריה, אתר הנצחה חטיבת גולני.

15. תקרית ליד בית גוברין 16.12.53

התקרית:

במהלך קורס מ"כים בבסיס ההכשרות שבבית גוברין, בתאריך 16.12.53, נעלמו 2 מהחיילים, במשך כל היום נערכו חיפושים אחריהם. בשעה 22.00 לערך, נמצאו גופותיהם במרחק של כקילומטר וחצי מהגבול, כאשר הם יריים בראשם, ונשקיהם נלקחו מאיתם. הם כנראה הותקפו ע"י מסתננים מירדן. הערה: לא נמצאו סימוכין להרוג הנוסף (גם לא באתר יזכור של משרד הביטחון), עם גבריאלי ולד, למרות שבחוברת שנכתבה לזכרו מצוטט חברו לקורס, "ניסיתי לשכנע את עצמי, שעוד מחר נחגוג את יום סיום הקורס, אולם הקול שבקע מהמכשיר ושם קץ לכל "מצאנו אותם הרוגים"". יכול להיות שיש בלבול עם ההרוגים הנוספים בתקרית באותו הלילה ובאותו האזור, שבה נרצחו סגן יצחק ילון ורב טוראי אבנר ספיר ספיה שהיו בניווט באזור....

ההרוג:

רב טוראי גבריאלי ולד (צוער בקורס מ"כים בבית גוברין)

16.12.53

רב טוראי גבריאלי ולד, נולד בתאריך 17.2.1932 לצ'בה והרץ, בפריס בירת צרפת. בן למשפחת פועלים, הספיק ללמוד רק בכמה כיתות שם. כשהיה בן 8 אביו נפל כשהגרמנים כבשו את פריס, הוא נאלץ לנדוד, בתחילה עם אחותו שהייתה בת 16 ואח"כ לבד, נאלץ לשרוד בדרכים. בשנת 1943, רדוף זוועותיה של מלחמת העולם, הועבר עם קבוצת ילדים יהודיים לספרד, משם עלה ארצה, במסגרת "עליית הנוער" והגיע לגן-שמואל וגם שם חייו לא היו קלים. לא קל היה לו לבן העשר, ידוע הסבל ושבע המרידות, להתאושש מבלהות המלחמה אשר רדפוהו. רציני היה, למוד ניסיון היה למרות גילו הרך, והיה מתהלך כנתון בעולמו שלו. אך לאחר זמן התאושש קצת והתחיל להתערות בחיי החברה, עסק בספורט ובמוסיקה ועשה חיל בלימודיו. לבסוף נעשה גם מדריך בחברת הנוער במקום. ביולי 1953 גויס לצה"ל ונשא את נפשו לימים שלאחר שחרורו, כשיחזור לגן שמואל ויתמסר כולו לעולמו הקטן

והנעים, אשר ביכר על פני בית אימא במרחקים. הוא היה בקורס מפקדי כיתות כבר כחודשיים והיה יום לפני סיום הקורס אולם בתאריך 16.12.1953, נפל בקרב מול מחבלים ליד בית גוברין. גופתו נמצאה לאחר חיפושים שנערכו ע"י חניכי הקורס.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בקיבוצו, גן שמואל.

חברי גן-שמואל הוציאו חוברת לזכרו.

דברים שנכתבו עליו: "גבי לא נולד בקיבוץ. הוא הגיע אלינו כילד רך לפני כעשר שנים, אך מחוסר רוך. ילד שבע סבל, נדודים ומרירות, כשעל כתפיו תרמיל קטן שהכיל את ציודו הדל. בליבו משא כבד לעייפה שלא השתחרר ממנו על נקלה. הטבע דאג לכך שכל גרעין ימצא את הגנתו, את קליפתו. גרעין האדם, נוסף לכך שהטבע דואג לו, דואג ופעמים שלא מדעת גם בעצמו, יש שהוא יוצר לו קליפה נוקשה יותר, כדי לשים מחסום בפני שיני ההרס שהחיים מזמנים לאדם. גבי היה בין אלה שגרעין האדם שבו אדם ער, מצפוני ובעל לב חם, היה עטוי קליפת מגן עבה יותר מהרגיל. ראינוהו משך עשר שנות חייו אצלנו במאבקו ונפתוליו. איך עמד במבחן כשאימו באה לבקרו. הוא, יליד פריז ה"אחרת", עמד מול הפיתוי של לימודים שהובטחו לו (וכה השתוקק להם) ועתיד טוב יותר, אותו אפשר היה למצוא בפריז הצוהלת, עתירת התרבות, שבימי ילדותו כמעט ולא הכירה. הנער בחר בביתו החדש, אותו רכש תוך סבל ולבטים. יחד עם זאת שגבי מצא כאן את ביתו, הוא מצא גם את עצמו. את האדם שבקרבו. אדם אוהב, בעל לב חם ורגשני. הקליפה החיצונית התבקעה והוא אינו בוש להודות: "סוף סוף גם אני בן אדם. על אף הכול אינני נוקשה כל כך". ארצנו רוותה דם בניה אוהביה. לא על מגש כסף הוגשה לנו מדינת היהודים ולא על מגש כסף היא מונחת לפנינו. אנו חיים לאורך גבולות אויבים ועוינים, אך הגבול הצר ביותר הוא הגבול שבין החיים והמוות ולא עדיין, אין כל תקנה. גבי עבר דרך ארוכה של ילדות קשה ומרודה וחיי נעורים רווי מאבק. בימי ראשית בגרותו, כשהוא נושא את הניצחון של עצמו על הקשיים שהחיים השביעוהו, קופחו חייו על ידי כדור מרצחים שפגע בו מן המארב. וגבי תאב חיים, תאב דעת ויצירה. שיכלנוהו בראשית צעדיו הבטוחים ואין נחמה..." (ריקל)

16. נהרגו ליד בית גוברין 16.12.53

התקרית:

במהלך אימון ניווט באזור בית גוברין, נרצחו בתאריך 16.12.1953 שני חיילי צה"ל, סג"מ יצחק ילון הי"ד, קצין בחיל האוויר, רב"ט אבנר ספיר (ספיה) הי"ד, לוחם חיל הרגלים, בעת שהיו בסדרת אימונים באזור בית גוברין. שני החיילים שניווטו באזור הגבול נורו בגבם מן המארב. כלי הנשק האישיים שלהם נלקחו מהם וגופותיהם חוללו. עקבות הרוצחים הובילו לכפר אידנא בפאתיה המערביים של העיר חברון.

בעקבות הרצח הקשה הוחלט בצבא לצאת לפעולת תגמול. גנדי הוציא אז מברק על יציאה למבצע "כפפות משי". מטרתו של המבצע הייתה הן לשמש כתגובה על רצח שני החיילים והן לאותת לירדנים כי אם לא ימנעו מחוליות פדאיון להסתנן לשטח ישראל, תתקוף ישראל חזרה גם במקומות בעומק השטח "שלהם". פקודת המבצע הייתה, פגיעה באנשי לגיון ומפקדיו בתוככי העיר חברון וסביבתה. בלילה שבין ה-21 ל-22 בדצמבר, יצאה מחורבת נקר שנמצאת בסמוך לנתיב הליה, חוליה בת 4 לוחמים בפיקוד מאיר הר ציון, לכיוון חברון. לפנייהם היה מסע של 42 ק"מ עד שיחזרו חזרה למקום מבטחים. החוליה הגיעה לפרברי חברון, לאחר חיפוש קצר הם מצאו את היעד, בית אבן גדול. על הדלת תלו מטען פריצה והדליקו את הפתיל.

לאחר המטען השני הדלת נפרצה והם נכנסו פנימה, שטפו את החדרים באש מקלעים, פרצו החוצה, וחזרו בשלום.

א. רב טוראי אבנר ספיר (ספיה) (חיל רגלים) 16.12.53

רב טוראי אבנר ספיר (ספיה), נולד בתאריך 2.3.1935 לשובנה ואברהם, בתל אביב. הוא סיים את לימודיו בבית החינוך התיכון בירושלים. השתייך ל"התנועה המאוחדת" ובשנותיו האחרונות אף שימש בה כמדריך. גילה נטייה לספרות ולספורט. גויס לצה"ל ביולי 1953. בתאריך 16.12.1953 במהלך אימון וניווט באזור בית גוברין, נתקל בכנופיה אשר רצחה

אותו.

הובא למנוחת עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. מונצח בבית יד לבנים ירושלים.

לאחר מותו החליטה מועצת התלמידים בבית החינוך לקרוא על שמו את "קרן התלמיד", שהוא היה אחד ממייסדיה, וכן קבעו חבריו לכיתה גביע נודד לאתלטיקה על שמו.

ב. סג"מ יצחק ילון (חיל האוויר) 16.12.53

סג"מ יצחק ילון, נולד בתאריך 15.7.1933 לרחל ומשה, בבריסל אשר בבלגיה. הוא עלה לארץ בשנת 1935. גויס לצה"ל ביוני 1950. בתאריך 16.12.1953 במהלך אימון וניווט באזור בית גוברין, נתקל בכנופיה אשר רצחה אותו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. הוא מונצח באנדרטה לזכר חללי הקטמונים שנפלו במערכות ישראל ירושלים, בית יד לבנים ירושלים, אנדרטה לזכר לוחמי חיל האוויר שנפלו בעת שירותם הר הטייסים.

17. התקלות סיור ליד טור א-נימר 12.2.55

ממלחמת העצמאות עד מלחמת ששת הימים, אזור מזרח לכיש מאזור בית גוברין ודרומה, נחשב כמערב הפרוע וכונה "טכסס". ממול עבר הגבול עם ירדן ולאורכו נערכו סיורים, על מנת למנוע חדירת רועים ופדאיונים. סיורים אלו היו חוטפים לעיתים אש מהלגיון הירדני, או מהכפרים שממול. בתאריך 12.2.55 במסגרת סיור של כוח לאורך הגבול, בהגעת הסיור ליד טור א-נימר, הסמוך לכפר הערבי שמעבר לגבול ח' א-סיכה, נפתחה עליהם אש מגבעה בשטח ישראל, שבה התמקמה מחלקה של הלגיון הירדני. התפתח קרב קשה במשך זמן רב כולל ירי מרגמות משני הצדדים, שבסופו נסוגו חיילי הלגיון. בתקרית נהרג במקום אריה קינג, ונתנאל גילירדי נפצע קשה ומת מפצעיו למחרת. החללים:

א. טוראי ראשון נתנאל גילירדי 13.2.55

טוראי ראשון נתנאל גילירדי, נולד בתאריך 8.8.1935 לאסתר ומרדכי, בוורשה בירת פולין. בהיותו בן ארבעים יום עלו הוריו לארץ. אחרי שסיים את לימודיו בבית-ספר יסודי והצטיין בכל המקצועות, למד שנה אחת בבית הספר הימי ליד הטכניון העברי בחיפה, ולאחר מכן עבר לבית הספר

המקצועי של הטכניון. היה שקט מטבעו, נחבא אל הכלים ומוכן לעזור לזולת. גויס לצה"ל במאי 1954 והוצב ביחידה קרבית. בתאריך 12.2.55 במהלך סיור ליד הכפר א-סיכה (ליד דווימה), הותקף הסיור ע"י מחלקה מהלגיון הירדני שחדרה לשטח ישראל. במהלך התקרית נהרג חייל ונתנאל גילרדי נפצע קשה ומת למחרת מפצעיו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.
הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

ב. סמל אריה קניג 12.2.55

סמל אריה קניג, נולד בתאריך 8.7.1934 ללאה ויוסף, בלובלין אשר בפולין. בעודנו תינוק העלוהו הוריו אתם לארץ. סיים את לימודיו בבית הספר היסודי "ביאליק" בתל אביב ולאחר מכן למד ב"מרכז מורים מוסמכים". השתייך לתנועת "הנוער העובד" והיה פקיד הסוכנות. אהב לטייל ולסייר וכן עבר את הארץ לארכה ולרחבה. גויס לצה"ל בדצמבר 1952. בראשית

שירותו עסק בהדרכה באחד הבסיסים הצבאיים והיה אהוב מאד על כל פקודיו. לאחר מכן עבר ליחידה קרבית. בתאריך 12.2.55 במהלך סיור ליד הכפר חירבת א-סיכה (ליד דווימה), הותקף הסיור ע"י מחלקה מהלגיון הירדני שחדרה לשטח ישראל. במהלך התקרית נהרג במקום אריה, חדשים ספורים לפני שחרורו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקריית שאול.
הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים רמת גן, בית יד לבנים תל אביב-יפו, פינת הנצחה לנופלים מבית ספר ביאליק תל אביב-יפו, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

18. תקרית סיור ליד אזור אידנא (נח"ל נחושה) 18.4.56

התקרית:

בשנת 1955 הוקמו במזרח לכיש 3 היאחזויות נח"ל: אמציה, לכיש ונחושה. בהיאחזויות האלו הוצבו גם כיתות של חיילי נח"ל, אשר אבטחו אותן ואת השטחים החקלאיים.

בתאריך 11.4.56 הייתה תקרית ליד תל לכיש שבה חוסלו 4 מסתננים מצריים מעזה.

בתאריך 18.4.1956 במסגרת סיור ליד הגבול בנצ. 14861156 של כיתת הנח"ל

מנחושה בפיקוד סג"מ יוסף ביטל, הכיתה הותקפה באש מקלעים מהגבול הירדני.

במסגרת הקרב שנמשך כ-3 שעות, במהלך החילוץ, נהרג מפקד הכיתה סג"מ יוסף ביטל. במקביל חדרה חוליית מסתננים נוספת מירדן לאזור ולקחה את הנ"נ אל מעבר לגבול. (לירדנים היה הרוג ופצוע).
החלל:

א. סגן יצחק-יוסף ביטל (נח"ל) - 18.4.56

סגן יצחק-יוסף ביטל, נולד בתאריך 6.6.1935 למלכה ויהודה-אריה, בתל אביב. אחרי שלמד בבית ספר לבנים "מזרחי", שנוסד על ידי אביו, עבר ל"תלמוד תורה" של הסתדרות החרדים. לאחר סיימו את לימודיו שם ואחרי היותו לבר-מצוה, עבר ללמוד בישיבת "הישוב החדש" על שם הרב עמיאל. למד בגמנסיון ערב "גבע". השתייך לתנועת "בני

עקיבא" וגם היה מדריך בה. מן ה"ישיבה" עבר לעבודה ב"צינקוגרפיות המאוחדות" בתל אביב. גויס לצה"ל בדצמבר 1953 במסגרת הנח"ל ואז נרשם לגרעין ההתיישבותי "גאולים" בטירת צבי. עבר קורס קצינים ועם סיימו את קורס הקצינים, הועבר כמפקד ההיאחזות הדתית "נחושה" שבחבל לכיש (לא רחוק מגוש עציון). עד מהרה השתלט על העניינים במקום מתוך קפדנות שבאחריות.

בתאריך 18.4.1956 במהלך סיור באזור לכיש הותקפה כיתתו ע"י מחבלים שבאו משטח ירדן. בסערת הקרב נפצע יצחק בידו אך הוא המשיך לפקד, וככל שגבר הקרב כן עשה כמיטב יכולתו לחלץ את חייליו מן הסכנה. משהצליח לחלצם עד האחרון שבהם החל אף הוא להיסוג, אבל אז השיגהו כדור האויב. לאחר מותו הועלה לדרגת סגן.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, בית יד לבנים תל אביב-יפו. וליום השנה הראשון הוציאו הוריו קובץ לזכרו ("זיכרון יצחק") הכולל קוים לדמותו ומעיזבונו. אותו שם קראו לקופת גמילות-חסדים שהוריו יסדו לזכרו. כן הוכנס על שמו ולזכרו ספר-תורה לבית-כנסת בתל אביב.

19. אידנא ליד דווימה, חילי קורס מכ"ים - קרב השבעה

: 10.9.56

התקרית:

בשנות החמישים היו 2 בסיסי הכשרות בישראל: הצפוני בחיפה והדרומי בשנלר שבירושלים. סדרות השטח של הבסיס הדרומי היו במשטרה הבריטית (הטיגרט) שבבית גוברין. באוגוסט 1956 החל קורס מ"כים בבית גוברין. חיילי הקורס היו ברובם אנשי מילואים, חלקם הגדול סטודנטים באוניברסיטה העברית. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון תנועה ביום (אימון תנ"מ), שיצא ממאהל ליד היישוב אמציה, הותקפו הכיתות, נהרגו שבעה מחיילי הקורס ונפצעו מספר חיילים. הם נחלקו לשמונה כיתות, שיצאו מהמאהל במרחק של כחצי ק"מ האחת מהשנייה. התנועה הייתה מזרחה לכיוון הגבול הירדני ואחר כך צפונה דרך גבעת אגוזית (מונטר אל ג'וזה דאז) ודרך גבעת געדה (ג'ומג'ום דאז), ומשם לנוע מערבה ודרומה אל המאהל. 3 כיתות עברו את געדה לכיוון מערב וחמש כיתות היו על געדה ובוואדי מצפון. פתאום נפתחה עליהם אש תופת מכיוון הגבעות השולטות ממזרח, ע"י הלגיון הירדני ואנשי הכפר אידנא. במהלך הקרב נהרגו 7 חיילים (אחד מהם כעשרה ימים אח"כ מפצעיו), חלק מהחיילים נלקחו חיים או פצועים ונהרגו ע"י התוקפים, שהתעללו בגופות החיילים. הגופות הוחזרו ע"י הירדנים לאחר מספר שעות. פעולה זו הובילה לפעולת התגמול ע"י הצנחנים בפיקוד אריק שרון, פעולה שנקראה "מבצע יהונתן" או "פעולת א-רהווה". בפעולה זו הותקפה המשטרה הבריטית בא-רהווה, פעולה שבה נהרגו עשרות אנשי לגיון ירדני והמשטרה פוצצה ונהרסה. החללים:

א. טוראי דרושקובסקי אילן (צוער קורס מ"כים בבית גוברין)

10.9.56

טוראי אילן דרושקובסקי, נולד בתאריך 8.1.1928 לכריסאינה וסטניסלב, בקרקוב אשר בפולין. האב היה מגדולי עורכי הדין והאם הייתה רופאה. הוא למד בבית הספר אשר בקרקוב ואחר כך בקרולבסקה-הוטה, אשר בשלזיה העילית, מקום שם התגוררו הוריו עד שנת 1939. עם הכיבוש הנאצי מצאו אילן והוריו מחבוא בבתי ידידים, כן שהה זמן מה במנזר,

בבית ספר לנערים קתולים. בתקופה שלפני השחרור היה כלוא במסותרים בבית ידידים יחד עם אביו. אחרי השחרור השלים את כל לימודיו, עמד בהצלחה בבחינות הבגרות, ואף סיים שנת לימודים ראשונה, בבית הספר לרפואה באוניברסיטה של קרקוב. בעוזבו את הלימודים יצא להכשרה בבילבה. היה מן הבודדים שידעו עברית על בוריה (את השפה למד מפי אביו ומפי כמרים, שהיו מרצים באוניברסיטה), כך נתגלגל להיות מורה לעברית בבילבה. בשנת 1949 עלה לארץ עם קבוצת "במבחן" ונכנס להכשרה בקיבוץ עמיר, בו התמסר לעבודה בענפי הגן והזבל האורגני. היה מרבה בטיולים ברחבי הגליל העליון והתעניין בצמחים שונים ובעיקר בצמחיית הבר שבסביבה. בהיותו שם פגש את הערבים לראשונה, החל ללמוד את שפתם ומנהגיהם, כן היה לוחם את מלחמתם לשיווי זכויות. בגרעין היה חבר מרכזי וריכוז ענייני פנים וחוץ גם יחד. עם הגרעין הצטרף לקיבוץ רבדים ועם ההכשרה כולה התגייס לצה"ל במאי 1951. בשונו מן השירות הצבאי הוטל עליו תפקיד הגזברות, אשר מילא באופן יסודי. לאחר מכן יצא ברשות הקיבוץ לירושלים כדי להשתלם במדעי החקלאות. בכוחות עצמו התקיים (בעבודת בניין ובשמירת לילה), באשר לא רצה להיות נתמך על ידי הקיבוץ. הוא טען, כי הארץ והקיבוץ זקוקים לחקלאים מאומנים ומכאן שלא המשיך בלימודי הרפואה. יחד עם זה לא הניח ידו מפעילותו הפוליטית כחבר ועידת הסתדרות הסטודנטים, כן היה פעיל בקרב הסטודנטים הערבים. בהיותו באימונים התבלט בכוח סבלו ונאמנותו לתפקידיו ובהקרבתו העצמית. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מכ"ם ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. במהלך ניסיון שלו לחלץ את המקלען הפצוע, חטף כדור ישיר בראשו ומת במקום. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין של משק רבדים.

הוא מונצח ברחבת זיכרון באוניברסיטה העברית ירושלים, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק), אנדרטה לנופלים מהפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית ברחובות, באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי).

דברים עליו וקטעים ממכתביו מובאים בחוברת שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על ידי חבריהם לאימונים. במלאת שנה לנופלו הוציא קיבוץ רבדים חוברת הנושאת את השם "אילן", הכוללת דברים עליו ולזכרו.

ב. סמל זאקס שמואל יהודה (צוער קורס מ"כים בבית גוברין)

10.9.56

סמל זאקס שמואל יהודה, נולד בתאריך 4.3.1930 לאסתר וזלמן, בירושלים. דור שביעי בארץ למשפחת רבנים ודיינים, ראשוני משפחתו היו ממייסדי ירושלים החדשה, ביניהם הרב הלל ריבלין, רבה הראשון של העדה האשכנזית. בילדותו למד בבית תלמוד תורה ובהגיעו לגיל 12 עבר לשיבת "עץ חיים" שבבני ברק. בגיל 14 ומחצה הצטרף לקיבוץ הדתי שדה אליהו. בן 16 היה בהצטרפו ל"הגנה". בפרוץ מלחמת הקוממיות חזר לירושלים הנצורה, כחבר ה"הגנה" השתתף בקרבות רבים וחשובים (כגון שיך ג'ראח, נוטר דם, הר ציון, קטמון) והראה את אומץ לבו בפינוי פצועים מקו החזית בעיצומן של הפגזות הלגיון הערבי. גם בעת קרב לא שכח את הוריו: היה חוסך מזון מפיו ומביאו הביתה, אף את הסיגריות החביבות עליו מסר לאביו. כתום מלחמת הקוממיות המשיך לשרת בצה"ל כסמל קשר ושם השתלם בכוחות עצמו, עד שעמד בבחינות הבגרות. התקבל כתלמיד באוניברסיטה העברית בירושלים ולמד גיאולוגיה ומינרלוגיה. הצטיין בלימודיו למרות מצבו הכלכלי הבלתי מבוסס: הוא עבד והשתכר וסירב להיות נתמך על ידי הוריו. על אף היותו מבוגר השתתף באימונים יחד עם כל חבריו. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיררו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. הכיתה שלו נלכדה בוואדי והותקפה ע"י פורעים כפריים מאידנא. במהלך ההתקפה חלק מהכיתה נלקחו חיים ונהרגו ע"י התוקפים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת שאול בירושלים. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל בני ברק, רחבת זיכרון באוניברסיטה העברית בירושלים, בית יד לבנים בירושלים, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא), באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי).

קוים לדמותו מובאים בחוברת שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על ידי חבריהם לאימונים.

ג. טוראי בנימין המאירי מאירוביץ (צוער קורס מ"כים בבית גוברין) 10.9.56

טוראי בנימין המאירי מאירוביץ, נולד בתאריך 20.12.1935 למלכה ויוסף, בירושלים, בשנה שהוריו עלו לארץ מצ'כיה. אחרי סיימו את לימודיו בבית הספר היסודי "תחכמוני" בירושלים, עבר לבית הספר התיכון בבית הכרם ואף כאן למד בהצטיינות עד סיומו. מילדותו היה חניך "התנועה המאוחדת" ולאחר שנים הפך בה למדריך, תפקיד אשר בו

מצא סיפוק רב. עם סיום לימודיו בבית הספר התיכון, גויס לצה"ל ביולי 1953, בו שירת כסייר ביחידה קרבית. מתוך הכרתו שחיי הצבא הם הכרחיים, התמסר לתפקידו במלוא הלהט שבליבו. בעודנו במדים התחיל מתכונן לבחינות פרס באוניברסיטה העברית, ולאחר שעמד בהן בהצלחה מרובה, הוענקה לו סטיפנדיה ואז נתקבל לאוניברסיטה. שנה אחת בלבד הספיק לעשות בלימודיו האוניברסיטאיים, במקצועות סוציולוגיה והיסטוריה כללית. בד בבד עם לימודיו עסק בעבודות שונות לצורך קיומו, בין השאר התמסר להכנת המשק הנטוש נווה אילן כסניף של הכפר הירוק. עיקר עיסוקו היה בכתיבת מאמרים על שאלות העולם, העם והארץ. נטייה לכתיבה גילה בעודנו בגיל צעיר ובעיזבוננו נמצאו שירים, סיפורים ומאמרים. בתכניתו היה לשאת לאשה את בחירת לבו כתום שירות המילואים. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. הכיתה שלו נלכדה בוואדי והותקפה ע"י פורעים כפריים מאידנא, במהלך ההתקפה חלק מהכיתה נלקחו חיים ונהרגו ע"י התוקפים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. הוא מונצח ברחבת זיכרון באוניברסיטה העברית ירושלים, בית יד לבנים ירושלים, פינת זיכרון לנופלים בוגרי בית הספר ליד האוניברסיטה ולשישה נופלי נצר אחרון ירושלים, בית יד לבני חיפה, באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש(בסיס צבאי).

קיום לדמותו וחלק מעיזבוננו בשירה מובאים בחוברת שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על-ידי חבריהם לאימונים. ההורים הוציאו ספר לזכרו בשם "גיבורים ללא תואר", המכיל את עזבוננו.

ד. שוטר יהושע צרויה (שוטר מג"ב, צוער קורס מ"כים בבית

גוברין) 10.9.56

שוטר יהושע צרויה, נולד בתאריך 1.1.1934 לחנה ועיוש, בעיר פס אשר במרוקו. היה אח לזוהרה, אליהו, שם טוב, מנחם, מקס ועמרם. הוא למד בביה"ס אליאנס.

בתאריך 1.10.1950 בגיל שש עשרה, עלה יהושע ארצה, עבר הכשרה חקלאית במסגרת עליית הנוער והתגורר בעין גב. לאחר מכן עבר לירושלים והתגורר במעבר תלפיות. יהושע אהב ללמוד, התעניין מאוד בדיעת הארץ ובמיוחד אהב לקרוא את ספריו של שלום עליכם. "הספרן", קראו לו חבריו למראה ערמות הספרים שמעל ומתחת למיטתו, כך סיפר אחיו שם טוב, אשר עלה לארץ כחצי שנה אחריו. יהושע גויס לצה"ל בתאריך 10.8.1952 ושירת עד דצמבר 1955. במהלך שירותו שימש בתפקיד קשר בחיל רגלים. לאחר שחרורו משירות החובה התגייס יהושע למשמר הגבול וצורף לקורס מ"כים שהתקיים בבית ג'וברין. במהלך שירותו ידע יהושע מבחני אש ללא ספור. חודש לפני נפילתו הגן בגופו על פועלי מבשרת ציון, כאשר ליגיונרים בקשו להתנכל להם. בפעילויותיו הוא היה הראשון שביקש לבדוק ולפרק כל מוקש, והסברו עמו: "לאחרים יש נשים וילדים בבית", כך סיפרו חבריו. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני.

הכיתה שלו נלכדה בוואדי והותקפה ע"י פורעים כפריים מאידנא, במהלך ההתקפה חלק מהכיתה נלקחו חיים ונהרגו ע"י התוקפים. יהושע חיפה לאפשר לחבריו לסגת אולם נתפס ע"י אנשי אידנא, נלקח חי, נרצח באכזריות וגופתו נלקחה לשטח הירדני. רק לאחר מספר שעות הוחזרה הגופה ע"י נציגי האו"ם. בן 22 היה בנופלו, הותיר שישה אחים ואחיות, והורים שלא ראה כבר שבע שנים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הר הרצל בירושלים. הוא מונצח באתר הנצחה לחללי משמר הגבול צומת עירון, אנדרטה לחללי משמר הגבול במרחב מרכז אייל (בסיס צבא), אנדרטה לזכר חללי משטרת ישראל בית שמש, בית יד לבנים ירושלים, באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי).

קוים לדמותו מובאים בחוברת שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על ידי חבריהם לאימונים.

ה. טוראי יעקב פרידלנד (צוער קורס מ"כים בבית גוברין)

10.9.56

טוראי יעקב פרידלנד, נולד בתאריך 18.2.1922 לרוזה ושלום, בעיר גומבין אשר בפולין. בגיל תשע הצטרף לתנועת "השומר הצעיר", כך היה נתון בכפילות של חינוך מסורתי מצד הוריו ותנועתי מצד חברת הנוער אשר לה התמסר. בגיל 12 היגר עם הוריו לארגנטינה ואף שם היה חבר תנועה מסור. הוא למד מלאכת יד והתמחה במלאכת-הצורפות, כן השתלם במכונאות בבית ספר של "אורט". היה בין הראשונים שיצאו להכשרה חלוצית וצורף לקבוצה השנייה של עולי דרום אמריקה שעלתה לארץ, בדרך לא דרך במסגרת עליה ב'. הגיע לארץ בשנת 1947 בראשיתה של מלחמת הקוממיות ומיד יצא לנגבה, שם היה מקלען. בשנת 1949 עבר משם לקיבוץ איילון להכשרה נוספת והשתלם שם בבית המלאכה למכונות חקלאיות. היה בין הראשונים שעלו לעלי קאסם ואחר כך לקיבוץ געש. תפס עמדה בקרב חבריו בקיבוץ ומעל לכל החשיב את העבודה. יצא לאימונים בהתנדבות ולמרות גילו המבוגר עמד יפה בניסיון.

לאחר סיימו את השירות היה אמור לשאת אישה. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. יעקב היה המקלען שקיבל פקודה לשתק את מקור האש שהיה ממקלע ויקרס, הוא ביצע זאת אבל משך אליו את האש הירדנית. הוא חטף כדור בצווארו והשתתק. חברו שניסה לשאת אותו על כתפו, נהרג וגם יעקב.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין במשק געש.

הוא מונצח ביד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק), באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי).

דברים עליו מובאים בחוברת שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על ידי חבריהם לאימונים. כן הוציא קיבוץ געש חוברת לזכרו.

1. טוראי משה נחום לרמן (צוער קורס מ"כים בבית גוברין)

10.9.56

טוראי משה נחום לרמן, נולד בתאריך 17.2.1937 לצילה ויצחק בתל אביב. היה נוהג לקבוע עיתים לתורה והרבה בלימוד התלמוד. סיים את לימודיו בהצטיינות בגימנסיה העירונית הדתית. השתתף בחיי החברה והשתייך לתנועת "בני עקיבא". למד בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים והצטיין בלימודיו ובהליכותיו. גויס לצה"ל באוגוסט 1954 ובהיותו ביחידת השתלמות בקורס מ"כ במסגרת העתודה האקדמית, בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. הכיתה שלו נלכדה בוואדי והותקפה ע"י פורעים כפריים מאידנא, במהלך ההתקפה חלק מהכיתה נלקחו חיים ונהרגו ע"י התוקפים. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. הוא מונצח ב: גן הבנים תל אביב-יפו, רחבת זיכרון באוניברסיטה העברית בירושלים, אנדרטה לנופלים מבית ספר יסודי מוריה תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, אנדרטת חייל הכללי, באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי). דברים עליו ואף רשימה משלו מובאים בחוברת, שהוצאה לזכרם של הנופלים בקרב דווימה על-ידי חבריהם-לאימונים. זכרו של משה-נחום הונצח על-ידי האוניברסיטה העברית בירושלים במתן פרס על שמו בראשית כל שנה אקדמית לתלמיד המצטיין בלימודיו בפקולטה למשפטים. כן נקבע בספריית הפקולטה לוח זיכרון בצירוף תמונתו על ידי ועד הסטודנטים בשנה הרביעית בפקולטה.

ז. סגן גבריאל בקשט (מדריך בקורס מ"כים בבית גוברין) נפצע

10.9.56 נפטר מפצעיו 21.9.56

סגן גבריאל בקשט, נולד בתאריך 14.3.1932 לטטיאנה ומיכאל, בעיר טרשו (דורפט) אשר באסטוניה. בן שנתיים היה בעלות הוריו לארץ והמשפחה השתקעה בתל מונד, שם הלך לגן הילדים, למד בבית הספר וספג אל קרבו אהבה רבה לסביבה. בעודנו ילד היה נוהג להילוות אל אביו, הרופא הווסריני, בצאתו לעבודתו וכן הכיר את חיי בהמות הבית.

כן נתן ידו עם אימו ואחותו בהקמת גינת הירק והנוי שליד ביתם.

באווירה זו רכש לו אהבה והבנה לחקלאות וחלומו היה להתמחות באחד ממקצועותיה. השתייך לתנועת "הנוער העובד". בימי מלחמת הקוממיות פעל בתפקיד קשר בהגנת המקום. סיים את לימודיו בגימנסיה העברית "הרצליה", אך בימי החופש היה עובד כפועל ולאחר מכן היה מנהל עבודה בפרדסי הסביבה. כן עבד כטרקטוריסט, פועל בבניין ונהג. כתום לימודיו גויס לצה"ל ביולי 1950 ושירת כמדריך. בסיימו קורס קצינים שירת כסגן ביחידה קרבית. באותה תקופה נשא לאשה את חברתו מילדות. בשנת 1952 נתקבל כתלמיד בפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית, בימי לימודיו ברחובות התגורר בנען עם רעייתו ובתו הקטנה (רעייתו שימשה שם בהוראה). התמחה בבוסתנאות, בהגנת הצומח ובתורת הקרקע, עבד במחלקה לחקר שימור הקרקע והתמחה בעיקר בגידול הדרים. החל לעסוק בעבודת הגמר שלו, אך בטרם התגשם חלומו במלואו יצא למילואים להדריך בקורס מ"כים של עתודה אקדמית בבית גוברין. בתאריך 10.9.1956 במהלך אימון בקורס מ"כים ליד הכפר דווימה/היאחזות אמציה, הם סיירו ליד הגבול הירדני. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ע"י כוח של הלגיון הירדני. גבריאל חזר לחפות על הכיתה שנלכדה בוואדי, תוך כדי זה חטף כדור בבטנו ונפצע קשה.

חבריו הצליחו לחלצו ולפנות אותו לבית החולים, אולם 11 ימים לאחר מכן מת מפצעיו (יום אחרי שחברו לכיתה מכפר הס, אורי קינמון נהרג באותו האזור מכדור שנורה עליו בטעות, ע"י חברו להיאחזות אמציה).

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנתניה.

הוא הונצח ברחבת זיכרון באוניברסיטה העברית ירושלים, רחבת זיכרון באוניברסיטה העברית ירושלים, מוזיאון הגימנסיה העברית הרצליה לזכר

בוגריה ומוריה אשר נפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, בית יד לבנים נתניה, אנדרטה לנופלים מהפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית רחובות, באר השבעה (שם טוב) במזרח לכיש, מצפה לזכר חללי הקרב ובסיס האימונים בא"פ לכיש (בסיס צבאי).

עבודת-הגמר שלו, שלא הספיק לסיים, פורסמה ב"השדה" (חוברת י'-י"א, תמוז-אב תשי"ז, יולי-אוגוסט 1957) זכרו הועלה בחוברת "לזכרם", המוקדשת לנופלים בקרב דווימה, שהוצאה על ידי חבריו לאימונים.

20. תקרית דו"צ ליד אמציה 20.9.56

האירוע:

שנת 1956 הייתה שנה מאתגרת במזרח לכיש, עם המון תקריות אש (בחצי שנה לפני האירוע: 7 תקריות ירי, 3 חדירות לנזקים, 7 חיילים הרוגים, 2 אזרחים הרוגים, 5 פצועים). תקריות של הלגיון הירדני, מול חיילי צה"ל ומול המתיישבים הצעירים באמציה ולכיש. בתאריך 10.9.56 הייתה התקפה על חיילי עתודה שהיו בקורס מ"כים והתאמנו באזור, באירוע נהרגו 7 חיילים. דבר זה גרם לפעולת התגמול של הצנחנים, "מבצע יונתן" על משטרת א-רהווה והדבר יצר מתיחות רבה באזור.

בתאריך 20.9.1956 יצא אורי קינמון עם קבוצת סיור להכרת הגזרה. בחזרה טרקטוריסט עם מאבטח, ראו את הכוח וחשבוהו לחיילי האויב, ירו לעברם ומהיר, נהרג במקום אורי קינמון. במקום הוקמה לזכרו חורשה עם אנדרטה.

החלל:

א. סמל אורי קנמון (נח"ל) 20.9.56

סמל אורי קנמון, נולד בתאריך 14.10.1935 לפרידה ויוסף, בכפר הס. מילדותו השתרשה בו האהבה לחקלאות, לאדם ולבעלי חיים. אהב טבע בכל נפשו ובמיוחד התעניין בצמחיית הארץ. סיים את לימודיו בבית הספר התיכון החקלאי שבפרדס חנה, בו מצא את השילוב של השכלה תיכונית והשכלה חקלאית, אשר אליהן נשא את נפשו. אחרי שסיים את לימודיו שם, לא התעתד להמשיך ללמוד בבית ספר גבוה ותכניתו הייתה לחזור לעבודה במשק כתום תקופת שירותו בצבא, כי איש עמל היה מטבעו.

צנוע ועניו בהליכותיו, מסוגר ונחבא אל הכלים, אך דווקא תכונות אלו הן שהבליטו אותו בתוך חברתו. לא אחת גילה ידידות נאמנה וחבריו ידעו כי גם במצבים הקשים ביותר אפשר לסמוך עליו, שכן מוכן היה להושיט יד לעזרה. גויס לצה"ל באוגוסט 1954. במילוי תפקידיו בנח"ל, בהיאחזות "אמציה" מצאו את ביטוין ערנותו והיחלצותו לכל צו ופקודה, אך את שעות הפנאי המעטות שנשארו לו לאחר מכן הקדיש לטיפול משק הבקר. בתאריך 20.9.1956 נפל בשעת מילוי תפקידו בהיאחזות "אמציה", כאשר חברו בהיאחזות זיהה אותו בטעות כמחבל, ירה בו והרגו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בתל מונד. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, יד לנופלים מבית הספר החקלאי רוטשילד פרדס חנה-כרכור, אנדרטה לנופלים בני המקום כפר הס, בית יד לבנים חולון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד בחורשת קנמון לזכרו, במקום נפילתו מצפון לאמציה. כפר הס הוציא אוסף דפים לזכרו בשם "אורי". ההורים תרמו סכום כסף למלגה שנתית המוענקת על ידי המרכז החקלאי, המלגה היא לצמיתות. המשפחה ומשק אמציה הקימו גל עד בו במקום שאורי נפל.

21. תקרית ליד להב 24.3.58:

התקרית:

בתאריך 25.3.58 משמר ישראלי נתקל במהלך סיור אחה"צ ליד להב, ברועים ירדנים שחדרו עם עדרים לשטח ישראל (השנה שנת בצורת והם חודרים למצוא שטחי מרעה חדשים). כאשר התקרב המשמר למקום, פתחו עליו הרועים הירדנים באש רובים מטווח קרוב. סגן משנה יורם פיינגולד שפיקד על המשמר נהרג מהירי.

המשמר השיב באש והבריח את הירדנים.

החלל:

א. סגן יורם פיינגולד 24.3.58

סגן יורם פיינגולד, נולד בתאריך 8.2.1938 לרבקה ואלקן, בחיפה. בילדותו עבר עם משפחתו לטבעון. סיים את לימודיו בבית הספר החקלאי "כדורי". היה נער צנוע, ישר דרך בכל מעשיו, הצטיין בטוב לבו. בשנת 1955 עברה המשפחה להתישבות לכפר משגב דוב. לאחר שהייה קצרה במשק התגייס לצה"ל בנובמבר 1955.

בפברואר 1958 סיים בהצלחה קורס קצינים והגיע לדרגת סגן משנה ואז החליט להצטרף לצבא הקבע לשנה נוספת. חודש לאחר מכן יצא לסיורי משמר בגבול עם ירדן. בתאריך 24.3.1958 במהלך סיור ליד הכפר אל בורג', נתקלו ברועים ירדנים שפתחו עליהם באש והוא נהרג במקום. לאחר מותו הועלה לדרגת סגן. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.

הוא מונצח באנדרטה לזכר הנופלים במערכות ישראל מבית הספר החקלאי כדורי, אנדרטה לזכר הנופלים בני יישובי מועצה אזורית גדרות והנופלים בקרבות כאן במלחמת העצמאות עשרת.

22. תקרית תל מירסים 10.5.66:

התקרית:

התקופה: בתחילת 1964 החל לפעול הפת"ח, והגבול עם ירדן באזור, הנמצא במזרח נחשב לפרוע במיוחד: "מערב פרוע", או "טקסס" בלשון תושביו והחל ל"התעורר". כדי לעשות את קיום הריבונות הישראלית נוח, החליטו במטכ"ל לרבד את דרך הגבול ירדן - ישראל בגזרת דרום הר חברון במי מלח, כדי להקשיחה, כדי להקשות על הטמנת מוקשים בה. באותה ההזדמנות, החליטו המתכננים, יפרוץ חיל ההנדסה דרך באורך שני קילומטרים בשטח ישראל ממזרח לתל בית-מירסים, כדי שתשמש להבא דרך הגבול.

הריבוד במי מלח והפריצה הוטלו על יחידת ההנדסה של פיקוד הדרום וכמעט מחלקת צנחנים, שהיו אמורים לאבטח את העבודה. הקרב: בתאריך 10.5.1966, עם בוקר יצא רס"ן איתן, קמב"צ גוש לכיש, לשטח עם סגן משנה דן בהיר (יאסני) מקיבוץ ניר-דוד מהפלוגה של מתן וילנאי בגדוד הצנחנים 202, על מנת לאבטח את העבודה. בינתיים סרן דוד ענבר (פייבוש) קמב"צ יחידת ההנדסה של פקוד דרום, טיפל בתיאומים לקראת המבצע הלוגיסטי. השמיט את ז'אן פול ואת בליטי לאבטחה למרגלות תל בית מירסים.

במקביל הדחפור שהופעל על ידי בעליו, אזורח מבוגר, עבד בשטח. הוא נכנס לשטח בניווט של סרן ענבר, כאשר בשטח הסתובבו עדרים. אחרי שז'אן פול דיווח לגוש על ההכנות הצבאיות בכפר בית מירסים, על המשאיות הצבאיות, שהגיעו אליו, הם אמרו לו להתעלם מזה. לפתע ירו הירדנים צרור, סמל יוסף ג'ירפי הקשר, נפל כשהוא פצוע פצעי מוות. לולאי, המפעיל האחר של המפלס, שישב על הכנף השנייה, נפצע ברגלו. "האש הירדנית הייתה יעילה מאוד, הנ"נ היה מטווח היטב, הירדנים ניסו לגרות אותנו לירות, כדי שיוכלו לאתר אותנו, לכן שיניתי כל פעם עמדה", נזכר ענבר. בשעה 17.15 נכנסה לתוקף הפסקת אש חלקית בתיווך משקיפי או"ם, הירדנים הפסיקו את אש המרגמות, אך המשיכו בצליפות. למטה, למרגלות המצוק, החמיר מצב אנשי ההנדסה. באור הדמדומים החלו הירדנים לירות ממרגמות 81 מ"מ, ובפיקוד הדרום חיפשו יחידה קרובה, שתשלח זחל"מים לשטח. אלוף ישראל טל, מפקד גיסות השריון, התקשר לבית הספר לשריון. רס"ן שלמה ארבל, קצין האג"ם של חטיבת השריון, שמע את הפקודה, וענה, "מרים דגל, ונוסעו!". ארבל ציוות מיד כוח חילוץ, דהר לעבר אמציה, שם הצטרף לזחל"ם של סא"ל אריה (בירו) דיין מבית הספר לשריון. מפקד הגוש, החליט לא להמתין לזחל"מים של השריון, אלא לבצע בעצמו

חילוץ ברגל. סג"ם דן בהיר הוביל את המחלצים מהתל לנ"נ, כשניסו להעמיס את ענבר על האלונקה בלטו הצנחנים בשטח, שהואר באש הקוצים אשר בערו. החוליה הירדנית פתחה עליהם באש ממרחק כשלושים מטר מהם, סג"ם בהיר נהרג במקום, ענבר נפגע שוב. סא"ל בירו, שהגיע לשטח, פיקד על החילוץ הרגלי, אשר אובטח על ידי הזחל"ם של רס"ן ארבלי. המכה, שספג צה"ל בתל בית מירסים, הייתה מכאיבה ומעליבה. רב-אלוף יצחק רבין, הרמטכ"ל: "זו התקרית הלא מוצלחת ביותר בשתיים וחצי שנות כהונתי". על גבורתו של סרן דוד ענבר במילוי תפקיד קרבי תחת אש אויב תוך חירוף נפש, על מנהיגותו הקרבית ועל יכולתו האישית, למרות שנפצע פעמיים, הוא קיבל צל"ש שהומר לאחר מכן לעיטור העוז.

החללים:

א. צנחנים - סגן דן בהיר יסני (חטיבת הצנחנים) 10.5.66

סגן דן בהיר יסני, נולד בתאריך 5.9.1945 ליפה וצבי, בקיבוץ ניר דוד (תל עמל), שהם היו בין מייסדיו. סיים את לימודי י"ב הכיתות במוסד החינוכי של השומר הצעיר "גלבוע", כמה חדשים לאחר מכן, בנובמבר 1963, גויס לצה"ל והתנדב לחיל הצנחנים. הוא סיים קורס מ"כ ואחר כך קורס קצינים בדרגת סגן משנה, לשמחת אביו, איש בטחון ו"הגנה" מאז בואו לארץ. דן הצטיין כחייל וכאדם ואף על פי שהיה שקט מטבעו וצנוע ולא שאף להתבלט בהופעתו החיצונית, היה חביב על כל יודעיו בשל רצינותו ואחריותו. לא איש דברים היה, כי אם איש המעש וממלא כל תפקיד שהוטל עליו. מסור היה לחבריו ונאמן להם ולבסוף נפל בקרב עם הירדנים ליד דביר, כשהוא מפקד על מחלקת החיפוי. בתאריך 10.5.1966 כוח של הנדסה הסתבך בתקרית ירי עם הלגיון הירדני באזור הכפר בית מירסם. הוא הגיע על מנת לסייע לחלץ פצועים בשדה האש, ונהרג במהלך החילוץ. הוא עמד להשתחרר בקרוב מהצבא ורק יום לפני נפלו קיבלו הוריו מכתב נרגש, בו הביע את כמיהתו לשוב בקרוב הביתה. לאחר מותו הועלה לדרגת סגן.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בקיבוץ ניר דוד. הוא מונצח באנדרטה לנופלים מיישובי בקעת בית שאן עמק המעיינות (מועצה אזורית), אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק).

במלאת שנה לנופלו הוציא הקיבוץ ספר לזכרו. גם בספרו של אורי מילשטיין, "מלחמות הצנחנים", הועלה זכרו.

ב. הנדסה- סמל יוסף ג'רפי (חיל ההנדסה) 10.5.66

סמל יוסף ג'רפי, נולד בתאריך 28.9.1944 לרחל וסעדיה, בעיר אסמרה אשר בחבש. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1955 ויוסף נקלט והתאקלם והיה לישראלי לכל דבר תוך תקופה קצרה. במסגרת "עליית הנוער" הגיע לכפר בתיה, למד שם בבית הספר היסודי ולאחר מכן עבר לבית הספר החקלאי וסיים את לימודיו בכיתה י"א. דמותו התמירה ואפיו השקט האצילו עדינות על חבריו. הוא דאג לכל הסידורים בכפר לפני צאתו לחופשה. לאחר שסיים את לימודיו בכפר בתיה, גויס לצה"ל בפברואר 1962 ובתום שירותו הסדיר, המשיך בצבא הקבע כסמל. בתאריך 10.5.1966 במהלך פריצת ציר עפר ליד בית מירסם, נפתחה על הכוח אש מהלגיון הירדני, יוסף ג'רפי שהיה קשר נפגע במכת האש ונהרג.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות באשקלון. הוא מונצח באנדרטת דרך הגבורה לחללי חיל ההנדסה בכל מערכות ישראל צומת חולדה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל באשקלון. כמה מפעלי הנצחה נעשו על שמו וביניהם: בכפר-בתיה, אשר שם למד, נקרא גן על שמו ואנדרטה הוצבה בו. בירושלים ניטעה חורשה לזכרו ובה כ"ב עצים, כמספר שנות חייו. ישנן תכניות להקמת מועדון לנוער באשקלון שיישא את שמו.

23. עלייה על מוקש חיילי הצנחנים ציר הפטרולים הדרומי 12.11.66

התקרית:

בתאריך 12.11.66 סיור של הצנחנים עם קומנדקר, לאורך הגבול עם ירדן, עלה באזור ערד, על מוקש רב עוצמה שהוטמן באדמה, מוקש רב עוצמה מסוג "מארק 7" מתוצרת בריטית, שהכיל 9-7 ק"ג. המוקש הונח כנראה ע"י אחת מחוליות החבלה הפועלות באזור, שכבר עשו מתחילת השנה באזור 6 מעשי חבלה.

הקומנדקר עלה עם הגלגל הימני אחורי על המוקש, הקומנדקר עף באוויר וכל נוסעיו הועפו באוויר. בפיצוץ זה נהרגו 3 חיילים ונפצעו שישה. תקרית זו גרמה לפעולת התגמול "פעולת סמוע", פעולה שבה נערכה פשיטה של כוח משוריין וחייל רגלים ממוכן על היישוב סמוע, פעולת תגמול ראשונה לאור יום. בפעולה לכוחותינו היה הרוג אחד (סא"ל יואב שחם מהצנחנים) ונפצעו 10 חיילים. בפעולה פוצצו 40 בתים ואת תחנת המשטרה. לירדנים היו 6 חיילים הרוגים, 11 פצועים ונלקחו בשבי 3 חיילים ירדנים.

החלל:

א. רב טוראי משה קלגסברון (צנחנים) 12.11.66

רב טוראי משה קלגסברון, נולד בתאריך 1.11.1947 לרחל וזאב, בעיר ואסכאלפינגן אשר בגרמניה. בן למעלה משנה היה כאשר עלתה אתו המשפחה לארץ. סיים את לימודיו בבית ספר יסודי "צפרירים" שבחיפה, לאחר מכן למד בבית הספר המקצועי בקרית שפרינצק. השתייך לקבוצת הכדורגל "מכבי חיפה", כמו כן היה מצטיין בכדורסל וכשחיין, אף כי

הספורט גזל מזמנו מצא שעה פנויה לקריאת ספרים. לפי מקצועו היה מסגר, היה רב מרץ ותמיד היה פעיל ועסק במשהו. כל ימיו היה מהלך וחיוך על שפתיו וכך השרה מצב רוח טוב על סביבתו. לפני שהגיע לגיל הגיוס, במאי 1965, גויס לצה"ל והוא אז בן 17 וחצי. הדחף שבקרבו, שלא ידע ליאות, הביא אותו אל שורות הצנחנים. רק 18 חדשים הספיק לתת את שירותו הצבאי ובהם חל בו שינוי גדול. מעיין המרץ שבקרבו אמנם לא דלל, אלא שהוא עצמו נעשה שקול במעשיו ומרוסן. הוא נתבגר במחשבותיו ודבר זה ניכר גם במעשיו. מאז היותו

במערכות הצבא היה שקט יותר ורציני יותר. בשעה ששירת ביחידתו הקרבית, אשר אהב והיה מסור לה בכל נפשו, היה מסתכן בפעולות אך הוא לא הרבה לספר עליהן. חייל למופת היה אשר סיים קורס צניחה, קורס מ"כ וקורס חבלנים. בתאריך 12.11.1966 נסע בקומנדקר בדרך הפטרולים דרומית לחברון באזור ערד. הקומנדקר עלה על מוקש רב עוצמה והועף באוויר, באירוע זה נהרג משה קלגסברון ועוד שניים מחבריו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה. הוא מונצח באנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, בית יד לבנים חיפה. זכרו הועלה בספרו של אורי מילשטיין, "מלחמות הצנחנים".

ב. טוראי דויד (גמשיד) אבראני (צנחנים) 12.11.66

טוראי דויד (גמשיד) אבראני, נולד בתאריך 29.5.1948 ללאה וסלומן, בפרס. המשפחה עלתה לארץ בשנת 1957. דויד למד בבית הספר "מעיינות" אשר בעמק בית שאן, לאחר מכן מצא את לחמו כצבע מכונות. לאחר מכן היה רגיל לבקר בבית התרבות במועדון הצעירים של הסתדרות העובדים בשכונת התקווה (בתל אביב), אשר נמנה עם בני העלייה החדשה שבה. שקט היה מטבעו אך ער לנעשה על סביבו וחברותי מאד. במאי 1966 גויס לצה"ל. בתאריך 12.11.1966 נסע בקומנדקר בדרך הפטרולים דרומית לחברון באזור ערד, הקומנדקר עלה על מוקש רב עוצמה והועף באוויר, ובאירוע זה נהרג דויד גמשיד ועוד שניים מחבריו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקריית שאול. הוא הונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל בני ברק, בית יד לבנים תל אביב-יפו, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

זכרו הועלה בספר "מלחמות הצנחנים" מאת אורי מילשטיין.

ג. טוראי דניאל צלמיסטר (צנחנים) 12.11.66

טוראי דניאל צלמיסטר, נולד בתאריך 26.6.1947 לרות וזיגמונד, בעיר סן פאולו אשר בברזיל. הוא סיים את לימודיו בבית ספר תיכון והיה חבר תנועת "דרור" בארץ מולדתו. התעניין באמנות הציור וגילה נטייה מיוחדת לה. לארץ עלה לקראת סוף שנת 1965 ובמאי של השנה לאחריה (1966) גויס לצה"ל. כשישה חדשים לאחר מכן, בתאריך 12.11.1966 נסע

בקומנדקר בדרך הפטרולים דרומית לחברון באזור ערד. הקומנדקר עלה על מוקש רב עוצמה והועף באוויר, ובאירוע זה נהרג דניאל צלמיסטר ועוד שניים מחבריו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בכפר סולד. הוא הונצח ב: אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק). זכרו הועלה בספרו של אורי מילשטיין, "מלחמות הצנחנים".

24. תקרית קומנדקר הקצינים ליד בית גוברין מוקש

20.4.71

התקרית:

בתאריך 21.4.71 יצא מבסיס מחוז לכיש של מפקדת העורף בבית גוברין, שמפקדו היה סא"ל שלום הררי, סיור על קומנדקר לכיוון תל מראשה, שמדרום מזרח לבית גוברין. מטרת הסיור הייתה, לבחון שטח אימון. הסיור כלל קצינים ממחוז דן בפיקוד אל"מ מרדכי נדיבי ועוד מספר קצינים וחיללים. כשנסעו בדרך העפר לפני התל, עברו בשלולית מים, הגלגלים האחוריים עלו על מוקש שהוטמן בשלולית, ע"י מחבלים שהגיעו מאזור הר חברון וניצלו את מזג האוויר הקשה והגשום. המוקש היה מסוג סנדוויץ' או מסוג "מארק 7" הבריטי שמשקלו בין 7-9 ק"ג. בהתפוצצות נהרגו 4 קצינים כולל אל"מ נדיבי ונפצעו 4 כולל סא"ל שלום הררי. החוליה נתפסה כעבור 3 חודשים והדבר גרם לסלילת כבישי ביטחון מאספלט בכל הגזרה, פרט לציר הגישוש.

סיפור משני: הצייר לתל מראשה הוא ציר מטיילים קבוע לתל, כחצי שעה לפני שהקומנדקר הקצינים עלה על המוקש, הגיעה לשלולית על הצייר משאית עם ילדים שהיו עם מורתם בדרך לתל. הנהג התעקש ולא היה מוכן לעבור

בשלולית, למרות הפצרות המורה האחראית. לבסוף ירדו הילדים והלכו ברגל לתל. תארו לכם מה היה קורה אם משאית עם 40 ילדים הייתה עוברת בשלולית והמוקש היה מופעל....

בדיעבד התעקשות הנהג הצילה אותם.

סיפור נוסף- בגלל דרגתו של מרדכי נדיבי (אל"מ), הציע לו סא"ל שלום הררי לשבת בכיסא הקדמי, נדיבי סירב ואמר לו, "אתה מפקד הבסיס, אתה תשב מקדימה..".

בדיעבד זה הציל את חייו של סא"ל שלום הררי, משום שהקומנדקר עלה על המוקש בגלגל האחורי ומי שנהרגו, היו יושביו מאחור. החללים:

א. אל"מ מרדכי (מוטקה) נדיבי (מפקדת העורף) 20.4.71

אל"מ מרדכי (מוטקה) נדיבי, נולד בתאריך 20.11.1924 לנחמה ואלימלך בבן שמן. אביו היה בין מעצבי ה"הגנה" במאבק נגד הבריטים, מראשוני האלופים בצה"ל.

לאחר הולדת מרדכי, עברה המשפחה לקבוצת גבע ומרדכי גדל בקיבוץ. הוא למד בבית החינוך בצפון תל אביב (במחזור הראשון), בבית הספר "תיכון חדש" בתל אביב. היה זה בשנות

מלחמת העולם השנייה. הוא גויס לחי"ש ותוך פעילות אינטנסיבית הגיע לדרגת מ"מ בחי"ש. לאחר סיום בית הספר התיכון, הוא החל ללמוד בטכניון העברי בחיפה וגויס לתפקידי אימון והדרכה. בשנת 1946, לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, הוא נשלח לגרמניה, מטעם ה"הגנה", כדי לעסוק בעליה הבלתי לגאלית במסגרת "עליה ב". הוא שהה בגרמניה כשנתיים, אך על תקופה זו הוא מאן לדבר. אין ספק כי שרידי האדם שנותרו במחנות ההשמדה הנאציים, שאותם ראה ואותם צריך היה לשקם ולהפוך ללוחמים, השאירו עליו רושם עז. עם פרוץ מלחמת השחרור חזר מרדכי לארץ, גויס כאחד מראשוני חיל הרגלים והגיע לתפקיד מפקד פלוגה בחטיבת "גבעתי". בתום המלחמה הוא שוחרר מצה"ל וניסה להיאחז בחיים האזרחיים, אך כעבור תקופה קצרה נקרא שוב לצבא הקבע. במאוס 1951 נשא אישה. באותה שנה הוא עבר קורס מג"דים ומילא תפקידי הדרכה וחינוך. הוא לא היה קצין נוקשה בעל השקפות מיליטריסטיות. חינוך, עיצוב אופי, הליכה בדרכי נועם היו דרכיו בצבא ולתפקידים אלה נשלח.

הוא עסק בקליטת העולים החדשים בצבא ועל אף קשיי הקליטה הרבים, הצליח מאוד בתפקידו. בשנת 1955 שירת במחלקת ההדרכה במטה הכללי. באוקטובר 1958 סיים את בית הספר לפיקוד ומטה, לאחר מכן היה קצין מבצעים בחטיבת ירושלים ומג"ד בחטיבה זאת. עם סיום תפקידו בירושלים עבר לבית הספר לקצינים בדרגת סגן אלוף. במלחמת ששת הימים היה מפקד גדוד והשתתף בכיבוש השומרון. לאחר המלחמה נתמנה מדריך ראשי בבית הספר לפיקוד ומטה. כאן התגלה מרדכי בגישתו האנושית לפקודיו. הוא התחבב עליהם וגם על מפקדיו. הוא היה נעים הליכות, צנוע ואנושי מאוד. גם בעניינים צבאיים מקצועיים לא התעלם מן האספקטים האנושיים. איש שיחה נעים היה ואיש חברה, מסוג אותם הקצינים, אשר עושים את החיים הקשים של אנשי הצבא לנעימים יותר. במאי 1970 הוענקה למרדכי דרגת אלוף משנה והוא התמנה למפקד מחוז דן. בתאריך 20.4.1971 הוא נסע בקומנדקר עם מפקד מחוז לכיש ועוד מספר קצינים וחיילים, לכיוון תל מראשה לאתר שטחים לאימון. בדרך לתל מראשה בחציית הקומנדקר שלולית בדרך, הוא עלה על מוקש רב עצמה שהוטמן שם. הקומנדקר הועף באוויר ומעוצמת הפיצוץ נהרג מרדכי נדיבי ועוד שלושה (אחד מת, לאחר מספר ימים מפצעיו) ונפצעו עוד ארבעה. הותיר אישה וארבעה ילדים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, ציון לבני רמתיים שנפלו במערכות ישראל הוד השרון, יד לזכר בוגרי תיכון חדש שנפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, יד לתלמידי בתי הספר היסודיים "לדוגמא" וגורדון שנפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, בית יד לבנים רמת השרון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים הוד השרון, אנדרטה לזכרם של בני העיר שנפלו במערכות ישראל רמת השרון.

באפקה הוקם בית על שם אביו, האלוף אבנר. בבית זה יוקדש חדר לזכר בנו מוטיקה.

ב. סא"ל פרץ עורי (מפקדת העורף) 25.4.71

סא"ל פרץ עורי, נולד בתאריך 4.9.1922 לבת שבע ועמנואל, ביאסי אשר ברומניה. הוא עלה עם משפחתו ארצה בשנת 1932. הוא היה ילד כשהגיע לארץ ונקלט בה כצבר לכל דבר. הוא למד בבית הספר היסודי בבית החינוך בצפון תל אביב ובבית הספר התיכון החקלאי שבגבעת השלושה. מנעוריו היה פעיל ב"הגנה", פעיל ומפעיל אחרים. בגיל 16 כבר עבר

קורס מ"כים ולאחר מכן עשה גדולות עם גדודי הנוער של פתח תקוה. בימי נעוריו היה חבר ב"השומר הצעיר" ושירת בפלמ"ח, מיום הקמתו ועד ליום פירוקו. הוא היה חובב ספורט ואדם מלא יזמה, תושייה, רצון עז והתלהבות. פרץ גויס לצה"ל בפברואר 1948 וברבות השנים עסק בתפקידי הדרכה ופיקוד שונים, בכולם עשה רבות. הוא גילה כישרונות בלתי רגילים בתחומי ההדרכה, הארגון והמנהיגות ומילא את תפקידו בהצלחה רבה. מפקדיו החשיבו אותו כאחד הקצינים המעולים, כאדם המסוגל לתרום תרומה גדולה להקמתו ולעיצוב דמותו של צה"ל. אהבותיו הגדולות של פרץ בצבא היו הנוער, ההדרכה וההגנה המרחבית. הוא עשה מחזור תפקידים גדול ומגוון והיה סגן מפקד הגדנ"ע, וגם בשליחותו בחוץ לארץ (קניה), עזר להקים בה גדודי נוער. אף על פי שהלך והתרחק מן הנוער בגיל ובשנים, נשאר קרוב לו ברוחו ובכושרו הפיסי ומצא נתיבות ללבם של הצעירים. הוא היה במובן ידוע "צעיר נצחי". כמו כן היה גם אב מסור לבני ההתיישבות העובדת. פרץ טיפל באהבה ובמסירות באנשי ההגנה המרחבית, דאג להם, פתר להם בעיות שלא מצאו להן פתרון בדרך המקובלת, התרוצץ מיישוב ליישוב, ואנשי המשקים למדו להכיר אותו ולהוקיר אותו, והיו משכימים לפתחו, לבקש את עצתו ועזרתו. כאשר הוצע לתת לו תפקיד של מג"ד, התלבטו הממונים עליו, שמא קשיש הוא. אך לעומת זה תפקידים כאלו הרי כבר מילא לפני שנים! פרץ עצמו לא התלבט והוא עט על ההצעה ועל התפקיד. הוא היה בן האסכולה של "לפקודה תמיד אנחנו" ומאושר היה שיכול להמשיך ולתרום לביטחון ישראל גם בגילו. כך הגיע בסופו של דבר לדרגת סגן אלוף. הכול מצאו בפרץ לא רק את קצין המטה היעיל ואת המפקד המחונן והמסור, אלא גם את החבר הטוב, בעל הרגישות המיוחדת לעניינים שבין אדם לחברו, החרד תמיד שהזולת לא ייפגע. הוא רחש כבוד לאדם והיה חותר עקשן ועקבי לצדק, אך יותר מכל היה דואג נאמן לצורכי עמו. היה מלא

התלהבות ותכניות לגדוד שניתן תחת פיקודו. לאחר ששוחרר מן הצבא היה עושה שירות מילואים כל אימת שקראוהו. בסוף אפריל 1971 נקרא לשירות מילואים פעיל. בתאריך 20.4.1971 הוא נסע בקומנדקר עם מפקד מחוז לכיש ועוד מספר קצינים וחיילים לכיוון תל מראשה לאתר שטחים לאימון. בדרך לתל מראשה בחציית הקומנדקר שלולית בדרך, הוא עלה על מוקש רב עצמה שהוטמן שם.

הקומנדקר הועף באוויר ומעוצמת הפיצוץ נהרגו שלושה, פרץ עורי נפצע קשה ומת לאחר מספר ימים מפצעיו (25.4.71), באירוע זה נפצעו עוד ארבעה. הניח אישה ושני ילדים שאת השני קרא על שם אביו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לתלמידי בתי הספר היסודיים "לדוגמא" וגורדון שנפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, בית יד לבנים רמת גן, בית יד לבנים תל אביב-יפו, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

ג. סרן ברוך רוזן (מפקדת העורף)

סרן ברוך רוזן, נולד בתאריך 16.1.1932 בן יחיד לשפרה ואריה, בתל אביב. הוא נקרא על שם סבו שנהרג ביפו על ידי פורעים ערבים בפרעות תרפ"ט. למד בבית הספר על שם "גרץ" ובבית הספר התיכון "שלוה" בתל אביב. הוא היה ילד מוכשר משנות חייו הראשונות. הוא התעניין בספרות ובהיסטוריה, היה מרבה בקריאה בלילות ואף כתב לעתים,

חיבורים בסגנון ספרותי מעולה. הוא היה חבר בתנועת הנוער "המחנות העולים". בשנת 1949, כשהיה בכיתה השביעית בתיכון, הוכרז גיוס של כל תלמידי השביעית, וברוך היה בין הראשונים שהתייצבו בלשכת הגיוס, אבל בגלל גילו הצעיר לא נתקבל לצבא ונאלץ להמתין עד גמר לימודיו בבית הספר התיכון. ברוך גויס לצה"ל במחצית מאי 1950 ועבר קורס קצינים. בשנה האחרונה לשירותו בצה"ל, התחיל לבקר בערבים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. אחרי ששוחרר מהצבא עבר לאוניברסיטה בירושלים ושם הוסמך כעורך דין.

נוסף לעבודתו המקצועית כעורך דין בעל ידע משפטי רב, נבחר לשופט בלשכת

עורכי הדין בתל אביב. הודות ליושרו רכש ידידים רבים שהוקירוהו וכיבדוהו. הוא השתתף במבצע קדש ובמלחמת ששת הימים. לעתים היה כותב מאמרים בביטאונים של צה"ל: "מערכות" ו"במחנה". בסוף אפריל 1971 הוא זומן לשירות מילואים. בתאריך 20.4.1971 הוא נסע בקומנדקר עם מפקד מחוז לכיש ועוד מספר קצינים וחיילים לכיוון תל מראשה, לאתר שטחים לאימון. בדרך לתל מראשה בחציית הקומנדקר שלולית בדרך, הוא עלה על מוקש רב עצמה שהוטמן שם. הקומנדקר הועף באוויר ומעוצמת הפיצוץ נהרג ברוך רזון ועוד שלושה (אחד מת לאחר מספר ימים מפצעיו) ונפצעו עוד ארבעה. לאחר מותו הועלה לדרגת סרן.

הותיר הורים, אישה בן ובת.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בקרית שאול. הוא הונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים גבעתיים, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

ד. רס"ן מרדכי לוסטינג (גולני, גבעתי, נח"ל חיל האוויר)

20.4.71

רס"ן מרדכי לוסטינג, נולד בתאריך 4.12.1929 לברטה ומשה, בברטיסלבה אשר בצ'כיה. הוריו נלקחו למחנה ריכוז ומשפחה נוצרית אספה אותו. מפחד הלשנה, הסגירה אותו המשפחה לנאצים, מרדכי נלקח למחנה ריכוז. לאחר שחרורו מן המחנה הצטרף ל"עלית הנוער" ועלה ארצה, בארץ למד בבית הספר "מקווה ישראל". מרדכי גויס לצה"ל באוגוסט 1949 ושירת

בחיל הרגלים ובפיקוד העורף, עוד בטרם סיים את לימודיו התיכוניים ובפברואר 1950 הצטרף לצבא הקבע.

בהיותו בצבא המשיך ללמוד במטרה לעמוד בבחינות הבגרות. סיים קורס קצינים וקורס מפקדי פלוגה והשתתף בקורס פיקוד ומטה והגיע לדרגת רב סרן. מרדכי שירת בחיל האוויר, לאחר שהשתתף במבצעים קרביים בחטיבות "גבעתי" ו"גולני".

בתאריך 20.4.1971 הוא נסע בקומנדקר עם מפקד מחוז לכיש ועוד מספר קצינים וחיילים לכיוון תל מראשה, לאתר שטחים לאימון. בדרך לתל מראשה בחציית

הקומנדקר שלולית בדרך, הוא עלה על מוקש רב עצמה שהוטמן שם. הקומנדקר הועף באוויר, מעוצמת הפיצוץ נהרג מרדכי לוסטינג ועוד שלושה (אחד מת לאחר מספר ימים מפצעיו) ונפצעו עוד ארבעה. הניח אישה ושתי בנות. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.

הוא הונצח ב: גן הבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא).

בעיזבוננו של מרדכי יש כמה וכמה מכתבי הערכה ותודה. ממפקדת פיקוד הנח"ל ניתן לו מכתב הערכה: "קבל את תודתי והערכתי על ארגון צעדת ארבעת הימים של נבחרת בנות הנח"ל, אשר אתה היית אחראי להן. עבודתן צוינה לשבח על ידי הכול, תבוא עליך הברכה. אין לי כל ספק שהטיפול האבהי, תשומת הלב הברוכה, הסדר והניקיון למופת סייעו להשגת הניצחון בצעדה".

במאי 1961 קיבל מכתב הערכה שני ממפקדת פיקוד הנח"ל ומפקד הפיקוד כותב: "בסיום תפקידך כקצין ההדרכה ולאחר שירות של ארבע שנים במסגרת הנח"ל, אתה עובר לשרת כמ"פ בחטיבת 'גולני' ואני משוכנע כי ראוי אתה לתפקיד זה ומאמין כי תצליח בו ותבוא על סיפוקך. בהזדמנות זו ברצוני להודות לך על מסירותך לעבודה ולאחל לך קידום והצלחה". בנובמבר 1969 כתב ראש מחלקת אויר למרדכי, לרגל עזבו את חיל האוויר, לאחר שירות של כשלוש שנים, ובין השאר כתב: "במשך שירותך הצטיינת במסירות ללא גבול, בכנות, ביושר ובהזדהות מלאה עם התפקיד, ללא כל התחשבות בשעות עבודה ובנוחות אישית מינימלית. בחודשים האחרונים הייתה לך הזדמנות למלא מקום קצין האבטחה החילי ועל אף שלא היה לך עוזר, מילאת תפקיד זה ברמה טובה מאוד. משך אותו זמן הצלחת לענות יפה על צרכים מבצעיים לא חזויים מראש וכן לעמוד בתכנית אימונים מורחבת. קבל נא את איחולי לקראת תפקידך הבא". ממפקד הבסיס בו שירת נשלח לו מכתב תודה על שיתוף הפעולה, המסירות והחריצות שבהן מילא את תפקידו, כסגן מפקד ענף חי"ר. "זו הפעם השנייה", כותב המפקד, "שאנו נמצאים במסגרת צה"ל והזיכרון הוא חיובי ומלא הערכה".

25. חבלה משטרת ישראל - פיגוע מטען חבלה ליד שקף : 5.6.1993

התקרית:

ביום שבת 5.6.1993 הונחו מטעני חבלה בציר הפטרולים הסמוך למושב שקף מול קו התפר והרי חברון. בבוקר באזור נחל דומא הונח מטען ראשון שהתפוצץ על ג'יפ של רשות שמורות הטבע, עשה נזק לג'יפ אבל ללא נפגעים. כוחות צבא וחבלני המשטרה, הוזעקו למקום לטיפול. לאחר גמר הטיפול נמצא שהיה מטען נוסף כקילומטר צפונית, לראשון (בנקודה שהיום היישוב נטע ליד השער המערבי/אחורי), אבל עדיין לא חומש על הדרך. במהלך הטיפול במטען, המטען התפוצץ וחבלן המשטרה יוסי חיון הי"ד נפצע קשה ולאחר יומיים מת מפצעיו. בעלייה למושב שקף הוקמה אנדרטה לזכרו, כל שנה נערך שם טכס עם מערך החבלה והמשפחה.

ההרוג:

ב. פקד יוסי חיון (משטרת ישראל) 5.6.93

פקד יוסי חיון, נולד בתאריך 21.6.1957 לסיסיל ושלמה. היה ילד שישי למשפחה חמה ואוהבת בת עשר נפשות, מילדות קיבל את מלוא תשומת הלב. את לימודיו סיים במגמה ביולוגית תורנית במקיף באר שבע עירו, בהצטיינות. חבריו לספסל הלימודים מעידים עליו, כי היה ילד שובב ובעל חוש הומור מפותח. באוגוסט 1975 התגייס יוסי לצה"ל ושירת

כלוחם ביחידת הצנחנים. במהלך השירות עבר קורס חבלה. חלומו של יוסי היה להתגייס ליחידת החבלה, אך לאחר השירות הצבאי עסק בהרכבת תריסים כעצמאי וזנח את החלום עד 1983, אז התגייס למשטרת ישראל ונבחר לשרת במערך החבלה. יוסי מעולם לא היה "ראש קטן", תמיד נטל על עצמו מטרות קשות וביצע אותן על הצד הטוב ביותר. היה ידוע בקרב אנשי החבלה כבחור שקט, מקצועי ונעים הליכות. במהלך שירותו זכה להערכה רבה ולהוקרה מצד מפקדיו ופקודיו. ב-1985 קיבל את אות השוטר המצטיין במרחב נגב. ב-1988 סיים יוסי בהצטיינות קורס קצינים, אחריו שימש כסגן קצין חבלה במרחב לכיש. משנת 1991 ועד יום מותו שימש יוסי כקצין מעבדת חבלה בשלוחת המעבדה הדרומית.

בתאריך 5.6.1993 הונחו בשטחי מושב שקף מספר מטעני חבלה, במהלך טיפול באחד המטענים, המטען התפוצץ ויוסי נפצע קשה ופונה במסוק לבית חולים, לאחר יומיים, בתאריך 7.6.1993 הוא מת מפצעיו. אורלי, אשתו של יוסי, סיפרה על השבת בה נפגע: "בתאריך 5.6.1993 בילינו בבית המשפחה בבאר שבע. בשעות אחר הצהריים, משבושש להגיע מפעילות מבצעית שנערכה על ציר הפטרולים בשקף, התחלתי לדאוג. ההבהוב הכחול במורד הרחוב הבזיק לנגד עיני ויצאתי לקבל את פניו... בשער לא היה יוסי כי אם קציני חבלה וחבלנים, אשר בישרו לי כי יוסי נפצע קשה, בטפלו במטען חבלה". הוא הותיר אישה ושלושה ילדים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בבאר שבע. הוא מונצח באנדרטה לזכר חללי משטרת ישראל בית שמש, אתר הנצחה לנופלי מערך החבלה של משטרת ישראל בית שמש, גל עד שהוקם ע"י תושבי שקף ומערך החבלה בשקף בעלייה למושב שקף. בכל שנה בט"ו בשבט, מתכנסים בני משפחתו, חבריו למערך החבלה לאירוע הנצחה, באנדרטה ולאחר מכן במושב שקף.

פרק ב'

קרבות במלחמת השחרור במערב לכיש:

1. קרב כיבוש כרתיה 18.7.48-17

הקרב:

באוגוסט 1948 הוחלט על מבצע "מוות לפולשים" שמטרתו להבקיע את הדרך לנגב. בתאריך 12 ליולי גדוד "הקומנדו הצרפתי", גדוד 81 של חטיבה 8 בפיקודו של משה דיין הגיע חזרה לבסיס תל השומר, לאחר מספר קרבות (קולה, טירה, דיר טריף והפריצה ללוד). הם חזרו כשהיו לגדוד נפגעים וכלי רכב מושבתים. דיין נקרא למחרת לקצין המבצעים של המטכ"ל האלוף ידן, שהודיע לו שעל הגדוד לרדת לדרום ולהצטרף לחטיבת גבעתי, כדי להשתתף בפריצת הדרך לנגב. התכנית הייתה להבקיע פרצה בקו המצרי, שהושתת על כביש מגידל-פלוג'ה (כיום כביש 35, אשקלון - פלוגות). משימתו של הגדוד הייתה לכבוש את כרתיה שנמצאת מדרום לכביש (כיום מדרום למושב רווחה). בתאריך 15.7.48 הגדוד יצא מתל השומר לצמת מסמיה ושם נערך באחד הפרדסים מעבר לכביש. שעת האפס נקבעה ליום 17.7.48 שעה 22.00, הגדוד קיבל תגבור של פלוגה מגדוד 52 של גבעתי. מיד בהתחלה, אחד הזחל"מים עלה על מוקש ואנשיו הצטרפו לזחל"מים אחרים. העיקרון "בשום מקרה לא מתעכבים" היה חוק בל יעבור! ההגעה הייתה דרך פלוג'ה מדרום לכרתיה, המעבר בוואדיות היה קשה והכוח ספג אש מהמצרים. בשעה 4.00 לפנות בוקר החלה הסתערות על הכפר והוא נכבש. לאחר מכן הושאר כוח מגבעתי לשמור ולאבטח את המקום. לכוח היו 2 הרוגים, חצי מכלי הרכב הושבתו.

החללים:

א. רב סמל ישעיהו ספינקלשטיין (תותחנים) 18.7.48

רב סמל ישעיהו ספינקלשטיין, נולד בתאריך 21.8.1917 לפייגה-לאה וחיים, רופשיצה אשר בפולין. הוא קיבל השכלה יסודית ועבד כנגר. היה חבר התנועה הציונית מנעוריו ועלה ארצה בשנת 1933. בארץ הצטרף ל"הגנה". בימי מלחמת העולם השנייה שירת 5 שנים בצבא הבריטי, כתותחן בעל דרגה. כשנוסדה הבריגדה היהודית, הצטרף אליה ועזר

בהעלאת מעפילים. עם פרוץ מלחמת העצמאות הגן על פרברי תל אביב, מקום מגוריו, התגייס לצבא והדריך בתותחנות כרב סמל. הוא נשלח לחזית צמח, עמק הירדן, טול כרם, קאקון והנגב. הוא פקד על כיבוש ג'וליס. בתאריך 18.7.1948 במסגרת מבצע "מוות לפולשים" בכיבוש כרתיה, הוא נהרג בחפזו כמפקד צוות על העברת תותח נ"ט. לזכותו נזקפים 9 משורייני אויב שהוציא מכלל פעולה. השאיר אחריו אישה, צפורה. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי חיל התותחנים זיכרון יעקב, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

ב. טוראי נחום (ניוניק) שוורצמן (חטיבת גבעתי) "נצר אחרון"

18.7.48

טוראי נחום (ניוניק) שוורצמן, נולד בשנת 1926 לפרומה ויוסף, בעיר הנפה לודמיר שבמערב מחוז ווהלין אשר בפולין. הוא גדל והתחנך בעיר הולדתו וסיים שבע כיתות בבית ספר עממי. בתחילת מלחמת העולם השנייה (ספטמבר 1939) סופח האזור לברית המועצות. כשהופרה הברית בין היטלר לסטלין, השתלטו הנאצים על המקום, בחודש יוני 1941 הוקם

יודנראט והוכרז על חובת התייצבות לעבודה. ב-13 באפריל 1942 רוכזו יהודי לודמיר בגטו, אליו הובאו גם יהודים מן העיירות הסמוכות. הגטו חולק לשני חלקים והפרידו בין הפרודוקטיביים, הכשירים לעבודה, לבין הבלתי מועילים. מראשית ספטמבר 1942 חוסלו בגטו לודמיר כ-18,000 יהודים. הנותרים חוסלו בנובמבר 1942, בגטו נותרו רק כ-500 בעלי מקצוע. עד תום 1942 חוסלו כמעט כל יהודי לודמיר, הוריו של נחום היו בין הנרצחים בגטו.

הוא עצמו נלקח למחנות עבודה, החזיק מעמד בכוחותיו האחרונים והצליח להישאר בחיים. מיד בתום המלחמה הצטרף נחום לשיירות הפליטים, הגיע למחנה עקורים ליד מינכן ובשנת 1946 עלה ארצה. התגורר ברמת יצחק שברמת גן, מאוגוסט 1946 עד דצמבר 1947 עבד בבית חרושת "אדרת", מטוויית צמר סרוק ובית חרושת לאריגה בתל אביב. באותם ימים הצטרף נחום למחתרת האצ"ל (הארגון הצבאי הלאומי) ונטל חלק בפעולות הארגון נגד הבריטים. בשנת 1948 התגייס נחום לחטיבת "גבעתי". הוא שובץ בגדוד 53 ("הפרברים")

ונטל חלק בקרבות הקשים שניהלה החטיבה כנגד הפולש המצרי והירדני. בקרבות הביא לידי ביטוי את הניסיון והידע הרבים שרכש בימי שירותו באצ"ל. ביולי 1948 השתתף בקרב בכרתיה במבצע "מוות לפולש". במבצע "מוות לפולש", בתום ההפוגה הראשונה במלחמה, נעשה מאמץ גדול לכבוש את רצועת הביצורים המצריים שהוקמה לרוחב הנגב, אשר ניתקה אותו מלב מדינת ישראל הצעירה. כרתיה היה כפר ערבי קטן ששכן בנגב הצפוני (כיום אזור המושבים קוממיות ורווחה) ובתחומו בנה צבא הפלישה המצרי מתחמים מבוצרים, כחלק משורת ביצורים גדולה שחיברה בין ציר הפלישה המצרי באזור החוף לזה שבהר חברון. בתאריך 18.7.1948 הצליח הכוח הישראלי לכבוש את כרתיה, בעת הדיפת התקפת הנגד של המצרים נהרג נחום. הדרך לנגב אמנם לא נפרצה כליל במבצע "מוות לפולש", אך הודות ללחימתם העיקשת של נחום וחבריו הושג מאחז ישראלי חשוב. מאחז זה סייע רבות בהבקעת הדרך לנגב הנצור מאוחר יותר, במבצע "יואב" באוקטובר 1948. נחום היה בן עשרים ושתיים בנפלו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בבאר טוביה. הוא מונצח ב: מצבה לבני המקום שנפלו במלחמת העצמאות רמת גן, אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צמת נהורה, בית יד לבנים רמת גן, אנדרטת נצר אחרון ירושלים (הר הרצל), יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא), "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגנים, לוח הזיכרון המרכזי לחללי אצ"ל והלח"י בבית הכנסת אחדות ישראל.

החלל הינו "נצר אחרון" - חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), ושחוו על בשרם את אימת השואה.

2. חללי קרבות כיבוש בית-עפה (8.7.48, 14.7.48, 17.7.48):

הקרבות:

קרבות בית-עפה, קרבות שנערכו במלחמת העצמאות על אדמות הכפר הערבי בית-עפה, (כיום יד נתן) ששכן מספר קילומטרים מזרחית למשטרת עיראק סואידן (מצודת יואב ע"ש יואב דובנו מפקד נגבה שנהרג). עם פלישת הצבא

המצרי אחרי סיום המנדט והכרזת העצמאות ב- 15 במאי 1948, נתפס הכפר בית-עפה על ידי הצבא המצרי אשר הניס את תושביו הערבים והפך את הכפר לחלק מרצועת הניתוק של הנגב. המצרים הגיעו עד איסדוד (גשר עד הלום) ונעו מזרחה לכיוון בית ג'וברין וחברון, על מנת לנתק את רובן של אחת עשרה הנקודות, שהוקמו על ידי הישוב בשנת 46 כדי לממש ריבונות בנגב. החטיבה המצרית הפרוסה לאורך הכביש מג'דל (אשקלון)-פלוג'ה (קרית גת) ראתה בכפר עמדה קדומנית. על כן הכפר הכיל כוחות רבים שתוגברו לקראת יולי וכללו גדוד חי"ר (כ- 400 חיילים), עם סיוע של כוחות רבים, כלי נשק רבים, מרגמות ותותחי נ"ט. חודשיים אחרי הכרזת העצמאות בין ההפוגה הראשונה להפוגה השנייה, נערכו קרבות עשרת הימים ובמהלכן, נערכו מספר התקפות על הכפר שבהן נהרגו 37 לוחמי צה"ל ונפצעו רבים נוספים.

ההתקפה הראשונה נערכה בליל ה- 8-9 ביולי 1948 במסגרת מבצע אנ-פאר (אנטי פארוק, מלך מצרים שהורה על הפלישה). פלוגה מגדוד 52 של חטיבת גבעתי כבשה את הכפר והתבססה בו. כוחות מחטיבת הנגב שתקפו באותו לילה את משטרת עיראק סואידן נאלצו לסגת. בצהרי יום ה- 9 ביולי 1948 פתחו המצרים בהתקפה נרחבת של גדוד חי"ר מלווה במשוריינים וטנקים על בית-עפה. כוחות גבעתי נאלצו לסגת במהירות לנגבה לפני שיכותרו. בקרב זה נפלו וונסמן צבי וורבר יצחק.

בליל ה-15-14 ביולי 1948 פשטו כוחות מגדוד 54 גבעתי על בית עפה, כבשו אותו בהפתעה ונתפס ציוד רב. הכוח המתין ליחידת שועלי שמשון שהייתה אמורה להגיע לכפר. משהתמהמהו הג'יפים להגיע, נסוג הכוח לאחר שחובלו המכוניות של המצרים. יחידת שועלי שמשון עם הקמב"צ אריה קוצר, הגיע לבית עפה בידעה שהכפר בידי כוחות צה"ל. לפתע מצאו עצמם בתוך הכפר מוקפים ומותקפים. במזל רב הצליחו הג'יפים להימלט מהכפר. ג'יפ אחד נפגע ושניים מנוסעיו נהרגו, אריה קוצר ומשה ונסובר. עדות מספרת שהנהג ההמום המשיך בנסיעה עם חצי ג'יפ, רק עם הגלגלים הקידמיים והמנוע. קוצר שנהרג היה המ"פ הכריזמטי של פלוגה א' גדוד 54 והפך לקמב"צ, לאחר שרוב חייליו נהרגו בקרב איסדוד קודם לכן בסמוך לגשר עד הלום. קרב זה מתואר גם בספרו של אורי אבנרי "בשדות פלשת".

בליל ה-15 ביולי 1948 ניסו כוחות מגדוד 52 לחדור לבית עפה, נתקלו באש ונאלצו לסגת.

ההתקפה הגדולה ביותר על בית-עפה הייתה ערב ההפוגה בליל 17-18 ביולי 1948, במסגרת מבצע "מוות לפולש". בהתקפה זו השתתפה פלוגה א' גדוד 54 של אשר פופובסקי - דרומי, הוא נהרג ב-1956 בתאונת מטוס כשהוא כבר סגן אלוף. דרומי הוא שהחליף את קוצר. הפלוגה תקפה את הכפר מדרום ופלוגת הנחיתה של חיל הים, בפיקודו של פרויקה-אפריים פילרסדורף וסגנו אליעזר קליין (טל), שנאספה שלושה ימים קודם לכן משלושה בסיסים של חיל הים, תקפה מצפון.

פלוגת חיל הים מנתה כ 90 לוחמים.

מחלקה 1 בפיקודו של בינימין אלחנן - "רבי" שנהרג, מנתה 30 לוחמים. כוח של שתי כיתות שהגיע מן המחלקה הדתית מיפו וכלל יוצאי חי"ש, שכבר עברו לחימה ומתוגברים בעולים חדשים חסרי ניסיון. המחלקה סבלה 5 אבידות מתוכם 3 מ"כים שצוותו מגבעתי כשלד פיקודי. המ"מ רבי היה קצין קשר ובתור שכזה נאסר עליו להיות בדרג מסתער, אך עוז רוחו לקח אותו לפקד ולהסתער בקרב זה, הוא היה הראשון בפלוגה שנפגע ונהרג. הוא כתב שבקורס קצינים חבריו נהרגו על פי הסדר באוהל והוא היה האחרון שנותר והבין שהגיע הגורל שלו בעקבות חבריו. בין המ"כ שצוותו במחלקה היה אלכס מינץ, פלמחניק שהשתלם ברתכות במפעל ייצור המשוריינים הארגז, מאחר שבניית המשוריינים (נקראו אז סנדוויצ'ים) הייתה כל כך חשובה, אסור היה לגייס אותו לקרבות. אחיו של אלכס ישראל מינץ (מידן), היה לוחם הבריגדה וקצין השלישות של גדוד 53. אלכס ביקש מאחיו עזרה להזיז אותו ממפעל הארגז לקרבות, כך מצא את מותו עם לוחמיו נצור במרכז הכפר. על פי עדותו של קונפינו המ"כים מגבעתי: מינץ, קוכמן והלפרין ניסו למשוך אש ולאפשר ללוחמים להשתחרר מן המצור, אך כולם נהרגו.

מחלקה 2 ירחמיאל פינגרמן - ג'רי אורן המ"מ, הם היו בני גרעין הכשרה גבע / אלומות שבסיסים היה בגבעת אולגה. היא מנתה 35 וספגה הרוג 1, זהו צליק רפפורט. הכיתה של צליק ממקווה ישראל איבדה 13 חברים לספסל הלימודים במלחמה ההיא, 10 מהם באותו יום "א תמוז תש"ח בקרבות בלטרון, מלכיה וחוליקאת. המחלקה מאולגה הייתה הבסיס, להקמת חיל הנחיתה והם היו לוחמי פלמ"ח מאומנים.

מחלקה 3 בפיקוד יוסקה למפרט שנפצע, היו אנשי אצ"ל בודדים ועולים חדשים מרומניה. הם הגיעו ממשטרת "סידנא עלי", ביניהם 25 לוחמים. 16 הרוגים היו

במחלקה זו. מחלקה 3 ספגה כאמור את רוב האבדות, כי מ"סידנא עלי" רוב החיילים, היו עולים חדשים מרומניה וחיילים בודדים. עד היום יש אלמוני ממחלקה זו בשם זאב מנסבך שאין אפילו תמונה שלו.

22 ההרוגים מפלוגת חיל הים פלוגה ב' וביניהם שלושה מכ"ם מגבעתי, נטמנו על ידי המצרים בקבר אחים, ושרידי גופותיהם נחשפו ונאספו רק לאחר שנה, כאשר פינו ונסוגו המצרים מכיס פלוגה. 21 מהם טמונים בנחלת יצחק ואחד משה בינימין על פי בקשת הוריו בהר הרצל.

חוברת חיל הים אשר חולקה בשנת 1949 למשפחות, מתמצתת את סיפורם הבלתי יאמן של 22 חיילים צעירים אלו, אשר נהרגו חודשיים אחרי הקמת המדינה.

מסתבר ששלושה הגיעו באותה אוניה וגורשו לקפריסין. אחד נהרג וכן גם אחיו נהרג. אחד הספיק להתאלמן, אבל לאף אחד מהם לא היו ילדים. לארבעה לא נמצאו קרובים: גייבון, רוזנפלד, קוכמן ומנסבך. גייבון אז נחשב אלמוני, יולי פריבר היה בן יחיד. אהרון הלפרין היה גם כן בן יחיד ואביו שהיה מנכ"ל משרד החקלאות חיפש ולא השלים עם העדרו, עד שנפטר האבא היה כתוב על קיברו שמקום קבורתו של הבן אהרון לא נודע. חברה של ההורים הדסה בן זאב ממושב ערוגות, סעדה את אימו לובה וקראה לבנה על שמו אהרון. הסיפור של החללים מביא לנו את סיפור התקומה שלנו כעם באופן מרוכז, מזוקק וצורב.

קצין המודיעין של גדוד 54 היה מוסה אשד, בין החושפים של דרך בורמה אשר ליווה את המשפחות באזכרות במורשת ובסיפורים מצמררים אותנטיים ומרגשים במשך שנים. מוסה היה מאז המלחמה מורה דרך, היה מתחזק את זכרם של 137 חללי גדוד 54, חייליו. היה מניח דף יזכור ודגלון על כל קבר ועובר מטקס לטקס במהלך השנה. ליבו נדם במהלך טקס זיכרון בבית ספר.

המצרים ביצרו את הכפר לאור ההתקפות הקודמות, תגברו אותו בנשק רב ובכוח של שתי פלוגות. פלוגה א' של אשר דרומי מגדוד 54 גבעתי תקפה את הכפר מדרום, הפלוגה נתקלה בגדר חדשה שהקימו המצרים ונבלמה באש קטלנית שלהם. תוך זמן קצר התברר שההתקפה נכשלה וניתנה פקודת נסיגה, הפלוגה נסוגה לנגבה עם 11 הרוגים ו-40 פצועים. פלוגת חיל הים תקפה את הכפר מצפון מכיוון משלט עיבדיס.

הם נתקלו באש עזה, אך הצליחו לכבוש מספר בתים. כאשר הוברר שפלוגת גבעתי נסוגה מהכפר ושועלי שמשון לא הגיעו לסייע, החליט המג"ד צ'רה-

צבי צור, לימים הרמטכ"ל וסגנו יצחק דיבון על נסיגת הפלוגה. מכשירי הקשר כשלו, והפקודה הועברה על ידי רצים. כיתה שנותרה במרכז הכפר לא קיבלה את ההוראה ולא נסוגה, המצרים חיסלו כמעט את כולם. נותר ממנה לוחם בשם יעקב קונפנינו שעשה עצמו מת, נלקח בשבי וכשחזר סיפר על מות חבריו הגיבורים. במרוצת הנסיגה המבוהלת נותרו פצועים אשר מתו מפצעים, או נרצחו על ידי המצרים. מהם נותר סמל המחלקה הדתית שהגיע מיפו משה רז, משה שרד בנס ונפל בשבי פצוע, לימים סיפר את האירועים בתאג"ד שננטש. אומדן האבדות היה גבוה מאוד: 22 הרוגים ו- 23 פצועים, רוב חללי חיל הים במלחמת העצמאות היו בקרב זה. בין ההרוגים בפלוגת חיל הים היו 3 מפקדי כיתות מגדוד 54, שצוותו בפלוגה שנאספה כאמור רק 3 ימים לפני הקרב. ערב היצאה לקרב בעודם בשטח כינוס בסואפיר (מרכז שפירא) הופיע בפניהם יפה ירקוני.

מאז לא הותקף הכפר. ב-9 בנובמבר 1948 נכבשה משטרת עיראק סואידן, בעקבות כיבוש זה פינו המצרים את הכפרים עיראק-סוואידן ובית-עפה. ב-10 בנובמבר 1948 נכנס כוח של גבעתי לבית-עפה ללא קרב, אז בעצם שוחרר המצור על הישובים המנותקים ואז התהפך הגלגל. 4000 לוחמים מצריים נותרו נצורים עד הפסקת האש בפברואר 1949 בכיס פלוג'ה. במשא ומתן לכניעת המצרים היה הקולונל סייד טהא (הנמר השחור) וקצין המודיעין שלו רס"ן גמל עבד אל נאצר, שאחרי 3 שנים השתתף בהפיכה שזרקה את המלך פארוק מחוץ למצריים, הפך אויב מר ונשיא מצריים שהוליך את הליגה הערבית להכריז על שלושת הלוויים מול ישראל. בשנת 1953 הוקם המושב יד נתן ליד חורבות בית-עפה. 37 חיילי צה"ל נפלו בקרבות בית עפה ורבים נפצעו (20 חללים מפלוגת הנחיתה של חיל הים ו-17 חללים מגבעתי).

חלקם נותרו נעדרים עד סוף המלחמה, בהם כאלו שנקברו במקום בידי המצרים. לקראת סוף 1949 הגיעה לאזור משלחת מצרית שסייעה באיתור החללים ועצמותיהם הועברו לקבורה בבתי קברות צבאיים. לזכרם הוקמה אנדרטה בשנת 2006. האנדרטה נמצאת צפונית ליד נתן ושוכנת על הדרך הכבושה המובילה מנגבה ליד נתן דרך השדות. באנדרטה חקוקים שמותיהם של 37 הנופלים.

החללים:

א. טוראי אביגדור ישעיהו (חיל הים) 18.7.1948

טוראי אביגדור ישעיהו, נולד בשנת 1928 לרוזה וביטוש, בסופיה בירת בולגריה. הוא סיים בית ספר תיכון ושאף לעלות לארץ ישראל. בבולגריה הצטרף לקבוצת הכשרה. במרס 1948 הגיע לארץ באנייה "עצמאות" ועבר להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בבית השיטה. בראשית יוני התגייס לחיל הים, לגדוד הנחיתה, שהיה בשלבי הקמה. גם הוריו עלו לארץ והתיישבו בתל אביב. בקרבות "עשרת הימים" ערכה חטיבת "גבעתי" את מבצע "מוות לפולש", שנועד לפרוץ את הדרך לנגב.

למבצע זה תוגברה החטיבה בפלוגה מגדוד הנחיתה של חיל-הים. בליל 17-18 ביולי הותקף הכפר בית-עפה. פלוגה אחת תקפה מדרום, אך נהדפה. פלוגת חיל הים תקפה מצפון ותוך לחימה קשה הצליחה להיאחז בפאתי הכפר. הכוח המצרי בכפר ריכז את המאמץ לעבר פלוגת חיל הים ונוכח לחץ זה וכישלון ההתקפה בקטע הדרומי קיבלה הפלוגה פקודה לסגת. בקרב זה נפל ישעיהו בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ב. טוראי אדוארד איז'ק יצחק (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי אדוארד איז'ק יצחק, נולד בתאריך 19.9.1929 לרבקה וישראל, בעיר קלז' (קלויזנבורג) שבטרנסילבניה אשר ברומניה. הוא הספיק לסיים בית ספר עממי ושלוש כיתות גימנסיה עד שההונגרים, אשר ב- 1940 חזרו לשלוט על העיר והחבל, הסגירו את היהודים לידי הגרמנים. אדוארד הוסע עם שאר היהודים ברכבת המוות לאושוויץ. הוא טולטל במחנות עבודה, התענה בהם והחזיק מעמד עד מפלת הגרמנים. אחרי השחרור למד טכנאות שיניים, עבר את המחנות ונתיבות העקורים והעפיל ארצה בשנת 1946 בספינה "כנסת ישראל". הספינה נתפסה בידי הבריטים ומעפיליה שולחו לקפריסין. בשנת 1947 הורשה אדוארד לעלות לארץ והתחיל לעבוד בראשון לציון. אדוארד התגייס להגנת המולדת ושירת בחטיבת "גבעתי". בליל 17-18

ביולי 1948, במסגרת מבצע "מוות לפולש" לפריצת הדרך לנגב, תקפו כוחות "גבעתי" את בית-עפה. ההתקפה נכשלה והכוח נאלץ לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948 הוא הובא למנוחות עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים ראשון לציון, גלעד לנופלים בקרבות בית - עפה יד נתן.

ג. סגן בנימין (רבי) אלחנן רבינוביץ (חיל הים) 18.7.48

סגן בנימין (רבי) אלחנן רבינוביץ, נולד בתאריך 30.8.1926 לשולמית ויצחק-אלחנן, בברלין בירת גרמניה. לאחר זמן קצר חזרו הוריו לקובנה, ליטא, אליה קשורה הייתה המשפחה קשר דורות. בסוף המאה ה-19 שימש אבי המשפחה, הרב הנודע ר' יצחק-אלחנן ספקטור, בכתר הרבנות של קובנה וצאצאיו היו מעורים בחיי העיר.

בנימין למד בבית ספר וגימנסיה עבריים. היה חבר בתנועת נוער ופעיל למען הקרן הקיימת לישראל. בשנת 1938 ביקר עם אביו בארץ ישראל, בניסן ת"ש עלה לכאן יחד עם אחיו הבכור, הוריו ואחיו הצעיר נשארו בחוץ לארץ. הוא המשיך את לימודיו בגימנסיה "בלפור" בתל אביב בכיתה החמישית ואילך ומיד תפס את מקומו בין התלמידים כ"צבר" לכל דבר. באותה תקופה דבק בו הכינוי החברי "רבי" (קיצור שם משפחתו הקודם: רבינוביץ). היה חבר קבוע בוועד הכיתה, בנבחרת הכדורסל של הגימנסיה, מראשי המשתתפים בעיתונים היתוליים שנכתבו לנשפי הכיתה. בנימין הצטיין בכל המקצועות העבריים, במתמטיקה ובפיסיקה.

כשנה אחרי בואו לארץ הצטרף ל"הגנה". סיים קורסים של מ"כים חג"ם, מ"כים נוער, מ"כים סירים ומדריכי ספורט. הדרך בבית ספרו בחג"ם, בגדנ"ע ובקורסים של שני אלה. עם סיום לימודיו בגימנסיה רצה להתנדב לצבא הבריטי, לבריגדה היהודית, אך לא נתקבל בשל ראייתו הלקויה. מטעם ה"הגנה" נשלח לשנת שירות במשמר הנע של משטרת היישובים העברית

בחולון, ובאותו זמן שימש כמפקד הגדנ"ע במקווה ישראל. בסוף השנה סיים קורס השלמה למפקדי כיתות. בשנת 1945 עלו הוריו ואחיו, ניצולי השואה באירופה, הוא התחיל ללמוד מכונאות בטכניון בחיפה, שירת כאיש קבע במנגנון ה"הגנה", היה אחראי להדרכת החג"ם בגימנסיה "ביאליק" ומפקד פלוגה בגדנ"ע, בראש יחידת גדנ"ע השתתף בעליית הכיבוש לביריה ב"א באדר תש"ו. הלימודים במדעים המדויקים לא סיפקוהו, בסתיו 1946 החל ללמוד היסטוריה וכלכלה באוניברסיטה בירושלים. גם שם היה מפקד ומדריך בגדנ"ע, יסד קורס מ"כים של הגדנ"ע לנוער הפרברים. הוא נמשך לעבודה זו ורצה להפסיק את עבודתו הרגילה ב"הגנה" ולהתמסר להדרכת נוער הפרברים. בחול המועד פסח תש"ז השתתף במסע של חי"ש הגדנ"ע ירושלים למצדה. לאחר חודש יצא שוב למצדה לטייל עם ארבעה חברים סטודנטים, נפרד מהם לבקש מים ונשאר יומיים בודד במדבר יהודה. מצא לבדו את דרכו ונפגש עם קבוצת מחפשים בדרך המובילה מראס זועירה מערבה. על קורותיו במדבר פרסם את רשימתו "קול קורא במדבר" ב"דבר השבוע" (מס' 23/22). בקיץ תש"ז סיים קורס נוסף בגדנ"ע. בדצמבר 1947, עם פרוץ מלחמת העצמאות, נתמנה מפקד בפועל של השכונה המנותקת והמבודדת מקור חיים. בחורף תש"ח נשלח לקורס קציני קשר ומשחזר לירושלים, שירת במחלקת סקר השדה של כל מרחב ירושלים, תחילה כסגן מפקד היחידה ואחר כך כמפקדה. על "רבי" האדם והמפקד מספרים חבריו נפלאות.

מחלקתו הייתה ידועה לתהילה. בראשיתה, כשסבלה מחסור גדול בקשרים, היה הוא עצמו יוצא לפעולות כקשר טוראי. משהושלם התקן בהדרגה באנשים ובציוד, היה תפקידו לתכנן ולארגן את הפעולות ונאסר עליו לעזוב את מקומו. הוא מנע מעצמו כל הנאה וכל יתרון של מפקד. הוסיף לסעוד עם אנשיו, גם לאחר שהותקן במחנה שולחן מיוחד לקצינים. אף רישיונות חופשה ליציאה העירה לא נטל לעצמו יותר משנתן לפקודיו, וכשיצא היה לוקח איתו רישיון חופשה על שם הטוראי בנימין אלחנן, חתום בידי המפקד "רבי". בנימין דרש לשולחו לחזית, כי הישיבה ב"עורף" בירושלים, הייתה בניגוד לדרישת מצפונה. "המצפון הוא הכוח שבו מכריע האדם בין שני כוחות פנימיים המתנגשים בקרבו" היה אומר לחבריו. שליחת אחרים לתפקידים מסוכנים העיקה עליו, אם כי ראה הכרח בכך, כפי שכתב בחרוזים במאי 1948: "אני האיש אשר עליו פקדתי ללכת / אני אותו שלחתי למות ואותי שפטו נא / אני עשיתי זאת

ומצפוני נקי". עם סיום ההפוגה הראשונה, נתמלאה סוף סוף דרישתו להעבירו ליחידה קרבית. עבר כקצין חי"ר לחיל הנחיתה הימי שהתחיל אז להתארגן. בנימין נפל בתאריך 18.7.1948 בהילחמו בראש מחלקה שפיקד עליה. לאחר מותו הועלה לדרגת סגן. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בקבר אחים בבית הקברות בנחלת יצחק עם פקודיו וחבריו שנפלו עימו. הוא הונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, רחבת זיכרון באוניברסיטה העברית ירושלים, יד לחללי חיל הים אשדוד, קיר זיכרון לאנשי הטכניון שנפלו במערכות ישראל חיפה, אתר הנצחה לחללי חיל התקשוב (הקשר והאלקטרוניקה) יהוד, אנדרטה לנופלים מגימנסיה בלפור ומבית ספר תיכון עירוני א' לאומנויות תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים חיפה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ד. טוראי שלום בוטא (חטיבת גבעתי) 18.4.48

טוראי שלום בוטא, נולד בתאריך 8.7.1930 לזוהרה ונסים, בעיר דמאר אשר בתימן. בילדותו למד ב"חדר" ובתלמוד תורה, משם המשיך ללמוד בבית המדרש של הרב יוסף דהרי בעיר הולדתו, שם נתגלתה חריפותו ושנינותו. שלום היה בקיא בהלכות שחיטה ובמדרשים. מנעוריו שאף שלום לעלות לארץ ישראל, אסף סביבו חבורה של צעירים שאף

הם שאפו לעלות ארצה, אפילו ללא רשות הוריהם, על אף שהיו קטינים. בשנת 1942 נטל מהוריו כסף ותכשיטים, על מנת לממן את הוצאות הדרך, הגיע לעיר הנמל עדן ועלה על אנייה שהובילה אותו למצרים. במשך כל המסע הסתתר במקום מחבוא ונוסעים דאגו לו למזון ומשקה. ממצרים הגיע לארץ ישראל ללא קרוב ומודע והתיישב בשכונת מכבי החדשה בתל אביב. עם פרוץ מלחמת העצמאות התנדב והוצב בחיל השריון ובחטיבת "גבעתי". בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב ואחד היעדים היה הכפר בית-עפה. פלוגתו תקפה את הכפר מדרום, אך לא הצליחה לפרוץ את ביצורי המצרים ונאלצה לסגת נוכח כוח עדיף. בין הנפגעים היה שלום, שנעדר בפעולה.

השאר הורים ושתי אחיות.

בתאריך 21.1.1951 נמצאה גופתו והוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ה. טוראי משה-יעקב בנזימן (חיל הים) 18.7.48

טוראי משה-יעקב בנזימן, נולד בתאריך 25.12.1923 להניה ובן ציוד, בירושלים. הוא דור חמישי לר' יצחק מחאסלביץ, מתלמידי הגר"א שעלו ארצה בתקס"ט, יסדו את היישוב האשכנזי בירושלים ונין ליוצרים ובונים ביישוב הישן. למד ב"חדרים", בבית הספר העממי החרדי של פרידמן, בבית המדרש למורים מזרחי והיה חבר פעיל ומדריך בתנועת

הנוער "ברית החשמונאים". בה נרתם לכל משימה קשה ורבת תלאות ושימש מופת לחבריו, בנאמנותו לרעיון להלכה ולמעשה ובמסירותו למען שחרור המולדת. מהשירים ומהאמרות הקצרות ("שבבים") שבעיזבונו הספרותי ניכר, שהיה גם מעמיק הגות באורחות חיי אנוש. משה המשיך את לימודיו בשיבת מרכז הרב בחברון ובו בזמן היה שומע חופשי בשיעורים של מדעי היהדות באוניברסיטה העברית בירושלים. בשנת תש"ד עבר לחיי עבודה והגנה בקבוצת טירת צבי ונשא אישה. משהתאלמן אחרי כשנה נשא את אבלו וכאבו באומץ של איש אמונה, הוסיף למלא את חובתו לחיים, כפרט וכבן האומה הדורשת עמל והקרבה מכל אחד מבניה. בקיץ תש"ז יצא להשתלם באוניברסיטה באמריקה (כלכלה מדינית). את זמנו הפנוי מלימודיו, הקדיש לארגון חוגים ללימוד עברית וליצירת אווירה עברית-לאומית סביבו. משהוכרז על הקמת מדינת ישראל וצבאות ערב תקפו אותה מכל עבר, הרגיש כי חובתו לבוא ולהשתתף בהגנת המולדת.

בתאריך 27.6.1948 הגיע לארץ באונייה "מארין קארפ", ואם כי הייתה לו אפשרות להגיע לירושלים, לא נסע לשם להתראות עם הוריו ומשפחתו, אלא שלח להם חבילות מזון בעילום שם, את פגישתו עמהם דחה לאחר הניצחון. משה התגייס לחיל הים לפלוגת הנחיתה. בקרבות "עשרת הימים" שבין ההפוגה

הראשונה לשנייה, נשלח עם יחידתו כתגבורת לפעולה לפריצת הדרך אל הנגב. בערב חג הסוכות תש"י נתגלו בסביבות בית-עפה גופות החללים וביניהן גופתו של משה.

גופתו הועברה לירושלים לקבורה בכפר ורבורג בתאריך 9.10.1949. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 8.11.1951 בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים.

הוא הונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ו. טוראי יעקב גייבוק (חיל הים) 18.7.48

טוראי יעקב גייבוק, נולד בתאריך 18.8.1929 לרחל-הניה ויצחק, בבסרביה. הם היו משפחת פועלים דתית. בהיותו בן שנים-עשרה נשלח לגיטו בכפר ז'ימרינקה באוקראינה. בשנת 1944, לאחר שהגטו שוחרר על-ידי הצבא האדום, חזר יעקב עם משפחתו לעיר הולדתו חוטינ' וגילה כי ביתם וכל רכושם אבדו במלחמה. אביו של יעקב ושני אחיו הבוגרים

נלקחו על ידי הצבא האדום לניקוי ושיקום העיר מההרס שנעשה בה בימי המלחמה, ולאחר מכן גויסו לשירות בצבא האדום. יעקב, למרות גילו הצעיר, נרתם לשאת בעול משפחתו, שכללה את אימו ושני אחיו הצעירים ממנו.

הוא עבד בעבודות שונות, עד שבשנת 1946 עזב את משפחתו ונסע לרומניה ומשם הגיע לארץ ישראל. בארץ הצטרף עם חברים שהגיעו עימו ארצה, לחברת הנוער במושב הדתי שדה יעקב. יעקב התגייס לחיל הים ושירת בפלוגת הנחיתה.

במשך מספר חודשים נחשב יעקב לנעדר, אולם בשלהי 1949 נמצאו קברות הלוחמים מהקרב בבית-עפה והם הובאו למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא הונצח ב: יד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים חיפה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ז. טוראי יוסף גינוט (חיל הים) 18.7.48

טוראי יוסף גינוט, נולד בשנת 1930 לפרומט ויהושע, בעיר סוצ'אבה, בוקובינה. שם התחנך ברוח הדת והמסורת והיה חבר בתנועת "בני עקיבא". בהיותו בן 11, גורש יחד עם כל המשפחה לטרנסניסטריה ומקץ שלוש שנות סבל שוחרר על ידי הרוסים. חזר לבוקובינה ומשם נסע לקונסטנצה, התגב לתוך האוניה "מכס נורדוי" והגיע בשנת 1946 לארץ. במסגרת "עליית הנוער" נשלח ל"נווה עמיאל", מוסד חקלאי דתי בשדה יעקב, עבד כטרקטוריסט ועד מהרה נתחבב על כל המוסד והמושב. תוך כדי עבודתו בשדה עבר גם את כל אימוני ה"הגנה", לאחר 29.11.1947, יום החלטת עצרת האו"ם על החלוקה והיה בין ראשוני הלוחמים לעצמאות ישראל. שירת בחיל הים, בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש" בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית - עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל בני ברק, יד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ח. טוראי אברהם גרינברג (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי אברהם גרינברג, נולד בתאריך 12.9.1928 לבלה ומשה, בארץ. בתל אביב למד בבית ספר עממי, אחר כך בבית ספר תיכון. במלחמת העולם השנייה היה אביו בין ראשוני המתגייסים למלחמה בנאצים ומצא את מותו במצולות הים בניכר, מדרום לאיטליה. הבן לא בייש את דרכי אביו ועוד בהיותו תלמיד בבית הספר העממי הצטרף ל"הגנה" ולה

הקדיש כל עתותיו הפנויות. עם הקמת צה"ל התגייס והשתתף בהגנת ירושלים ובקרבות ימין משה, מקור ברוך וכנסיית נוטר דם. אברהם נפצע והוחזר לתל אביב ועוד לפני החלימו יצא שנית לפעולות קרביות. הוא צורף לחטיבת "גבעתי" וירד לדרום. אברהם נעדר אחרי הקרב לכיבוש הכפר בית-עפה שליד נגבה, בתאריך 18.7.1948. נפוצו שמועות שנפל בשבי המצרים כשהוא פצוע, אך שמועות אלו לא נתאמתו.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, לוח זיכרון לנופלים מבית ספר גרץ תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ט. רב טוראי חיים (חיימקה) הובר (חיל הים) 18.7.48

רב טוראי חיים (חיימקה) הובר, נולד בתאריך 5.12.1923 לשרה-רבקה ושמואל- יוסף, בתל אביב. אימו מתה בלידה. בילדותו חי וגדל בכפר חיטים בגליל, אחר כך בכפר אברהם ליד פתח תקווה. לאחר סיימו את חוק לימודיו בפתח תקווה, עבד עם אביו ואחיו במשק ובשדה. היה מסור לאדמה ולעבודה, בעל מזג טוב ונדיב לב, חסון וספורטאי, בייחוד

בשחייה. מעולם לא הסתפק בידיעותיו והיה מרבה לקרוא וללמוד בכוחות עצמו, אף רכש לו ידיעות רבות בשטחי מדע שונים. חיים הצטרף ל"הגנה", הצטיין באומץ לבו והגיע לדרגת מ"מ. כמו כן היה חבר פעיל ומדריך בתנועת "הנוער העובד" וב"הפועל". בהיותו בן 18 יצא להכשרה של "הנוער העובד" ברמת יוחנן. אחרי שנה של הכשרה בעבודה ולימודים, הצטרפה קבוצתו לקבוצות הכשרה אחרות ויסדו יחד את קיבוץ בארות. חיים היה חבר מסור לקיבוץ ויחד עם ראשוני חבריו, נשא בעול הקמתו וביסוסו בצעדיו הראשונים של הקיבוץ הצעיר בכפר סולד, ב"הסוקלים" ואחר כך בדרום בבארות. כעבור שלוש שנים נאלץ לשוב לבית הוריו ולעזוב את קיבוצו. אחיו הבכור היה מגויס בבריגדה היהודית ואביו לא יכול לשאת יחידי בעול המשק. כשחזר הביתה

הורגשה מיד בכל פינות המשק ובשדה רוחו החיה. לפעמים היה מרים את אביו, דרך שובבות, בזרועותיו, נושאו אל הדשא וממהר לעשות את עבודת אביו. שירתו בשעת חרישה בטרקטור, נשמעה לעתים על פני כל השדה. כשהחלה מלחמת העצמאות, זכאי היה להימנע משירות צבאי בגלל היותו מרותק למשק, אולם הוא סירב להישאר בבית והתנדב לצבא, לפלוגת הנחיתה בחיל הים. חבריו מספרים על אומץ רוחו בכל הקרבות שבהם השתתף. בקרב זה בבית - עפה נהרג בתאריך 18.7.1948, עת ניגש יחידי להטיל רימון יד לבית מלא חיילים מצריים, נפגע בכדור בחזהו ונפל. נקבר בקבר אחים על ידי המצרים. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים פתח תקוה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

י. טוראי אהרון הלפרין (חיל הים) 18.7.48

טוראי אהרון הלפרין, נולד בתאריך 12.3.1925, בן יחיד לאהובה (ליובה) וחיים, בתל אביב. אביו, אגרונום ששימש בשורת תפקידים בכירים בימים של טרום המדינה ולאחר הקמתה. אהרון היה יפה תואר, נעים הליכות ומוכשר, בעל הדרת כבוד ואצילות נפש, מקור אהבה וגאווה להוריו. אהרון למד בבית הספר היסודי "בית חינוך לילדי העובדים" וסיים

בהצטיינות את לימודיו התיכוניים בבית הספר החקלאי מקווה ישראל. בגמר לימודיו התגייס לצבא הבריטי וכאשר הוקמה הבריגדה היהודית, הצטרף לשורותיה ולחם באיטליה. עם תום הקרבות השתתף בהצלת שארית הפליטה ממחנה הריכוז ברגן בלזן. לאחר המלחמה נסע לפריז ללמוד רפואה וטרינרית. במסווה לימודיו הוא פעל בשליחות "המדינה שברוך", ברכישת נשק ובמסגרת עלייה ב'. עם הקמת המדינה עלה ארצה כמלווה מעפילים באניית המעפילים "המורד". באנייה הייתה צפיפות נוראה, המעפילים היו מנועים מלעלות לסיפון ואהרון ירד אליהם על מנת לסייע ולעודד את רוחם. אהרון התגייס והוצב בחיל הים שאך הוקם והשתייך לפלוגת הנחיתה של החיל. לכוחותינו היו הרוגים ונעדרים רבים בקרב בית-עפה ובהם אהרון. מאחר שמספר חיילים

נפלו בשבי המצרי, סירבו הוריו להאמין כי בנם נפל בקרב, זאת בהסתמך על עדות של קצין בצלב האדום, שסיפר שראה אותו מאושפז בבית חולים במצרים. על כן סירבו להנציחו עם יתר חללי צה"ל.

הוא הובא למנוחת עולמים עם חבריו בתאריך 9.10.1948 בבית העלמין הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית עפה יד נתן. הוריו חילקו מדי שנה מלגות לתלמידים מצטיינים בלימודי החקלאות במקווה ישראל ובמדרשת רופין. גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ידידים קרובים של המשפחה, משפחת בן-זאב משדה ורבורג, העניקו לבנם בכורם את השם אהרון, כן הונצח שמו במועדון המיועד לחניכי הפנימייה במקווה ישראל.

יא.טוראי צבי ונסמן (חטיבת גבעתי) 9.7.1948

טוראי צבי ונסמן, נולד בשנת 1921 לשיינד ולייזר, בעיירה סובין שעל יד אוטבוצק אשר בפולין. סיים בית ספר עממי. בפלוש הנאצים לפולין, בימי מלחמת העולם השנייה, ברח לרוסיה הסובייטית ועם התארגנות הצבא הפולני, הצטרף אליו והגיע לדרגת קצין. בסיום המלחמה שוחרר וישב בגרמניה. צבי עלה לארץ מיד עם הכרזת המדינה. עם בואו

הצטרף לחיל השריון ולחטיבת "גבעתי" ולחם בחזית הדרום. היה בכוח שהגן על בית-עפה שליד נגבה, עמד מול התקפה מצרית כבדה ונאלץ לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 9.7.1948 הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי ברחובות.

הוא מונצח באנדרטה לזכר בני היישוב שנפלו במערכות ישראל רחובות, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים רחובות, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגנים, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

יב. טוראי משה-אהרן (משה'לה) ונסובר (חטיבת גבעתי) 16.7.48

טוראי משה-אהרן (משה'לה) ונסובר, נולד בתאריך 26.12.1923 לשרה ויחיא'ל, בפולין. בשנת 1934 עלה ארצה עם הוריו. אחרי שסיים ללמוד בבית ספר עממי בתל אביב, הצטרף ל"נוער העובד" ופעל בו גם לאחר שבגר. חבריו קראו לו בחיבה "משי'לה". למרות הניגודים החריפים בין אביו ובינו בענייני השקפות חברתיות, היה מסור מאוד למשפחה. כשהתנדב אביו לצבא במלחמת העולם השנייה ונפל בשבי הגרמני, התמסר משה לעבודה מאומצת (היה פקיד בבנק האפוטיקאי בתל אביב), כדי לעזור לפרנסת המשפחה ולהיות אב ומחנך לאחיו ולאחיותיו הקטנים ממנו. מעמסת החובה והאחריות, השרתה עליו רצינות שלמעלה מגילו. היה נוח לחבריו, ותרן בהליכותיו עמהם, צייתן לפקודות ונכון למילוי חובות, אם כי לא הסתיר תחת לשונו דעות ביקורתיות, שהיו לטובת הנושא הנדון. משנת 1939 ואילך היה חבר פעיל ב"הגנה", בגיוס מלא בחי"ש המגויס בשנות מלחמת העולם, אחר כך זמן מה בשירות הש"י. למחרת החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ, התייצב לשירות המולדת. תחילה שירת בהגנת תל אביב וסביבתה, אחר כך בחיל הרגלים ובאחת הפלוגות בחטיבת "גבעתי". הוא עבר עם גדודו קרבות קשים בדרום, השתתף בקרבות לטרון, בדרום ובנגב הצפוני. סירב לקבל דרגות ותוארי פיקוד, אך משימות נטל עליו ברצון ובהתנדבות. באחרונה היה מפקד גייס ב"שועלי שמשון" ובעת נסיגתם תוך כדי קרב מבית-עפה, נשאר עם מפקד הפלוגה אריה קוצר, באחרון הגייס שחיפו על הנסוגים ושניהם נפלו בעלות הגייס על מוקש במבוא הכפר. בתאריך 16.7.1948 הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 29.12.1948 בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים גבעתיים, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

יג. טוראי יצחק-משה ורבר (חטיבת גבעתי) 9.7.48

טוראי יצחק-משה ורבר, נולד בתאריך 27.8.1928 למרים ושמואל, בעיר פרובונזה, גליציה. בשנת 1933 עלה עם הוריו לארץ. הוא סיים שבע כיתות בית ספר עממי בראשון לציון ואחר כך עבד כמסגר. בגיל 14 הצטרף לגדנ"ע, גם לאחר שנפצע בראשו בשעת האימונים, לא הזניח אימונים אלה. כשנה שירת כנוטר בסרפנד, שהה זמן קצר בהכשרה בכנרת

וחזר לעבודה במקצועו. מיד אחרי החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ לשתי מדינות, התייצב לשירות בחיל השריון ובחטיבת "גבעתי" והשתתף בפעולות בדרום, בשמירת הביטחון בקו תל אביב-ראשון לציון, בכיבוש סרפנד ובשלבנים הראשונים של מבצע "נחשון". הוא סיים קורס חובשים והשתתף בקרבות נגד המצרים בסביבת בית דראס. עם חידוש הקרבות אחרי ההפוגה הראשונה, עבר עם יחידתו לנגבה והשתתף בקרבות בגזרה זו. בקרב בית-עפה, בהחישו עזרה לנפגעים מפגז, נפגע גם הוא ונפל בתאריך 9.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לבני רמת אליהו שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון, אנדרטה לחללי גדוד 52 מחטיבת גבעתי כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים ראשון לציון, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

יד. רב טוראי יוסף (יושקו) חיימוב (חיל הים) 18.7.48

רב טוראי יוסף (יושקו) חיימוב, נולד בתאריך 3.10.1930 לרחל ואלברט, בסופיה בירת בולגריה. הוא למד בבית ספר עברי ובגימנסיה והיה פעיל ב"החלוץ הצעיר".

העפיל ארצה באונייה "פאן יורק", הוגלה לקפריסין והועלה לארץ על-ידי ה"הגנה" בתאריך 9.3.1948. יוסף הצטרף לקיבוץ בית השיטה, שם עבד והתאמן בנשק, בשמירה

ובהגנה. בחודש יולי 1948 התנדב לחיל-הים ושירת בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש" במגמה לפרוץ את הדרך

לנגב. לצורך מבצע זה תגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונה, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

טו.סמל שלמה חכים (חטיבת גבעתי) 21.7.48

סמל שלמה חכים, נולד בתאריך 21.7.1929 לשפרה ומרדכי, בתל אביב. הוא למד בבית הספר "ביל"ו" וסיימו בהצטיינות. שלמה אהב לעסוק בכל מלאכת יד והתעניין במוסיקה. הוא רצה להמשיך ולרכוש השכלה כללית בגימנסיה, אך בראותו את המצב החומרי הדחוק בבית, הסכים לעצת הוריו והחל ללמוד בבית הספר המקצועי על שם מכס פיין. שלמה התעניין במכונאות מטוסים, אך מחוסר מחלקה מתאימה, למד זאת כמקצוע משני למכונאות. הוא היה חבר בתנועת הנוער "המכבי הצעיר" ושאף לצאת עם תום לימודיו להכשרה בכפר, שוב דחה את הגשמת שאיפתו בהכירו בחשיבות עזרתו להוריו. עם פרוץ מלחמת העצמאות, יצא עם חבריו בחי"ש בחטיבת "גבעתי" לליווי שיירות בדרכים. כאשר הציעו לו לצאת לקורס חובשים סירב בתחילה, כי קיווה שבזמן הקרוב יעבור לחיל האוויר ויעסוק בתיקון מטוסים, אך הדבר לא התאפשר והוא קיבל עליו את הדין. לאחר שסיים את הקורס, חזר ליחידתו ויצא לקרבות בדרום ובנגב. בתפקידו כחובש גילה יכולת ומידה רבה של הקרבה עצמית. בליל 17-18 ביולי נערך מבצע "מוות לפולש" בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. פלוגתו תקפה את הכפר בית-עפה (ביחד עם פלוגת הנחיתה מחיל-הים), אך ההתקפה נכשלה והכוח נאלץ לסגת. בקרב זה נפצע קשה והועבר לבית החולים ביל"ו, ולאחר שלושה ימים בתאריך 21.7.1948 מת מפצעיו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, יד לנופלים מבית ספר יסודי ביל"ו תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

טז.טוראי אברהם (קדי) טבילה (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי אברהם (קדי) טבילה, נולד בתאריך 29.9.1929 למרים ורפאל, בדמשק בירת סוריה. בהיותו בן 4 עלו הוריו ארצה. עם סיום לימודיו בבית הספר העממי "יסוד המעלה" בתל אביב יצא לעבודה. המצב החומרי הקשה בבית, אילץ את הבכור במשפחה לעזור בעול פרנסת אחיו הקטנים. בהיותו בן 15 נכנס לעבודה בחברת החשמל בתל אביב. הוא רצה להיות פועל "ממש", אך משלא השיג את מבוקשו הסכים לקבל את העבודה במשרד. אברהם התקדם יפה בעבודתו ונתקבל כעובד קבוע. היה חבר ב"נוער העובד". בערבים המשיך לימודיו בבית הספר העירוני לנוער. אחר שלוש שנות לימוד, החליט להמשיך בהשתלמותו ולהיות מהנדס. הוא קיבל מלגה, שאפשרה לו להמשיך בלימודיו בשיעורי ערב בבית הספר "מונטיפיורי".

אברהם היה חבר ה"הגנה", תחילה בגדנ"ע ואחר כך בחי"ש ובין המתגייסים הראשונים עם פרוץ מלחמת העצמאות. הוא נשלח לירושלים והשתתף בפעולות רבות ובכללן הגנת מקור חיים ותלפיות. במכתביו מירושלים מתבלט האח הבוגר, הדואג והמסור למשפחה ונושא באחריות חינוכם של אחיו. הוא גם כתב מכתבים חינוכיים לצעירים בגדנ"ע, שהתקנאו בחיילים כמותו. כן כתב יומן קרבי מפורט ורב עניין (ירושלים, פברואר-אפריל 1948). לאחר חופשתו הראשונה חזר לחיל השריון ולגדוד בחטיבת "גבעתי", שבהם שירת לפני צאתו לירושלים. כאשר אביו ניסה לעכבו, כי ראה שהוא חולה וביקש ממנו לבקר תחילה אצל רופא, אמר: "אינני גיבור, אולם לא אוכל לשבת פה בעיר, כאשר חברי נמצאים בשדה הקרב...", אברהם לחם בחזית הדרום. בליל 17-18 ביולי נערך מבצע "מוות לפולש" בכוונה לפרוץ את הדרך לנגב. פלוגתו תקפה את הכפר בית-עפה, אך נוכח עדיפות האויב נאלצה הפלוגה לסגת ובקרב זה נפל בתאריך 18.7.1949.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בבאר טוביה.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

יז. טוראי יחזקאל-אלימלך לוי (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי יחזקאל-אלימלך לוי, נולד באפריל 1929 לשרה ושואול, בתל אביב. הוא סיים את בית הספר "כל ישראל חברים", עבר בחינות בגרות מטעם הקונסול הצרפתי בירושלים ועבד כפקיד בחברת הובלה בתל אביב. היה חבר מחתרת אצ"ל ובמחתרת כינוהו "אלימלך". בימי המאבק נאסר על ידי הבריטים, נעצר לשישה חודשים בלטרון ומשם שוחרר.

בראשית מלחמת העצמאות השתתף בהתקפה על שכונת מנשיה, בצפונה של יפו ובהתקפת אצ"ל על רמלה, לאחר מכן הצטרף עם אנשי אצ"ל לחטיבת "גבעתי". בליל 17/18.7.1948 במסגרת מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב, יצא עם פלוגתו לתקוף את הכפר בית-עפה. הכוח הותקף, נתקל באש עזה ונאלץ לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), אתר זיכרון לחללי גדוד 53 מחטיבת גבעתי כביש צומת הודיה - קריית מלאכי, יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, לוח הזיכרון המרכזי לחללי אצ"ל והלח"י בבית הכנסת אחדות ישראל, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

יח. טוראי משה מונדלק (חיל הים) 18.7.48

טוראי משה מונדלק, נולד בתאריך 12.8.1930 לרחל וידידיה, בפתח תקווה. בנם בכורם. בהיותו בן שלוש יצא עם הוריו להתישב במושב צופית ליד כפר סבא. לאחר שסיים את בית הספר היסודי בצופית, למד שנתיים בבית הספר התיכון בכפר סבא, אחר כך שנתיים נוספות בבית הספר "תיכון חדש" בתל אביב וסיימו בהצטיינות.

כדי שלא להכביד על האב, שילם בעצמו את שכר הלימוד משכר הוראה בשיעורים פרטיים. את שעות נסיעתו העירה והביתה, ניצל לקריאה וללימוד ואת שעות הפנאי החטופות בערב ובבוקר, הקדיש לעזרה להוריו בעבודות הבית והמשק. בעת מחלת אביו, נטל על עצמו את כל העבודה. כנאמנותו להוריו, הייתה גם נאמנותו ומסירותו לארץ. עוד בלומדו בצופית היה מפעילי "הנוער העובד" ומשנתו ה-14 ואילך בגדנ"ע. עבד בהדרכה, בהדבקת כרוזי "החומה" של מחתרת ה"הגנה", בהעברת חומר סודי והיה מסור לכל תפקיד בעבודה פיסית ומחשבתית כאחת. בהיותו בן 16 וחצי סיים קורס מ"כים, את כל שארית זמנו הפנוי הקדיש להדרכה, זכה לחיבה ולהוקרה מצד חניכיו. אף לילות סגריר לא עצרוהו ממילוי תפקידים. לאחר שעמד בהצלחה בבחינות הבגרות, התגייס ושירת בחיל הים. עבר קורס אלחוטאים והחל לשרת כאלחוטן על האנייה "קדמה". כמו כן עבר השתלמות באלחוטאות צבאית. בעת תיקוני האנייה שירת בנמל תל אביב. בליל 18.7.1948 צורף כאלחוטאי, לפלוגת הנחיתה של חיל הים ועמה יצא בליל 17-18 ביולי, למבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפה מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונו, אך ההתקפה מדרום נכשלה.

המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה, שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת.

בקרב זה הוא נפל בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח ביד לזכר בוגרי תיכון חדש שנפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, יד לחללי חיל הים אשדוד, אתר הנצחה לחללי חיל התקשוב (הקשר והאלקטרוניקה) יהוד, בית יד לבנים כפר סבא, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

י.ט.טוראי שלום מזרחי (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי שלום מזרחי, נולד בתאריך 1.5.1930 לסלחה ויוסף, בתל אביב. לאחר שסיים שלום את לימודיו בבית ספר יסודי בעיר הולדתו, למד את מקצוע הטייחות ועבד כטייח. בפרוץ מלחמת העצמאות התגייס לצבא והוצב בחטיבת "גבעתי". בליל 17-18 ביולי, לקראת ההפוגה השנייה, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. על גדודו

הוטל לכבוש את הכפר בית-עפה. הכוח התוקף נתקל בהתנגדות מצרית עזה ונאלץ לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948 הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כ. רב טוראי אלכסנדר (אולק) מינץ (חיל הים) 18.7.48

רב טוראי אלכסנדר (אולק) מינץ, נולד בתאריך 19.11.1924 לאסתר וניסן-דב, בווארשה בירת פולין. הוא החל ללמוד בבית ספר עברי של "תרבות". אלכסנדר עלה ארצה עם הוריו בשנת 1933 וסיים את חוק לימודיו בבית הספר "אחד העם" בתל אביב. הוא התחיל לעבוד במשרד ולהשתלם בלימודים בגמנסיון ערב. אחרי אימונים ופעולות ב"הגנה", הצטרף

בשנת 1942 להכשרה מגויסת של הפלמ"ח, בתל יוסף וחפצי-בה. התמחה בכל סוגי העבודה החקלאית ובשימוש בסוגי נשק שונים, ביניהם מרגמות. בגלל מחלה חזר העירה והחל לעבוד בהלחמה מכנית, שנמשך אליה עוד בהכשרה. בזמן היה פעיל ב"הגנה" במרחב תל אביב. החקלאות, שנבלעה בדמו בתקופת ההכשרה, משכה אותו לחזור אליה. אלכסנדר הצטרף לגרעין התיישבותי של קבוצת הצופים ויצא למקום הכשרתו בחפצי בה. בשעות העבודה המאומצות מצא רגעי סיפוק, כפי שכתב: "שיש בהם להסביר את קשר האומה למולדת והאדם לאדמה". עם הגרעין נדד לתל יוסף, לבנימינה ומשם יצא לעבודת חוץ מטעם הקבוצה במחצבות "אבן וסיד" של "סולל-בונה" בשפיה ושוב בעבודת

חוץ בתל יוסף. מכתביו מהתקופה היא מלאים הומור, טוב לב וחיבה לאדמה, לעבודה, לחי ולצומח וסרקזם לעגני, על תופעות שונות בחיי חברתו וכל הקשיים החומריים המהווים את הרומנטיקה. הגרעין התאחד עם קבוצת "בארי" ועבר להתיישבות קבע בדורות. אלכס לא הסכים לאיחוד זה, מתוך נימוקים אידיאולוגיים, פרש מהקבוצה, שהשקיע הרבה כוחות ביצירתה ובלבטי בראשית שלה וחזר העירה. הוא סיים את הקורס לפעילי ההסתדרות והחל לעבוד כמסגר מכני בבית החרושת "הארגז". אחרי חודשים אחדים החליט לעזוב את מקום עבודתו ועבר לעבוד במפעל "קדמה". במוצאי שבת, אחרי בשורת ה- 29.11.1947 מליק-סקסס על חלוקת הארץ לשתי מדינות, אמר לחבורת חוגגים: "טעות היא לחשוב כי כבר קיבלנו את המדינה. לא בהצהרות של עמים נקבל אותה אלא בדמנו". משהתחילה ההתקפה הערבית עבד בשריון מכוניות ויכול להישאר מרותק לעבודה חיונית זו, אך כחניך הפלמ"ח לא נתנו לבו להישאר בעורף בשעה שחבריו נלחמים. אחרי שבועות מעטים התגייס לפלוגה המיוחדת ושירת בליווי שיירות לבן שמן הנצורה, לחיפה ולירושלים, בשמירה על הדרכים ובסתימת פרצות בכוחות המגן. כשהחלה המלחמה נגד צבאות הפולשים עם הקמת המדינה, הועבר לשירות בחזית, בחטיבת "גבעתי" בדרום ובנגב. אחרי ההפוגה הראשונה צורף לפלוגת הנחיתה של חיל הים. בליל 18-17 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונו, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לחללי גדוד 42 מחטיבת קרייתי במלחמת העצמאות רמלה, בית יד לבנים ירושלים, צריפין - חורשת זיכרון לחללי גדוד 42 מקרייתי במלחמת העצמאות מחנה צריפין (בסיס צבא), גלעד לנופלים בקרבות בית-עפא יד נתן.

כא.טוראי זאב מנסבק (חיל הים) 18.7.48 (הערה - אלמוני במותו).

טוראי זאב מנסבק, נולד בשנת 1930. במלחמת העצמאות שירת בחיל הים, בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש" בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפה מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר

ונאחזה בצפונה, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948. (לצערי אין לחיל הים שום פרט על מהלך חיו ויחידת אית"ן עמלה עד היום על חיפוש מקורות ותמונה) הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כב.טוראי אליעזר (זהרי) נתן נמטלשבילי (חיל הים) 18.7.48

טוראי אליעזר (זהרי) נתן נמטלשבילי, נולד בתאריך 9.9.1931 למרים ואהרון, בעיר ורנה אשר בבולגריה. הוריו היו ציונים פעילים ובעלי בית מלאכה לפרוות. הוא למד בבית הספר בעירו וסיים שש כיתות גימנסיה. לאחר שסיים את לימודיו הצטרף לתנועת "החלוץ הצעיר" והתחנך בה לעלייה לארץ מתוך שאיפה להצטרף ל"קיבוץ המאוחד". אליעזר קיבל

הכשרה בבולגריה והיה חבר בתנועת הנוער של מפלגת פועלי ארץ ישראל. שלוש פעמים ניסה לצאת את בולגריה ולעלות לארץ ומדי פעם נתפס בגבול התורכי. פעם גם נדון למוות, אך איכרים בולגרים הצילוהו. כוונתו הייתה כי בבואו לארץ יצטרף לפלמ"ח, עוד בחוץ לארץ התגייס ל"הגנה" ועלה עם מגויסים נוספים באנייה "עצמאות", שגורשה לקפריסין. בשנת 1948 הגיע לארץ ונשלח עם חברת נוער לבית השיטה, הצטרף לחיל הים ושירת בו בפלוגת הנחיתה. בשעת האימונים הצטיין בחיילות בכלל ובקליעה בפרט. שאיפתו הייתה "להיות חייל טוב, כשם שהיה חלוץ טוב". בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תגברה

פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא הונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כג. טוראי נתן (נושן) מיכאל (חיל הים) 18.7.48

טוראי נתן (נושן) מיכאל, נולד בתאריך 25.11.1926 לרבקה ואלי, בעיירה הקטנה בלספיץ, אזור פולטיצ'ני אשר ברומניה, למשפחה דלה ועמלה. מיד אחרי סיימו את בית הספר היסודי, נרתם בעול הפרנסה ועבד כחייט. בהיותו בן 14 הצטרף לתנועה החלוצית "דרור הבונים" ויצא להכשרה.

בשנת 1945, עם סיום המלחמה, הגיע לאיטליה ונתקבל ל"כפר הנוער". שם למד מעט עברית והיה ממניחי היסוד ל"חוגי הדרור", שמהם נוצרה אחר כך קבוצת "אלונים". עם קבוצתו העפיל ארצה. נכלא בקפריסין והגיע לארץ בחודש מאי 1947. יחד עם חבריו הצטרף לקיבוץ בית השיטה והיה קשור מאוד לחיי הקיבוץ. נתן היה בעל הכרה פוליטית ומעמדית ושמח על איחוד מפלגתו "פועלי ציון" עם מפלגת "השומר הצעיר". ב-21.11.1947 נשלח לייצג את קבוצת "אלונים", בכינוס הארצי של העולים מטעם מפ"ם. היה מפעילי קבוצתו, אולם פרש ממנה כדי להצטרף כחבר לקיבוץ בית השיטה, בו התכוון לבנות את עתידו. הוא שאף להעלות ארצה את הוריו ולהביאם לקיבוץ. היה רציני ומיושב בדעתו. נתן היה חובב ספורט, ועל אף שמבנה גופו הפריע לו לעסוק בספורט, הוא נחשב כאחד משחקני הפינג-פונג הטובים בקיבוץ. ביוני 1948 התגייס לחיל הים ושירת בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה

לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1948 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח באנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל קריית ים, יד לחללי חיל הים אשדוד, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים.

כד. סגן אברהם (פולי) פולורמכר (חטיבת גבעתי) 18.7.48

סגן אברהם (פולי) פולורמכר, נולד בתאריך 12.10.1924 למינה ויצחק, בעיר קאליש אשר בפולין. הוא עלה ארצה בשנת 1935 וכאן רכש לו השכלה תיכונית. עוד בימי לימודיו הצטרף ל"הגנה" ושירת בה שבע שנים. בחרדת קודש עשה ימים ולילות באימונים ובספורים כדי להכיר ולדעת את הארץ, להתחקות על המקומות האסטרטגיים, הגשרים ודרכי

התחבורה. את כל החומר העשיר שצבר, לרבות התצלומים המרובים, היה מצרף למחברותיו גדושות התוכן. את ידיעותיו אלו היה מרחיב על ידי עיון בספרות המקצועית. היה שקט וצנוע, במסיבות רעים לא דיבר מעולם על עצמו אלא על הארגון והישגיו. למחיתו עבד כפועל בתל אביב. עם פרוץ מלחמת העצמאות, התגייס והוצב בחיל השריון ובחטיבת "גבעתי". אברהם השתתף בפריצת הדרך לירושלים, בקרבות באבו שושה, אשדוד, נגבה ועוד. בשעות מבחן, היה קר רוח להפליא וביצע את תפקידיו בשלוות נפש. היה סגן מפקד פלוגה, ידיד נאמן לפקודיו ודואג לחבריו. על אף פצע שטרם הגליד ועל אף עייפותו מקרבות בלתי פוסקים, המשיך להילחם. בליל 17-18 ביולי 1948, לקראת כניסת ההפוגה השנייה לתוקפה, נערך מבצע "מוות לפולש" במגמה לפרוץ את הדרך לנגב. על פלוגתו של אברהם הוטל לתקוף את הכפר בית-עפה מדרום. נוכח עדיפות האויב נכשלה ההתקפה והכוח נאלץ לסגת. עוצמת האש של האויב הייתה גדולה אבל אברהם צעד זקוף תחת מטר הכדורים, דאג לכל פרט ותאם בין המחלקות. גם כאשר נפגע מצורר כדורים, כשניגשו לחבוש את פצעיו ציווה להמשיך ואמר: "להמ..." לא סיים את דברו ונדם. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948. לאחר נופלו הועלה לדרגת סגן.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, פינת הנצחה לנופלים מבית ספר ביאליק תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כה. טוראי מאיר (שאל) פוני (חיל הים) 18.7.48

טוראי מאיר (שאל) פוני, נולד בתאריך 24.9.1925 לפרומה ואברהם, בתל אביב (הוריו עלו לארץ 30 שנה לפני). בילדותו היה נער חלוש, אך עם התבגרו היה לעלם גבה קומה ויפה תואר. מאיר למד בבית הספר "תחכמוני" וכבן 14 סיים את לימודיו בהצטיינות. אם כי הוריו יעצו לו להמשיך בלימודיו, ראה צורך להתחיל לעבוד כאופה, כדי לתמוך במשפחה. בו

בזמן למד בערבים בגימנסיה "השכלה" והרחיב את ידיעותיו על ידי עבודה עצמית בשטחי מדע שונים. מאיר היה חבר בתנועת "הצופים" ובשנת 1943 הצטרף למחתרת לח"י, בה מילא תפקידים חשובים, חודשים רצופים היה נעדר מביתו. בשירותו במחתרת גילה מסירות בלתי מוגבלת והתבלטו בו תכונות של מנהיגות. הוא אהב מוסיקה וכתב שירים, בהם באה לידי ביטוי אהבתו לטבע ולים. עם פרוץ מלחמת העצמאות התגייס לחיל הים ושירת בפלוגת הנחיתה. לביל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא הונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לחללי חיל הים אשדוד, לוחות זיכרון לנופלים מבית ספר תחכמוני תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים גבעתיים, אנדרטת זיכרון לוחמי חירות ישראל - לח"י יער משמר איילון (יער לח"י), יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר

(בסיס צבא), לוח הזיכרון המרכזי לחללי אצ"ל והלח"י בבית הכנסת אחדות ישראל, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כו. טוראי אברהם-יעקב פלק (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי אברהם-יעקב פלק, נולד בתאריך 30.12.1929 למלכה-שפרה ויצחק-אהרון, בתל אביב. אחרי שסיים את לימודיו בבית הספר היסודי החל נושא בעול העבודה, כדי לעזור להוריו במצוקתם. עבד כנגר רהיטים. היה חבר נאמן בתנועת "ברית מכבים עתיד" והצטיין בענפי הספורט השונים. היה שחיין טוב ושחקן כדור מים.

בהיותו בן 16 הצטרף לחי"ש והיה מסור לתפקידו וחביב על חבריו ב"הגנה". עם פרוץ מלחמת העצמאות התנדב לשירות מלא ושירת בחיל השריון ובחטיבת "גבעתי". היה בין מגיני בן שמן ובין פורצי הדרך לירושלים. השתתף בקרבות רבים בהרי ירושלים, בקרבות על מבואות הנגב והיה גם בין מגיני נגבה וסביבתה. בליל 17-18 ביולי נערך מבצע "מוות לפולש", במטרה לפרוץ את הדרך לנגב. על פלוגתו הוטל לכבוש את הכפר בית-עפה. הפלוגה פרצה לכפר, אך נוכח עדיפות האויב נאלצה לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים ביום 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, לוח זיכרון לנופלים מבית ספר יסודי גבריאלי הכרמל תל אביב-יפו, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כז. רב טוראי בנימין (בניק) פנחסוף פילוסוף (חיל הים) 18.7.48

בנימין (בניק) פנחסוף פילוסוף, נולד בתאריך 16.7.1930 לזהבה ונחמיה, בתל אביב. הוא בן למשפחה בוכרית שעלתה לארץ בשנת 1934. בהיותו בן 4 עבר עם הוריו ליישוב כפרי. כשסיים את בית הספר היסודי, הצטרף לחברת נוער שעשתה את הכשרתה בכפר גלעדי. שם התאמן אימון צבאי והשתתף בפעולות ההעפלה היבשתית הבלתי לגלית. הרבה לדאוג להוריו ועם תום מועד הכשרתו חזר אליהם על מנת לעזור להם. חלם על הליכה

לנגב ואף התבטא פעם בכתב של שאיפותיו: "הנגב קורא לנו הצעירים...".
בנימין התגייס לצבא ביום 23.5.1948, סיים קורס מ"כים והשתתף בכיבוש כפר-
ענה ולאחרונה שירת בפלוגת הנחיתה בחיל הים. בליל 17-18 ביולי 1948, נערך
מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה
פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא
מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר
ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד
פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך
18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת
יצחק.

הוא מונצח באנדרטה לזכר הנופלים במערכות ישראל כפר מעש, יד לחללי חיל
הים אשדוד, בית יד לבנים פתח תקווה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד
נתן.

כח. טוראי יואל (יולי) פריבר (חיל הים) 18.7.48

טוראי יואל (יולי) פריבר, נולד בתאריך 26.6.1931 לרחל
ואהרון בתל אביב. הוא למד בבית הספר היסודי "נס ציונה"
והמשיך ללמוד בבית הספר היסודי בכפר סבא.

אחר כך למד שנתיים בבית הספר "תיכון חדש", משם עבר
ללמוד במוסד החינוכי של "השומר הצעיר" (התנועה שאליה
השתייך מנעוריו) בבית אלפא. יואל נטה למגמה ההומנית

שבמדעי הרוח, קרא הרבה ספרים, אהב והבין מוסיקה (ניגן בכינור) וציוריו
עוררו תשומת לב. אך את כל אלה סילק הצדה, כשהגיעו ימי ההכרעה בארץ.
מהכיתה השביעית בתיכון התנדב לצבא, עוד לפני שמלאו לו 17 שנה. היה נער
תמים ונסער, רגיש ולוהט, חי את תקופת ההכרעה בחיי העם במלוא ההכרה.
אמר להוריו: "אני מוכרח ללכת, בטוב או ברע, ומוטב בטוב. אני לא אברח,
ולא אשאר מאחור. אל תהיו אידיאליסטים לאחרים ואת בנכם תחזיקו בבית,
צעירים ממני הלכו...". קו זה של הקרבה עצמית טבוע היה באופיו. לדוגמה,
בהיותו בן 15, ברוכבו על אופניים היה קרוב לפגוע באישה זקנה שנקרתה
בדרכו, הטיל את עצמו הצדה ונפצע קשה, כדי שלא לפגוע בזקנה. בתחילת

יוני 1948 התגייס. סיים קורס אלחוט. הוא רצה להיות בפלי"ם, שירת בחיל הים בפלוגת הנחיתה ושאל לתפקידים נועזים. בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונה, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. יואל נפל בתאריך 18.7.1948. בן 17 ושבועיים ימים היה במותו מות-גיבורים.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1948 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לזכר בוגרי תיכון חדש שנפלו במערכות ישראל תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי חיל התקשוב (הקשר והאלקטרוניקה) יהוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים כפר סבא, קיר זיכרון לנופלים מבית ספר יסודי אוסישקין כפר סבא, לוח זיכרון לנופלים מבית ספר גרץ תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

כט. רב טוראי שמעון-דב קוכמן (חטיבת גבעתי) 18.7.48

רב טוראי שמעון-דב קוכמן, נולד בתאריך 4.11.1924 לאסתר-רבקה ויחיאל, בתל אביב. עם סיימו את חוק לימודיו בבית הספר התיכון למסחר שבתל אביב, שירת כנוטר בקרית חיים. בהשתחררו בחר לו מקצוע, כעבור זמן קצר, תודות לתפיסתו המהירה וסקדנותו הרבה, היה לרואה חשבון מוסמך. אהב ספורט והשתייך לאגודת "מכבי-עתיד". היה פשוט וצנוע בהליכותיו, ישר ושלם במעשיו ורצוי לכל חבריו.

מאז שהצטרף ל"הגנה", היה חבר פעיל בשורותיה. בסוף שנת 1947, עם פרוץ מלחמת העצמאות, עזב את מקום עבודתו, כדי להתמסר לענייני הביטחון ושירת בחטיבת "גבעתי". למד בקורסים מיוחדים והדריך אחרים. התמחה בסוגי נשק שונים, יצא לפעולות קרב והצטיין באומץ לבו ובעמידתו האיתנה. בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. על פלוגתו הוטל לתקוף את הכפר בית-עפה. הפלוגה נתקלה באש אויב חזקה ונאלצה לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948, כאשר עמד עם "פיאט" (מטול

נגד טנקים) בידו מול האויב.

הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריין לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

ל. סרן אריה (לייב) קוצר (חטיבת גבעתי) 15.7.48

סרן אריה (לייב) קוצר, נולד בשנת 1924 לרות ודוד, בעיר סלוצק, ברוסיה הלבנה. בשנת 1932 עלה ארצה עם המשפחה שהתיישבה בתל אביב. אריה סיים בית ספר יסודי ותיכון, למד חרטות ועבד במקצוע. מנעוריו התמסר ל"הגנה". כחניך תנועת נוער הצטרף לגדנ"ע, התחיל בשירותי קשר, סיים קורסים ועלה לדרגת מ"כ, אחר כך מ"מ. הוא נתגלה כמפקד

מלידה, אמיץ וצמוד למטרתו ומוכשר להחזיר בלב פקודיו, במלים פשוטות וקצרות את הרגשת החובה. עבר לחי"ש וגם בו המשיך בהדרכה ובפיקוד בכל המסירות. למחרת החלטת עצרת האו"ם ב-29.11.1947 על חלוקת הארץ לשתי מדינות ופרוץ מלחמת העצמאות בעקבותיה, התייצב למערכת הגנתה של תל אביב ובראשית חודש מרס 1948 קיבל את הפיקוד, על פלוגה באחד מגדודי חטיבת "גבעתי", שחנתה אז בבן שמן הנצורה. באמצע אותו חודש הועברה הפלוגה ל"מחנה יונה" שבתל אביב והוא עסק באימונה. בו בזמן היה יוצא עם מחלקות הפלוגה, לפעולות מיקוש וחבלה בסביבה, בלי ידיעתה ובלי הסכמתה של מפקדת הגדוד. באפריל צורף עם פלוגתו למטה מבצע "נחשון" ועשה רבות בהגנה על השיירה הגדולה שכללה 250 משאיות מלאות אספקה לירושלים. הוא הצליח להעבירה בשלום, על אף התקפות ערביות ו"שמירת סדר" בריטית. מאוחר יותר, כשנהרגו 4 מחבריו ליד תל א-ריש, נכנס עם אחדים מפקודיו לתוך שטח האויב והוציא את גופות החללים. במבצע "ברק" כבשה פלוגתו בימים ספורים את הכפרים בשית, בטאני, שרקי וברקה ואריה הקפיד על כך שחייליו לא ישלחו יד בביזה. עבר לכביש רמלה-לטרון וכבש את הכפרים אבו שושה ואל קובאב. עם הקמת המדינה, כשהחלה הפלישה המצרית הגדולה, ירד עם החטיבה דרומה. בקרבות ליד אשדוד, עבד והעביד את אנשיו למעלה מגבול

היכולת האנושית. עייפים עד מוות, נופלים וקמים ופוסחים על חללים בתוך ברד אש האויב, עמדו בגבורה עילאית נגד האויב וחילו הרב. לעמידתם של אריה ואנשיו בקרב זה היה חלק ניכר מאוד בעצירת מסע האויב בדרכו לעבר רחובות ותל אביב. היה זה העיכוב המכריע, שהכשיר את האפשרות להכנת התקפת הנגד. שוב היה זה אריה שעמד עם פלוגתו המקוצצת מול המצרים המתקדמים מכיוון ניצנים. בראשית ההפוגה הראשונה הועבר למטה הגדוד, וכשהחל תכנון פעולת "אן פאר" חזר לקו הראשון, לפלוגת הג'יפים "שועלי שמשון". נפל ליד בית-עפה בתאריך 15.7.1948. לאחר נופלו הועלה לדרגת סרן. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 29.9.1949 בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשירון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

לא. טוראי אפרים קזז (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי אפרים קזז, נולד בתאריך 10.10.1926 למתנה ועובדיה, בטבריה. הוא התגורר בשכונת "אחוה". מיד לאחר שסיים את בית הספר היסודי נאלץ לצאת לעבוד, להרוויח את לחמו ולתמוך במשפחתו. עבד כמכונאי צבע, היה אדם עניו ומצניע לכת, נעים הליכות, שקט, אשר חוט של רצינות משוך על פניו. כחבר ה"הגנה" מילא כל תפקיד שהוטל עליו. עם פרוץ

מלחמת העצמאות בעקבות החלטת עצרת האו"ם ב-29.11.1947 על חלוקת הארץ לשתי מדינות, גויס ליחידת חי"ש מקומית והשתתף בפעולות בעיר העתיקה בטבריה. כתום הקרבות בטבריה התייצב לגיוס ושירת יחד עם בן דודו מאיר, באחד מגדודי חטיבת "גבעתי". אפרים נלחם בקרבות על אשדוד ובית-עפה. בתאריך 18.7.1948, יום לפני כניסת ההפוגה השנייה לתוקפה, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. על יחידתו הוטל לכבוש את הכפר בית עפה. בן דודו, מאיר, נפצע בקרב ומת. בשמוע אפרים את זעקותיו הפנה את ראשו לעברו ומיד נפגע אף הוא בצרור כדורים ומת. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל טבריה, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים טבריה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.
לתקופת השנה נולד בן לאחיו ונקרא על שמו - אפרים.

לב. טוראי מאיר קזז (חטיבת גבעתי) 18.7.48

טוראי מאיר קזז, נולד בשנת 1927 לשרה ושואל, בטבריה. לאחר שסיים בית ספר עממי מאיר סייע בפרנסת הבית כרוב בני גילו באותה תקופה. מאיר עסק בעבודות בניין והיה למעשה המפרנס היחידי בבית, היות ואביו היה באימים ומטופל בילדים קטנים. מאיר מילא את תפקידו זה בנאמנות ובשמחה. עם בגרותו, הצטרף מאיר לארגון ה"הגנה" וזכה להיות בין משחררי עירו טבריה, העיר הראשונה ששחררה במדינת ישראל הצעירה. בעת הקמת צבא ההגנה לישראל, צורף לחיל השריון ולחטיבת "גבעתי" ועבר לחזית הדרום, שם השתתף בקרב על אשדוד ובקר בבית-עפה שליד נגבה. באותה יחידה שירת עמו בן דודו וחברו הקרוב אפרים, שהתנו למפקדיהם כי ישרתו כתף אל כתף. יום לפני כניסת ההפוגה השנייה לתוקפה נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב דרך קווי המצרים שהיו ערוכים בנגב המערבי. מאיר ובן דודו אפרים יצאו להתקפה על הכפר בית-עפה. במהלך הקרב מאיר נפצע אנושות ומת. בשמוע אפרים את זעקותיו נהרג גם הוא מצורר כדורים. מאיר ובן דודו נפלו בקרב, בתאריך 18.7.1948.

מאיר נקבר בבית-הקברות באר טוביה. בתאריך 11.6.1953 הועבר למנוחת עולמים בבית-הקברות הצבאי בראש פינה. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל טבריה, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים טבריה. גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

לג. רב טוראי שמחה קמינר (חטיבת גבעתי) 18.7.48

רב טוראי שמחה קמינר, נולד בתאריך 10.7.1922 לברכה ומרדכי, בווארשה, בירת פולין. שם למד בבית ספר חרדי ובתאריך 20.3.1935 עלה עם הוריו ארצה. בעודו נער מתו עליו אביו ואימו. שמחה יצא לעבוד כמסגר, הצטרף לתנועת "הנוער העובד" וזמן מה עבד בקיבוץ. את כל העובר עליו נשא בשקט ובענווה, ציית להוראות והיה נכון לכל משימה.

כמילוי חובה חלוצית עבד שנים אחדות במפעל האשלג בסדום שבדרום ים המלח ורק לעתים רחוקות בא העירה למנוחה קצרה.

באפריל 1945 התנדב לבריגדה היהודית בצבא הבריטי. הוא לא הספיק להשתתף במלחמה נגד הגרמנים, אך נטל חלק בפעולות למען שארית הפליטה בארצות מערב אירופה. כשחזר לארץ הסתדר בעבודה בתל אביב והוסיף לשרת ב"הגנה" במסעות, באימונים, בסיורים, בהקמת נקודות יישוב בנגב ובהעלאת מעפילים מהאניות.

בחורף תש"ח, מיד לאחר החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ ב- 29.11.1947, התייצב לשירות ושירת בחטיבת "גבעתי". הוא עבר קורס מ"כים וקורס צלפים, השתתף בליווי שיירות לירושלים, בקרבות רבים באזור לטרון ובכל הדרך לירושלים, אך ברוב צניעותו לא סיפר עליהם דבר. באחרונה נלחם בדרום. על סף ההפוגה השנייה, בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. פלוגתו תקפה את הכפר בית-עפה, אך נוכח עדיפות האויב נאלצה לסגת. בקרב זה נפל בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 23.1.1951 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר נופלי גדוד 54 בחטיבת גבעתי במלחמת העצמאות כביש שדרות - צומת גבעתי (חוליקאת), יד לשריון לטרון, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

לד. טוראי אהרון רוזנפלד (חיל הים) 18.7.48

טוראי אהרון רוזנפלד, נולד בשנת 1929 לרוזה ושלמה, בפוטניק אשר בהונגריה. בן למשפחת שומרי דת מצאצאי רבנים נודעים. נתחנך בבית הספר ובתלמוד תורה של הקהילה ואחר כך בשיבה בבודפשט. כשהשתלט המשטר הפשיסטי בהונגריה, חדר לתוך ארגון הנוער הפשיסטי כאחד משלהם ופעל במחתרת למען הצלת יהודים.

משנתגלתה בגידתו ונדון למוות, הצליח להימלט לארץ שכנה. קרוביו ביקשו להזמינו אליהם לאמריקה, אך הוא העדיף לצאת בנתיב ההעפלה כדי לעלות לארץ ישראל. בנמל חיפה נאבק עם החיילים הבריטים וחולה ותשוש מפגיעת רסיסים וגזים נסחב לקפריסין. כשעלה משם ברישיון לפי המכסה בשנת 1947 נשלח למוסד החקלאי "נווה עמיאל" בשדה יעקב. הוא הצטיין בלימודים ובעבודה, צורף לקורס של ה"הגנה" ואחר כך נתמנה אחראי לגדנ"ע במושב ובמוסד. באביב תש"ח השתתף כמפקד קרבי בקרבות לשחרור צפת ובהגנת עמק הירדן. אחר כך צורף לחיל הים ושירת בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש" בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונו, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת.

בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, "משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפא יד נתן.

לה. טוראי בצלאל (צליק) רפופורט (חיל הים) 18.7.48

טוראי בצלאל (צליק) רפופורט, נולד בתאריך 22.8.1930 למינה ומרדכי, בכפר סבא. בהיותו בן שנה עברו הוריו למושב חירות שבגוש תל מונד והתיישבו שם. בצלאל סיים 9 כיתות בית ספר, התחנך על ערכי תנועת העבודה ומגיל רך התבלט ביושרו ובנכונותו לבוא לעזרת הזולת. אחרי שהתחיל ללמוד בבית הספר החקלאי מקווה ישראל, חלה בדלקת אוזניים,

נותח ונאלץ לחזור הביתה. כעבור שנה נאלץ שוב להפסיק את לימודיו בגלל ניתוח שני. בינתיים עברה המשפחה לנתניה ושם התחיל ללמוד מסגרות, אך בעבודה ובחיים בעיר לא מצא סיפוק. אם כי ניסיונו הוכיח לו שהחקלאות אינה יפה לבריאותו, יצא עוד בטרם מלאו לו 16 שנה להכשרה חקלאית-ימית בנווה ים שליד עתלית. הוא התמסר לארגון הקבוצה, השתלם בענפי החקלאות, אסף ספרים מקצועיים מהבית ולקחם איתו לתועלת לו ולחבריו. בצלאל מצא סיפוק רב בחקלאות והיה מאושר בעבודתו במשק. ושוב הפריע הפגם בבריאותו ונאלץ לעבוד בעבודות קלות יותר. בשנת 1947 הצטרף עם כל ההכשרה לפלמ"ח. כשהתחילה מלחמת העצמאות נטל על עצמו את ניהול ההכשרה והשתתף בפעולותיה בנווה ים, בחיפה, בטנטורה ובגבעת אולגה. פעמים אחדות נאלץ לבוא הביתה להבראה, לא סיפר דבר אל מעשיו, אך בכל פעם עזב את הבית לפני החלמתו, כי הצרכים הרבים של ההכשרה והצורך בפעולה מזוהת לעזרת החברים לא נתנו לו מנוח. תמיד הרגיש צורך להיחלץ לכל פעולה בין הראשונים ולהיסוג ממנה בין האחרונים. במהלך השירות הועבר לחיל הים ושירת בפלוגת הנחיתה.

בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב.

לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפון, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה, שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה נפל, בתאריך 18.7.1948.

הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 עם עוד כמה מחבריו בבית הקברות בנחלת יצחק.

הונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל חרות, אנדרטה לחללי בית הספר החקלאי במלחמת העצמאות ובמלחמת סיני מקווה ישראל, יד לחללי חיל הים אשדוד, מצודת יואב - בית חטיבת גבעתי כביש צומת גבעתי - צומת נהורה, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים נתניה, גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

לו. טוראי דוד שלום (חיל הים) 18.7.48

טוראי דוד שלום, נולד בשנת 1923 ללאה ויצחק, בעיר העתיקה בירושלים. הוא בנם בכורם ונולד למשפחה חרדית ותיקה בעיר ומרובת ילדים. נוסף לדויד היו בה שני אחים ושבע אחיות. דויד למד בתלמוד תורה ואחר כך למד נגרות בבית הספר למלאכה של "קרן בליליוס". דויד הפסיק את לימודיו באמצע ויצא לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה.

היה עלם ישר ונדיב לב, מכבד כל אדם ומסור מאוד לחבריו.

בשנת 1940 התגייס לנוטרות ושירת בשמירת תחנת השאיבה בסריס ובתחנת המשטרה באבו גוש. בשנת 1942 עבר לעבוד בבתי המלאכה של הצבא הבריטי בנמל חיפה. שאף להתנדב לשירות בצי הבריטי, אך משנהרג אחיו בן ה-20 (האח שהיה בתנועת בית"ר בנעוריהם), חזר הביתה, המשיך לעבוד בירושלים והיה תומך כמעט יחידי במשפחה. לאחר כמה שנים, עבר עם המשפחה והתיישב בבית ים. דויד קיבל בהתלהבות את בשורת החלוקה, שבאה מעצרת האו"ם ב-29.11.1947 ואחר כך הקדיש את לילותיו לשמירה אחרי ימי עבודה. כשגברו הקרבות התגייס לשירות פעיל באצ"ל והשתתף בשמירה ובהגנה בבית ים, בכיבוש יפו ובקרבות על רמלה, לוד וכפר יבנה. אחרי הקמת המדינה צורף עם יחידתו לצה"ל. הוא סיים קורס עזרה ראשונה וסוף סוף נתמלאה משאלתו הנושנה להתקבל לחיל הים, הפעם תחת דגל ישראל. הוא שירת בפלוגת הנחיתה. בליל 17-18 ביולי 1948 נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפה מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונה, אך ההתקפה מדרום נכשלה. המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת הנחיתה שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. בקרב זה שימש כחובש מחלקתי עד שנפל בתאריך 18.7.1948.

תחילה נחשב נעדר, ורק לאחר למעלה משנה וחצי נמצאו עצמותיו. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1949 בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

הוא מונצח בכיכר המגינים בת ים, אנדרטה לבני העיר שנפלו במערכות ישראל בת ים, יד לחללי חיל הים אשדוד, בית יד לבנים ירושלים, בית יד לבנים גבעתיים, יד זיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא), גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

לז. סמל יואל-אליעזר שפיכלר (חיל הים) 18.7.48

סמל יואל-אליעזר שפיכלר, בתאריך 24.11.1921 למינה (מינדל) ושמחה, בעיר סקרנביץ אשר בפולין. הוא עלה לארץ עם הוריו בשנת 1925. לאחר זמן ירדה המשפחה מהארץ, שהתה בחו"ל מספר שנים וחזרה ב- 1936. מיום עלותו לארץ, התחנך בקבוצת דגניה א' ואחרי כן היה חבר בה. הצטרף ל"הגנה" בגיל 16. כחבר משק היה שומר שדות ובתחום עבודתו החקלאית התמחה במטעי הבננות. בשנת 1941 שירת במשטרת היישובים הניידת וכעבור שנה התגייס לצבא הבריטי, בו הציל פעם, בסכנו את חייו, נהג בריטי פצוע קשה שמכוניתו התהפכה בשדה מוקשים.

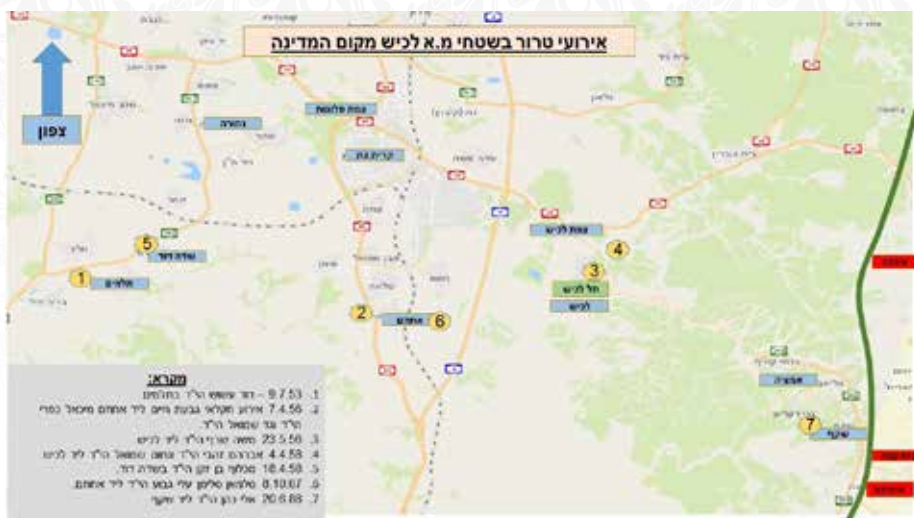

יואל-אליעזר נבחר לוועדת התרבות ביחידתו ואחר כך התמסר להעלאת יהודים משארית הפליטה מאירופה, בייחוד עולי "לה-ספציה". עם שחרורו מהצבא עזב את קבוצת דגניה, כדי להיות לעזר למשפחתו והחל לעבוד כנהג. בראשית מלחמת העצמאות עסק בהובלת דלק בקו תל אביב-חיפה, הותקף פעמים אין ספור מהמארב. כחבר ה"הגנה" שירת בשיירות לירושלים ובפעולות "נחשון", בהן העמיד את המשאית שלו לרשות הצבא. יואל-אליעזר התגייס גיוס מלא ביוני 1948 כאחראי לתחבורה ביחידת נחיתה שאורגנה באותם ימים בחיל הים ושימש בתפקיד זה עד יומו האחרון. בליל 17-18 ביולי 1948, נערך מבצע "מוות לפולש", בניסיון לפרוץ את הדרך לנגב. לצורך מבצע זה תיגברה פלוגת הנחיתה את חטיבת "גבעתי" והוטל עליה לתקוף את הכפר בית-עפא מצפון, יחד עם פלוגת "גבעתי" שתקפה מדרום. פלוגת-הנחיתה פרצה לכפר ונאחזה בצפונה, אך ההתקפה מדרום נכשלה.

המצרים ריכזו את המאמץ נגד פלוגת- הנחיתה, שנאחזה בכפר ולבסוף נאלצה לסגת. יואל-אליעזר נפל בקרב זה, בתאריך 18.7.1948 בשמשו כקשר, עת עבד ללא לאות בחבישת פצועים ובהוצאתם משדה הקרב. הוא נהרג מכדור אויב ברגע הניתן פקודת הנסיגה. בתחילה הוא נקבר בנגבה. הוא הובא למנוחת עולמים בתאריך 9.10.1948 כל חללי בית עפה, בבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק. הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, יד לחללי חיל הים אשדוד, אתר הנצחה לחללי חיל התקשוב (הקשר והאלקטרוניקה) יהוד, בית יד לבנים תל אביב-יפו, ידזיכרון וגבורה לבני גוש דן שנפלו במערכות ישראל תל השומר (בסיס צבא), גלעד לנופלים בקרבות בית-עפה יד נתן.

פרק ג'

נפגעי טרור, בשטחי המועצה

א. דוד (דניאל) עשוש הי"ד - תלמים 9.7.1953 (נרצח ע"י מסתנן).

- מקום אירוע- מושב תלמים. (יופיע גם ביישוב תלמים)

ר' דוד (דניאל) עשוש נולד באי ג'רבה בשנת תרע"ט 1919 לשתורה וחי, עלה ארצה יחד עם אשתו שושנה (ששונה) ז"ל ובני משפחתו בשנת תש"ט והתיישב במושב מלחה שליד ירושלים. לאחר כשנתיים שבהן עסק בבניין הארץ וסלילת כבישים בירושלים ובסביבתה, החליט להקים יישוב דתי לעולי ג'רבה. לאחר מאמצים רבים, עלה הדבר בידו ובשנת תש"י נוסד מושב תלמים ליד קיבוץ ברור חיל (מעברת ברייר). עם הקמת המושב, עשה ר' עשוש ימים כלילות לפיתוחו של המושב ולבניית מבני קבע לתושבים. בשנת תשי"א עלה על מוקש, רגלו נקטעה, הוא נאלץ להפסיק את עבודת בנין הארץ ועבר לעסוק בחלוקת חלב ולחם לתושבי המושב. לילה אחד הגיעו כיכרות הלחם באיחור למושב (שעה 22.00 לערך), מתוך דאגה לתושבים,

רתם ר' דוד בו במקום את עגלתו, והחל בחלוקת הלחם. לאחר שסיים את החלוקה וכשהגיע לביתו ונשכב במרפסת, נשמע לפתע צרור יריות. הוא נפגע מ-5 כדורים והסתבר כי "פדאין" (מסתננים), חדרו למושב ורצחו את אחד מטובי בניו. בן 34 היה במותו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הישן בלוד. הוא מונצח ב: באנדרטה בהר הרצל לוח 35, זכרו של דוד וזכר רעייתו שושנה הונצחו בספר-חיים בבית הכנסת במושב תלמים.

ב. אירוע חקלאי גבעת חיים שנפגעו בפעולת טרור ליד אחוזם-

7.4.56

התקרית:

לקיבוץ גבעת חיים היו 4,000 דונם שטחי פלחה ליד קיבוץ אורים. 4 מחברי הקיבוץ הכינו בקיבוץ אורים, מחנה לקראת קציר התבואה. בערב יצאו ברכב חזרה לכיוון קיבוץ גבעת חיים. ברכב היו 4 חברים: יובל שולמן הנהג, ליד מיכאל כפרי ומאחור אליעזר האלברשטאדט וגד סמואל. בשעה 20.00 כשעברו ליד אחוזם, הנהג הרגיש ביריות שחדרו את השמשה הקדמית, פגעו במיכאל כפרי וגד סמואל, בנוסף ניקבו חור ברדיאטור והגלגל השמאלי הקדמי. הוא המשיך בנסיעה מהירה ועצר ליד פלוג'ה (פלוגות), כשהמנוע שבק חיים. במקום עבר אמבולנס שלקח את הפצועים לבית חולים, גד סמואל מת במקום ויעקב כפרי החזיר נשמתו בדרך לבית החולים. המחבלים כנראה שכבו בתעלה בצד הכביש וירו באש אוטומטית על המכונית.

הטנדר של קיבוץ גבעת חיים

- גד סמואל הי"ד - גבעת חיים 7.4.1956 (נורה ע"י מחבלים).

- מקום אירוע - ליד מושב אחוזם.

- ההרוגים

גד (הורסט) סמואל, נולד בתאריך 7.7.1920 בגליביץ שבשלזיה העילית.

נעוריו עברו עליו בצל השלטון הנאצי: הוא נאלץ להפסיק את לימודיו ולהסתגר בבית מחמת עוינותו של הרחוב. בחודש אוגוסט 1940, הגיע עם קבוצת מעפילים לווינה. את סיפור עלייתו תיעד גד ביומן אישי, שממנו לוקטו הפרטים שלהלן, שבו מצטיירים בפרוטרוט כל הטלטולים והתלאות וכל מעשי הגבורה של המעפילים. מעשי גבורה אלו היו כנגד כל הסיכויים: הקבוצה שגד (עדיין בשמו הגרמני, הורסט) חבר אליה, היטלטלה בספינות שונות, ממדינה למדינה. לבסוף ב-14 בספטמבר, עלתה בנמל טולצ'ה לאנייה "פסיפיק", שהפליגה בדרכה לארץ. תנאי הדרך מתוארים כקשים ביותר, תחת איומי שביתה של הצוות, צפיפות, תנאי מזג אוויר קשים, הטלטלו המעפילים מנמל לנמל. ב-1 בנובמבר, כשהעולים ראו את בתי הלבנים של חיפה, התלוותה לספינה ספינת משמר בריטית, ואחרי מספר ימים הועברו המעפילים לאנייה "פטריה", במגמה להרחיקם מחופי הארץ.

על האנייה פרצה שביתה, מלווה בפעולות מחאה. ביום 25.11.1940 חובלה "פטריה" ע"י אנשי מחתרת יהודים כדי שלא תורחק מהארץ, אך הפיצוץ היה גדול והיא החלה לשקוע. חלק מהעולים טבעו. הנותרים על הסיפון, וגד-הורסט בהם, מורדים לחוף ומובלים למחנה העולים בעתלית. לאורך כל יומנו של גד לא נזכרת המילה "אני". המילים המסיימות את יומן ההפלגה הן "אנו בארץ". עם השחרור מעתלית הגיע גד לקיבוץ כפר סאלד, בו חי בשנים הבאות והקים משפחה. בפילוג עבר עם משפחתו לקיבוץ גבעת חיים איחוד. בתאריך 7.4.1956, כשחברי גבעת חיים שעידו חלקת אדמה באזור חצרים נסעו בטנדר בתום יום העבודה, בסביבת מושב אחוזם, נפתחה עליהם אש מסתננים. מהירי נהרג גד במקום. בן 36 במותו. גד הותיר אישה וילדים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת-חיים איחוד.

גד מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 35 בקיבוץ הופקה חוברת לזכרו של גד, ובה דפי יומנו האישי.

- מיכל (מיכאל) כפרי הי"ד - גבעת חיים 7.4.1956 (נורה ע"י מחבלים).

- מקום אירוע- ליד מושב אחוזם.

מיכל, בן אלחנן ורחל כפרי (דורפער), נולד בשנת 1907 בגליציה. בילדותו עבר לווינה, שם למד בבית ספר יסודי ובתיכון. בגיל 14 הצטרף לתנועת החלוץ השומר הצעיר בווינה. במסגרת זו נהג לטייל ולסייר ככל שניתן ברכב וברגל. כן היה ספורטאי פעיל בענפי הכדורסל והכדורעף. מיכל עלה ארצה, התיישב בקיבוץ גבעת חיים, עם ראשוני המתיישבים

בעמק חפר ועבד בחקלאות. עם השנים עבר לתחום הבנייה, עבד כבנאי ולימים ריכז את מחלקת הבנייה של הקיבוץ המאוחד. בעת הצורך התמסר לפעילות תנועתית ולאחר מלחמת העולם, היה פעיל בהעלאת יהודים מאירופה. בתחום חיי הרוח, שלא זנח לרגע, ניגן במנדולינה בתזמורת שפעלה במשך בשנות הארבעים, נטה לעיסוק בפסיכולוגיה, התעמק בתורת אדלר, המשיך גם את פעילותו הספורטיבית ולקח חלק בפעילות ובתחרויות של קבוצת המבוגרים בליגות לכדורסל וכדורעף. בכל שנה נהגו חקלאים מגבעת חיים לרדת לנגב, על מנת לעבד חלקת אדמה שהחזיקו בסביבות חצרים. באביב 1956 ירדה קבוצת בנאים, מיכל אחד מהם, לצורך הקמת צריף שישמש את החקלאים בשטח. בערב של יום הבנייה האחרון, בתאריך 7.4.1956, חזרה הקבוצה בטנדר וכשטיפס הטנדר במעלה הדרך, ליד אחוזם, נפתחה עליהם אש מסתננים מן המארב. מיכל נפצע אנושות מכדור שפגע בכלי דם מרכזיים.

הטנדר המשיך בדרכו כשהפצוע שותת דם, כשהגיע לבית החולים כבר לא היה מיכל בין החיים, הוא מת מאיבוד דם. בן 49 היה במותו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בקיבוץ גבעת-חיים איחוד. מיכל מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 34

ג. טוראי משה שרף - לכיש 23.5.1956 (נרצח ע"י מסתנן ליד לכיש).

- מקום אירוע- ליד מושב לכיש (יופיע גם במושב לכיש).

טוראי משה שרף, נולד בתאריך 11.2.1937 לרחל וחיים-דוד, בכפר ויתקין. הוריו היו ממייסדי כפר ויתקין. סיים י"א כיתות בבית הספר במקום. התמסר מתוך שקידה ללימודיו, בעיקר ללימודי החברה והטבע ויחד עם זה, מצא תמיד זמן לתת את ידו לעבודה בשדה. היה חבר תנועת "הנוער העובד" בכפר. הוא קורץ מחומר חלוצי וכל כמה שהיה התפקיד קשה, כן

גבר בו הרצון להשתלט עליו ולמלא אותו בשלמות. בהיותו בן 17 החליט לעזוב את הבית, להקדים את גיוסו לצה"ל יחד עם חבריו והצטרף לגרעין נח"ל שעלה להתיישבות בתל-לכיש במאי 1955. בשוב ספר זה גילה כישרונות ארגוניים בעבודה ואינטואיציה בהלכות החברה הצעירה ההולכת ומתקדמת. שימש כחבר המזכירות והוועדה המשקית והיה אחראי לביטחון במקום. היה טרקטוריסט ואת כל נפשו מסר מתוך שמחה לכל תלם חדש באדמות החבל. בתאריך 25.5.1956 נתאחר בשדות המשק בגלל התלם האחרון, שלא רצה להניח למחרת היום, ובשובו לביתו עם חשיכה נתקל במסתננים ונפל בקרב עמהם.

האירוע: משעות הבוקר עבד משה שרף הטרקטוריסט של האחוזות לכיש בשטחי היישוב הצפוניים. כאשר בושש לחזור למשק עם חשיכה, יצאו חבריו לחפשו. הטרקטור נמצא בשדה כשאורותיו דולקים, בטרקטור נמצאו מספר פגיעות כדורים וכתמי דם. במרחק כמה מאות מטרים, נתגלתה גופתו של משה שרף שנורה בראשו ובגבו. רובהו והתחמושת נשדדו. הרוצחים השתמשו בנשק מסוג תת מקלע מסוג סטן מתוצרת בריטית. בן 19 היה במותו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בכפר ויתקין.

הוא מונצח באתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, בית יד לבנים מרכז רופין (מועצה אזורית עמק חפר) בשנת 1956 הקימה המשפחה, בהשתתפות כפר-לכיש, ספריה על-שמו במושב לכיש בתוך חדר שהוקדש לזכר הנופלים.

ד. אירוע תקיפה ליד לכיש שבו נהרגו אברהם זהבי ונחום שמואל

4.4.58

בערב חג פסח י"ד בניסן תשי"ח 4.4.58, נסע אברהם (זבה) זהבי לחפש את עזרא הטרקטוריסט שבושש לחזור למשק, הוא נסע ומצא אותו בשטח. הוא זירז אותו כי עוד מעט נכנס החג. לאחר מכן נסע חזרה למשק ובדרך אסף טרמפיסט, נער בן 17 נחום שמואל שהיה בדרכו למשק אמציה, לחגוג את הפסח עם חבריו באמציה. כאשר נסעו לפני הפניה ללכיש, ליד האנדרטה של משה שרף שנרצח שנתיים קודם לכן בנקודה זו, נתקלו במארב של 2 מסתננים, שירו על הג'יפ צרורות ממקלע 9 מ"מ כנראה קרל גוסטאב.

אברהם זהבי חטף 7 כדורים ונחום כדור אחד שהרגום. האורבים השליכו את 2 הגופות מהג'יפ, נסעו איתו לכיוון הגבול עם ירדן, שם שדדו ממנו המון חלקים ששמו בשקים הריקים שהיו בג'יפ, נטשו אותו ועברו לכפר אידנא.

הגופות נמצאו ע"י עזרא חבר משק לכיש שעבר במקום. משערים שזו כנופיה שחצי שנה לפני כן עשתה כמה פיגועים: רצח חייל בכביש בית גוברין, רועה במשק בית גוברין ו-2 שומרים דרוזים בחבל לכיש. העקבות היו דומות בכל המקרים, התרמילים דומים למקרים נוספים, רוב האירועים היו בערבי חג או שבת. משערים שזו הכוונה ע"י גורמים מסוימים המעוניינים ליצור דמורליזציה אצל המתיישבים באזור.

- ההרגים

- נחום שמואל - אמציה הי"ד 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש).

- מקום אירוע - ליד מושב לכיש (יופיע גם במושב אמציה).

נחום שמואל הי"ד, בן 17, נולד בשנת 1941 בטורקיה, עלה לארץ בשנת 1950 במסגרת עליית הנוער. בשנת 1952 בגיל 11 הועבר לכפר הנוער יוהנה (יוענה) ז'בוטינסקי של בית"ר. מאז גילה ערנות ואהבה לכל עבודה במשק. במשך 6 שנותיו במשק התמחה בכל המקצועות ואף הפך להיות הטרקטוריסט של הכפר. בחופש הגדול סיים את קורס המדריכים המרכזי של בית"ר בנורדיה והוענק לו תואר מדריך. ביום חמישי נסע לחופשה למשפחתו שהתגוררה ביפו. למרות הפצרותיהם שיישאר לחגוג איתם את ליל הסדר סירב

והחליט לנסוע למשק אמציה, שם היו חבריו שהיו אמורים לחגוג את החג באמציה. ביום שישי ערב חג פסח י"ד בניסן תשי"ח 4.4.58, הוא עלה על רכבת לקריית גת, שם עלה טרמפ עם אברהם זהבי מלכיש, בדרך ליד לכיש, פגעו בהם כדורי המרצחים והרגו אותם. הוא תכנן לצאת לגרעין הנח"ל הקרוב, באמציה ראה את ביתו בעתיד. בן 17 היה במותו.
הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בקרית שאול, תל אביב.
נחום מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 36

- אברהם (זיבק) זהבי הי"ד - לכיש 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים - ליד לכיש).

- מקום אירוע - ליד מושב לכיש (יופיע גם במושב לכיש).

אברהם (זיבק) זהבי, נולד בתאריך 4.4.1936 לשרה ודוד, בדמשק בירת סוריה. אח לנסים, שלמה, עליזה, מלכה, אסתר, חודר (אליהו) וגילה. בשנת 1945 עלה לישראל במסגרת עליית הנוער (הבלתי לגאלית) מסוריה, בחסותם של אנשי הבריגדה ובראשם משה דיין ויגאל אלון. אברהם עשה את עלייתו לארץ עם שני אחיו, אסתר ושלמה, כשהוא מוסתר בתוך ארגז. בארץ, אומץ אברהם בחום על ידי רבקה ופישל אולדק ממושב מרחביה, היה אח שווה בכל לשתי בנותיהם, חנה ונאוה. הוא למד בבית הספר האזורי של העמק. בהגיעו לגיל הנעורים צורף אברהם (שכונה בחיבה - זיבק) לשאר ילדי סוריה, שחולקו בין משפחות בעמק יזרעאל והגיע לכפר יהושע. הוא שובץ במשפחה מאמצת חדשה, שם חי כשנתיים אך לא התאקלם יפה. עד יומו האחרון המשיך לראות בבית משפחת אולדק את ביתו האמיתי ושמר עמם על קשר חם. בכפר יהושע היה אברהם פעיל בספורט ומדריך בגדנ"ע. הוא אהב את המדינה, את האדמה ואת החקלאות. בין כל מכריו נודע כבחור עדין, שקט ובעל מזג טוב. את לימודי התיכון עשה בבית הספר "הכפר הירוק" ובתום לימודיו התגייס לצבא עם גרעין נח"ל. לאחר הטירונות הקימו חברי הגרעין, בשנת 1955, את היאחזות לכיש, שם היה אברהם חקלאי ואחר כך שימש כמזכיר המושב. בלכיש נישא אברהם בשנת 1957 ליפה, אותה הכיר בכפר יהושע. גם אחיו הבכור נסים ורעייתו היו מראשוני לכיש. בתאריך 4.4.1958 (יום שישי, ערב פסח), חזר אברהם בג'יפ מעבודתו בשדה, לאחר שהלך לבדוק מדוע

הטרקטורים של המושב בושש לחזור ואיתו נסע כטרמפיסט הנער נחום שמואל. סמוך לתל לכיש ולבאר המים, פתחו שני מסתננים מירדן בירי לעבר הרכב והשניים נהרגו במקום. מספר קילומטרים מזרחה ממקום הרצח נמצאו הג'יפ הריק ועקבות, שהובילו לעבר קו שביתת הנשק. הטרקטורים ושני חברים ממשק אמציה הבחינו בגופות והעבירו אותן לבית החולים "קפלן" ברחובות. אברהם נרצח ביום ההולדת ה-22 שלו. הותיר אישה, אחים ואחיות. הוא הובא למנוחות בבית העלמין בקרית שאול, תל אביב.

הוא הובא למנוחת עולמים עולמים בקרית שאול בתל אביב אברהם מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 33 אברהם שמו של אברהם (זיבאק) מונצח באנדרטה במקום הרצח, לצד כביש 3415 שממזרח למושב לכיש, ובאנדרטה במושב מרחביה - בזכות הקשר החם שקשר עם משפחתו המאמצת, הוא נחשב שם כבן משפחה וכבן המושב.

ה. מכלוף בן זקן הי"ד - שדה דוד 18.4.1958 (נרצח ע"י מסתנן ביישוב).

- מקום אירוע - מושב שדה דוד (יופיע גם במושב שדה דוד).

מכלוף בן זקן, נולד בשנת 1920 לאסתר ונסים, בטשואן אשר במרוקו הספרדית. הוא למד בבית הספר אליאנס בעירו. משבגר נישא למרסדס והיה אב לארבעה ילדים: אתי, מרים, שרית וניסים. המשפחה עלתה לארץ בחודש פברואר 1956 והתגוררה במושב שדה דוד בחבל לכיש. מכלוף היה חקלאי והתפרנס בעיקר מגידול ירקות. הוא היה איש יפה תואר,

שקט ונוח לבריות, אציל נפש וחיוך תמידי נסוך על פניו. בתאריך 18.4.1958 (ערב שבת), מכלוף וחברו יצאו לשמירה במושב, על פי תורנות קבועה שנועדה להגן על הישוב מפני מסתננים מרצועת עזה. בשעה 23:30 מכלוף וחברו לשמירה ישבו לנוח על יד אסם בפאתי המושב, לפתע נורה כדור של 9 מ"מ ע"י מסתננים ופגע במכלוף, שנהרג במקום. מכלוף היה בן 38 במותו. הוא הותיר אחריו אישה וארבעה ילדים.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת שאול, ירושלים. משפחתו הוציאה אלבום לזכרו והקימה אנדרטה ביער צרעה, ליד מושב תרום.

1. סלמאן סלימאן עלי גאבוע הי"ד - אחוזם 8.10.1967

- מקום אירוע- שטחי מושב אחוזם (יופיע גם במושב אחוזם).

סלמאן סלימאן עלי גאבוע, נולד בשנת 1960, בן למשפחה בדואית שגרה במאהל ממזרח למושב אחוזם, בחבל לכיש. ביום ראשון 08.10.1967 נהרג סלמאן מהתפוצצות פגז נטוש שנתקל בו בשדה ליד ביתו, כאשר רעה את צאנו. בן שבע שנים היה במותו.

2. אלי כהן הי"ד - שקף 20.6.1988 (נרצח ע"י מחבלים בשעת ריסוס בכרם).

- מקום אירוע- שטחי מושב שקף (יופיע גם במושב שקף).

אלי כהן, נולד בתאריך 10.9.1955 לאלגרה ואברהם בגבעת עדה. מרגע לידתו הקסים את כולם, בתלתליו הזהובים ועיניו התכולות. גדל והתחנך בגבעת עדה, למד בבית הספר "גבע" שבמושבה ובבית הספר "נעורים" בכפר ויתקין. בצעירותו היה חניך הנוער העובד והלומד, הוא למד להכיר כל שביל וכל דרך בארץ. אהבתו לטיולים לא פגה מעולם, הוא נהג אף בבגרותו לצאת מדי פעם, לטיולים ממושכים ברחבי הארץ. בגיל 24, לאחר שש שנות חברות, נשא את ענת לאישה. בשנת 1980 הצטרף הזוג הצעיר לקבוצת מקימי מושב שקף, בחבל לכיש המזרחי. מעלותיו של אלי כמנהיג, כאיש שסוחף אחריו, האכפתיות הבלתי נדלית שלו, שמחת החיים וכשרונו לצפות מספר מהלכים קדימה, כל אלה הפכוהו במהרה ליו"ר הנהלת המושב. הוא ייצג את חבריו במסירות מול מוסדות הציבור והארגונים שבחוץ, התנועה, הסוכנות, הבנקים ועוד. בנוסף, היה אלי חקלאי שעבד יומם וליל, פרפקציוניסט, אשר היה עוקר שתיל ממקומו בכרם אם לא נמצא במרחק שווה, עד אחרון המילימטרים, מקודמו. חבריו של אלי מהמושב ובני משפחתו מתארים אותו כנשמה טובה, מנהיג מלידה, בעל חיוך של זהב. איש שלא ידע פחד מהו, איש בעל חזון שבזכות חזונו התקדם המושב לאין שיעור. אדם שאף פעם לא רב עם אף אחד, תמיד מצא דרכים יצירתיות לפתרון בעיות. היה מחליף ויכוח ב"התערבות על מסעדה טובה"... אלי היה איש שהאמין תמיד בדו-קיום ערבי-

יהודי. הוא ידע לקשור קשרי אנוש אמיצים גם עם אנשי הכפרים הערבים שבסביבת המושב, על אף מחלוקת הלאום. בפעמים אינספור הוזמן לפתור סכסוכים שביניהם, דעותיו התקבלו תמיד ביראת כבוד.

בליל יום ראשון תאריך 19.6.1988, יצא אלי עם הטרקטור לרסס את שטח הכרם שלו במושב. לפנות בוקר הוא נרצח על ידי חוליית מחבלים חמושה בסכינים ובמוטות. המחבלים פגעו באלי באכזריות גדולה, דקרו אותו שבע פעמים בגבו ובבטנו וריסקו את פניו בעזרת המוט ובעזרת אבן. למחרת בבוקר מצא את גופתו של אלי חבר מושב שיצא ליום עבודה. הוא נמצא אוחז בידו מוט ובגבו סכין. היה בן 33 במותו. הותיר אחריו הורים, אח, אישה ושלוש בנות:

שרון, הדר ואלה, שנולדה לאחר מותו ונקראה על שמו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת-עדה בתאריך 20.6.1988 הוא מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 50.

בקרב מקום הרצח הוקמה אנדרטה לזכר אלי, ובני מושב שקף הוציאו חוברת להנצחתו. המומים, זועמים ומתגעגעים הם כותבים: "...ביקשו שנכתוב על אלי, מה לכתוב? שהיה בעל נהדר לאשתו? שהיה אב מקסים לבנותיו? שהיה חבר נאמן לחברים? שהיה חתן שלא זוכרים כמותו? שהיה חבר הנהלה ושאכפת היה לו מכולם? שהיה יו"ר וניסה לפתור את בעיות המושב בנאמנות? שהיה ילד שאהב את הוריו ודאג להם יום יום? - האם יש מישהו שלא ידע זאת?!"

פרק ד'

חללי יישובי מ.א לכיש במערכות ישראל ואירועי טרור:

מושב אחוזם:

- טוראי ראשון משה פרץ 7.6.1967

טוראי ראשון משה, פרץ נולד בתאריך 22.6.1941 לסוליקה וחביב, בקזנבלנקה אשר במרוקו.

הוא למד בחוץ לארץ ועבר את לימודי רוב הכיתות של בית ספר יסודי.

כשהמשפחה עלתה לארץ בשנת 1954, המשיך ללמוד ב"ישיבה" בבאר שבע. את לימודיו סיים בבית ספר דתי יסודי.

לאחר מכן למד שנה אחת בתיכון ערב. התעניין בספורט והתמסר למשחקיו. את פרנסתו מצא בחקלאות והיה אחד ממנהלי "תנובה". גויס לצה"ל במאי 1959. מדי פעם היה יוצא למילואים, במסגרת זו היה בפרוץ מלחמת ששת הימים, בשעת טיהור ציר ג'בל ליבני-אבו עגילה, בקרב שנערך בג'ב-ליבני שבסיני, נפל בתאריך 7.6.1967. הניח אישה ושתי בנות. לדברי חבריו ומפקדיו לא ידע משה פחד בקרב, הוביל את אנשיו בהתקפה ועמד בראש המסתערים על עמדות האויב.

הוא הובא לקבורה בבית הקברות הצבאי לשעת חירום בבארי. לאחר זמן הועבר למנוחת עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים.

הוא מונצח באנדרטה לנופלים במערכות ישראל אשקלון, יד לשריון לטרון, אנדרטת אגרוף הברזל מחנה פלוגות (בסיס צבא), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

שמו הונצח בחוברת "הסנטריונים" בהוצאת גדודו וכן בספר "יד לנופלים" שבהוצאת עיריית אשקלון.

- סלמאן סלימאן עלי גאבוע הי"ד - אחוזם 8.10.1967

מקום אירוע- שטחי מושב אחוזם.

סלמאן סלימאן עלי, נולד בשנת 1960, בן למשפחה בדואית שגרה במאהל ממזרח למושב אחוזם, בחבל לכיש. ביום ראשון 08.10.1967 נהרג סלמאן מהתפוצצות פגז נטוש שנתקל בו בשדה ליד ביתו, כאשר רעה את צאנו. בן שבע שנים היה במותו.

- סמל מסעוד פרץ 9.10.1973

סמל מסעוד פרץ, נולד בשנת 1944 לסעדה ויוסף, בקזבלנקה אשר במרוקו. הוא עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1955. הוא למד בבית הספר היסודי "אבן שמואל" והמשיך בלימודיו בבית הספר התיכון הממלכתי דתי בשפיר. מסעוד היה חובב ספורט, הקים את קבוצת הכדורגל של "מכבי" אחוזם ואת נבחרת "הפועל" במושב.

אחרי כן הקים גם את קבוצת טניס השולחן. מסעוד גויס לצה"ל במחצית מאי 1959 והתנדב לחיל השריון. לאחר הטירונות השתלם בקורס נהגים ובקורס נהגי זחל"ם.

הוא היה חייל אחראי ומסור לתפקידו. לאחר ששוחרר מהשירות הסדיר היה נקרא כפעם בפעם לתקופות של שירות מילואים ועשה שבועות רבים על גדות תעלת סואץ בימי מלחמת ההתשה. על חלקו במלחמה בשנת 1967 הוענק לו "אות מלחמת ששת הימים". לאחר השחרור הצטרף למושב אחוזם שבחבל לכיש, הקים שם משק לתפארת וגידל בעיקר גידולי תעשייה, שנועדו לייצוא. הוא היה פעיל מאוד בחיי המושב ועשה הרבה לפיתוחו, ובזכותו יש כמה ענפים במושב, שטרח עליהם הרבה.

מסעוד תכנן ויזם מפעלים רבים: רשת התיעול במושב, בניין המרפאה, הפעוטון ועוד פעולות, שנועדו להגדיל את רווחת החברים ולסייע להשתרשותם של צעירים באדמת היישוב. הוא ידע להיאבק על דעותיו בלא פשרה, ולעשות את עבודתו בנאמנות ובמסירות. הוא היה חבר הנהלת המושב ובתקופה מסוימת היה אף יושב ראש ההנהלה. באותה תקופה תכנן תכנית מיוחדת כדי למשוך חברים חדשים למושב. מסעוד היה אדם כן וישר, מקובל על כל מכריו ואהוב

עליהם. לכולם סייע ברצון, בעצה ובמעשה. הוא היה טוב לב ורחב יד ולכל בקשה, נענה בחפץ לב ובמאור פנים. אדיב היה, נעים הליכות, חברותי ומכניס אורחים. על נקלה התיידד עם כל אדם והיה חייכן ועליז. מעודו לא רב עם איש, תמיד חיפש דרכי פשרה ושקד על השכנת שלום בין ידידיו. במלחמת יום הכיפורים גויס מסעוד ולחם עם יחידתו בקרבות נגד הסורים ברמת הגולן. בתאריך 9.10.1973 נפל בקרב לרגלי תל פארס.

בשעת הסתערות בזחל"ם שלו, נפגע בראשו ונהרג במקום. השאיר אחריו אישה, אב, ארבעה אחים ושלוש אחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "אנחנו, חבריו ליחידה, איבדנו חבר יקר ומסור, שנפל בחרפו נפשו למות, כך העניק לעם את חייו".

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בהר הרצל. הוא הונצח ביד לשריון לטרון, אתר הנצחה לחללים עובדי משרד החקלאות ובני משפחות עובדים צומת בית דגן, אנדרטת אגרוף הברזל מחנה פלוגות (בסיס צבא), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

המועצה האזורית של לכיש הוציאה לאור חוברת לזכר בני האזור, שנפלו במלחמה, ומסעוד בתוכם.

- סמל ראשון שלמה עמר 28.10.1973

סמל ראשון שלמה עמר, נולד בשנת 1950 לרוחמה ומאיר, במרוקו.

כשהיה כבן שנה עלה ארצה עם משפחתו, שהתיישבה במושב בני חיל, כיום אחוזם, שבחבל לכיש.

הוא סיים את לימודיו היסודיים בבית הספר "אבן שמואל". שלמה היה בן מסור ונאמן למשפחתו. לאחר שסיים את

לימודיו היסודיים נאלץ לצאת לעבוד, כדי לפרנס את משפחתו מרובת הנפשות. אביו היה חולה ונבצר ממנו, כראש המשפחה, לעבד את חלקת אדמתם במושב. לכן נטל שלמה על עצמו את מעמסת הפרנסה של המשפחה ומשך בעול כלכלתה. לאחר יום העבודה המפרך בשדה, היה מטפל באחיו ובאחיותיו ועוזר גם לאימו במלאכות הבית השונות. סמוך למועד גיוסו לצה"ל, ביקש לעבור קורס נהיגה קדם צבאי. לאחר הקורס הוסמך כנהג. שלמה גויס לצה"ל במחצית

אוגוסט 1969. לאחר סיום הטירונות הוצב ליחידת תובלה והשלים קורס נהיגה על זחל"ם, אחר כך השתלם בקורס לחילוץ, לבסוף שירת כנהג חילוץ. שלמה היה חייל טוב, נאמן ומסור לתפקידו. ברבות הימים התמנה למפקד הרכב ביחידה, בזכות היותו חייל אחראי וממושמע, שמילא כל תפקיד שהוטל עליו ביעילות ובתבונה. לאחר שסיים את השירות הסדיר וביקש להתנדב לשירות קבע, נאותו מפקדיו לאשר את בקשתו והוא שירת עוד שנה אחת במסגרת שירות הקבע.

באוגוסט 1973 שוחרר שלמה מהשירות וחזר למושב, בטרם הספיק להתאקלם כאזרח, פרצה מלחמת יום הכיפורים. שלמה גויס ונשלח לסיני, שם הייתה המלאכה במסגרת תפקידו מרובה. תחת אש, ביום ובלילה, מבלי לתת מנוחה לגופו העייף והדואב, חילץ והחזיר לפעולה כלי רכב רבים, שנפגעו במהלך הקרב. בתאריך 28.10.1973 נפגע שלמה בשעת פעולה ונהרג. השאיר אחריו הורים, חמישה אחים וארבע אחיות. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "שלמה נתן את חייו במערכה הקשה בסיני. הוא מילא את תפקידו במסירות ובחריצות והיה אהוד ואהוב על חבריו ועל מפקדיו". הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בהר הרצל. הוא מונצח באתר הנצחה לחללי חיל החימוש נתניה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה. שמו הונצח בחוברת שיצאה לאור מטעם יישובי אזור "לכיש", להנצחת זכרם של חיילי האזור, שנפלו בקרב.

מושב אמציה:

- טוראי קלמן-שלום זליקוביץ קימל 12.12.1955

טוראי קלמן-שלום זליקוביץ קימל, נולד בתאריך 4.10.1937

לגיטה ואברהם-דוד, בבוקרשט אשר ברומניה.

הוא ספג אל קרבו את הרוח המסורתית הלאומית ששררה בבית. בגיל ארבע הלך לגן ילדים עברי ומאז שאף להיות כיהודה המכבי (דבר שהתבטא גם בהצגות הילדים בחג המכבים). נשא את נפשו להגיע לארץ בכל דרך שהיא והדרך אמנם הייתה קשה ומלאת ייסורים. המשפחה הייתה בין מעפילי "יציאת אירופה" ויחד עם אחיהם למסע ידעה רעב ועוני, טלטולים ונדודים. לאחר

שהאנייה גורשה מחופי הארץ, עלתה המשפחה שנית בשנת 1948. סיים את לימודיו בבית ספר דתי בראשון לציון של זרם "הפועל המזרחי". למד מקצוע וגם ביקר בשעורי ערב במקום. בגיל 16 הצטרף לקיבוץ הדתי לביא שבגליל העליון ולאחר מכן למבואות בית"ר. בגיל 17 התחנן בפני אימו שתסכים להתגייסותו לשירות הלאומי והיא עשתה כן. בהצטרפו לצה"ל, בינואר 1955, ליחידת הצנחנים, נתגשם חלומו לעמוד במערכות הצבא. שאיפתו מילדות להיות כיהודה המכבי נתמלאה, כי בעצם חג החנוכה, בתאריך 12.12.1955, נפל בקרב בחוף הכנרת.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול. הוא הונצח באתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, בית יד לבנים פתח תקווה, אתר חץ שחור כביש מפלסים - ניר עם. זכרו הועלה בספרו של אורי מילשטיין, "מלחמות הצנחנים".

- סמל אורי קנמון 20.9.1956

מקום האירוע ליד מושב אמציה

סמל אורי קנמון, נולד בתאריך 14.10.1935 לפרידה ויוסף, בכפר הס.

מילדותו השתרשה בו האהבה לחקלאות, לאדם ולבעלי חיים. אהב טבע בכל נפשו ובמיוחד התעניין בצמחיית הארץ. סיים את לימודיו בבית הספר התיכון החקלאי שבפרדס חנה, בו מצא את השילוב של השכלה תיכונית והשכלה חקלאית, אשר אליהן נשא את נפשו. אחרי שסיים את לימודיו שם, לא התעתד להמשיך ללמוד בבית ספר גבוה ותכניתו הייתה לחזור לעבודה במשק כתום תקופת שירותו בצבא, כי איש עמל היה מטבעו. צנוע ועניו בהליכותיו, מסוגר ונחבא אל הכלים, אך דווקא תכונות אלו הן שהבליטו אותו בתוך חברתו. לא אחת גילה ידידות נאמנה וחבריו ידעו כי גם במצבים הקשים ביותר אפשר לסמוך עליו, שכן מוכן היה להושיט יד לעזרה. גויס לצה"ל באוגוסט 1954. במילוי תפקידו בנח"ל, בהיאחזות "אמציה" מצאו את ביטוין ערנותו והיחלצותו לכל צו ופקודה, אך את שעות הפנאי המעטות שנשארו לו לאחר מכן הקדיש לטיפוח משק הבקר. בתאריך 20.9.1956 נפל בשעת מילוי תפקידו בהיאחזות "אמציה",

כאשר חברו בהיאחזות זיהה אותו בטעות כמחבל, ירה בו והרגו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בתל מונד. הוא נקבר בבית הקברות בתל מונד.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, יד לנופלים מבית הספר החקלאי רוטשילד פרדס חנה-כרכור, אנדרטה לנופלים בני המקום כפר הס, בית יד לבנים חולון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, גלעד בחורשת קנמון לזכרו במקום נפילתו מצפון לאמציה.

- נחום שמואל- אמציה הי"ד 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש).

מקום אירוע- ליד מושב לכיש.

נחום שמואל הי"ד, בן 17, נולד בשנת 1941 בטורקיה, עלה לארץ בשנת 1950 במסגרת עליית הנוער.

בשנת 1952 בגיל 11 הועבר לכפר הנוער יוהנה (יוענה) ז'בוטינסקי של בית"ר. מאז גילה ערנות ואהבה לכל עבודה במשק. במשך 6 שנותיו במשק התמחה בכל המקצועות ואף הפך להיות הטרקטוריסט של הכפר. בחופש הגדול סיים את קורס המדריכים המרכזי של בית"ר בנורדיה והוענק לו תואר מדריך. ביום חמישי נסע לחופשה למשפחתו שהתגוררה ביפו. למרות הפצרותיהם שיישאר לחגוג איתם את ליל הסדר סירב והחליט לנסוע למשק אמציה, שם היו חבריו שהיו אמורים לחגוג את החג באמציה. ביום שישי ערב חג פסח י"ד בניסן תשי"ח 4.4.58, הוא עלה על רכבת לקריית גת, שם עלה טרמפ עם אברהם זהבי מלכיש ובדרך ליד לכיש, פגעו בהם כדורי המרצחים והרגו אותם. הוא תכנן לצאת לגרעין הנח"ל הקרוב ובאמציה ראה את ביתו בעתיד. בן 17 היה במותו. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בקרית שאול, תל אביב.

נחום מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 36

- טוראי גיורא בורנשטיין 3.9.1958

טוראי גיורא בורנשטיין, נולד בתאריך 20.11.1938 לאסתר ואפרים, בחיפה. סיים את לימודיו בבית הספר התיכון בבנימינה. גילה נטייה למדעי הטבע והתעתד להמשיך במסורת הוריו החקלאים והשתלם בחקלאות. השתייך ל"בית"ר", עם הגיע מועד גיוסו לצה"ל יצא עם חברי גרעין ו' של נח"ל בית"ר והתיישב באמציה שבחבל לכיש. בתאריך

3.9.1958 נפל בשעת מילוי תפקידו.

המקרה: הוא נסע בשטחי המשק עם נהג וחברת גרעין, הרכב התהפך וגיורא נהרג..

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בבנימינה. הוא מונצח באתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, יד לנופלים מבית הספר החקלאי רוטשילד פרדס חנה-כרכור, בית יד לבנים בנימינה. במלאת שנה לנופלו נחנך חדר תרבות לזכרו באמציה.

- טוראי שמעון אלקיים 9.2.1963

טוראי שמעון אלקיים, נולד בתאריך 15.1.1942 לשמחה ומסעוד, בעיר קזבלנקה אשר במרוקו.

הוא עלה לארץ בשנת 1956. סיים את לימודיו בבית הספר היסודי בכפר הנוער "דויד רזיאל" שבהרצליה ולאחר מכן למד בבית הספר התיכון בנתניה ואף בחדרה וקיבל תעודת בגרות במגמה החקלאית. גילה כשרון בציור. גויס לצה"ל ביולי 1961 במסגרת חיל החינוך והנח"ל. נפל בשעת מילוי תפקידו בתאריך

9.2.1963.

המקרה: שמעון רכב עם ידידתו על סוסי המשק לרעות את העדר של היישוב. הוא היה חמוש באקדח סטאר עם 6 כדורים וכשעצרו לנוח ליד חורשה, הוא בדק את הנשק ונפל כדור והרגו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנהריה. הוא מונצח באנדרטה לזכר בני המקום שנפלו במערכות ישראל מעלות-תרשיחא, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, בית יד לבנים מעלות-תרשיחא.

- רב טוראי ראובן (רולנד) אזולאי 6.6.1967

רב טוראי ראובן (רולנד) אזולאי, נולד בתאריך 21.11.1940

לאיבון ובנימין, בעיר אריאנה אשר בטוניסיה.

אחרי שראובן למד שנתיים בבית הספר התיכון "אליאנס" עלה לארץ בשנת 1956 במסגרת "עליית הנוער" והצטרף למשק מבואות בית"ר אשר בקרבת ירושלים. לצה"ל גויס באוקטובר 1958 במסגרת הנח"ל. עם סיום שירותו בנח"ל

הצטרף לגרעין "ביתר" והתיישב במשק אמציה אשר בחבל לכיש ושימש חבר המועצה האזורית. בשנת 1963 עבר לגור בחולון והתחיל עובד בחברת "איר פרנס" בשדה התעופה בלוד. תחביבו היה הספורט ובו עסק בשעות הפנאי. אך מטעם החברה נשלח לחוץ לארץ (לפריס) לשם לימודים. כאשר פרצה מלחמת ששת הימים נקרא למילואים וביחידתו היה בין הראשונים להתנדב לכל תפקיד. ביום השני לקרבות, בתאריך 6.6.1967, נפל בקרב שנערך בדיר אל בלח אשר ברצועת עזה.

הניח אישה וכשלושה חודשים לאחר מכן ילדה אשתו בן אשר נקרא דויד בתוספת רולנד (על שמו).

הובא לקבורה בבית הקברות הצבאי לשעת חירום בבארי.

כעבור זמן הועבר למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לבני העיר שנפלו במערכות ישראל חולון, יד לשריון לטרון, בית יד לבנים חולון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, יד לנופלי גדוד 128 מחטיבה 11 במערכות ישראל מבטחים.

- סמל ראשון חיים (צ'אק) הרן הורנשטיין 12.10.73

סמל ראשון חיים (צ'אק) הרן הורנשטיין, נולד בתאריך

30.7.1950 ללינור ומילטון הכהן, בברוקלין שבניו יורק.

כאשר היה בן שלוש שנים נפרדו הוריו והוא עם אחיו, בנט, התחנכו אצל אימם. הבנים היו קרובים בגיל (בנט גדול מחיים בשנה ורבע) וקשורים מאד זה לזה. חיים (צ'אק) היה ילד מוכשר מבחינה אינטלקטואלית ולמד תמיד בכיתות מיוחדות

לילדים מחוננים. מגיל חמש היה יוצא בכל קיץ למחנה קיץ, שם למד לטפס על

הרים, לרכב על סוסים, לשוט בסירה ולאהוב את הטבע. במחנה גם ניתן לו הכינוי צ'אק. חיים היה ילד עליו וחמוד וגרם הרבה שמחה ונחת לאימו. תמיד הרבה להתעניין בתחומים שונים: מוסיקה, צילום וספורט. הוא אהב מאוד לקרוא והיה בעל כשרונות רבים. בניו יורק נעצר פעם בגלל השתתפותו בהפגנת מחאה, נגד תלייתם של שמונה יהודים בעירק. למרות שהיה תלמיד חרוץ ומצטיין, החליט שלא להמשיך את לימודיו, אלא לקשור את עתידו עם מדינת ישראל והשירות בצה"ל היה משאת נפשו. צ'אק הגיע ארצה בפעם הראשונה כשהיה בן שש עשרה על מנת להשתקע בה, אך לנער כה צעיר קשה היה לחיות בישראל ללא משפחה, לפיכך חזר לארצות הברית לאחר שעשה בארץ חודשים אחדים בלבד.

לאחר מלחמת ששת הימים, שב וחזר לישראל ונשאר בה שנה. הוא חי חיים מגוונים ותוססים בקיבוץ צור-נתן ובמושב אמציה. חיים היה עלם יפה תואר ונבון מאוד.

תמיד היה מוקף ידידים וחברים, שאהבוהו וביקשו את קרבתו. תקופה מסוימת אף למד באוניברסיטה העברית בירושלים ולפני גיוסו לצה"ל עבד זמן מה בסיני. לפי בקשת אימו דחה חיים לתקופת מה את שירותו בצה"ל, היות ואחיו שירת באותה תקופה בצבא האמריקני בווייטנאם. חיים גויס לצה"ל בתחילת נובמבר 1971 והתנדב לחטיבת "גולני". לאחר הטירונות החליט להתנדב לסיירת של החטיבה.

מעולם לא סיפר במכתביו על היחידה המיוחדת, ששירת בה ועל האימונים הקשים שעבר ולא הזכיר כמה קשה לו כחייל צעיר להיות בודד בישראל ללא משפחה. הוא עמד יפה בכל קשיי האימונים ונתקבל לסיירת. ברבות הימים סיים קורס מ"כים חי"ר וקורס מפעילי תול"ר. חבריו לסיירת ציינו את כושרו הפיזי הרב, את נכונותו להושיט להם עזרה בנשיאת אלונקות, או בטיפול על הרים וכיו"ב. העובדה שהיה מבוגר מחבריו ליחידה, האצילה עליו מעטה של אבהות ורצינות. עם חבריו לסיירת עמד חיים על משמר גבולות הארץ והשתתף בפעולות רבות. תקופה מסוימת למד בבית הספר הצבאי להשכלה והרחיב את ידיעותיו בעברית ובידיעת הארץ. ביולי 1973 נסע לחופשה של חודש בניו יורק וחגג שם את יום הולדתו ה-23 עם משפחתו וידידיו במסיבה גדולה. רק ביומה הראשון של מלחמת יום הכיפורים סיפר אחיו לאימו את כל האמת, אודות שירותו הצבאי של צ'אק. עד לאותו יום היה הדבר בגדר "סוד" בין שני האחים.

במלחמת יום הכיפורים השתתף חיים בקרבות לכיבוש החרמון, שנפל בידי הסורים. כאשר נסוג בזחל"ם לאחר הלחימה אמר חיים לחברו: "אחרי קרב כזה לעולם לא אעזוב את הארץ". בתאריך 12.10.1973, נפגע חיים בהפצצת מטוסי מיג של האויב ונהרג. השאיר אחריו הורים ואח. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בהר-הרצל בירושלים, העיר שאהב.

הוא מונצח באתר הנצחה ומוזיאון חטיבת גולני צומת גולני, בית יד לבנים ירושלים, חורש לזכר עולים מצפון אמריקה שנפלו במערכות ישראל כביש בית שמש - שער הגיא (פארק רבין).

- רב טוראי אלי-מיכאל סלומון 26.11.73

רב טוראי אלי-מיכאל סלומון, נולד בתאריך 11.5.1947

לאבילין ואברהם, בניו יורק אשר בארצות הברית. הוא למד בבית ספר יסודי בניו יורק, המשיך בבית ספר תיכון של עיריית ניו יורק והשלים את לימודיו לתואר הראשון בכלכלה, באוניברסיטה של לונג איילנד. ילדותו עברה עליו בחיק משפחה חמה ואוהבת, אשר גדלה אותו לפי ערכי היהדות

והציונות. עוד בתקופת לימודיו בבית הספר התיכון היה אלי פעיל בתנועת בית"ר, בתחילה כחבר וכחניך ואחרי כן כמדריך, כמפקד וכחבר ההנהגה הארצית בארצות הברית. הוא היה מה שמכנים, "הרוח החיה בכל מאורע". תמיד היה שמח ומלא חיים וידע ל"הדביק" בשמחתו את כל הסובבים אותו. בכל מאורע חברתי ובכל מפגש רעים, נטל את היזמה וניהל את השירה ואת הריקודים. הייתה לו תכונה מבורכת, הוא ראה צורך ואתגר לממש בפועל, בעצמו, את הרעיונות שדגל בהם. בשנת 1966 נאם באסיפה באוניברסיטת קולומביה, אחד מחברי המפלגה הנאצית בארצות הברית. אלי השתתף בהפגנה נגד תופעה זו וכמעט שנדרס בפרסות סוסי השוטרים, שבאו לפזר את ההפגנה. את גאוותו על יהדותו ואת אהבתו לעם ישראל ולארץ ישראל הנחיל לכל חבריו ומשך אותם ללכת בדרכיו. הוא לא בחר להיות מנהיג, מנהיגותו הייתה טבעית. הכול הלכו אחריו ודבקו ברעיונותיו.

אהבתו את ארץ ישראל, הייתה אהבה ללא מצרים. לאחר אירושיו לרינה, אשתו

לעתיד, נסע לישראל כדי לחיות במושב. היה זה בשנת 1967, כשבוע לפני שפרצה מלחמת ששת הימים. הוא הגיע למושב אמציה, שברבות הימים הפך להיות ביתו.

אז גמלה בלבו ההחלטה לקבוע את ביתו בישראל. הוא אהב את נופי הארץ ואת אתריה והיה קשור בנפשו לכל אבן מאבני ירושלים, שראה בה שריד של ההיסטוריה הגדולה של עמו. הוא שב זמנית לארצות הברית ובשנת 1968 נשא שם לאישה את חברתו רינה. מקץ שנה, כשסיימו את לימודיהם האקדמיים, עלו ארצה והתיישבו בירושלים. כעבור זמן נולדה בתו הראשונה וחבריו של אלי מספרים, שמעולם לא ראו אותו כל-כך מאושר. הוא היה אב אוהב ודואג ובעל מסור ונאמן. אלי גויס לצה"ל בסוף ינואר 1972 והוצב לחיל ההנדסה. הוא עבר קורס פלסים והוסמך כפלס, מקץ שלושה חודשים הוצב לשירות מילואים. בשנת 1973, שנה אחרי שנולדה בתו השנייה, החליטו אלי ואשתו להשתקע במושב אמציה ולהתפרנס מעבודת האדמה. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים גויס אלי ונשלח עם יחידתו לסיני.

בתאריך 26.11.1973, בקרב על מוצב "אירן", הבחין אלי בחבר לנשק שנפגע מאש האויב. תחת הפגזה כבדה ומבלי לחכות לפקודה רץ אלי להחיש לו עזרה, אך נפגע ונהרג בטרם הגיע אליו. השאיר אחריו אישה ושתי בנות, הורים ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד יחידתו:

"כאשר נפצע חבר לנשק מאש האויב, לא היסס אלי לרגע ורץ להחיש לו עזרה. במעשה נועז זה חירף נפשו למוות. חיילים מכירים זה את זה בימי מלחמה, ואכן הכרנוהו: צנוע וממעט בדיבור, שעיקר סגולתו במעשים. הוא השתתף בכל פעולותינו, בהן כמה מסוכנות וקשות, לא כממלא פקודה גרידא, אלא במסירות.

הערכנו אותו כחבר טוב לרעיו. חיילי יחידתנו ומפקדיה לא ישכחוהו לעולם". הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בהר הרצל בירושלים הוא מונצח ב: אנדרטת דרך הגבורה לחללי חיל ההנדסה בכל מערכות ישראל צומת חולדה, חורש לזכר עולים מצפון אמריקה שנפלו במערכות ישראל כביש בית שמש - שער הגיא (פארק רבין), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

בחוברת שהוציאו לאור לזכרו חבריו הקרובים, נכתב בין השאר: "אחד הדברים

הכואבים ביותר הוא שלבנותיו לא נתנה ההזדמנות להכיר את אביהן. אך הן
 וכלו להתגאות שאביהן חי ומת בכבוד. הוא רצה כל כך לחיות, אך נתן את חייו
 למען הארץ שכה אהב..."

- סגן אמציה-יהודה אבודרם 2.12.82 (הדליק משואה ביום העצמאות ה"ב).

סגן אמציה - יהודה אבודרם, נולד בתאריך 19.6.1960 לאולגה

וחיים (ויטלי) במושב אמציה אשר בחבל לכיש. הוא היה הבן
 הבכור של מושב אמציה ולכן נקרא בשם זה. לגן הילדים נסע
 אמציה למושב לכיש ואת לימודי כיתה א' עשה עם ילדי שדה
 משה. החל מכיתה ב' למד בקריית גת, בבית הספר היסודי על
 שם שפרינצק ואחרי כן בבית הספר התיכון על שם רוגוזין.

בתקופת לימודיו היה פעיל בתנועת הנוער של בית"ר, תחילה כחניך ואחר כך
 כמדריך ומפקד "מעוז". את עיקר מעייניו הקדיש ללימוד תולדות עם ישראל
 ולהכרת ארץ ישראל. הוא אהב את הארץ והרבה לטייל בה. תמיד היה "לפני
 טיול" או "אחרי טיול", בכל פעם חזר מוקדם יותר ויותר מן המראות שראה.
 כמדריך, נטע בחניכיו את אהבת המולדת. הוא חנך אותם לאהוב את הארץ
 ברגליים, "...לראות את החיובי בכל הדברים שבמדינה, ולא רק את השלילי".
 אמציה גויס לצה"ל ביום 17.10.1978 ונמצא מתאים לקורס טיס. לאחר חמישה
 עשר חודשים, הוא פרש מן הקורס ועבר לשרת ביחידת צנחנים. ביום העצמאות
 הלי"ב של המדינה, נבחר אמציה להדליק את משואת העצמאות בהר הרצל, על
 היותו חייל ונציג של העולים שהיכו שורשים באדמת המולדת. לאחר שסיים
 קורס קצינים, הוא נשאר להדריך שני מחזורי קצינים צעירים ורק אחר כך חזר
 לפקד על יחידה. חניכי היחידה כתבו עליו שהיה יותר ממפקד. הוא האמין במה
 שעשה ועשה הכול בצורה הטובה ביותר. במלחמת שלום הגליל עלה עם היחידה
 ללבנון, השתתף בקרבות ואף נפצע. הוא סירב להתפנות כל עוד חייליו נלחמים.
 בתאריך 2.12.1982 בדרכו מלבנון חזרה לתחום הארץ, בעת מילוי תפקידו
 כמלווה שיירות, נהרג אמציה בתאונת דרכים. אמציה נטמן באדמה לא הרחק
 מן המקום, שעליו הדליק את משואת העצמאות, רק שנתיים ימים קודם לכן.
 הוא השאיר אחריו הורים אח ואחות.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שבהר הרצל בירושלים.

הוא מונצח ב: אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, שדרת דקלים לזכר אמציה אבודרם באמציה, חדר הנצחה סיירת צנחנים בית ליד (בסיס צבא), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה, בית איל אשדות יעקב מאוחד. המשפחה והמושב השיתופי אמציה הוציאו לאור ספר לזכרו. אגודת הספורט "הפועל" ערכה תחרות כדורסל על שמו ותנועת "בית"ר" קראה לצעדת תל-חי "צעדת אמציה" לזכרו של מי שהיה חניך ומדריך מסור ונאמן.

יישוב בני דקלים:

- רב טוראי אלקנה גובי 9.3.2002

רב טוראי אלקנה גובי, נולד בתאריך 26.6.1981 למרים ומשה בישראל.

ילד רביעי להוריו, אח לאושרת, יצחק, בועז, אלעד, דורית ודוד. ילד יפה עם שיער זהב גולש ועיניים כחולות, גדולות ומאוד עליזות. עד גיל שנתיים גדל בכפר אחים, אז עברה המשפחה לנווה דקלים שבגוש קטיף, שהיה עדיין בשלבי הקמה. "בלא חשמל, מים זורמים, שבילים או כבישים", מספרים ההורים, "התרוצץ אלקנה יחף בחולות הזהובים כצבע שערן והתחבר אל המקום דרך רגליו היחפות... ככל שגדל נווה דקלים, כך גם התחזק הילד וחווה את כל שלבי התפתחות המקום". אלקנה היה ילד מלא רוח חיים, תמיד מתרוצץ לחפש תעסוקה לעצמו ותמיד מוקף חברים רבים. אלקנה החל ללמוד בביתם הספר היסודי "נאות קטיף", תלמיד מצטיין שלא אהב להשתעמם ואם החומר שנלמד חזר על עצמו, לא היסס לדרוש ממוריו לספק לו אתגרים חדשים, שידרשו ממנו מאמץ. לאחר שמונה שנות לימוד ותעודות הצטיינות רבות, למד ארבע שנות תיכון בשיבת "שעלבים". בכיתה י"א בחר במגמה הביולוגית ובענף הכוורות כתחום התמחות. הוא אהב את התחום, והשקיע בו שעות רבות. גם בשעלבים בלט אלקנה בהצטיינותו ובהיותו מנהיג המחזור שלו, מחזור כ"ה וזאת כבר משבת גיבוש שנערכה בפתחת הלימודים. גיבוש המחזור, הכנת פעילויות ומבצעים מקוריים היו בראש מעייניו כל השנים ובספר שיצא בתום הלימודים כתבו עליו ש"כבוד המחזור זורם בעורקיו". סיפר סטיב, אחד ממוריו

של אלקנה ב"שעלבים": "אינני זוכר אותו מעולם נכנס לכיתה ללא חיוך. הוא היה אחד מאותם אנשים מיוחדים שעצם היותם בסדר גורמת לאחרים מצב רוח טוב. נוכחותו וההילה שהקרין סביבו הייתה ממשית. לא היה קשה להבחין אם אלקנה נוכח בשיעור או לא, שהרי עוצמת האנרגיה שלו הורגשה על ידי כל אחד. התכונות הטובות שלו, חוש ההומור שלו, היו מרשימים וסוחפים במיוחד". ידו של אלקנה הייתה בכל, "יד ימינו של אביו" היה לכל דבר ועניין, סיוד פה, מדף שם, תיקונים מהירים והכל בשקט ובדייקנות מדהימה, שהיו חותמו האישי בכל דבר שנגע בו.

מאוד אהב לקרוא מכל הבא ליד, בלי לפספס אף מלה כתובה. בילדותו הקדיש אלקנה מספר שנים ללימוד נגינה באקורדיון. בגיל מאוחר יותר החל לשחק כדורסל והיה מהבולטים בקבוצת הכדורסל ביישובו. הוא אף קיבל תעודת הוקרה על תרומתו הרבה לקבוצה. בתקופת לימודיו היה אלקנה חניך ובהמשך מנחה, בתנועת "בני עקיבא", בשבט "עמיצור" בנווה דקלים. "במשך שנתיים וחצי נתת לנו מעצמך", סיפרו חניכיו, "את המסירות שלך, המידות שלך, הערכיות שלך. ספגנו ממך את כל התמיכה, האהבה, את כל היסודות החשובים שניסית להעביר לנו".

בתום לימודיו התיכוניים החליט אלקנה להמשיך למסלול של ישיבת הסדר ובחר בישיבה בשדרות. לא סתם בחר ללמוד בעירית פיתוח, הוא בא כדי לחזק את המקום ואכן כבר בתחילת לימודיו התערה בקרב התושבים ועד מהרה נוצר קשר חזק. בין היתר, התבטא הקשר בקניות שערך בבקרים, לפני הלימודים, למבוגרים נזקקים, או בעירוב היישוב, שהיה אחראי לו מדי יום שיש. בנוסף, יחד עם חבר, הקים אלקנה בישיבה את מוסד הגמ"ח (גמילות חסדים) "ובלכתך בדרך". אלקנה אהב מאוד את הישיבה, הלימודים והאווירה הטובה שבה. הוא היה שותף פעיל בבניין הישיבה, אם ביצירת "דיבוק חברים", אם בבניינה בפועל ממש ואם במנהג יפה שהיה לו. בכל בוקר לאחר תפילת שחרית היה אוסף את כל הספרים בבית המדרש ומסדרם בספרייה. בחודש אפריל 2001, לאחר כשנה וחצי בישיבה, התגייס אלקנה לצה"ל. הוא בחר במסלול קרבי ולאחר הכשרה הוצב, לקראת סוף שנת 2001, כתצפיתן ביחידת דובדבן באיו"ש, כפי שרצה מאז שיבוצו ליחידת התצפיתנים. אלקנה השקיע את כל כוחו ומרצו בצבא והותיר רושם עז על כל מי שפגשו. הוא אהב את הפעילות בפלוגה המבצעית ועל אף היותו חייל צעיר רכש מהר מאוד את אמונם וחיבתם של המפקדים

והחיילים. בתקופה האחרונה בחייו עמד אלקנה על פרשת דרכים לצאת לקורס פיקודי כהמלצת מפקדיו, או לחזור לישיבה ללא עיכובים מיד בתום תקופת שירות החובה. בתאריך 9.3.2002, נפל אלקנה בקרב עם מחבלים. לאחר מותו הוענק לו על ידי אלוף פיקוד הדרום, האלוף דורון אלמוג, ציון לשבח על יוזמה, קור רוח, נחישות ואומץ לב. בצל"ש מתואר האירוע: "בהיות אלקנה בחופשה ובזמן נסיעה על ציר כיסופים עם שני אחיו, הוא זיהה מחבל אשר פתח באש לעבר מכוניות אזרחיות בחולפן על הציר. אלקנה עצר את רכבו בצד הדרך, תפס עמדה ופתח באש לעבר המחבל שברח. כוח כוננות מהגזרה, אשר הבחין באלקנה כשהוא שוכב ויורה בלבוש אזרחי, החשיבהו בשוגג למחבל ודרסו למוות. אלקנה בפעולתו מהווה דוגמה ומופת לחייל לוחם ולאזרח כאחד, באחריות, בנחישות ובאומץ הלב שהפגין ובאופן טראגי שילם על כך בחייו".

בן עשרים ואחת היה אלקנה במותו. לאחר מותו הועלה לדרגת רב"ט. הותרו אחריו הורים, שתי אחיות וארבעה אחים. אבי, מפקדו של אלקנה, ספד לו: "אלקנה היה מלח הארץ: בחור כריזמטי, מוכשר, אדם שקול אך מצחיק, חכם, בעל לב זהב, הוא היה הטוב מכולם. את כל אלה רציתי לומר לו עוד בחייו, אך מעצם היותי מפקדו לא התאפשר לי. בעזיבתו את עולמנו השאיר לנו אלקנה בור רחב ואינסופי שלא יתמלא לעולם, אך מצד שני ציווה לנו אלקנה את השקפת עולמו והשפעתו המרובה על הסובבים אותו". ספרו לאלקנה שתי מחנכות שלו מבית הספר היסודי: "אלקנה גובי, האם אתה יודע שאנחנו גאות לומר שהיינו המחנכות שלך?... אנחנו ממשיכות ללמד בבית הספר שבו למדת ולא שוכחות לרגע את דמותך הנפלאה. את החיוך, הבושה, השנינות והחוכמה. והיום אלקנה, אנו לומדים ממך: מסירות נפש מהי, אהבת ארץ ישראל עד היכן היא, לחימה וגבורה ללא פשרות, הקרבה ואהבה ללא גבולות...".

אפרים, מנהל בית הספר שבו למד אלקנה, מספר: "אלקנה היה אוהב חברים ורעים, אוהב ישראל ואוהב יי אמיטי. אלקנה עם ענוותנותו המיוחדת, השמחה, אהבת הרע ואהבת יי, כבר בחייו זכה להיות קרוב ליי יתברך. בטוחים אנו כי מסירות הנפש של אלקנה ומותו על קידוש יי קבעו את מושבו תחת כיסא הכבוד". כותב משה, חברו של אלקנה: "כשהיית אומר, במחזור, בישיבה ובצבא, 'גובי', כולם כבר ידעו, הבינו הכול. זה היה 'מושג מהלך', לרגע לא נח, תמיד מלא ותוסס חיים ושמחה. לכל מקום שהגיע תופס פיקוד, מארגן, מסדר. ידענו שכשגובי בשטח, יהיה בסדר. חוש הומור וצחוק מתגלגל מחד גיסא,

ומאידך גיסא בפנים יש גבר רציני ועמוק, מלא שאיפות, מציב לעצמו את המטרות בחיים וכובש אותן אחת לאחת... אלקנה אחי, לך למעלה, תעמוד שם את העמידה הזקופה שלך, עם הכומתה האדומה והמבט העמוק שלך ותבקש, תתחנן ותדרוש מהרבש"ע שייתן לנו ולכל עם ישראל כוח להמשיך הלאה בגבורה, שיאמר די לצרותינו...". במלאת שנה למות אלקנה כתב אביו: "היום מתקיים טקס סיום קורס קצינים ולא בכדי הוא מתקיים ביום זה של האזכרה ליום השנה. אני רוצה לספר לך, אלקנה, שאסף ושלומי, שאיתם היית אמור לצאת לקורס הקצינים, מקבלים היום דרגת קצין בצה"ל.

וברשות המפקדים שלך שיושבים כאן היום אני רוצה למנות אותך לקצין של מעלה, בדרגה הרבה יותר גבוהה, מכיוון שאתה שליח של כל הציבור פה ושל עם ישראל לפני ריבונו של עולם, עד שתבוא הגאולה הסופית...". אלקנה הובא למנוחות בחלקה הצבאית בבית העלמין בנווה דקלים. בעקבות תהליך "ההתנתקות" הובא אלקנה בשנית לקבורה בבית העלמין הצבאי בהר הרצל ביום כ"ה במנחם-אב תשס"ה לאחר שנעקר מחולות גוש קטיף.

הוא מונצח באתר הנצחה לחללי קהילת המודיעין כביש צומת גלילות - הכפר הירוק (בסיס צבא), עמדת זיכרון לנופלים מגוש קטיף ירושלים (מוזיאון גוש קטיף), וביישוב בני דקלים הוקם "מצפה אלקנה". ביישיבה בשדרות, שבה למד אלקנה, נבנה מבנה לזכרו. בני המשפחה הוציאו לאור את הספר 'לכתך אחרי במדבר', לזכרו של אלקנה. בספר הגדה של פסח בתוספת ביאור 'מנחת אשר' מאת הרב אשר וייס, מאמרים תורניים על חג הפסח, ופרקי זיכרון לאלקנה מתחנות חייו השונות.

רס"ר אלקנה ויזל, הי"ד, 22.01.2024

רס"ר אלקנה ויזל, נולד ביום: כ"ה סיון תשמ"ח, 10.06.88

להוריו בנימין וגילה ויזל.

אלקנה, היה תאום לאיתמר אחיו, ולו עוד חמישה אחים ואחיות.

הוא נולד בנווה דקלים, שבגוש קטיף, שם חי עם משפחתו עד

גיל שבע. מהגוש עבר עם משפחתו לאפרת-בירת גוש עציון, שם עברו עליו שנות ילדותו ובגרותו.

אלקנה, למד בממ"ד אורות עציון, ולאחר מכן בישיבה התיכונית נתיבות יוסף, שבמצפה יריחו, ממנה המשיך ללמוד בישיבת ההסדר רמת גן.

תחביב מרכזי שליווה אותו ואת איתמר, אחיו התאום היה הג'אגלינג. שניהם התחילו בערך בגיל תשע לזרוק כדורים לאוויר, השתתפו בחוג, רכשו מיומנויות, קנו ציוד שהלך והשתכלל עם השנים, הופיעו בשמחות ובאירועים שונים שמחו ושימחו.

אלקנה, התגייס לצה"ל, שירת בחטיבת כפיר ואף יצא לקורס מכי"ם. בגיל 23 הוא התחתן עם גלית, לבית מימון. בתחילה הם התגוררו בסמיכות לישיבה בר"ג, גרו פרק זמן קצר בנהוגות, משם עברו לפני כשמונה שנים לשוב בני דקלים.

אלקנה, עסק בחינוך, היה רב גן, מורה, רב ב"ס ומחנך. בנוסף הוא עבד בעמותת 'לתת פה', עמותה המעבירה סדנאות בבתי ספר בנושא: מוגנות מינית, וכמובן המשיך להיות להטוטן, שהופיע ברחבי הארץ, שימח אנשים ובעיקר ילדים. תחביב נוסף שהיה לו היה הריצה.

אלקנה, נפצע במבצע 'צוק איתן', ובעצם היה לו פטור ממילואים, עניין שלא בא בחשבון מבחינתו.

הוא שירת במילואים, בגדוד חי"ר 8208 עד שבשנת 2019 בעצת מפקדו, הוא עשה פסק זמן.

עם פרוץ המלחמה הוא התעקש לחזור ולהצטרף לגדוד, ואכן זה אושר לו. לא היה מאושר ממנו את ברכת הדרך הוא קבל מאשתו עם בקשה להתמיד בלימוד הדף היומי.

הגדוד היה מוצב במוצב כיסופים, משם יצאו לפעילויות השונות. ביום 22.01.24 בשעות הבוקר יצא הגדוד לפעולה שמטרתה הייתה יצירת פרימטר חשוף באורך של ק"מ מקו הגבול, לצורך כך היה צורך לטהר שכונה בת כמה עשרות מבנים.

הפעולה עמדה להסתיים בהצלחה, אך לפתע נורה טיל לעבר המבנה בו שהתה המחלקה של אלקנה. 19 לוחמים שהיו במבנה ובזה שסמוך אליו נהרגו במקום. טיל נוסף פגע בטנק שהיה סמוך אליהם והרג עוד 2 לוחמים.

השאיר אחריו את גלית, אשתו ואת ארבעת ילדיהם. אלקנה נטמן בהר הרצל, יהי זכרו ברוך!

אלקנה, השאיר בנייד שלו מכתב/צוואה שפורסמה בארץ ובעולם, הכתה גלים

ויצרה הד חיובי רחב.

"אם אתם קוראים את המילים האלה כנראה שקרה לי משהו.

קודם כל במקרה שנחטפתי לשבי החמאס, אני דורש שלא תיעשה שום עסקה לשחרור של אף מחבל כדי לשחרר אותי.

הניצחון המוחץ שלנו יותר חשוב מהכל! אז אנא פשוט תמשיכו לפעול בכל הכח כדי שניצחנו יהיה כמה שיותר מוחץ!

אולי נפלתי בקרב. כשחייל נופל בקרב זה עצוב.

אבל אני מבקש מכם, תהיו שמחים, אל תהיו עצובים כשאתם נפרדים ממני.

תשירו הרבה, תיגעו בלבבות, תחזיקו אחד לשני את הידיים ותחזקו זה את זה. יש לנו כל כך הרבה על מה להתגאות ולשמח.

אנחנו דור של גאולה!

אנחנו כותבים את הרגעים הכי משמעותיים בהיסטוריה של העם שלנו ושל העולם כולו.

אז בבקשה מכם, תהיו אופטימיים, תמשיכו לבחור בחיים כל הזמן.

חיים של אהבה, תקווה, טוהר ואופטימיות.

תסתכלו לאנשים היקרים שלכם בלבן של העיניים ותזכירו להם שכל מה

שעובר עליהם בחיים האלה שווה את זה, ושיש להם הרבה בשביל מה לחיות.

תחיו! אל תפסיקו לרגע את העוצמות של החיים!

בצוק איתן, כבר נפצעתי. הייתה לי את הבחירה להישאר מאחור.

אבל אני לרגע לא מתחרט על כך שחזרתי להיות לוחם.

להיפך, זאת ההחלטה הכי טובה שהחלטתי אי פעם."

מושב זוהר:

- טוראי מימוני אהרון 29.2.1988

טוראי מימוני אהרון, נולד בתאריך 25.10.1968 לשמחה ויוסף, במושב זוהר אשר בחבל לכיש.

הוא נולד למשפחה ברוכת ילדים. את לימודיו היסודיים עשה במרכז הכפרי ע"ש דוד שמעוני בנהורה ואחרי כן למד במרכז הנוער באשקלון. אהרון היה חבר בתנועת הנוער של האיחוד החקלאי ובמסגרת זו יצא לקורס מדריכים, שלאחריו הדריך

נוער במושב. הוא היה אהוד על חבריו וחברותיו ופעיל בארגון אירועים במושב. אהרון היה קשור מאוד להוריו ועזר להם רבות בעבודות הבית והמשק. הוא גויס לצה"ל בראשית נובמבר 1986. תחילה שירת בחיל הצנחנים כלוחם, אחרי כן עבר לפלוגת המפקדה של יחידתו. בתאריך 29.2.1988, נפל אהרון בעת שירותו השאיר אחריו הורים, ארבעה אחים וארבע אחיות. אביו נפטר לאחר מותו. במכתב אל ההורים השכולים כתב מפקדו: "הכרנו את אהרון כחבר המוכן לעזור לחבריו וכחייל המבצע את תפקידו היטב". הובא למנוחת עולמים בבית העלמין במושב נגה. הוא מונצח באנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, אנדרטה לזכר הנופלים בני המושב זוהר, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

- סמל רוני (רמי) צרפתי 18.10.73

סמל רוני (רמי) צרפתי, נולד בתאריך 24.5.1950 לרחל ויצחק, בתוניס אשר בתוניסיה.

הוא עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1955. הוא למד בבית הספר היסודי "דוד שמעוני" בנהורה ואחרי כן המשיך ולמד שנה בבית הספר המקצועי במגדאל, במגמה למסגרות ושנה בבית הספר המקצועי "נעורים" ליד נתניה, בקורס למפעילי ציוד מכני הנדסי. משפחתו של רוני עברה גלגולים רבים לאחר שעלתה ארצה, לבסוף התיישבה במושב זוהר בחבל לכיש. רוני (שכונה גם "מימי" ו"רמי") היה ילד טוב וממושם ואהב לעזור להוריו ולחבריו. כשהיה בן שנים עשרה חלה בדלקת פרקים קשה ואושפז פעמים רבות בבית חולים. הוא החסיר הרבה ימי לימודים בבית הספר, אך הצליח להשלים את החסר ובכוח רצונו הגדול הצליח להתגבר על קשיים ועל כאבים. הוא רצה להוכיח לעצמו שלמרות המחלה, יכול הוא לעשות כל מה שחבריו עושים, ואף טוב יותר. הוא התעמל ועסק בכל ענפי הספורט, ומעולם לא ניצל את זכותו להיעדר משיעורי התעמלות, או מעבודה פיסית קשה. לדברי מורתו, שפע רוני חום אנושי, הרבה לצחוק והיה עליז ומלא חדות חיים. יחד עם זאת היה רגיש מאוד וטוב לב מאין כמוהו ותמיד היה נכון לעזור לכל אדם. רמי אהב אמנות וניחן בכישרון למלאכת יד אמנותית ולציור. הוא השתתף בחוגים לריקוד נחושת, לעבודות עור ולציור ובשעות הפנאי היה

יוצר חפצי אמנות מחומרים שונים ומצייר.

הוא ניצל את כישרונותיו לקישוט הכיתה בבית הספר והיה מכין את התפאורה להצגות ולהופעות, שנערכו בבית ספרו. גם את התאורה תכנן, שכן מקצוע החשמל אף הוא היה אחד מתחביביו. רמי שיחק בכדורגל והיה חבר בקבוצת "בני-לכיש" בנהורה. לדברי חברו, היה תמיד נקי ומצוחצח. כל אשר עשה, עשה במהירות ובדייקנות רבה וגם בצבא אמרו מפקדיו ש"הבחור ממש קפיץ". רמי אהב ילדים והקדיש זמן רב למשחק עם ילדי מושב זוהר. הוא דאג מאוד לשגשוגו של המושב.

לפני שגויס לצבא, עבד חודשים אחדים כמפעיל ציוד מכני הנדסי במושב מגוריו.

רוני גויס לצה"ל בתחילת מאי 1968 והוצב לחיל ההנדסה. הוריו ניסו לשכנעו שיבקש שחרור מהצבא, בגלל דלקת הפרקים שלקה בה בילדותו, אולם הוא סירב לחשוב על כך. בשעת גיוסו ובמשך כל תקופת שירותו בצבא העלים את דבר מחלתו והיה גאה שהוא ממלא את חובתו כהלכה. לאחר הטירונות, שסיים בהצטיינות, הוצב לגדוד הנדסה קרבית כמפעיל ציוד מכני כבד ועסק בבניית מעוזים על קו התעלה. לאחר שעברו עליו שם חודשים רצופים קרבות ואש, נשלח להשתלם בקורס מ"כים ובקורס מש"קי חיל ההנדסה. הוא מונה מש"ק פלסים והוצב שוב בגדוד ששירת בקו תעלת סואץ ובמקומות אחרים. לדברי חבריו היה רמי חייל לדוגמה.

מפקדו ראה בו מש"ק אחראי, שעשה את עבודתו בהצטיינות. בתעודת השחרור שלו צוין כי ביצע את המוטל עליו בצורה הטובה ביותר. לאחר שסיים את שירותו הסדיר, הוצב לשירות מילואים כמש"ק פלסים ביחידת הנדסה קרבית. כשנה לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים הועבר לגדוד הנדסה משוריין. משחזר לחיים האזרחיים החל רמי לעבוד כמנופאי בבתי הזיקוק באשדוד. בשנת 1973 נשא לאישה את חברתו בת עמי, ובמשך זמן קצר ביותר הקים בית ומשק לתפארת. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים התייצב רמי ביחידתו ונשלח עמה לסיני, שם השתתף בקרבות סביב הקמת הגשרים על תעלת סואץ. בתאריך 18.10.1973, בשעה שהכוחות צלחו את התעלה לצדה המערבי, נפגע רמי בהפגזה ארטילרית והועבר לתאג"ד. בשעת העברתו נפגע שוב ומת מפצעיו. השאיר אחריו אישה, הורים, שלושה אחים ואחות. (בתו, שנולדה לאחר שנפל, נקראה על-שמו "רמית"). לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל. במכתב תנחומים

למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה שלו: "רוני שירת במסירות ובהקרבה. הוא היה מהמצטיינים בפלוגתו, אהוד וידיד לכל חבריו ביחידה".
הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בהר הרצל, בירושלים.
הוא מונצח באנדרטה לבוגרי כפר הנוער על שם מוסינזון ועובדיו שנפלו במערכות ישראל הוד השרון, אנדרטת דרך הגבורה לחללי חיל ההנדסה בכל מערכות ישראל צומת חולדה, יד לשריון לטרון, אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל אשדוד, בית יד לבנים אשדוד, אנדרטה לזכר הנופלים בני המושב זוהר, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

- דרור גזרי הי"ד (נרצח בפיגוע במחסום קרני)

דרור גזרי, בן זהבה וטוביה, נולד בישראל בתאריך 14.01.1974.

אח למרגלית, אביחי ואתי. נולד בקיבוץ אור הנר, ובגיל צעיר עבר עם משפחתו לשדרות. למד בבית ספר יסודי בעירו ובבית ספר תיכון בבאר שבע. לאחר שירותו הצבאי שב דרור לשדרות. שנים אחדות עבד בחקלאות ובגינות במסגרת הקק"ל ובשנת 2000 החל לעבוד כאיש ניקיון ואחזקה במחסום קרני, המעבר בין ישראל לרצועת עזה. היה מרוצה מעבודתו וכשנשאל על היותו במקום מסוכן אמר: "אין ברירה. הממשלה החליטה שצריך להיות מעבר פתוח ולכן מישוה צריך לעבוד שם". בשנת 2004 נשא דרור לאישה את תמי. בני הזוג גרו בשדרות ותכננו להקים בעיר את משפחתם. ביום חמישי בלילה, בתאריך 13.01.2005, סמוך לשעה 23:00, הפעילו מחבלים מטען חבלה בצד הפלסטיני של מחסום קרני. המטען פוצץ את הדלת לצד הישראלי והמחבלים פתחו באש על הישראלים שהיו במקום. בפיצוץ המטען ובירי נרצחו שישה ישראלים. ארבעה מהם היו עובדי המקום ובהם דרור. דקות אחדות לאחר הפיגוע חוסלו המחבלים ע"י אנשי אבטחה וחיילים שהיו במחסום. דרור היה בן 31 במותו, יום לפני יום הולדתו. הניח אישה, אם, אח ושתי אחיות. הובא למנוחות בבית העלמין בשדרות. ספד לדרור דודו: "מתת על קידוש ערכי המדינה... אהבת את המדינה, שירתת אותה בגאווה על אף הקשיים, בכל פעם שנקראת למילואים הלכת בשמחה... כאיש משפחה היית מסור מאוד לאשתך תמי ולאמך זהבה.

רצית לקנות בית, להוליד ילדים ולחיות חיים שקטים... למרות כל הקשיים החיוך תמיד היה על פניך. האמנת כי הכול יסתדר, בסופו של דבר..." ספדה לדרור אחותו: "דרור האח הקטן שלי. טוב לב, אוהב אדם ונעים לבריות. אדם מלא אהבה ועד כמה שקשה לומר במעמד מר זה - אדם מלא תקווה. אופטימיסט חסר תקנה, שהאמין תמיד שהכול יהיה טוב... דרור, שעושה תמיד את הדבר הנכון. דרור, שהיה, נשאר ותמיד יהיה האח הקטן שלי".
הוא הובא למנוחות בבית העלמין בשדרות.
הוא מונצח במונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 65, אנדרטה לזכר הנופלים בני המושב זוהר (גן הבנים).

- רב סמל ראשון שמעון ברמי 8.2.2011

רב סמל ראשון שמעון ברמי, נולד בתאריך 23.9.1986

לדימונה ועמוס (כמוס). היה בן חמישי למשפחה, אחרי הבכורה חדה (חנה) ואחיו יעקב, אליהו ומאיר, אחרי נולדו עידן ואברהם. אביו של שמעון נולד בשנת 1949 בעיר כייף שבתוניס ועלה לארץ עם הוריו אליהו וחדה ברמי בשנת 1957. הם בנו את ביתם במושב זוהר בחבל לכיש. אימו של

שמעון נולדה בארץ, בת בכורה ליעקב ואסתר ברמי שאף הם עלו מתוניס. הם קבעו מושבם בעיר דימונה ועל שם העיר קראו לבתם, זאת לבקשת רה"מ דאז גולדה מאיר. "בשעת ההיריון עם שמעון", מספר אביו, "חלמה האם דימונה שהיא נמצאת בקברו של ר' שמעון בר יוחאי ושם יושבים תינוקות של בית רבן ולומדים תורה ועל שם התנא הקדוש נקרא שם הנולד שמעון". שמעון גדל במושב זוהר, בבית המחנך ללכת בדרך הישרה, להתנהג בדרך ארץ ובמידות טובות, כיבוד הזולת וגולת הכותרת כיבוד הורים. ממשיך אביו: "ידו של שמעון לא זזה מידם של הוריו, היה כגבר, יד ימינו של האב כמוס, בסידורים השוטפים ואף בחצר.

מלבד זאת גם היה סועד, מרחיצו ומלבישו כפשוטו. ולאם היה כבת, גוזז ציפורניה וצובעם, עושה לה מסז' בכתפיה להרגיע את כאביה, במשחת שמן או וולטרן. וזאת רק מקצת ממש ... שמעון התחנך עד כיתה ח' בביה"ס של החינוך העצמאי "חזון יחזקאל" במושב אלומה הסמוך לחבל לכיש. כיתה ט' והלאה למד בישיבה קטנה" שערי ציון" בבני ברק עד שיעור ב', שנה שבה

נסגרה הישיבה ולאחר מכן בישיבת "זוהר התורה" באשדוד עד לגיוסו לצה"ל. בעת לימודיו בביה"ס השיג שמעון בלימודיו להיות נציג אזורי במבחן הלכות ארצי, אשר התקיים בבני ברק ולאחר מכן המשיך, כנציג אזורי, למבחן העולמי שהתקיים בעיר אשקלון.

בגיל 18 בתאריך 29.3.2005 התגייס לצה"ל. כל רצונו היה להתקבל כלוחם במשמר הגבול ואכן נתוניו תאמו לרצונו והוא גויס לחיל מג"ב. לאחר שירות סדיר גויס שמעון ביולי 2008 לקבע למג"ב והמשיך לשרת בפלוגה כ"ה, בבסיס רנטיס הנמצא ליד העיר ראש העין. במהלך שירותו הוא עבר בהצלחה קורס מ"כים וקורס סמלים. מספר אביו של שמעון: "שירותו שזור ועטוף בנשיאות לב, לבצע את תפקידו בצורה הטובה והנכונה ביותר, לשביעות רצון מפקדיו. תמיד רצה עוד הסמכות והשתלמויות, שיאפשרו לו לתת יותר למען המדינה. בשירותו כחייל וכמפקד סמל, היה ועודנו מוערך ואהוב על מפקדיו וחייליו ובכל מקום וגזרה ששירת שמו הולך לפניו ואף לאחר נפילתו.

כשהיה חוזר מהבסיס, היה מספר על הפעולות שעשה בהתפעלות והתלהבות, אך מגלה טפח ומכסה טפחיים. שבחים אלו דרבנו מאוד את אחיו עידן להתגייס אף הוא למג"ב כמו שמעון לשירות סדיר מלא ואחריו לקבע". שנותיו בפלוגה היו שיא פריחתו של שמעון. הוא היה אהוב ומוערך על כל האנשים עימם שירת, למד ונפגש, אף אם היה זה מפגש רק לכמה ימים כגון, השתלמויות מתנ"א. תמיד השאיר רושם בל יימחה. אביו של שמעון מספר על אירוע מימי השבעה: "באחד הימים כאשר המשפחה יושבת ומקבלת תנחומים מצלצל הטלפון, מן העבר השני נשמע קולה החנוק בדמעות של אישה אשר מבקשת לשוחח עם האימא של החייל וכך היא מספרת: "הייתי עם שמעון בהשתלמויות מתנ"א, לאחר שנסתיימה ההשתלמות שמעון קיפל את האוהל וסידר את כל הציוד ולא נתן לי לעשות כלום, למה? בגלל שאני אימא, כך אמר. לאחר מכן כששמעון הסיעני בחזרה לביתי שאלתי אותו, שמעון ומה איתך, מתי תגיע לבית? ואז שמעון אמר לי, אני גבר ורווק, אני יכול להסתדר. אבל את אישה ואימא לשלושה ילדים, לך צריך לדאוג שתגיעי אליהם".

ממשיכה השוטרת ומספרת שכל ההשתלמות שמעון מספר לה על אימא שלו, שאין כמוה בכל העולם ושהיא אחת ויחידה. זהו שמעון שמעריך מה שיי נתן לו ודואג לא פחות לאימא שיי נתן לילדים אחרים. הערכת מפקדיו של שמעון אליו הייתה עצומה והם סמכו עליו ללא עוררין. חוץ מתפקידו כמ"כ נתנו לו

תפקידים נוספים כנהג, כסמל תורן וכקצין רכב, אף בחטמ"ר הצה"לי הכירוהו ואהבוהו ושמנו נישא רק לטובה. גם במושב שמעון סעד ותמך בכל עת שפנו אליו, ידע לעזור לכל מכיריו ולבני המושב, תוך שהוא מרגיעם שהכול יסתדר. בשבת האחרונה שלפני נפילתו של שמעון, מספר אביו, ארגן המ"פ יניב שכמה שיותר קצינים ונגדים מהסגל הגבוה ייסגרו יחד לשבת גיבוש, ואף כאלה שלא סגרו כמה וכמה שנים. ביום שישי נשלח שמעון להביא את השליש ר' שלום מביתו לבסיס ובחזרתם ביקש ר' שלום משמעון שיאות להצטרף אליהם לשבת ואף ישירו זמירות שבת יחד. שמעון ענה לו: "יודע אתה שאף אני רוצה, אבל אם אשאר ההורים שלי יהיו השבת לבד... " ממשיך האב: "שמע כך השליש וביודעו את ההערכה העצומה שיש לשמעון לאביו אמר לו, "אם זה בשביל לשמח את אבא, אתה צודק". באותו יום שישי כמו הרבה ימי שישי אחרים הגיע שמעון ועזר בגינון וסידור החצר, קילח את האבא הנכה סיבן כל גופו בסבון ואף אמר לאבא, "אבא אעשה לך מסז' ברגליים שלא יהא לך ח"ו ניוון בשרירים". בתאריך 7.2.2011 שמעון סיים משמרת בשעה 14.00 בצהריים ונח בחדרו. בלילה שמע שחייל שאמור לעלות לסיור כנהג אומר, שאינו יכול לעבוד מחמת חולשה והתנדב להחליפו כנהג בג"פ. בשעה 24.00 נסע שמעון כנהג וכמפקד צוות עם חיילי הסיור למטבח והכין להם "שקשוקה עם לוף", כמו שתמיד עשה.

לאחר מכן נמשך הסיור באזור הכפר בודרוס עד שעה 04.00 לפנות בוקר ביום המחרת, בתאריך 8.2.2001, בשעה זו הם קיבלו הקפצה על נגיעה בגדר ואולי ניסיון חדירה של מחבלים. בדרך לתת מענה התהפך הגי"פ באחד מהעיקולים, שלושה מחיילי הסיור נפצעו קל ושמעון, מפקד הסיור, נהרג במקום. רב-סמל ראשון שמעון ברמי נפל בעת מילוי תפקידו. בן עשרים וארבע בנפלו. הותר הורים, אחות וחמישה אחים.

הוא הובא למנוחות בבית העלמין במושב נוהג. הוא מונצח באתר הנצחה לחללי משמר הגבול צומת עירון, אנדרטה לזכר חללי משטרת ישראל בית שמש, אנדרטה לזכר הנופלים בני המושב זוהר (גן הבנים), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

- אמיר-אושר מימוני 8.3.2016

אמיר-אושר מימוני, נולד בתאריך 23.10.1987 לאיילה ואפריים (פרגי), באשקלון.

אח לעמיר, ספיר ואהרון. אמיר גדל במושב זוהר שבחבל לכיש. הוא למד בבית הספר היסודי האזורי "דוד שמעוני" וסיים את לימודיו בתיכון "שלאון" בקריית גת. בשנת 2006 התגייס לצה"ל ושירת כלוחם בחטיבת "גולני". כאשר השתחרר מצה"ל עבד במשרד החקלאות ובעיקר הקדיש זמן רב לטיפול וחניכה של הדור הצעיר ממנו, בהכנתם ובהכוונתם לדרך הנכונה לקראת גיוסם לצה"ל. הוא השריש בהם את אהבת הטבע, הארץ והאדם אשר כה אפיינו אותו. אמיר היה מנהיג, אשר בלט בכל מקום בדרכו השקטה והבוטחת ובשמחת החיים שלו. הוא יזם וארגן פעילויות חברתיות. ב-2014 יזם והקים את מועדון החברים "מתילדה" במושב מגוריו זוהר. המועדון הוקם ללא מטרת רווח ונועד לגבש וללכד את כל החברים מכל שכבות הגיל בתוך המושב ובסביבתו. בזכותו, מחלום בהקיץ הפרויקט קרם עור וגידים והפך להצלחה מסחררת שדובר בה בכל האזור. בשנת 2014 אמיר הצטרף לשירות הביטחון הכללי. הוא עבד כמאבטח שטח באזור הדרום. בשנת 2015 הוסמך כמפקד על משימות השטח והיה לאחד המפקדים המובילים ביחידה.

בכל תפקידיו בלט כאדם ערכי ואחראי, התנדב לכל משימה וביצעה באופן מקצועי ומסור. הוא יזם ולקח אחריות על תחומים שמעבר לתפקידו ותורם משמעותית להווי החברתי ולמקצועיות ביחידה. כן חנך מאבטחים חדשים וקיבל על כך תעודת הערכה. אמיר אושר מימוני נפל במהלך פעילות מבצעית ברצועת עזה בתאריך 8.3.2016. בן עשרים ותשע בנפלו. הניח הורים, שני אחים ואחות. על מצבתו כתבו אוהביו: "מלאך בדמות אדם..."

הוא הובא למנוחות בבית העלמין האזורי במושב נגה. הוא מונצח ב: אתר הנצחה לחללי קהילת המודיעין כביש צומת גלילות - הכפר הירוק (בסיס צבא), אנדרטה לזכר הנופלים בני המושב, זוהר (גן הנופלים), אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה. לזכר אמיר נערך במושב זוהר מדי שנה בחול המועד פסח, סמוך ליום השנה לנפילתו, אירוע ספורט עממי - "מרוץ לכיש".

אמיר מונצח באתר ההנצחה לחללי המודיעין בבסיס בגלילות, ובאנדרטה לזכר הנופלים בני מושב זוהר.

יישוב יד נתן:

סרן אברהם (סולו) סולוביץ - "עיטור המופת"

9.6.1967

סרן אברהם (סולו) סולוביץ, נולד בתאריך 3.3.1947 ליהודית ואלכסנדר הכהן, בעיר וינדשיים אשר בגרמניה.

עוד לא מלאו לו שנתיים והוריו עלו אתו לארץ. על הוריו עברו כל מדורי הגהינום הנאצי ובבואם לחוף מבטחים תקעו יתד באזור. אברהם למד בבית הספר היסודי של "המזרחי" שבמקום אך הוריו, שדם חלוצים היה בהם, נענו לקריאה "מן העיר אל הכפר" ונתנו ידם להקמת המושב "יד נתן" ואברהם עבר לבית הספר שבמרכז הכפרי "נהורה" עד שסיים בו את לימודיו. גם כאן, כבאזור, גילה כישרונות מעולים ותכונות נפלאות כתלמיד וכחבר. את לימודיו התיכוניים המשיך בבית הספר התיכון הריאלי שבראשון לציון וסיים אותם בתיכון ערב בתל אביב. הוא הצטיין בלימודיו ונושאו היו מתימטיקה, פיסיקה וכימיה וכל הקשור במדע. הוא היה אומר: "ספרות היא לחולמנים, אני אדם מעשי ולכן אוהב אני את המדע". עד מהרה גמר את לימודיו התיכוניים אך בגלל גילו הצעיר לא הורשה לגשת לבחינות הבגרות, אולם בבוא זמן ניגש אליהן וקיבל ציונים גבוהים מאד. אברהם היה רציני ברוחו, אך זה לא מנעו מהיות ספורטאי והשתתף ב"הפועל" באזור, כן אהב לטייל במרחבי הארץ. בעל נטייה היה לעזור לכל, אף אם לא הכיר את האדם. בת שחוק הייתה מרחפת על שפתיו ועם כל רצינותו, הייתה בו חדות חיים ועליזות. אהוב היה על כל יודעיו. לאחר גיוסו לצה"ל באוקטובר 1964 היה חניך מצטיין. לאחר הטירונות נשלח לקורס מ"כ של חיל הרגלים וסיים אותו כחניך מצטיין. אחרי תקופה קצרה הומלץ לקורס קצינים קרביים שגם אותו סיים בהצלחה רבה. כסגן משנה קרבי עבר קורס צניחה, שזיכה אותו בכנפי צנחן. אברהם ביקש לפקד על מחלקה קרבית ב"גולני", מבוקשו זה ניתן לו והוא נעשה לסגן מפקד פלוגה בדרגת סגן. בצאתו לחיים האזרחיים הייתה תכניתו ללמוד באוניברסיטה ובינתיים מצא עבודה בבית בדפוס של "מעריב", כפועל בלתי מקצועי.

היה נקרא למילואים מפעם לפעם ובאחד מימי המתיחות שלפני מלחמת ששת הימים קם ואמר: "אני הולך לצבא!". הוא חזר אל פלוגתו והופקד לפקד עליה. ראשית לחם במשולש הגדול ולאחר מכן עבר לחזית שניה, הרמה הסורית.

בקרב שנערך בתל פאחר ביום החמישי לקרבות, בתאריך 9.6.1967 הוא גילה אומץ לב למופת בפיקוד על פלוגתו ושימש דוגמה לחייליו. בעת הלחימה רץ תמיד ראשון, לא נתן לאיש לעבור אותו והראה התנדבות בשירותו. לאחר נפילתו הועלה לדרגת סרן. אלוף פיקוד הצפון ציין את שירותו לשבח על אומץ לב ורוח התנדבות וזה תיאור המעשה שבתעודת הצל"ש:

"לפני הקרבות התנדב לשרת ביחידה, אף על פי שלא השתייך למילואיה. ביום ה- 9 ביוני 1967, בעת כיבוש תל פאחר, שימש כסגן מפקד פלוגה. נטל את הפיקוד על הפלוגה לאחר שמפקדה נהרג. עלה על היעד בזחל"ם אחד, קפץ ראשון לתעלות ונפל לאחר שטיהר בעצמו את חמישים המטרים הראשונים של תעלת הקשר". בתחקיר שנערך ב 2017 הודגש כי צל"ש אלוף הפיקוד שהוענק לסרן אברהם (סולו) סולוביץ ז"ל הומר לעיטור המופת.

הובא לקבורה בבית-הקברות הצבאי בעפולה ולאחר זמן הועבר למנוחת-עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה ומוזיאון חטיבת גולני צומת גולני, מצפה גולני תל פאחר, גן אברהם אזור, אנדרטה לזכר חללי המקום במערכות ישראל אזור, חורשה לזכר פועלי הבניין שנפלו במלחמת ששת הימים יער בן שמן, בית יד לבנים תל אביב-יפו, בית יד לבנים אזור.

ב"יסודות", בטאון הסתדרות פועלי הבניין, הועלה זכרו.

רב סרן גד (גדי) רשף קרקש - "עיטור המופת"

7.10.1973

רב סרן גד (גדי) רשף קרקש, נולד בספטמבר 1946 לאנה ופרנץ בהונגריה.

בן בכור ויחיד להורים מבוגרים, מניצולי השואה. אחת עשרה שנים חי גדי בהונגריה, בבית שמאום לא חסר בו. כל מבוקשו ניתן לו. בשנת 1957 התחולל בהונגריה מרד וברחוב נשמעו סיסמאות אנטישמיות. אנה ופרנץ קרקש החליטו לעלות לארץ ישראל, כדי שבנם יחידם יוכל ללכת כאן בראש זקוף, כיהודי ישראלי גאה. כאן, בתוקף הנסיבות, נשלח גדי ללמוד בפנימייה. קשה מאוד לילד בן אחת עשרה, עולה חדש מהונגריה, להיקלט. אך לאחר שנה, כשהוריו כבר התבססו קצת בירושלים ורצו שיחזור לגור אתם, העדיף גדי את הפנימייה. עד סיום לימודיו בבית הספר התיכון למד גדי בבן שמן. הוא אהב

מאוד ללמוד ועוד יותר אהב את העבודה בשדות. היות והיה מסור וחרוץ מאוד, נמסרו לידי עבודות, שבדרך כלל לא ניתנו לתלמידים. בבן שמן טיפח עוד אהבה למוסיקה, במיוחד לג'אז. הוא אסף עשרות תקליטים ולמד כל אחד מהם ביסודיות. משהגיע זמנו להתגייס לצבא, התנדב גדי לנח"ל המוצנח. על הצניחה הראשונה לא סיפר להוריו ואת הכומתה האדומה הסתיר לפני שנכנס הביתה. הוא ידע מה עמדת הוריו וגם הצדיק אותה. אך מצפונו לא נתן לו שלא לשרת ביחידה קרבית. במשך השירות עבר גדי קורסים שונים, הגיע לדרגת קצין והתמנה למפקד מחלקה. כמפקד דרש מעצמו ומפקודיו להגיע תמיד למקסימום. עם התקרב מועד השחרור מהשירות הסדיר התלבט גדי אם להמשיך לשרת בצבא הקבע, או לפנות למסלול לימודים אקדמיים. בגלל דאגתו להוריו הקשישים ובגלל רצונו הגדול ללמוד החליט לסיים את שירותו בצבא. גדי החל ללמוד חקלאות באוניברסיטה העברית בירושלים, מתוך כוונה לעסוק בעתיד במחקר. הוא שקע ראשו ורובו בלימודים, מתוך שאיפה לדעת ולהבין. ואכן, את לימודיו לתואר הראשון ולתואר השני סיים בהצטיינות. בשנה הרביעית ללימודים נשא לאישה את חברתו חנה, אף היא סטודנטית. הם התגוררו בראשון לציון, ושם גם נולד בנם נועם. במשך כל השנים האלה נקרא גדי פעמים רבות לשירות מילואים. כמו כן פנו אליו כמה וכמה פעמים בבקשה שיחזור לצבא. גדי התלבט מאוד. אך שוב, ההורים... ועכשיו גם אישה וילד שאותו אהב מאוד. כדי להיות שלם עם מצפונו עבר קורסים שונים במסגרת המילואים. כך הגיע לדרגת סרן ולתפקיד של מפקד פלוגה. בשלהי ספטמבר 1973 יצא שוב לשירות מילואים, הפעם כמפקד פלוגה במוצב ליד תעלת סואץ. בתאריך 6.10.1973 פרצה המלחמה. תוך הגנה עיקשת, ללא כל סיכוי, נפגע גדי מכדור. הוא המשיך להילחם ולפקד כשהוא פצוע, ורק בכוח הצליחו להכניס אותו לבונקר, כדי שיקבל טיפול רפואי. בשכבו פצוע המשיך לתת הוראות ולעודד. בערב העבירו אותו לעורף. בדרך עוד סיפר עד כמה אמיצים היו פקודיו. איש לא שמע אותו מתלונן.

לרפידים הגיע עם בוקר, מת. על מעשה זה הוענק לו "אות המופת". קברו של גדי בהר הרצל. אך גדי, הבן המסור, הבעל הנאמן והאב האוהב והידיד, ממשיך לחיות בלב כל אלה שאהבוהו והוקירוהו.

הוא הובא למנוחות בבית העלמין בהר הרצל בירושלים.

הוא מונצח באנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל ראשון לציון,

אנדרטה לחללי גדוד 68 במלחמת יום הכיפורים ירושלים, בית יד לבנים רעננה, בית יד לבנים ראשון לציון, אנדרטה לנופלים בני קריית מנחם ירושלים, אנדרטה לנופלים מהפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית רחובות, קיר הנצחה לנופלים ממכון ויצמן רחובות (מכון ויצמן).

רב סמל בכיר שאול מילר 5.12.2000

רב סמל שאול מילר, נולד בתאריך 25.3.1948 לאביבה ויונה, בהונגריה.

בשנת 1957 עלה לארץ עם הוריו ועם אחיו. בני המשפחה התגוררו במושב יד נתן. בשנת 1969 התגייס שאול לצה"ל ושירת בחיל המודיעין. לאחר מכן אף התגייס לשירות קבע של כשנה. בשנת 1974 התגייס שאול למשטרת ישראל כטכנאי קשר ושירת במטה מרחב לכיש ובתחנת אשדוד. שאול היה ידוע באהבתו הרבה לנופים קסומים ובמיוחד אהב לבקר במדינת שווייץ, שבה נהג לטייל מדי שנה והתמיד בכך כעשרים שנים. שאול היה אדם חריף בשכלו ובעל חוש הומור נדיר וסוחף. את מלוא תשומת לבו הקדיש הן למשפחתו והן למקום עבודתו. גדעון, אחיו של שאול, מעיד שהתוודע לרגשותיו העמוקים של שאול והוא מתאר אותו כ"אדם שהתמזג עם הטבע בכל מרחביו ובכל עומקו והיה לחלק ממנו". בתאריך 5.12.2000 נפטר שאול ממחלה. רב-סמל בכיר שאול נפל בעת שירותו. בן חמישים ושתיים היה בנפלו. אביו של שאול נפטר משברון לב שמונה חודשים לאחר מות בנו. הוא הובא למנוחות בבית העלמין הצבאי בקריית גת. הוא מונצח באנדרטה לזכר חללי משטרת ישראל בית שמש, גלעד להנצחת חללי התחנה ולתיעוד המורשת אשדוד.

יישוב כרמי קטיף:

- משפחת חתואל:

המקרה:

טלי ודוד חתואל גרו ביישוב קטיף בגוש קטיף, עם 4 בנותיהן (הילה אסתר, הדר שמחה, רוני שרה ומירב רחל). דוד היה מנהל בית ספר יסודי באשקלון וטלי הייתה עובדת סוציאלית. בתאריך 2.5.2004 ב"א באייר תשס"ד, נסעה טלי שהייתה בחודש השמיני להריונה עם ארבעת בנותיה, מהיישוב לאשקלון

כדי לפגוש את בעלה. בכביש בין גשר מור ל"ציר כיסופים" תחת חסות בנייני המגורים הסמוכים לציר בחאן יונס, נקלעה המשפחה למארב של 2 מחבלים פלסטינאים חמושים אשר היו חמושים ברובי קלצניקוב. המחבלים פתחו באש על הרכב, פצעו את טלי קשה וגרמו לה לרדת לשולי הכביש. המחבלים התקרבו למכונית ומטווח אפס, ירו צרורות על טלי ובנותיה עד אשר כולן מתו. כוחות צה"ל, לוחמי גבעתי ומגדוד 9 של השריון, הוקפצו למקום והצליחו לחסל את המחבלים.

ההרוגות:

טלי חתואל 2.5.2004

טלי חתואל מלכה הי"ד בת שושנה ומומי (שלמה) נהרגה

בי"א באייר תשס"ד 2.5.2004 בת 33 במותה

טלי, בת שושנה ומומי (שלמה) מלכה, נולדה בישראל בכ"ד בסיוון תש"ל (28.06.1970). נולדה וגדלה באשקלון, אחות לסיגלית, אורית ויובל. למדה בבית ספר יסודי בשדה יעקב

שבעמק יזרעאל, שם גרה המשפחה תקופה מסוימת, והמשיכה לתיכון "רוגוזין" באשקלון. טלי המשיכה ללימודים באוניברסיטת בר אילן, וסיימה תואר ראשון בעבודה סוציאלית. לאחר שנישאה לדוד חטואל עברו בני הזוג לגור ביישוב קטיף שבגוש קטיף. בסוף שנת 1993 נולדה הבת הילה אסתר, באפריל 1995 נולדה הדר שמחה, בסוף 1997 נולדה רוני שרה ובסוף 2001 נולדה הבת מירב רחל.

טלי הייתה אם ורעה למופת, עודדה את בעלה ללמוד וללמד ואת בנותיה חינכה לאנושיות אוהבת. טלי הייתה דמות מרכזית, בולטת ודומיננטית במעורבותה בחיי הקהילה של גוש קטיף. נטלה חלק פעיל ועדין בתכנון ובעיצוב בית הכנסת המקומי והובילה מאבקים למען הארץ ויישוביה. טלי החלה לעבוד כעובדת סוציאלית במועצה האזורית עזתה והמשיכה במועצה האזורית חוף עזה. בעבודתה כיועצת סוציאלית היא סייעה לאנשים רבים במצוקתם, הרגיעה, חיזקה, יעצה והדריכה את הזקוקים לה. היא לא הסתפקה בלדעת היכן נמצאים האנשים הסובלים, אלא הגיעה אליהם, גם מעבר לשעות עבודתה ועזרה להקל על מצוקתם. טלי הקימה קבוצות תמיכה להורים לילדים חריגים וכן השתייכה לצוות צ.ח.י (צוות חירום ישובי). בנוסף לכל עיסוקיה החלה בלימודים לתואר שני במקצועה וסיימה את כל חובותיה בלימודים

בתחילת שנת 2004. לא רק בצורתה החיצונית הייתה טלי יפה, אלא ובמיוחד ביופיה הפנימי, שבא לביטוי בענווה, ביראת שמים ובחיבה יתרה שהעניקה לאדם באשר הוא. ביום ראשון לפני הצהריים, י"א באייר תשס"ד (02.05.2004), נסעו טלי וארבע בנותיה במכונית המשפחה, בדרכן מגוש קטיף למרכז הארץ להפגנה נגד תכנית ההתנתקות מעזה, עליה נערכה הצבעה באותו יום. ביציאה מהגוש פתחו שני מחבלים פלסטינאים בירי לעבר הרכב. לאחר שהרכב התהפך התקרבו המחבלים ורצחו ביריות את טלי ואת ארבע בנותיה. טלי הייתה בת 33 במותה, בחודש השמיני להריונה. הותירה בעל שאיבד את כל משפחתו, הורים, אח ושתי אחיות.

הובאה למנוחות בבית העלמין באשקלון, לצד ארבע בנותיה. מונצחת באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 67 בחוברת זיכרון, שהוצאה ע"י מועצת גוש קטיף ובית הספר בו למדו שלוש מהבנות, נכתב על טלי: "טלי - טל חיים, עדינות, רוגע ושלווה, אהבה ונתינה... צריך להבין שיופיה של טלי נבע לא ממה שהיה נלווה אליה, אלא ממה שהייתה היא. בתוכה פנימה, שאפה טלי לשלמות בכל מה שיכול היה להוסיף טוב ואור בעולמו של הקב"ה: בבני האדם, בחי, בצומח ובדומם, בצורה החיצונית של הדברים ובפנימיותם. כל מה שזכה להתייחסותה ולמחשבתה נהיה פתאום יפה, נהיה פתאום מתאים... טלי למדה לתואר שני בעבודה סוציאלית, ואמרה שאמנם היא לומדת דברים חדשים, אבל הכול נמצא בתורה שלנו. ובאמת, בשיעורי תורה ראינו את טלי עם מבט קורן מאושר, עיניים מאירות, וחיוך שהלך והתפשט על פניה עם כל רעיון חדש שנלמד". בחודש אוגוסט 2005, במעמד המשפחה, קיבלה האחות סיגלית את תעודת התואר השני של טלי בעבודה סוציאלית מטעם אוניברסיטת בן-גוריון בבאר שבע.

הילה אסתר חתואל 2.5.2004

הילה אסתר חתואל הי"ד בת טלי ז"ל ודוד , נהרגה בי"א

באייר תשס"ד 2.5.2004

בת 10 במותה.

הילה אסתר, בת טלי ודוד חטואל, נולדה בישראל ביי בטבת תשנ"ד (19.12.1993) בת ראשונה להוריה, אחריה נולדו

הדר שמחה, רוני שרה ומירב רחל. נולדה באשקלון וגדלה ביישוב קטיף בגוש קטיף, למדה בבית הספר היסודי לבנות "עצמונה". הילה הייתה בעלת סקרנות

טבעית, שדחפה אותה להתעניין, לשאול, לברר, לדעת, להבין וללמוד. נערה יפהפייה, כמעט בת-מצווה ובוגרת מכפי גילה, מאוד יצירתית, היו בה שמחת חיים וחיוך תמידי. ידעה להכיר תודה גם על דברים פשוטים ודנה את הכול לכף זכות. ברגישותה כי רבה היא השכילה להשכין שלום בין חברותיה, שאהבו אותה מאוד. ביום ראשון לפני הצהריים, י"א באייר תשס"ד (02.05.2004), נסעו טלי חטואל וארבע בנותיה במכונית המשפחה, בדרכן מגוש קטיף למרכז הארץ להפגנה נגד תכנית ההתנתקות מעזה, עליה נערכה הצבעה באותו יום. ביציאה מהגוש פתחו שני מחבלים פלסטינאים בירי לעבר הרכב. לאחר שהרכב התהפך התקרבו המחבלים ורצחו ביריות את טלי ואת ארבע בנותיה. הילה הייתה בת עשר שנים וחצי במותה.

היא הובאה למנוחות בבית העלמין באשקלון, לצד אימה ושלוש אחיותיה. היא מונצחת באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 67 בחוברת זיכרון, שהוצאה ע"י מועצת גוש קטיף ובית הספר בו למדו שלוש מהבנות, נכתב על הילה: "הילה - עטופת אור והילה, צנועה וביישנית, נחבאת אל הכלים... הכיתה חסרה בלעדיך. מקומך הריק זועק. אך דעי, הילה, שמקומך בליבנו חרוט.

אנו מנסות, מאז עזבת אותנו, להמשיך את תכונותיך ומעלותיך בחיים, להרגיש שאת עוד איתנו. הרגישות המיוחדת שלך, הארת הפנים, החיוך, הנימוס, הכרת התודה, להתאמץ, ולא להישבר גם כשקשה..."

הדר שמחה חטואל 2.5.2004

הדר שמחה חטואל הי"ד בת טלי ז"ל ודוד, נהרגה ב"א באייר תשס"ד 2.5.2004 בת 9 במותה.

הדר שמחה, בת טלי ודוד חטואל, נולדה בישראל בכ"ב בניסן תשנ"ה (22.04.1995) ילדה שנייה להוריה, אחות להילה אסתר, רוני שרה ומירב רחל. נולדה באשקלון וגדלה ביישוב קטיף בגוש קטיף, למדה בבית הספר היסודי לבנות "עצמונה". הדר הייתה ילדה חכמה וגיבורה אמיתית, שהייתה מסוגלת להתאפק, תכונה עליה אמרו חז"ל, "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". חרוצה הייתה ואהבה לעזור, חברותיה שאבו ממנה עידוד וכוח והיא שימשה להן דוגמה ומופת. ביום ראשון לפני הצהריים, י"א באייר תשס"ד (02.05.2004), נסעו טלי חטואל וארבע בנותיה במכונית

המשפחה, בדרכן מגוש קטיף למרכז הארץ להפגנה נגד תוכנית ההתנתקות מעזה, עליה נערכה הצבעה באותו יום. ביציאה מהגוש פתחו שני מחבלים פלסטינאים בירי לעבר הרכב. לאחר שהרכב התהפך התקרבו המחבלים ורצחו ביריות את טלי ואת ארבע בנותיה. הדר הייתה בת תשע שנים במותה. היא הובאה למנוחות בבית העלמין באשקלון, לצד אימה ושלוש אחיותיה. מונצחת באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 67 בחוברת זיכרון, שהוצאה ע"י מועצת גוש קטיף ובית הספר בו למדו שלוש מהבנות, נכתב על הדר: "הדר - כולה הוד והדר, אצילות מיוחדת, חן ונעם הליכות... הדר שלנו אהבה מאוד ללמוד ובמיוחד תורה, נביא ומקצועות תורניים. כל משימה לימודית ביצעה בשמחה ובצורה מושלמת. הקפידה מאוד על סדר בספריה, ובמיוחד במחברותיה שכל אחת מהן הייתה דוגמה ומופת. תמיד התפללה ברגש ובכוונה, ואהבה לומר תהילים... הדר, כל כולך שאפת לפאר ולרומם את שם יי."

רוני שרה חתואל 2.5.2004

רוני שרה חתואל הי"ד בת טלי ז"ל ודוד , נהרגה בי"א באייר תשס"ד 2.5.2004 בת 6 במותה.

רוני שרה, בת טלי ודוד חתואל, נולדה באשקלון בד' בחשוון תשנ"ח (04.11.1997) ילדה שלישית להוריה, אחות להילה אסתר, הדר שמחה ומירב רחל. גדלה ביישוב קטיף בגוש קטיף, למדה בבית הספר היסודי לבנות "עצמונה". ילדה טהורה וזכה הייתה רוני. מורתה העידה כי בתפילת שחרית בכיתה, הייתה מרוכזת כל כולה בדביקות רבה בתפילה מרגשת, תפילה כזו של תינוקות ד' בית רבן שלא ידעו חטא ותפילתם מפלסת דרך אל כיסא הכבוד. ביום ראשון לפני הצהריים, י"א באייר תשס"ד (02.05.2004), נסעו טלי חתואל וארבע בנותיה במכונית המשפחה, בדרכן מגוש קטיף למרכז הארץ להפגנה נגד תוכנית ההתנתקות מעזה, עליה נערכה הצבעה באותו יום. ביציאה מהגוש פתחו שני מחבלים פלסטינאים בירי לעבר הרכב. לאחר שהרכב התהפך התקרבו המחבלים ורצחו ביריות את טלי ואת ארבע בנותיה. רוני הייתה בת שש שנים וחצי במותה.

היא הובאה למנוחות בבית העלמין באשקלון, לצד אימה ושלוש אחיותיה. היא מונצחת באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 67 בחוברת זכרון, שהוצאה ע"י מועצת גוש קטיף ובית הספר בו למדו שלוש מהבנות, נכתב על רוני: "רוני -

שיר ורון, שמחת חיים, חיוך לכל, אהבה ודאגה לזולת... ללוות ילדה בכיתה א' זה לגדל אותה ממש, ללמד, לחנך, בינה לאלף. זה ללטף אותה ולחבק, לתמוך בה ולנשק... כך צעדנו יד ביד אני, המורה, ורוני. לימדתי, חנכתי, אהבתי וטיפחתי, והיא הקשיבה, הפנימה, והיא השיבה לי אהבה תחת אהבתי. והיא עודה ילדה... וכבר הפכה לאגדה".

מירב רחל חטואל 2.5.2004

מירב רחל חטואל הי"ד בת טלי ז"ל ודוד, נהרגה ב"א באייר תשס"ד 2.5.2004 בת 2 במותה.

מירב רחל, בת טלי ודוד חטואל, נולדה באשקלון בט"ו בחשוון תשס"ב (01.11.2001). ילדה רביעית להוריה, אחות להילה אסתר, הדר שמחה ורוני שרה. חיה ביישוב קטיף בגוש קטיף. מירב הקטנה הייתה פרח מזהיר ביופיו, מלאת שמחת חיים. אהבה לשיר ולרקוד, לחקות את המטפלת בגן, "לשחק" את המבוגרים, לעזור לאימה ולהתכרבל בזרועות אביה האהוב. ביום ראשון לפני הצהריים, י"א באייר תשס"ד (02.05.2004), נסעו טלי חטואל וארבע בנותיה במכונית המשפחה, בדרכן מגוש קטיף למרכז הארץ להפגנה נגד תוכנית ההתנתקות מעזה, עליה נערכה הצבעה באותו יום. ביציאה מהגוש פתחו שני מחבלים פלסטינאים בירי לעבר הרכב. לאחר שהרכב התהפך התקברו המחבלים ורצחו בירות את טלי ואת ארבע בנותיה. מירב הייתה בת שנתיים וחצי במותה.

היא הובאה למנוחות בבית העלמין באשקלון, לצד אימה ושלוש אחיותיה. היא מונצחת באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 67 בחוברת זכרון, שהוצאה ע"י מועצת גוש קטיף ובית הספר בו למדו שלוש מהבנות, נכתב על מירב: "מירב - מים רבים, עוצמה, מלאת חן ומרץ.. בבוקר הגעת מוקדם למעון, בשיר, גיל, שמחה ורון... אהבת תמיד ריקודים ושירים, לקשקש בקשקשן ולהכות בתופים. כך נזכור אותך, מירב מתוקה. מלאת תום וחן, מרץ ושמחה".

מושב לכיש:

טוראי משה שרף - לכיש 25.5.56 (נרצח ע"י מסתנן ליד לכיש).

מקום אירוע - ליד מושב לכיש.

טוראי משה שרף, נולד בתאריך 11.2.1937 לרחל וחיים-דוד, בכפר ויתקין. הוריו היו ממייסדי כפר ויתקין. סיים י"א כיתות

בבית הספר במקום. התמסר מתוך שקידה ללימודיו, בעיקר ללימודי החברה והטבע ויחד עם זה, מצא תמיד זמן לתת את ידו לעבודה בשדה. היה חבר תנועת "הנוער העובד" בכפר. הוא קורץ מחומר חלוצי וכל כמה שהיה התפקיד קשה, כן גבר בו הרצון להשתלט עליו ולמלא אותו בשלמות.

בהיותו בן 17 החליט לעזוב את הבית, להקדים את גיוסו לצה"ל יחד עם חבריו והצטרף לגרעין נח"ל שעלה להתיישבות בתל-לכיש במאי 1955. בשוב ספר זה גילה כישרונות ארגוניים בעבודה ואינטואיציה בהלכות החברה הצעירה ההולכת ומתקדמת. שימש כחבר המזכירות והוועדה המשקית והיה אחראי לביטחון במקום. היה טרקטוריסט ואת כל נפשו מסר מתוך שמחה לכל תלם חדש באדמות החבל. בתאריך 25.5.1956 נתאחר בשדות המשק בגלל התלם האחרון, שלא רצה להניח למחרת היום, ובשובו לביתו עם חשיכה נתקל במסתננים ונפל בקרב עמהם.

האירוע: משעות הבוקר עבד משה שרף הטרקטוריסט של היאחזות לכיש בשטחי היישוב הצפוניים. כאשר בושש לחזור למשק עם חשיכה, יצאו חבריו לחפשו.

הטרקטור נמצא בשדה כשאורותיו דולקים, בטרקטור נמצאו מספר פגיעות כדורים וכתמי דם. במרחק כמה מאות מטרים, נתגלתה גופתו של משה שרף שנורה בראשו ובגבו. רובהו והתחמושת נשדדו. הרוצחים השתמשו בנשק מסוג תת מקלע מסוג סטן מתוצרת בריטית. בן 19 היה במותו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בכפר ויתקין.

הוא מונצח ב: אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, בית יד לבנים מרכז רופין (מועצה אזורית עמק חפר).

טוראי אריה (ארליה) מצליח 22.9.56

טוראי אריה (ארליה) מצליח, נולד בתאריך 3.2.1937 לרבקה ומשה באיזמיר אשר בתורכיה.

הוא עלה לארץ בשנת 1943. למד בבית הספר התיכון החקלאי בנהלל והיה מחברי גרעין אשל (היאחזות "דקל") ופעיל

בוועדת הנוער של תנועת המושבים.

תמיד הישרה אוריה של רצון טוב, עליזות ונכונות לעזרה הדדית. ידע לשמור על קור רוח ולא חשש להביע את דעותיו ברבים. גויס לצה"ל בדצמבר 1955 ובעודנו בשירות הסדיר נפל בתאריך 22.9.1956, בשעת מילוי תפקידו הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, אנדרטה לבני העיר שנפלו במערכות ישראל חולון, יד לבנים - חדר זיכרון לנופלים מכפר הנוער ובית הספר התיכון נהלל, בית יד לבנים חולון, בית יד לבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לזכר הנופלים מבית הספר התיכון נהלל.

ועדת-הנוער של תנועת-המושבים הוציאה קונטרס לזכרו.

רב"ט איתן שטטמאר 26.12.56

רב טוראי איתן שטטמאר, נולד בתאריך 20.8.1937 ללובה

ואברהם, בחיפה. בהגיעו לגיל בית הספר ביקר בבית הספר היסודי בקרית חיים, לאחר מכן למד בבית ספר מקצועי שם.

נטה לים ולכל אשר בו, לכן פנה אחרי זה לבית הספר לדיג ולימאות אשר בעמק חפר (ליד המושב מכמורת) וסיים בו את

לימודיו. השתייך לסקציה הימית של "הפועל". היה חבר "התנועה המאוחדת". בהגיע זמן גיוסו בנובמבר 1955, נתן את שירותו הסדיר בחיל הים ובתקופת מערכת סיני שירת במפרץ שלמה.

לאחר מכן נעשה למדריך ואז עבר לנח"ל על יד מכמורת. לבסוף שירת (ללא תשלום) בנח"ל והיה טרקטוריסט במשק לכיש. במילוי תפקיד זה, בתאריך 26.12.1956 נפל בהתהפכות הטרקטור. חברו היה עמו והזעיק עזרה אך כאשר

הובא למרפאה קבע הרופא את מותו.

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה.

הוא מונצח ב: אתר הנצחה לחללי הנח"ל וחיל החינוך פרדס חנה-כרכור, פינת הנצחה לנופלים מבית ספר יסודי מגינים חיפה, בית יד לבנים ולהגנה בקריית חיים חיפה.

אברהם (זיבק) זהבי הי"ד - לכיש 4.4.58 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש).

מקום אירוע- ליד מושב לכיש.

אברהם (זיבק) זהבי, נולד בתאריך 4.4.1936 לשרה ודוד, בדמשק בירת סוריה. אח לנסים, שלמה, עליזה, מלכה, אסתר, חודר (אליהו) וגילה. בשנת 1945 עלה לישראל

במסגרת עליית הנוער (הבלתי לגאלית) מסוריה, בחסותם של אנשי הבריגדה ובראשם משה דיין ויגאל אלון. אברהם עשה את עלייתו לארץ עם שני אחיו, אסתר ושלמה, כשהוא מוסתר בתוך ארגז. בארץ, אומץ אברהם בחום על ידי רבקה ופישל אולדק ממושב מרחביה, והיה אח שווה בכל לשתי בנותיהם, חנה ונאוה. הוא למד בבית הספר האזורי של העמק. בהגיעו לגיל הנעורים צורף אברהם (שכונה בחיבה - זיבאק) לשאר ילדי סוריה, שחולקו בין משפחות בעמק יזרעאל והגיע לכפר יהושע.

הוא שובץ במשפחה מאמצת חדשה, שם חי כשנתיים אך לא התאקלם יפה. עד יומו האחרון המשיך לראות בבית משפחת אולדק את ביתו האמיתי ושמר עמם על קשר חם. בכפר יהושע היה אברהם פעיל בספורט ומדריך בגדנ"ע. הוא אהב את המדינה, את האדמה ואת החקלאות. בין כל מכריו נודע כבחור עדין, שקט ובעל מזג טוב. את לימודי התיכון עשה בבית הספר "הכפר הירוק" ובתום לימודיו התגייס לצבא עם גרעין נח"ל. לאחר הטירונות הקימו חברי הגרעין, בשנת 1955, את היאחזות לכיש, שם היה אברהם חקלאי ואחר כך שימש כמזכיר המושב. בלכיש נישא אברהם בשנת 1957 ליפה, אותה הכיר בכפר יהושע. גם אחיו הבכור נסים ורעייתו היו מראשוני לכיש. בתאריך 4.4.1958 (יום שישי, ערב פסח), חזר אברהם בג'יפ מעבודתו בשדה, לאחר שהלך לבדוק מדוע הטרקטורים של המושב בושש לחזור ואיתו נסע כטרמפיסט הנער נחום שמואל. סמוך לתל לכיש ולבאר המים, פתחו שני מסתננים מירדן בירי לעבר הרכב והשניים נהרגו במקום. מספר קילומטרים מזרחה ממקום הרצח נמצאו הג'יפ הריק ועקבות, שהובילו לעבר קו שביתת הנשק.

הטרקטורים ושני חברים ממשק אמציה הבחינו בגופות והעבירו אותן לבית החולים "קפלן" ברחובות. אברהם נרצח ביום ההולדת ה-22 שלו. הותיר אישה, אחים ואחיות. הוא הובא למנוחות בבית העלמין בקרית שאול, תל אביב. הוא הובא למנוחת עולמים עולמים בקרית שאול בתל אביב אברהם מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 33 אברהם שמו של אברהם (זיבאק) מונצח באנדרטה במקום הרצח, לצד כביש 3415 שממזרח למושב לכיש, ובאנדרטה במושב מרחביה. בזכות הקשר החם שקשר עם משפחתו המאמצת, הוא נחשב שם כבן משפחה וכבן המושב.

סמל אליעזר (ליזר) רגב רוגצ'בסקי 6.6.67

סמל אליעזר (ליזר) רגב רוגצ'בסקי, נולד בתאריך 17.8.1935 לפנינה ושמואל, בסג'רה.

הוריו חקלאים במושב "חירות", סבו היה מראשוני סג'רה. מילדותו נמשך לעבודה חקלאית. את לימודיו היסודיים סיים בבית הספר בתל מונד וכדי להעמיק את ידיעותיו בחקלאות ולרכוש ידיעות נוספות בתחום זה, בחר ללמוד בבית הספר החקלאי "מקווה ישראל". אליעזר הצטיין בלימודיו שם. הוא הראה ידע רב ולמוריו כמעט שלא היה מה לחדש לו. עם סיום שנת הלימודים הציע לחבריו שהתלבטו לאן לפנות בצבא ואליעזר פתר בשבילם את השאלה הקשה: "בואו עמי לגרעין 'רגב'". בספטמבר 1953 גויס לצה"ל ויצא לגרעין. גרעין זה, שכלל בתוכו בני מושבים, התיישב בשדה בוקר. באותה תקופה התיישב בשדה בוקר גם דויד בן גוריון וכשנודע לו כי אליעזר הוא נכדו של רוגצ'בסקי, אשר היה מעסיקו בסג'רה, הזמין אותו לשיחה ומאז נקשרו השניים. לאחר גמר השירות שם, הוחלט כי הגרעין יצא לשל"ת מוקדם ויצטרף למושב תדהר. בתקופה זו התגלה אליעזר בכל שיעור קומתו ושימש דוגמה אישית בתפיסתו הרצינית את הבעיות החברתיות, כפי שהיה פעיל בהנהלת הגרעין. בתקופה זו נוצרו חיכוכים וויכוחים בגרעין כיון שהוא לא הסכים להחלטת הרוב להמשיך כקומונה, התנדב לצנחנים. הוא זכה להשתתף כמ"כ במספר פעולות תגמול שקדמו למערכת סיני. על אף הלחץ עליו לעבור קורס קצינים חזר אליעזר למשק הוריו ועזר להתבססותו. לאחר שהתחתן עבר למושב לכיש, שם הקים את קן משפחתו וכן משק למופת. מפעם לפעם היה יוצא לשירות מילואים ולקראת מלחמת ששת הימים נקרא שוב

לדגל ובדרך לשער שכם שבירושלים העתיקה, בשעה שניסה לחסל עמדה ירדנית אשר מנעה התקדמות לעבר השער, נפל אליעזר. זה היה ביום השני לקרבות המלחמה, בתאריך 6.6.1967. הניח אישה ושני ילדים קטנים. אליעזר היה סמל מחלקה וותיק שלא ידע ליאות ומילא את תפקידיו באימונים ובשעת מלחמה במרץ וברוח טובה. הוא היה דמות מרכזית ביחידה ולא רצה לעזבה גם כשהדבר התאפשר לו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. הוא מונצח ב: אנדרטה לבני המקום שנפלו במערכות ישראל חרות, אתר הנצחה גבעת התחמושת ירושלים (גבעת התחמושת), לוח זיכרון לנופלים מגדוד צנחנים 28 ירושלים, אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, אתר הנצחה לחללים עובדי משרד החקלאות ובני משפחות עובדים צומת בית דגן, בית יד לבנים ירושלים, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

מושב לכיש הוציא ספר לזכרו בשם "רגב ופרח".
בספר "מאירות גברו" של מפקדת הצנחנים הוקדש עמוד לתודותיו ולתיאור קרבו האחרון.

סרן בר גיל יורם - עיטור המופת 18.10.73

סרן ברגיל יורם, נולד בתאריך 30.9.1938 למרים ומנדל, בקבוצת שילר ליד רחובות.

מילדותו היה נער חברותי וטוב מזג, גדל בלי להטריד את הוריו ואת מחנכיו ולפי עדותם: "כמעט שלא הרגשנו". הוא למד במגמה החקלאית בבית החינוך של גבעת ברנר, חונך ברוח הקבוצה וערכיה, אהב את לימודיו ואת עבודתו והיה קרוב לאדמה ולעבודת האדמה. יורם עבד בכל ענפי המשק והצטיין באחריותו ובמסירותו לעבודה. בחור חסון היה, בעל מבנה אתלטי, גבוה ויפה תואר, דמות של חקלאי מלידה. יורם גויס לצה"ל בתחילת אפריל 1956. אחרי שסיים את תקופת הטיروנות, עבר קורס מ"כים כחניך מצטיין, המשיך את אימוניו בבית הספר לצניחה וסיים עטור כנפי צנחן. הוא האריך את שירותו הסדיר בצה"ל בשנה, כדי להשתתף בקורס קציני חי"ר. עם סיומו התמנה כמדריך, מפקד מחלקה בבית הספר למ"כים. בשנת 1960 שוחרר משירותו הסדיר בצה"ל. לאחר שהשתחרר וחזר למשקו, לא מצא בו סיפוק וביקש להיות עצמאי. הוא הקים לו משק במושב לכיש וניסה

שם את כוחו בגידולים מיוחדים. הוא הצליח לגדל בחממה את הפרח "ציפור גן העדן", לחם בעקשנות והצליח לגדל מטע משגשג של אגוזי פקן וגם הקים משק תרנגולי הודו למופת. בשנת 1963 השלים קורס קציני חרמ"ש במילואים והוצב לחיל שריון בדרגת סגן. יורם היה אהוב על חברי המושב, בזכות היותו נוח לבריות ומוכן לסייע לזולת תמיד. ברבות הימים נשא לאישה את חברתו קמי ונולדו להם שלוש בנות: רונית, גלית וליאורה. במלחמת ששת הימים נקרא לשירות מילואים ולחם בחזית הדרום.

מכתביו מן החזית היו ספוגים הרבה אהבה לביתו, לאישה ולבת הקטנה ודאגה למשק שהשאיר על רעייתו, ללא יד עוזרת. הוא השתתף בקרבות, בכוח השריון שחתר דרומה והגיע עד לחופי תעלת סואץ. להוריו כתב אז: "...עבר עלינו שבוע מסעיר אשר מזדמן פעם אחת בדור". בחוות הדעת של מפקדיו עליו בתקופה שהיה קצין מילואים, נאמר: "אחראי כלפי מפקדיו ופקודיו. מוכשר בשדה, שקט, שקול ויסודי, דוגמא לחיילי, ישר, מקצועי ונאמן, ממושמע ומשליט משמעת, מוכן לכל מאמץ למען היחידה". יורם חזר למשקו והמשיך לשלב את עבודתו הברוכה במשק המצליח עם תקופות של שירות מילואים. הוא גידל את בנותיו והיה אב למופת, מלא הבנה וחיבה. תמיד הקפיד לשמור על קשר הדוק עם קיבוצו ועם הוריו והכל עקבו בגאווה אחרי מעשיו והצלחותיו. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים נקרא יורם ליחידתו, אשר נשלחה דרומה לסיני אל עבר בלוצה. בהיות יחידתו נתונה לאש כבדה ביותר, לא איבד את שלווה נפשו ולא חדל לדאוג לחייליו. בתאריך 18.10.1973, אחרי שחצה הכוח את התעלה, יצאה פלוגתו של יורם לפעולת טיהור נועזת ובה נפגע הזחל"ם שלו ויורם נהרג. השאיר אחריו אישה ושלוש בנות, הורים, אחות ואח.

מפקד יחידתו כתב למשפחה האבלה: "יורם היה בין ותיקי הקצינים שבגדוד ומן המוכשרים שבהם. הכרתיו כקצין מעולה ואמיץ לב, אשר הנהיג את אנשיו בקרב בגבורה ובאומץ. כולנו אהבנו והערכנו את יורם ז"ל. הן מפקדיו והן חייליו, ונפילתו הייתה מכה קשה ליחידתנו". בחודש אפריל 1976 הוענק ליום עיטור המופת. וזה נוסח כתב העיטור: "לאות ולעדות כי 415240 סרן בר-גיל יורם ז"ל גילה אומץ לב הראוי לשמש מופת. תיאור המעשה: במלחמת יום-הכיפורים לחם סרן יורם בר-גיל ז"ל בתפקיד סגן מפקד פלוגת חרמ"ש בחזית סיני. ביום 11 באוקטובר 1973 הותקף הגדוד על-ידי מטוסי האויב ובתקיפה נפגעו לוחמים רבים וכלי רכב. בעת התקיפה הפעיל סרן יורם בר-גיל ז"ל מקלעים נגד המטוסים ולאחר זאת ארגן חילוץ פצועים וכן פינוי רכב בוער

מהאזור. בכך נמנעו פגיעות נוספות בנפש. ביום 18 באוקטובר נתקל הגדוד בכוח אויב באזור צומת "חיפה". סרן יורם בר-גיל ז"ל, אשר פיקד על הפלוגה לאחר נפילת מפקדה, קיבל הוראה לתקוף את מתחם האויב. סרן יורם בר-גיל ארגן את הפלוגה להסתערות על היעד, פקד להסתער והסתער ראשון, כשהזחל"מ שלו לבדו חשוף לאש האויב והמשיך בלחימה בטווחים קצרים ביותר. במהלך הקרב הזה קיבל הזחל"מ פגיעה ישירה וסרן יורם בר-גיל ז"ל נפגע ונפל. במעשיו אלה היווה סרן יורם בר-גיל ז"ל מופת של אומץ לב, קור רוח, דוגמא אישית ודבקות במשימה. על מעשה זה הוענק לו עיטור-המופת, לפי חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל תש"ל (1970). רב-אלוף מרדכי גור, ראש-המטה הכללי.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בקבוצת שילר. הוא מונצח ביד לשריון לטרון, חורשה לזכר חללי פלוגה ס' גדוד 113 שנפלו במלחמת יום הכיפורים יער המגינים, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה, אנדרטה לנופלי פיקוד העורף רמלה, יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה (משמר העמק). בעזרת מושב לכיש וקבוצת שילר הוציאה המשפחה לאור ספר לזכרו.

מושב מנוחה:

טוראי סלמן משורר כאטון 21.12.59

טוראי סלמן משורר כאטון נולד בשנת 1940 לשרה ושוקרי, בעיר שירז אשר בפרס.

בשנת 1952 עלתה המשפחה לארץ. במאי 1959 גויס לצה"ל וכעבור כמחצית השנה, בתאריך 21.12.1959 נפל בשעת מילוי תפקידו. הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל

הר הרצל בירושלים.

הוא מונצח בגן הבנים תל אביב-יפו, אנדרטה לחללי חיל הלוגיסטיקה תל חדיד, בית יד לבנים תל אביב-יפו.

- טוראי משיח מולאי 11.6.67

טוראי משיח מולאי, נולד בשנת 1944 לרבקה ובנימין, בעיר חונסאר אשר בפרס.

סיים את לימודיו בבית ספר יסודי. עלה עם משפחתו לארץ בגיל תשע, בשנת 1952 וכאן התחיל לעבוד כחקלאי. באוקטובר 1964 גויס לצה"ל וסיים את שירותו הסדיר ולאחר מכן היה יוצא לשירות מילואים מפעם לפעם. גם במלחמת ששת הימים היה במסגרת זו ובתאריך 11.6.1967, נפל בדרכו לתעלת סואץ, כחמישים ק"מ לפני איסמעיליה, בעלות הזחלים שלו על מוקש, כשהוא מנסה לדחוף זחלים אחר שלא ניתן להניעו.

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי לשעת חירום בבארי ולאחר זמן הועבר למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. הוא מונצח ביד לשריון לטרון, אנדרטת אוגדת הפלדה כביש כרם שלום - סופה, אנדרטה לזכר בני המושב שנפלו במערכות ישראל מנוחה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

טוראי מיכאל דוד 8.6.79

טוראי מיכאל דוד, נולד בתאריך 11.3.1961 לתמר ויוסף, במושב מנוחה שבחבל לכיש, למשפחה ברוכת ילדים.

מיכאל למד בבית הספר היסודי במושב, המשיך ללמוד שלוש שנים בבית הספר הטכני "אבן שמואל" וסיים שנה אחרונה ב"מרכז שפירא", במסגרייה טכנית. האב, בעל משאית, עבד מחוץ לבית והאם עשתה את כל עבודות המשק בעזרת בניה, מיכאל היה החרוץ שבהם. מיכאל היה פעיל בגדנ"ע ובגרעין שהתנחל בעין צורים. בחודש פברואר 1979 גויס מיכאל לצה"ל והוצב לשרת בחיל השריון, בתפקיד נהג משאית הובלה. מיכאל נפל בעת מילוי תפקידו בתאריך 8.6.1979, בן 18 שנים הוא היה בנופלו. הוא השאיר אחריו הורים, אחים ואחיות. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "מיכאל דוד היה חייל מסור, אחראי וממושמע ומפקדיו העריכו תכונות אלו".

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בהר הרצל הוא מונצח באנדרטה לחללי גדוד 184, אבירי לב יער תרום, יד לשריון לטרון, אנדרטה

לזכר בני המושב שנפלו במערכות ישראל מנוחה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

רב סמל ראשון מיכאל מיכאלביץ' 15.3.2013

רב סמל ראשון מיכאל מיכאלביץ', נולד בתאריך 7.11.1983

לקלרה ואלברט, בלטביה, אז חלק מברית המועצות.

אח צעיר של שולמית. המשפחה עלתה לישראל בספטמבר 1990, כשמיכאל היה בן שבע. אחרי זמן מה הם התיישבו בטנא, יישוב בדרום הר חברון. ביום 26.11.2002 התגייס מיכאל לצה"ל. הוא שירת בחיל רגלים, סיים שירות סדיר והמשיך לשירות קבע בחיל. במהלך השירות התקדם לדרגת רב- סמל. מיכאל נשא אישה את גל. בני הזוג גרו במושב מנוחה בחבל לכיש ובראשית שנת 2013 נולד בנם, ארבל-גיל. מיכאל נפל בעת מילוי תפקידו בתאריך 15.3.2013.

בן עשרים ותשע בנפלו. הותיר אישה ובן, הורים ואחות. מיכאל הועלה אחרי נפילתו לדרגת רב-סמל ראשון.

הוא הובא למנוחות בבית העלמין הצבאי בבאר שבע.

הוא מונצח באנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, קיר הנצחה לנופלים מבית הספר הרב-תחומי עמל רמות באר שבע, אנדרטה לזכר בני המושב שנפלו במערכות ישראל מנוחה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

יישוב נהורה:

סמל ראשון מרדכי מור לוי 28.3.2008

סמל ראשון מרדכי מור לוי, נולד בתאריך 25.3.1986 לשושנה

והרצל, בנהורה אשר בחבל לכיש.

הבן השלישי מבין ארבעה ילדים. אח לניר, גיא וחן אסתר. לידתו שהייתה בעיצומו של חג הפורים, הכפילה את השמחה ששרתה על המשפחה בזכות בואו לעולם. דקות אחדות לאחר שהגיח לאוויר העולם פקח היילוד את עיניו והתבונן באמו במבט תם ומלא אור. שלוש סיבות היו לשם שניתן למרדכי הקטן: על שם מרדכי היהודי, על שם מרדכי, הסבא רבא מצד האב ועל שם מרדכי, הסבא רבא מצד האם. אלא שהכול כינו את הרך

הנולד בשם החיבה מור ושם זה דבק בו והפך למעשה לשמו הקבוע. מור גדל במרכז הכפרי נהורה שבחבל לכיש. הוא החל את לימודיו בבית הספר היסודי "דוד שמעוני" שביישוב והתגלה כתלמיד שקדן, בעל מוטיבציה גבוהה ורצון ללמוד ובעל יכולת השקעה והתמדה מוכחת. את תעודות ההערכה וההצטיינות הרבות שזכה בהן, על הישגיו הנאים ועל תרומתו לאווירה הלימודית בכיתה, הציג בגאווה בפני הוריו והסב להם נחת רבה. לא אחת היה מבקש ממוריו כי יעלו על הכתב את הערכתם, כדי לרצות ולשמח את הוריו ואת חבריו. ואמנם, מחנכיו של מור העידו כי הוא משתתף ומקשיב בשיעורים, מוציא תחת ידיו עבודות רציניות וברמה גבוהה, מהווה מודל לחיקוי בהתנהגותו המופתית ומסייע לתלמידים האחרים. מדי בוקר בבוקרו היה מור מתייצב בשעה מוקדמת בתחנת ההסעה שהובילה אותו לבית הספר, כדי להגיע מוקדם ככל האפשר לשעת תפילת השחרית המרוכזת של כל תלמידי הכיתה. למרות הקשיים בקימת הבוקר, העניק מור חשיבות רבה לתפילה זו והיה מתפלל בכוונה ובאהבה. מור היה ילד חייכן, צנוע, מלא חיים ובעל מידות טובות. אחת מתכונותיו המרכזיות הייתה היכולת לשמוח ולשמח: הוא השתתף בכל האירועים והמסיבות שנערכו בגן ובבית הספר, נטל חלק בארגוןם וסייע בהפקתם ולעתים אף יזם אותם בעצמו. כל מי שהכיר את מור התאהב בו מיד. בהיותו ילד חברותי במיוחד, אהב מור לשהות בחברת הילדים, המכרים והמשפחה. הוא היה בן משפחה מסור, הרעיף אהבה וחום על כל בני המשפחה הקרובים והרחוקים ואלה השיבו לו באותה מטבע. דודו סיפר כי מור היה הגורם המאחד והמקשר בין כולם וזכה לאהבה בזכות אישיותו הנהדרת, חיוכו התמידי, צחוקו המבדר ויחסו הנפלא לגדולים ולקטנים. תכונה בולטת נוספת שמור ניחן בה הייתה הצורך ללמד זכות על אחרים. מור מעולם לא דיבר סרה באדם, נהפוך הוא: הוא היה זה שמייהר להגן על הזולת, להסביר את דברי האחר אם כוונתו לא הייתה ברורה ודבריו היו תמיד מתקבלים בהבנה. מור המשיך את לימודיו בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה בבית הספר הממלכתי דתי "גרס" שבקריית גת. אף כי המעבר מבית הספר היסודי לחטיבה לא היה קל, הסתגל מור לחברה החדשה על נקלה. מור הפגין רצון גדול להצליח: הוא נהג לשבת בחדרו וללמוד עד השעות הקטנות של הלילה והשקיע במיוחד בתקופת בחינות הבגרות. גם בשנים אלה זכה לא פעם למכתבי הערכה מחמיאים מהמורים אשר רחשו לו אהבה מיוחדת, הכירו בתכונותיו ובמידותיו הטובות וציינו את שקדנותו ואת

התנהגותו המופתית, הראויה לשבח. במהלך לימודיו השתתף מור בפרויקט "מיכא"ל" (מיצוי כישורים אישיים למציונות), שיטה ייחודית לפיתוח ולמיצוי היכולת האישית, המקנה לתלמידים כלים מעשיים וערכיים המביאים לשיפור בהישגים ולמציונות. את לימודיו התיכוניים סיים בהישגים טובים מאוד וזכה לתעודת בגרות עם ציונים מעולים. אהבת הזולת, יכולת הניתנה והרצון לעזור היו מסימני ההיכר המובהקים של מור. רודף שלום היה ומקדים שלום לכולם וזכור לכולם בחיוכו המיוחד והכובש שהעיד על ביישנות ועל צניעות. בשל כל אלה היה מור אהוב ונערץ על חבריו הרבים ובלט מעל כולם ביכולת מנהיגות טבעית. על פי רוב היה הוא היוזם, המחליט והמכוון את אופי הבילויים המשותפים. ביתו של מור היה המוקד שבו נאספו החברים ומשם היו יוצאים יחד לבלות או מתכנסים לערב מהנה מול הטלוויזיה. החברים מעידים כי מור היה "נשמה טובה, תמיד עזר לכולם", "כל מילה טובה שאפשר להגיד, זה עליו", "אח של כולם". "כשהיינו יוצאים מהבית שלו, הוא היה תמיד מתקשר כדי לוודא שהגענו הביתה בשלום", "צדיק, ביישן, צנוע כל כך, נקשרנו אליו", מור גויס לחיל האוויר. לאחר הטירונות נשלח לבסיס "חפץ חיים", שם נקלט ביחידת הקשר. הוא עבר קורס נְשָׁקִים ושימש בתפקיד מאחזק נשק קל. מפקדים וחיילים רבים זכו להכיר את מור ולקבל ממנו שירות מעולה. בשל תפקידו כנְשָׁק הגיעו אליו כמעט כל חיילי הבסיס ומפקדיו והתוודעו לאישיותו הנעימה. כבחייו האזרחיים גם כאן התגלה מור כמי שניחן ביחסי אנוש טובים במיוחד ובנכונות לעזור בכל עת ובכל עניין. מור קיבל כל אחד ואחד בסבר פנים יפות והרעיף על סובביו את חיוכו המקסים והכובש. חיילים רבים סיפרו כי לאחר שהגיעו לבסיס, היה מור בין הראשונים לקבלם ונהג לעודד אותם ולהקל עליהם את ההסתגלות. מפקדיו מעידים כי מילא את תפקידו בהצטיינות וניהל את נשקיית היחידה במסירות, במקצועיות ובאחריות רבה. בחודש פברואר 2008 הוענקה למור תעודת הצטיינות על היותו חייל מצטיין בבסיסו וכך נוספה עוד תעודה למאגר המרשים של תעודות הערכה והצטיינות ששמר בקפידה בחדרו. גאוותם של הוריו לא ידעה גבול. מור, שתכנן לחגוג מסיבת יום הולדת גדולה בחצר ביתו, עמד להשתחרר מצה"ל בתוך שלושה חודשים, אלא שלגורל היו תכניות אחרות. שמונה ימים לאחר יום הולדתו העברי, היום שבו חלה ברית המילה שלו עשרים ושתיים שנה קודם לכן, נגדעו חייו. סמל-ראשון מרדכי (מור) לוי נפל בעת שירותו בתאריך 28.3.2008, בתאונת דרכים מחרידה שאירעה בנתיבי איילון.

באותו ערב יצאו מור וחבריו לבלות ולחגוג את יום הולדתו. בעת ששבו מהבילוי, נתקעה מכוניתו של אחד החברים. מור מיהר לשוב על עקבותיו ונסע לחלץ את חברו. בעת שיצא מהרכב כדי להוציא את הציוד הנדרש, חלפה במקום משאית ופגעה בו. מור נפגע אנושות ומצא את מותו דקות לאחר הפגיעה. חבריו ההמומים הזעיקו את כוחות ההצלה, אך את מור כבר אי אפשר היה להציל. הוריו קיבלו את הבשורה המרה בבוקר יום שישי, ממאנים להשלים עם הגזרה הקשה. רשימת הקניות למסיבה המתוכננת נותרה מיותרת, עדות עצובה למה שאמור היה להיות אחרת כל כך. מור הובא למנוחות בבית העלמין במושב נגה כשהמונים מלווים אותו בדרכו האחרונה. הותיר הורים, שני אחים ואחות. על מצבתו נחרט פסוק מתוך מדרש רבא אסתר: "מה מור ראש לכל הכְּשָׁמִים / אֶף מְרִדְכֵי רֹאשׁ לְכָל הָעֲדִיקִים בְּדוֹרוֹ".

על קברו של מור נאמרו הספדים ונישאו דברים לזכרו על ידי בני המשפחה, חברים ומפקדים. מיום שנפל, פוקדים רבים את בית המשפחה, מפקדו הישיר של מור, עימו רקם יחסים מיוחדים, חבריו ללימודים ובני משפחה קרובים ורחוקים.

כתבו ההורים: "מור השאיר אחריו זיכרון של אדם בעל מידות שכל הורה היה מתגאה בהן, ולנו נותר ללמוד ממידותיו הנעלות של אהבת האדם, הזולת, הגשת עזרה לכול, עם מתן חיוך גדול. המבקרים שבאים לתמוך, מוצאים עצמם נתמכים על ידינו, בני המשפחה, המאמינים כי מה שקרה למור הוא מן ההשגחה העליונה וכי מור נמצא עמנו כל הזמן. יודעים אנו ומאמינים כי נשמתו בגן העדן, טוב לו שם, ומשם, בעזרת השם, ימליץ בעדנו ובעד כל ישראל רק לטוב". סיפור חייו של מור והנסיבות הטרגיות שבהן מצא את מותו סוקרו בהרחבה בעיתונות הכתובה והאלקטרונית. דמותו המיוחדת זכתה לחשיפה גדולה והעלתה למודעות את נושא הקטל בדרכים. ספדה למור רחל בוחבוט, מנהלת בית הספר "גרוס": "כשאני חושבת על מור אני רואה מידות וערכים, ילד שהעניין הערכי הכי חשוב לו. ילד שקט, שליו, ילד של נתינה, אוהב שלום, רודף שלום, ילד חדור מוטיבציה, חברות וערכים היו ברומו של עולם אצלו והנה, הוא מת ברגע של נתינה וחברות". כתבו חבריו של מור: "מור, אתה בן, אח, חבר... ילד... נשמה טהורה. אם יש מילה טובה, מובן שבראשית היא נאמרה עליך. הוריך איבדו בן, בן יקר ואנחנו, חבריך, איבדנו אח גדול. אח שתמיד דאג לכל אחד, התעניין ושאל, העריך כל אדם באשר הוא אדם.

הדבר האחרון שניתן לקחת ממך הוא זיכרון מתוק. ... אתה אדם מיוחד שאי אפשר לשכוח, אהוב על כולם ואוהב. יש מי שאומר, כשאלוהים קוטף פרחים, לא שואלים למה, ועדיין יש לי את השאלה הזאת למה, למה דווקא לקטוף פרח מוגן? נסתרות הן דרכי האל, לא נבין זאת לעולם. מה שנותר זו בקשה קטנה, שמור עלינו מלמעלה, חזק אותנו, שלח לנו את הכוח להתמודד עם העובדה שמעכשיו תהיה רק בלב שלנו ובנשמה...". כתב דני מורביה, ראש המועצה המקומית לכיש: "... אני משתתף בצערכם ובכאבכם משפחות השכול, אשר יקירכם-יקירינו רשמו בדמם פרק גבורה ומופת בדרך הארוכה לביטחון המדינה. לעולם לא נחדל לחוש את החוב הענק שאנו חבים להם על שבהקרבת עלומיהם העניקו לנו את החיים והחופש. בטרם יונף שוב דגל הלאום אל ראש התורן, בטרם נחוג את יום עצמאותה השישים של מדינתנו, נרכין ראשנו בפני הנופלים שציוו לנו את חיינו ונחבק אתכם, משפחת השכול, באהבה ובניחומים". כשנה לפני נפילתו, קיבץ מור את כל המכתבים, התעודות ואותות ההערכה שקיבל ואיגד אותן לחוברת שקרא לה בשם "מכתבים טובים".

חוברת זו נותרה בעיזבוננו ומשמרת את זכרו. חבריו של מור הכינו לזכרו אלבום תמונות, ובו תמונותיהם המשותפות עם מור. על האלבום נכתב "תמונה אחת שווה אלף מילים, אלבום שווה עולם ומלואו, מור, אתה חרוט בלבנו". עוד הכינו החברים לוח ובו סמלים ודרגות של כל אחד מהם, כאות הערכה וכדרך להביע את הערצתם. אל חברים שנלקח מהם. לוח זה תלוי היום בחדרו. בבית הספר "גרוס", שמור היה מבוגריו, הוקמה פינת הנצחה לזכרו. בני המשפחה מקיימים לזכרו של מור שיעורי תורה מדי יום רביעי וחמישי, בהשתתפות קרובים, שכנים, חברים, ידידים, חיילים ומפקדים. במפגשים אלה שומעים הנוכחים דברי תורה וקוראים משניות לעילוי נשמתו של מור. בבסיסו של מרדכי - מור, בו שירת ב"חפץ חיים" הוקם חדר הנצחה על שמו, חדר מרשים ומכובד בו תמונות רבות ואלבום זיכרונות ממפקדים וחיילים שהכירו את מור. למעמד טקס הפתיחה הוזמנו הוריו, בני משפחה, חברים וידידים.

הטקס היה מרגש מאוד במהלכו סיירו המוזמנים בבסיס ופגשו את סגל הבסיס קצינים נגדים ואת מפקדיו של מור. בחודש סיוון תשס"ט סמוך לחג השבועות חג מתן תורה, בטקס מרגש, רב רושם ומשמח הכניסו בני משפחתו ספר תורה, לבית הכנסת בנהורה לעילוי נשמתו של מרדכי - מור, המוני אנשים הגיעו לחוג עם המשפחה את שמחת הכנסת ספר התורה. הוא הובא למנוחות בבית העלמין בנוגה.

הוא מונצח באנדרטה לזכר לוחמי חיל האוויר שנפלו בעת שירותם הר הטייסים, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה. הוריו של מרדכי מור שוקדים על מפעל הנצחה נוסף לעילוי נשמתו באמצעות הקמת חדר הנצחה בבית הכנסת בנהורה. בחדר ההנצחה תוקם ספרית ספרי קודש והחדר ישמש לשיעורי תורה, מסיבות ראשי חודשים ועוד. יהי זכרו ברוך.

רב סמל חן-חנן לשם 15.4.2020

רב סמל חן- חנן לשם, בנם של אסתר ומנחם. נולד בתאריך 19.11.1992 במושב כפר אחים, צפונית לקריית מלאכי.

ילד שני להוריו, אח של ליגל ועדי. חן חנן גדל ביישוב ניסנית שהוקם בצפון רצועת עזה והתחנך בבתי ספר אזוריים. ילד שובב ומלא שמחת חיים, חייכן ומאיר פנים. "שובה לב עם חיוך שאף אחד לא יכול היה לעמוד בו" תיארה אותו אימו, "העביר את שנותיו הראשונות בקפיצות על המיטה ומגבהים עד כדי שבירת ידיים ארבע פעמים בחייו". בקיץ 2005, בהיותו בן שלוש עשרה, היישוב פונה בעקבות החלטת הממשלה על התנתקות ישראל מרצועת עזה.

המשפחה עברה לגור במושב נהורה הסמוך לקריית גת והוא השתלב בלימודי חטיבה ותיכון ב"תיכון חדש ע"ש רבין" בעיר. לאחר מכן, המשיך ללימודים מקצועיים בכיתה י"ג. במקביל ללימודים עבד בתחנת דלק, הרוויח כסף ונהנה ממנו. היה חברותי ושופע קסם, מנומס ובעל חוש הומור משובח. רצונו להיטיב עם האחר התווה את התנהלותו והוא פעל מתוך נתינה אינסופית, קשוב לצרכי סובביו. בשעות הפנאי נהג לשחק משחקי מחשב, בעיקר משחקי ספורט כמו משחק הכדורגל של פיפ"א (הפדרציה הבינלאומית לכדורגל) ולגלוש באינטרנט באתרי מידע שונים, להעמיק ולהעשיר את ידיעותיו במגוון תחומים. כחובב כדורגל נהנה לצפות במשחקים, בעיקר של הקבוצה "מכבי חיפה" אותה אהד. "חן תמיד היה מוקף תמיד בחברים טובים, בקבוק בירה וסטייק עסיסי ואם ברקע משחק של "מכבי חיפה" ועוד מנצחים, מה טוב" סיפרה אימו. לפני מועד גיוסו לצה"ל, קיבל פטור משירות צבאי על רקע רפואי ולמרות זאת התעקש לשרת את המדינה ונאבק שנה ארוכה כדי להתגייס. מאבקו צלח ובחודש יולי 2010 התגייס לצבא ושובץ לשירות בחיל הים, לתפקיד בתחום האחזקה והלוגיסטיקה בבסיס שייטת 13 בעתלית. ביצע את תפקידו בהצלחה, תחילה

במסגרת שירות סדיר והמשיך לשירות קבע. לאורך השנים זכה לשבחים ולתעודות הצטיינות על שירותו המסור, התקדם בדרגות עד לדרגת רב-סמל. מלא קסם, יצר קשרים חברתיים בקלות עם חבריו ליחידה ושימש כמפקד קשוב וסבלני לפקודיו. גישתו לחיים הייתה אופטימית והתמקד בטוב שבדברים. סיפרה חברתו לשירות: "תמיד היית בסוג של אופטימיות בלתי נגמרת.

גם כשהכול נראה בקנטים תמיד היית מוצא את הדבר החיובי ואת האומץ להתמודד עם שאירע... הייתה לך יכולת לקחת את הדברים המעצבנים שקורים לנו ביום יום ולראות את החיובי שבהם". באוקטובר 2019 נתגלתה בגופו מחלה קשה והוא החל לעבור טיפולים למיגורה. התמודדותו עם מצבו הבריאותי הייתה מעוררת השראה, תמיד הקפיד לשמור על חיוך, מפגין חוסן נפשי ופיזי גם יחד. רב-סמל חן חנן לשם נפל בעת שירותו בתאריך 15.4.2020. בן עשרים ושבע בנפלו, הותיר אחריו הורים ושני אחים. אוהביו כתבו על מצבתו: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם" (משלי פרק ג', פסוק ד'). אימו ספדה לו: "חן היה הילד, האח, הדוד והחבר שכל אחד צריך לצידו... שופע הומור משובח ונתינה אינסופית, אהבה למטבח ושניצלים שאי אפשר להפסיק לאכול. ניתן לתאר אותו במילה אחת - טוב. לנצח נזכור אותך, את האופטימיות, החיוך והצחוק המתגלגל". כתבה הודיה חברתו: "יום הזיכרון בהרגשה שונה לגמרי, אז אתה כבר מופיע באתר יזכור, כבר אפשר להדליק נר על שמך ואפילו שעוד לא הספיקו לכתוב עליך, אז אני אכתוב: "חן לשם היה מיוחד שאין כמותו. עם חיוך מרגיע, אופטימי ומבין שתמיד נישא על פניו, מכבד ומשפיל מבט, חמלה וענווה הן שמו האמצעי, ראשון לעזור בכל דבר. בן מקסים, אח אהוב, דוד מדהים, חבר טוב ומפקד נערץ - כל המילים הללו הן רק טיפה בים, לו הייתם מכירים אותו הייתם מבינים... חן שלנו, הוכחת את עצמך במלחמה על החיים ובשבילנו לא משנה מה ניצחת ולחמת כגיבור. תודה על הזכות להכיר אותך, תודה על הזכות לשרת לצידך, תודה. נזכור וננציח את שמך לעד, 'בכל אחד יש קצת חן'. אוהבים ומתגעגעים". קרוב משפחה כתב: "חן היקר לנו, אתה חקוק בליבנו לנצח. לא נשכח לעולם את טוב ליבך שניבט בעיניך הירוקות, אתה תמיד תהיה נוכח בנוף משפחתנו וחלק בלתי נפרד ממהותנו". באתר פייסבוק הוקם דף בשם "זוכרים את חן לשם" (באנגלית), שם ניתן למצוא דברים שכתבו אוהביו לצד תמונות מתחנות חייו. אלו הם דברים שכתבה חברתו: "חנצ'וק, אני זוכרת את כל השטויות עם החבר'ה ותורנויות וכמה צחוקים היינו

מריצים. אני זוכרת שיחות של שעות על איך לקחת כל דבר בפרופורציות... יש לי כל כך הרבה דברים לספר לך ולעדכן אותך ובטח היית צוחק עליי כמו תמיד, אה וקניתי אייפד פרו חדש ואין לי למי להשוויץ... מתגעגעת כל כך, אתה חסר לכולם, למשפחה ולחברים, פשוט תשמור עלינו מלמעלה". כתב חברו: "חן, לדבר עליך בלשון עבר זה מאוד משונה ומוזר, שלא לדבר על עצב, כאב ושברון לב... הכרתי חייל מקסים עם רוח טובה ורצון תמידי לעזור. התבשרתי היום בערב על האסון ולכתך מן העולם בדמי ימין. כמה עצוב, בלתי נתפס ולא הגיוני... צר לי על לכתך. לך לשלום ותהיה מליץ יושר של כולנו במרומים".

הובא למנוחות בבית העלמין האזורי במושב נגה. הוא מונצח בבאתר "עמותת העטלף", לצד כל הנופלים ובאנדרטה לנופלים בני ישובי המועצה איזרות נהורה.

מושב נוגה:

רב סמל סיון שלמה 29.8.2004

רב סמל סיון שלמה, נולדה בתאריך 20.4.1983 לשמחה ויחזקל, במושב נגה שבחבל לכיש.

ילדתם הרביעית של שמחה ויחזקאל שלמה, אחות צעירה לשי, גלית ועומרי. במהלך ילדותה למדה סיון בבית הספר היסודי על שם דוד שמעוני במושב נהורה.

היא המשיכה לבית הספר החקלאי "כפר סילבר" ומ-1998 עד 2001 למדה בחטיבה העליונה בבית הספר "רוגוזין" בקריית גת, במסלול של בגרות מלאה והתמחות בתקשורת ובקולנוע. סיון התגייסה לצה"ל ב-22 באוקטובר 2001. בסיום הטירונות שובצה כשוטרת שח"מ בסיוור בתחנת קריית גת. במהלך השירות הפגינה יכולות מקצועיות בהתמודדות עם פשיעה ועבריינות. בסיום שירותה, ב-22.9.2003, היא התגייסה למשטרת קריית גת כשוטרת מן המניין, לשירות הקבע. סיון הספיקה לשרת שנה אחת בלבד בתפקיד של סיירת במשרד הסיוור בקריית גת ובשנה זו בלטה בהצטיינותה ובעבודתה המסורה. בכל תפקידיה השקיעה סיון מאמץ רב ודבקה במטרות שהוגדרו לה עשרים וארבע שעות ביממה. כל מפקדיה היו מרוצים ביותר מתפקודה. לסיון היו

שאיפות ועתיד מובטח. האמביציה והשאיפה למצוינות בלטו ואפיינו את אישיותה. משפחתה של סיון מספרת שהקשר עימה היה קשר שבנוי מאהבה. תמיד הייתה שואלת, מתעניינת, מייעצת, קונה מתנות ודואגת. לסיון היה חיוך צנוע ומקסים, שיישאר חרוט בזיכרונם של מכריה לעד. בתאריך 29.8.2004, בתום משמרת הלילה שלה, נפלה סיון בעת מילוי תפקידה. רב-סמל סיון הייתה בת עשרים ואחת בנפלה. הותירה הורים, שני אחים ואחות.

היא הובאה למנוחות בבית העלמין בנגה. היא מונצחת באנדרטה לזכר חללי משטרת ישראל בית שמש, גלעד לזכרה בתחנת המשטרה קרית גת, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

מושב עוצם:

רב סמל ראשון דוד בן-חמו 11.7.73

רב סמל ראשון דוד בן חמו, נולד בשנת 1947 לרחל וסלומון, במרוקו.

כשהיה בן שש עלה עם משפחתו ארצה. כאן למד בבית הספר היסודי "תלמים" שבמושב תלמים ובתקופה זו היה חבר בתנועת הנוער הדתית "בני עקיבא". הוא המשיך את לימודיו בבית הספר החקלאי "עיינות" וסיים בבית הספר התיכון מקצועי "הודיות" בטבריה, שם למד את מקצוע מכונאות רכב וגמר בהצטיינות. דוד היה פעיל בחוג לגדנ"ע ובחוגי הספורט שבבית הספר. כיוון שעד לגיוסו נותרו לו חודשים מספר, ניצל אותם כדי לעזור להוריו בעבודה במשקם החקלאי. דוד התגייס לצה"ל בתחילת אוקטובר 1965 והוצב לחיל החימוש. הוא היה אהוד על חבריו ליחידה ומקובל על מפקדיו. כעבור שלוש שנות שירות התנדב לצבא הקבע. בזכות הצטיינותו והתמדתו בעבודה, נשלח בתפקיד לחוץ לארץ. מפקדיו העריכוהו כ"חוגר מסור ונאמן, שמילא תפקידים בכירים במסגרת היחידה, הצטיין באופיו הנוח וביחסו החברותי והאנושי כלפי הכפופים לו". דוד נחשב למכונאי רכב בדרגה מקצועית גבוהה. בתאריך 11.7.1973, נפל רס"ר דוד בעת מילוי תפקידו.

הוא הובא למנוחות עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים.

הוא מונצח ביד לשריון לטרון, אתר הנצחה לחללי חיל החימוש נתניה, אתר הנצחה לנופלים במערכות ישראל בני המקום עוצם, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

סמל יעקב אסולין 22.10.73

סמל יעקב אסולין, נולד בשנת 1947 לעליזה ויצחק במרוקו.

הוא עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1955. בארץ למד בבית הספר היסודי ובבית הספר התיכון במושב קוממיות. יעקב אהב את הלימודים בבית הספר והצטיין במקצוע הספרות. שעות רבות הקדיש לקריאת ספרים והתעניין גם בפוליטיקה ובמתרחש באזור המזרח התיכון. בשעות הפנאי כתב שירים ונהג לקרוא אותם בחוג המשפחה. הוא עסק בפעילות חברתית ענפה במושב מגוריו עוצם. בערבי שבתות ובחגים ארגן מסיבות ופגישות חברה והיה יוצא לטיולים עם בני הנוער במושב. יעקב היה נער חברותי, בעל מזג נעים ותמיד מוכן היה לעזור לזולת. בקרב בני המושב היה ידוע כאדם שאפשר לפנות אליו תמיד בעת צרה. הוא אהב את בני משפחתו והיה בן מסור ונאמן להוריו. יעקב גויס לצה"ל במחצית אוגוסט 1967. לאחר סיום הטירונות השתלב בקורס לשוטרים צבאיים והוצב ביחידת המשטרה הצבאית בעזה. בין מפקדיו קנה לו יעקב שם של חייל מסור ואחראי וכפי שנהג לספר לחבריו במושב, נהנה מן השירות בצה"ל. במהלך שירותו בצבא הרבה לבקר ולעזור בבית ואת מרבית חופשותיו הקדיש לארגון ערבי חברה במושב עוצם. באוגוסט 1970 שוחרר יעקב מהשירות הסדיר והחל לנהל משק במושב עוצם. בשנת 1972 נשא אישה. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים נקרא יעקב לשירות פעיל והוצב לאחת מיחידות השריון. הוא השתתף בקרבות הבלימה והפריצה נגד המצרים בחזית סיני. בתאריך 22.10.1973, נהרג מפגיעת פגז בשעה שפיקח על הכוונת התנועה, באחד הגשרים שהקים צה"ל לרוחב תעלת סואץ. השאיר אחריו אישה וילדה ומשפחה ענפה. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "עד רגעי חייו האחרונים מילא יעקב את תפקידו ולא נטש את משמרתו, על אף ההפגזה הכבדה.

הוא היה חייל מסור וחבר נאמן ואהוד על כל מי שהכירו".
הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין במשמר הנגב.

הוא מונצח ב: יד לשריון לטרון, אתר הנצחה לחללי המשטרה הצבאית בית ליד (בסיס צבא), אתר הנצחה לנופלים במערכות ישראל בני המקום עוצם, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

7.10.2024 (משטרה) סנ"צ אבי עמר הי"ד

סנ"צ אבי עמר, נולד בתאריך 18.12.68 לחנה וישראל עמר והיה הבן הבכור מבין 11 אחים ואחיות.

בילדותו גדל במושב עוצם אשר במועצה האזורית לכיש. בבית הספר היסודי, בכיתות א'-ח' למד בבית הספר חזון יחזקל, לאחר מכן עבר לפנימייה הצבאית אשר בשפיר. בהמשך הוציא תואר ראשון בקרימינולוגיה והוא בוגר תואר שני בהיסטוריה ומזרח תיכון באוניברסיטת חיפה. את שירותו הצבאי החל בשיטת 13. במהלך השירות לא הסתפר בלהיות לוחם, יצא לקורס קצינים, נשאר שנתיים נוספות וסיים כמפקד פלוגה בגבעתי. אבי התגייס למשטרה ושימש בתפקידים הבאים: קצין לוטר במג"ב, ק. קליעה מחוזי, מפקד בית המעצר במרחב לכיש, סגן מפקד הגירה דרום, רמק"מ קרית גת, ק. אג"מ אשקלון, ק. סיור מחוז דרום, סמת"ח נתיבות, סמת"ח אשקלון, מפקד זרוע תשתיות ביחידת יואב. התחביב העיקרי של אבי היה גידול ורכיבה על סוסים - "הלוחש לסוסים". התחביב הזה היה בשבילו, עולם ומלואו, היה מטייל עם חברים וילדיו על גבי הסוסים בכל רחבי הארץ. היה מטפל בהם במסירות ואם היה נדרש, היה תופר את פצעיהם והוא טיפל בהם כאילו היו ילדיו. ידע לאלף ולחנך את הסוס הכי עקשן וללמד אותו להסתדר גם עם כרכרה. עוד תחביב שרכש עם הזמן זה הריצה, המרתונים. בין הריצות שלו אבי השתתף במרתון טבריה, מרתון ירושלים, מרתון אילת, מרתון תל אביב וטס גם למרתון רומא. אבל זה לא הספיק לו... אז עשה גם אולטרה חיפה 80 ק"מ.

ביום הארור ב"שבת השחורה", חג שמחת תורה בתאריך 7.10.23 נשמעה ביישוב אזעקה והוא הוקפץ ליישובי עוטף עזה. הוא וידא שמשפחתו בטוחה, עלה על מדים ונסע ישירות לעיר שדרות שהתחולל בה קרב עם מחבלים. בשדרות לחם ביחד עם ממ"ז דרום אמיר כהן מול המחבלים שחדרו לשם. הם קיבלו קריאה מקצין שהיה בכפר עזה ונסעו להצילו, תוך כדי שבדרך מחסלים מחבלים. שם גם אבי הספיק לחבק לוחם שלא הכיר שהיה הלום קרב ויצר לו בועה של שקט,

בתוך כל הדרמה שהתחוללה מסביב. לאחר מכן חזרו לשדרות וקיבלו קריאה על הלחימה הקשה בקיבוץ בארי ונסעו לשם. בכניסה לבארי חיכו 2 קרקלם של יחידת מתפ"א. אבי התעקש לעלות על אחד מהם, תוך כדי שהוא מוציא את אחד הלוחמים ויושב במקומו, כך נצלו חייו של אותו הלוחם. במהלך הנסיעה בבארי, הייתה התקלות עם מחבלים כאשר הצוות ואבי משיבים באש. תוך מספר שניות נורה לעברם נ"ט מסוג R.P.G אשר פגע ישירות בקרקל ואבי וכל הלוחמים שהיו בקרקל נהרגו. השאיר אחריו אישה בהריון ושישה ילדים. הוא קבור בבית העלמין הצבאי של המועצה האזורית לכיש ליד נוגה. הוא מונצח באתר הנצחה "פינת הרוכבים" ליד אגם עוצם, אתר זה הוקם ע"י חבריו מהרכיבה, אתר אשר נחנך בטכס שכלל, השתתפות רוכבים מכל הארץ, כולל יחידת פרשים של המשטרה, שהשתתפו על סוסיהם בשדות אשר אהב לרכב.

מושב שדה דוד:

**מכלוף בן זקן הי"ד - שדה דוד 18.4.58 (נרצח ע"י
מסתנן ביישוב).**

מקום אירוע - מושב שדה דוד.

**מכלוף בן זקן, נולד בשנת 1920 לאסתר ונסים, בטוואן אשר
במרוקו הספרדית.**

הוא למד בבית הספר אליאנס בעירו. משבגר נישא למרסדס והיה אב לארבעה ילדים: אתי, מרים, שרית וניסים. המשפחה עלתה לארץ בחודש פברואר 1956 והתגוררה במושב שדה דוד בחבל לכיש. מכלוף היה חקלאי והתפרנס בעיקר מגידול ירקות. הוא היה איש יפה תואר, שקט ונוח לבריות, אציל נפש וחיוך תמידי נסוך על פניו. בתאריך 18.4.1958 (ערב שבת), מכלוף וחברו יצאו לשמירה במושב, על פי תורנות קבועה שנועדה להגן על הישוב מפני מסתננים מרצועת עזה. בשעה 23:30 מכלוף וחברו לשמירה ישבו לנוח על יד אסם בפאתי המושב, לפתע נורה כדור של 9 מ"מ ע"י מסתננים ופגע במכלוף, שנהרג במקום. מכלוף היה בן 38 במוותו. הוא הותיר אחריו אישה וארבעה ילדים. הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת שאול, ירושלים. משפחתו הוציאה אלבום לזכרו והקימה אנדרטה ביער צרעה, ליד מושב תרום.

- סמל ראשון יוסף חזן - "מקל"ן" 29.10.73

סמל ראשון יוסף חזן, נולד בשנת 1936 לימימה ויצחק, בתמגרשת, כפר קטן במרוקו.

הוא החל את לימודיו בתלמוד תורה ורבו העיד עליו, כי היה תלמיד שקדן ועשה חיל בלימודיו. מדי יום ביומו, לאחר שובו מן הלימודים, יצא לשדה לסייע לאביו בעבודת האדמה. ליוסף, שכונה "סיסי" בפי משפחתו ומיודעיו, היו ארבעה אחים ושש אחיות. הוא, כאח הבכור, ראה חובה לעצמו לשאת כפי יכולתו בעול פרנסת המשפחה ואמנם עשה זאת ברצון ובאהבה. עד שנתו החמש עשרה עוד למד, ואחר כך הקדיש את כל זמנו לעבודה. תחילה עבד בשדה, אך כאשר פתח אביו חנות מכולת, ניהל יוסף את המקח והממכר עם הסוחרים. כשהיה בן שבע עשרה נתגלתה לו אפשרות לעלות לארץ ישראל והוא לא יכול לעמוד בפני פיתוי זה. הוא עזב את בית אבא, עבר לעיר הגדולה קזבלנקה וכחלוף זמן לא רב מצא את הדרך להצטרף ל"עליית הנוער" ולעלות ארצה. לאחר שהגיע ארצה, נשלח לקיבוץ רוחמה בדרום הארץ, שם התחנך ולמד עד שהגיע מועד גיוסו לצה"ל. יוסף גויס לצה"ל בפברואר 1959 והוצב לחיל התותחנים. לאחר הטירונות הוכשר לתפקיד תותחן שדה והשתלם בקורסים לנהגי גוררים ולנהגי תדלוק. לימים הוצב ליחידת נ"מ וסופח סופית לחיל האוויר בשנת 1961. בתום שירות החובה שלו שירת מספר שנים, עד לשנת 1966, בצבא הקבע. הוא עלה בסולם הדרגות והגיע לדרגת סמל. בשנת 1964 נשא יוסף לאישה את חברתו חנה, בת למשפחה ממושב שדה דוד, שבקרבת קיבוץ דורות. לאחר ששוחרר מהשירות הסדיר, עבד והתפרנס בעיקר מנהיגת משאית.

במהלך שירותו במילואים השתתף במלחמת ששת הימים. כל ימיו היה יוסף בעל ואב אוהב ונאמן. כאשר פרצה מלחמת יום הכיפורים, מיהר להתייצב ביחידתו עוד בטרם הגיע צו הקריאה בשבילו. בסערת הקרבות במלחמה העקובה מדם נעלמו עקבותיו וגופתו לא נמצאה. בתאריך 29.10.1973 הוכרז יוסף כנעדר והוקמה לזכרו מצבה בבית העלמין בהר הרצל. השאיר אחריו אישה וארבעה ילדים. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון. משפחתו תרמה ספר תורה לזכרו.

הוא מונצח באנדרטה לזכר הנופלים בני העיר והנופלים בקרבות בעיר במלחמת העצמאות לוד, גן הנעדרים ירושלים (הר הרצל), בית יד לבנים לוד, אנדרטה

לזכר לוחמי חיל האוויר שנפלו בעת שירותם הר הטייסים, אנדרטה לזכר בני המקום שנפלו במערכות ישראל בית שמש, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה. החלל הינו מקל"ן- חלל שמקום קבורתו לא נודע.

רב טוראי אברהם (אבי) בוסקילה 10.5.77

רב טוראי אברהם (אבי) בוסקילה, נולד בתאריך 9.5.1958 לסעדה ויעיש, במושב שדה דוד אשר בחבל לכיש.

הוא סיים את לימודיו בבית הספר היסודי "דוד שמעוני" אשר בנהורה. הוא המשיך בבית הספר התיכון מקצועי "אורט אשקלון" ומשסיים את הכיתה התשיעית יצא לעבוד כדי לעזור לאביו במשק. אבי היה ידוע במושב כבן מסור ונאמן להוריו, המשתדל תמיד לעזור להם ככל יכולתו. טוב לב היה, חביב וחברותי. חברים רבים היו לו והם אהבוהו כמו אח והוא בילה אתם את מרבית זמנו. אך לעתים היה אוהב להתבודד, לטייל בשדות, להרגיש קרבה לאדמה ולהתפעל מיפי הנוף בסביבה. אבי הצטיין כספורטאי. שיחק כדורגל במסגרת קבוצת "הפועל" שדה-דוד. בשנת 1975 זכה באליפות הנוער בהרמת משקולות, במסגרת "הפועל" נהורה. עם התקרב מועד גיוסו היה אבי מאושר מאוד ומלא ציפיות.

ההתנדבות הייתה טבועה באופיו והוא רצה מאוד לתרום ככל יכולתו ביחידה קרבית. אבי גויס לצה"ל במחצית אפריל 1976 והתנדב לחיל הצנחנים. במהלך הטיירות השלים אימון של רובאים ואחרי כן עבר קורס צניחה. מפקדיו היו מרוצים מאוד מהשתלבותו המהירה ביחידה ואבי היה מאושר, כדבריו, "על שזכיתי להיות חלק ממשפחת הצנחנים". בתאריך 10.5.1977, נפל אבי במילוי תפקידו בהתרסקות מסוק בבקעת הירדן. באסון זה נהרגו 54 חיילים. השאיר אחריו הורים, אחים ואחיות. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה: "הנכם שייכים למשפחת הצנחנים המפוארת, אשר הקריבה קרבנות רבים על מזבח ביטחון העם והמדינה ואני תקווה כי בזכות בנכם ואחי הצנחנים לא נדע עוד מלחמה. לעד נזכור את אבי".

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי שבהר הרצל בירושלים. הוא מונצח ב: אנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, אנדרטת הבקעה כביש הבקעה, פצאל - משואה, אנדרטת הנ"ד ייט"ב, גשר הרעות, לזכר נ"ד

חללי המסוק רחובות, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.
לציון זכרו הוקמה בנהורה קבוצה להרמת משקולות, הנושאת את שמו: "הפועל אברהם- נהורה".

מושב שדה משה:

רב טוראי חיים עוזרי 30.5.48

רב טוראי חיים עוזרי, נולד בתאריך 16.3.1930 למרגלית ואהרון, בירושלים, בן יחיד.

למד בבית הספר המקצועי על שם ברנדייס ואחרי שסיים את לימודיו, עבד בבית דפוס. היה חבר ומדריך בתנועת "הנוער העובד", אהוב על חניכיו ונכון לעזור ולהיטיב עם הזולת. נטה לציור ומוסיקה. באופיו היה שקדן ודייקן, היה לעזר רב להוריו ומסור להם בלב ונפש. בשנת 1946 הצטרף לגדנ"ע ול"הגנה" ומילא במסירות את המשימות שהוטלו עליו. כשפרצה מלחמת העצמאות, נשלח לקורס מ"כ גדנ"ע, סיימו בהצלחה ונשלח לקרבות שייח' ג'ראח ואחר כך לגזרת נוטר דם בירושלים. נפל מכדור צלף בדרכו לעמדה בנוטר דם, בתאריך 30.5.1948. בן 18 היה בנופלו. נקבר בשייח'-באדר א'.

בתאריך 10.9.1950 הועבר למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים.

הוא מונצח בבית יד לבנים ירושלים, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה, קרבות נוטרדאם בירושלים.

רב טוראי צפרייר ירון 14.4.79

רב טוראי צפרייר ירון, נולד בתאריך 18.5.1960 לורדינה וחיים, בקיבוץ יפתח.

כשהיה בן שנה, עברו הוריו למושב שדה משה שבחבל לכיש. עד כיתה ט' למד בבתי ספר בקרית גת ואחר כך סיים את לימודיו התיכוניים בבית הספר התיכון "באר טוביה". צפרייר היה מעורה בחיי המושב ואהב את החקלאות. בסוף יולי 1978 גויס צפרייר לצה"ל. לאחר הטירונות התנדב לקורס חובלים בחיל הים והתחיל בו באוקטובר

1978 . בתאריך 14.4.1969, כשהיה בחופשה, נספה צפריר בתאונה. השאיר אחריו הורים, אחות ואח. במכתב תנחומים למשפחה השכולה, כתבו מפקדיו מקורס החובלים: "חניך למופת וחבר נאמן היה צפריר מיום הגיעו לבית הספר לקצינים. מראשית דרכו בלט לטובה כבחור ישר, חביב, עוזר לחבריו וכבעל כושר ביצוע מצוין... מעשה חלוצי וציוני רב ערך עשה צפריר ז"ל, בהתנדבותו לקורס חובלים וברצונו להיות קצין ימי. בכל השיחות האישיות שהיו לי עמו האמין בצדקת דרכו ובנכונות החלטתו. אכן, הייתה לו מרב הזכות והיכולת להימנות על אחת היחידות המובחרות בצה"ל. במותו ציווה לנו צפריר ז"ל להמשיך בדרך שבה הלך ולהאמין באידיאלים שבהם האמין איש האדמה, שהתנדב בצה"ל ליחידה מובחרת".

הובא למנוחת עולמים בבית העלמין שבקרית גת.

הוא מונצח ביד לחללי חיל הים אשדוד, אנדרטה לחללי בית הספר התיכון האזורי באר טוביה, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

סמל מיכל איכר 12.2.95

סמל מיכל איכר, נולדה בתאריך 10.7.1975 לטליה ומיכאל, במושב שדה משה אשר בחבל לכיש.

מיכל נולדה כבת זקונים להוריה, עשר שנים אחרי אחיה. ילדת מתנה, ש"סגרה מעגלים" עבור הוריה ניצולי השואה והעניקה להם טעם לחיים. מיכל התחילה ללמוד בבית הספר היסודי "שפרינצק" וסיימה במגמה למזרחנות בבית הספר התיכון "שלאון", שבקרית גת. מכריה הרבים מספרים שהייתה חברה טובה ובעלת יושר נצחי והעזרה לזולת הייתה מטרת חייה. חיוכה התמידי לא מש משפתייה וכל סובביה אהבו אותה, קטנים כגדולים. בראשית ינואר 1994 התגייסה מיכל לצה"ל ושובצה לשרת בתפקיד מאבחנת. מפקדיה מציינים שהייתה חיילת חברותית ומקצועית, עשתה מעל ומעבר למוטל עליה והייתה אהודה על כל הסובבים אותה. בתאריך 11.2.1995, בשעה שהייתה בדרכה לחופשה בביתה שבמושב, נהרגה מיכל מפגיעת רכב שנסע מולה. יחד אתה נהרג גם ידידה, שון מנסטון, מתנדב מבריטניה. מיכל נפלה בעת מילוי תפקידה, בטרם מלאו לה עשרים שנה. השאירה אחריה הורים ושלושה אחים: עפר, גילי ורונן. לאחר מותה הועלתה מיכל לדרגת סמל.

היא הובאה למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בקרית גת. היא מונצחת באנדרטה להנצחת הנופלים בני היישוב קריית גת, אנדרטת חיל משאבי האנוש, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה. ספר שירים, מפרי עטה של מיכל, יצא לאור כשנתיים לאחר מותה. בספר כלולים מאה ושישים שירים מתוך כשלוש מאות, שכתבה מגיל ארבע עשרה ועד עשרה ימים לפני מותה. מן השירים עולה ומצטיירת דמותה המיוחדת של מיכל, שכל כך אהבה את החיים וידעה שיש לנצל כל רגע ולמצותם עד תום.

מושב שחר:

טוראי מאיר (חוננו) כהן 8.2.54

טוראי מאיר (חוננו) כהן, נולד בתאריך 5.4.1926 לרחנה ואפרים, בעירק.

עלה לארץ בשנת 1951. עסק בעיקר בחקלאות וגם בנגרות. השתייך ל"הפועל המזרחי". גויס לצה"ל באפריל 1952. נפל בשעת מילוי תפקידו בתאריך 8.2.1954. הניח אישה בהריונה

ושלושה ילדים.

הובא למנוחת עולמים בבית הקברות האזרחי בפרוונה (ליד בית שאן). בתאריך 14.11.1968 הועבר למנוחת עולמים בבית העלמין הצבאי בהר הרצל בירושלים.

הוא מונצח באנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

רב סמל מתקדם משה-אריאל אללי 1.2.2003

רב סמל מתקדם משה-אריאל אללי, נולד בתאריך 23.11.1968 לסוזי-רחל ואלל, במושב שחר בחבל לכיש.

אח צעיר לשמונה אחים. למד בבית הספר היסודי ע"ש "דוד שמעוני" במושב נהורה ובבית הספר התיכון "שלאון" בקרית גת. בדצמבר 1986 התגייס משה לצה"ל. בתום אימוני

הסירוונות החל את שירותו בחטיבת הצנחנים והמשיך בפלוגת מפקדה, שם

שירת תקופה כמפקד ימ"ח וכמפקד המטבח הבסיסי של החטיבה. עם תום שירותו הסדיר, בינואר 1990, הצטרף אל שורות צבא הקבע ושירת בחיל התחזוקה. משה נשא אישה ובשנת 1995 נולד בנו אליהן. לאחר מספר שנים התגרשו בני הזוג. משה שפע שמחת חיים וחיוך היה נסוך על פניו דרך קבע. בן אוהב, דואג ומסור היה להוריו וכבן הזקונים סייע מגיל צעיר בעבודות המשק. משה היה ספורטאי ואהב מאוד כדורגל. בילדותו שיחק בשכונה עם חבריו ובנעוריו שיחק בקבוצת הנוער "בני לכיש" ובקבוצת הנוער "מכבי קרית גת". היה אוהד מושבע של "מכבי נתניה" והגיע לכל משחק ברגל כדי לא לחלל את השבת. בשנת 2001, לאחר מות אימו, התחזק משה ביהדותו, החל לשמור שבת ולמד שיעורי תורה. בנובמבר 2002 נשא את תמר לאישה. הייתה זו תקופת פריחה, משה היה מאושר מאוד ובני הזוג רקמו תכניות רבות לעתיד, אך כל התוכניות ירדו לטמיון.

במוצאי שבת, בתאריך 1.2.2003 נפל משה בעת מילוי תפקידו. באותה שבת התארח משה אצל אחותו ענת ומשם יצא עם אחיו טירן למשחק כדורגל של "מכבי נתניה".

בתום המשחק, עת עשה דרכו ברגל, נדרס משה על ידי ניידת של משטרת התנועה, כשעמד בשולי הכביש בצומת חולון, בן 35 היה במותו. הותיר אחריו, בן מנישואיו הראשונים, אישה בחודשי הריונה הראשונים, אב ושמונה אחים: אבנר, נורדיה, רינה, דני, אביבה, ענת, אורלי וטירן. כחצי שנה לאחר מותו, ב- 25.8.2003, נולדה בתו, אדרת אריאל. מח"ט החטיבה כתב לבני המשפחה: "משה היה אדם ישר, חרוץ ומסור. במשך שנות שירותו הרבות היה מעמודי התווך בחטיבה. כמפקד הפגין יחס חם ורגיש לפקודיו והיווה דוגמה ומופת לחיילי החטיבה בדרך שבה ביצע את משימותיו, בתכונותיו וביחסו לזולת". הוא הובא למנוחות בבית העלמין במושב נגה.

הוא מונצח באנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, אנדרטה לחללי חיל הלוגיסטיקה תל חדיד, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

מושב שקף:

אלי כהן הי"ד - שקף 20.6.88 (נרצח ע"י מחבלים בשעת ריסוס בכרם).

מקום אירוע- שטחי מושב שקף.

אלי כהן, נולד בתאריך 10.9.1955 לאלגרה ואברהם בגבעת עדה.

מרגע לידתו הקסים את כולם, בתלתליו הזהובים ועיניו התכולות. גדל והתחנך בגבעת עדה, למד בבית הספר "גבע" שבמושב ובבית הספר "נעורים" בכפר ויתקין. בצעירותו היה חניך הנוער העובד והלומד והוא למד להכיר כל שביל וכל דרך בארץ. אהבתו לטיולים לא פגה מעולם והוא נהג אף בבגרותו לצאת מדי פעם, לטיולים ממושכים ברחבי הארץ. בגיל 24 , לאחר שש שנות חברות, נשא את ענת לאישה. בשנת 1980 הצטרף הזוג הצעיר לקבוצת מקימי מושב שקף, בחבל לכיש המזרחי. מעלותיו של אלי כמנהיג, כאיש שסוחף אחריו, האכפתיות הבלתי נדלית שלו, שמחת החיים וכשרונו לצפות מספר מהלכים קדימה, כל אלה הפכוהו במהרה ליו"ר הנהלת המושב. הוא ייצג את חבריו במסירות מול מוסדות הציבור והארגונים שבחוץ, התנועה, הסוכנות, הבנקים ועוד. בנוסף, היה אלי חקלאי שעבד יומם וליל, פרפקציוניסט, אשר היה עוקר שתיל ממקומו בכרם אם לא נמצא במרחק שווה, עד אחרון המילימטרים, מקודמו. חבריו של אלי מהמושב ובני משפחתו מתארים אותו כנשמה טובה, מנהיג מלידה, בעל חיוך של זהב. איש שלא ידע פחד מהו, איש בעל חזון שבזכות חזונו התקדם המושב לאין שיעור. אדם שאף פעם לא רב עם אף אחד, תמיד מצא דרכים יצירתיות לפתרון בעיות. היה מחליף ויכוח ב"התערבות על מסעדה טובה"... אלי היה איש שהאמין תמיד בדו-קיום ערבי-יהודי. הוא ידע לקשור קשרי אנוש אמיצים גם עם אנשי הכפרים הערבים שבסביבת המושב, על אף מחלוקת הלאום. בפעמים אינספור הוזמן לפתור סכסוכים שביניהם ודעותיו התקבלו תמיד ביראת כבוד. בליל יום ראשון תאריך 19.6.1988, יצא אלי עם הטרקטור לרסס את שטח הכרם שלו במושב. לפנות בוקר הוא נרצח על ידי חוליית מחבלים חמושה בסכינים ובמוטות. המחבלים פגעו באלי באכזריות גדולה, דקרו אותו שבע פעמים בגבו ובבטנו וריסקו את פניו בעזרת המוט ובעזרת אבן. למחרת בבוקר מצא את

גופתו של אלי חבר מושב שיצא ליום עבודה. הוא נמצא אוחז בידו מוט ובגבו סכין. היה בן 33 במותו.

הותיר אחריו הורים, אח, אישה ושלוש בנות: שרון, הדר ואלה, שנולדה לאחר מותו ונקראה על שמו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין בגבעת-עדה בתאריך 20.6.1988. הוא מונצח באנדרטה בהר הרצל בלוח מס' 50.

בקרב מקום הרצח הוקמה אנדרטה לזכר אלי, ובני מושב שקף הוציאו חוברת להנצחתו. המומים, זועמים ומתגעגעים הם כותבים: "...ביקשו שנכתוב על אלי, מה לכתוב? שהיה בעל נהדר לאשתו? שהיה אב מקסים לבנותיו? שהיה חבר נאמן לחברים?

שהיה חתן שלא זוכרים כמותו? שהיה חבר הנהלה ושאכפת היה לו מכולם? שהיה יו"ר וניסה לפתור את בעיות המושב בנאמנות? שהיה ילד שאהב את הוריו ודאג להם יום יום? - האם יש מישהו שלא ידע זאת?!"

סמל ראשון קיריל גולדשין 1.11.2006

סמל ראשון קיריל גולדשין, נולד בתאריך 24.8.1985 לדיאנה ומיכאל, בחמלניצקי שבאוקראינה.

קירה או קיריושה, כך כינו אותו הוריו בחיבה, היה ילד טוב, בוגר ורציני, הבין הכול גם בלי שיעירו לו. רגיש ולא אדיש, אכפתי מאוד ונכון לעזור.

הוריו דיברו איתו בגובה העיניים. הוא נולד להם בצעירותם ועם השנים התפתחו ביניהם יחסים המושתתים על חברות. ב-1991, בהיותו בן שש, עלתה המשפחה לישראל והשתקעה בירושלים. קיריל למד והתחנך מכיתה א' עד י"ב בבית הספר הניסויי בירושלים. סיים בגרות מוגברת באנגלית ובקולנוע בציונים גבוהים.

במסגרת לימודיו במגמת קולנוע ביים סרטים ושיחק בהם. מילדות אהב לקרוא, להתפתח וללמוד; כל נושא שעניין אותו, חקר לעומקו. הקריאה העשירה את שפתו, אפילו המורה לגיאוגרפיה שיבח את העברית הגבוהה בעבודה שהגיש. רכז השכבה שלו, יגאל שפירא, סיפר על "ילד טוב ירושלים, נשמה טובה. ... חבר טוב שאהב מאוד לטייל ולעסוק בספורט". קיריל, לדבריו, עמד בכל משימה שהושתה עליו ו"היה דמות מוערכת, איש חברותי ... היה לו אופי. הוא לא עישן ולא שתה, למרות שכמעט כולם מסביבו עשו את זה". בנעוריו התעניין

והתעמק בפילוסופיה ובפסיכולוגיה, בפוליטיקה ובסוגיות הנוגעות במדינה. לצד עיסוקיו אלה, היה ספורטאי מצטיין: התאמן בקראטה דו זכה בגביעים ובמדליות, היה שחיין נהדר, רץ למרחקים ארוכים וקצרים ובמשך שנה רקד ריקודים סלונים במתנ"ס קריית יובל זכה בפרסים. ואולם, מפאת לוח הזמנים העמוס שלו, חדל לרקוד. בשעות הפנאי שלו גם השתתף בחוגי סיירות ופרט על גיטרה. העדפותיו המוזיקליות היו מגוונות וביניהן: רוק אנגלי ואמריקני, בלדות של מתי כספי, שירי מאיר אריאל, מוזיקה אלטרנטיבית וקלאסית. מכיתה י"א החל להתעניין בצבא והחליט לשרת כלוחם ביחידה מובחרת. במהלך השנתיים האחרונות בתיכון השתתף בקורס הכנה לצה"ל. בספר המחזור נכתב בהומור: "כבר מראשית דרכו בארץ שמר על כושר לקראת הגיוס לצבא. הוא עסק באומנות הלחימה קראטה מתוך מחשבה שזהו כלי נוסף, שיעזור לו להילחם בגורמים עוינים בהם הוא עתיד להיתקל. לאחר שיתגייס לצבא ויכבוש את משרת הרמטכ"ל, יבטל קיריל את קיומן של כל הסיירות המובחרות ויקיים את סיירת העל, סיירת קיריל". בכיתה י"ב נחשף לעולם המכינות הקדם צבאיות ולאחר מיונים התקבל ל"מיצר", מדרשה למנהיגות ואחריות חברתית ברמת הגולן. במכינה למד, רכש חברים, התבגר, הכיר את הארץ וטייל בה לאורכה ולרוחבה. המרצים ריתקו אותו והעשירו את עולמו והוא החל לכתוב פרוזה. הוא העמיס על עצמו עוד פרויקטים, מוכן לשבת עד השעות הקטנות של הלילה, רק לא לוותר. תמיד התנדב לעזור. בעת שירותו בצה"ל כתב: "הרעיון המרכזי של המכינות הוא להוציא אנשים טובים ומועילים לחברה, שאכפת להם מהמדינה ומהחברה הישראלית ומוכנים לתרום מעצמם בכדי שהמדינה תהיה מקום יותר טוב להיות בו מכל הבחינות. במהלך שנה זו חלו בי שינויים רבים ובעיקר גיבשתי לעצמי יעדים ומטרות לחיים, ערכים רבים שהיו בי התחזקו והפכו לעמדות מעשיות לגבי החיים". בגיבוש המכינה סייע לכל המתקשים. אחרי שהתנסה בחמישה גיבושים, הכין לעצמו רשימה של דגשים להצלחה ושיתף בה את חבריו. במכינה יצר קשרים חזקים, חברות נפש, זוגיות. הוא הרעיף אהבה בקלות ובלי גבול, התחבר לכולם, הקשיב וקיבל כל אחד בלי לשפוט ובלא סייגים. עם אחדים מחבריו למכינה קשר באותה השנה קשרי חברות אמיצה. כזו הייתה מריה: "אתה הבן אדם שהכי סמכתי עליו, ידעתי שאין עוד אדם שיוכל להבין אותי כמוך. חבר הכי טוב. אני חושבת שהאמנת בי הרבה יותר ממני, תמכת, חיזקת והיית שם, מוכן לעזור בכול, וגם אם היית צריך לנסוע

לקצה השני של המדינה בשביל לאסוף אותי. ... הענקת ונתת מעצמך כל הזמן, עד שלפעמים היה קשה לקבל ולהכיל כל כך הרבה אהבה". אפרת, המדריכה במכינה, סיפרה על הלהט ועל האמונה של קיריל ועל השיחות ביניהם, רצופות השאלות. בליבה זוכרת: "את החיוכים שלך ואת הדמעה שלך, את ההרהורים והשאלות, הנחרצות והלהט, את הדבקות באמת הפנימית ואת התסכול ממה שמתחולל סביבך כשאחרים מרימים ידיים או פשוט אינם עומדים בציפיות שלך". יואב המדריך הוסיף: "כשאני חושב על חניך לדוגמה במכינה, אני רואה מול עיניי את דמותו של קיריל. בחור רציני עם חיוך נצחי, אוהב את הארץ, בעל רצון אדיר ללמוד, מסור ובעל מוסר עבודה גבוה מאוד, חבר למופת, ספורטאי ו"מורעל" צבא אמיתי. לא זכיתי להכיר הרבה חברי' בגילו של קיריל שהיו כה רציניים כמוהו. כריזמטי אבל שקט ... בחור אשר שש לקחת אחריות ולא חושש משום מטלה, פיזית או אחרת. אחד שטיול עברו הוא רק דרך הרגליים ואהבת הארץ אינה בגדר תיאוריה. שיכול לדסקס עימן לילה שלם בנושא כזה או אחר ואחר כך עוד ללכת ולשטוף כלים שאחרים השאירו, גם אם אין זה תורו בתורנות המטבח. אחד אשר קם לפני כולם לעשות מד"סים והולך לעוד ועוד גיבוש בשביל להוציא מעצמו את המקסימום. אחד שנקשר בלב לאתר מורשת קרב בגולן, תל-סאקי ומדריך שם מבקרים כאילו הוא היה נוכח בקרבות שנערכו במקום הרבה לפני שנולד. ... אחד מעמודי התווך של מחזור ו' במכינה, אחד כזה שכל ועדה הייתה רוצה כחבר וכל מדריך ואיש צוות רוצה לציידו. אחד שכאשר סיכמת עימו דבר כלשהו ... היית יכול להיות סמוך ובטוח שהדבר ייעשה על הצד הטוב ביותר ... אחד כזה שלא היית מהסס לקחת עימן לכל פורום כנציג של המכינה. ... צפיתי לקיריל גדולות, הן בדרכו בצה"ל והן לאחר השירות. ... קיריל קורץ מחומר של מנהיגים".

נמרוד חברו תיאר אותו: "התלהבות וסקרנות מכל דבר חדש, מכל תובנה מעניינת ... אחרי כל שיעור, חברותא, טיול או מד"ס, היית עם אותו מבט נוצץ בעיניים של רוצה עוד. לא הייתה בך טיפת ציניות וזלזול והכול לקחת הכי רציני ובשיא החשיבות ... אלו התכונות של בחור צעיר שחולם לעשות ולשנות ולהשפיע. ... של מנהיג צעיר שהולך אחרי אמונותיו, בלי קשר ל"מה יגידו" ואף אחד לא יעצור אותו". כשסיפר להוריו כי הוא נחוש להתגייס ליחידה קרבית, ניסו להניאו. אך קיריל לא ויתר, חדור אידיאולוגיה וערכי הצינונות, ביקש לתרום למדינה ולהשפיע. הוא דגל במשפט "אם לא אני אז מי?". לבסוף כיבדו הוריו

את רצונו ואישרו את בקשתו. אביו סיפר כי בנו: "תמיד רצה להיות הכי טוב ... הוא הדבר הטוב ביותר שיצרנו". קיריל חי כל יום כאילו הוא יומו האחרון: צמא להכיר דברים חדשים, לחוות לעומק ולנסות. בסופי השבוע מיצה כל רגע בטיולים, במסיבות ובבילוי עם חברים. הוא ניחן בחוש הומור מצוין, תום וטוב לב השתקפו במבטו ובחיוכו. הוא דירג במקום גבוה את ערך החברות ומעולם לא סירב לפנייה של חבר. ב-2 בדצמבר 2004 התגייס קיריל לצה"ל, עבר את הגיבושים והתקבל ליחידת החילוץ 669. לאחר שנה במסלול עבר לבקשתו ליחידת "עוקץ", יחידת הכלבנים, שם שילב את אהבתו הגדולה לכלבים עם חלומו להשתתף בפעולות מבצעיות. מיד עם הגיעו קיבל קיריל את הכלב מאקו ועבר איתו בהצלחה מסלול קשה ומאתגר שנמשך כחצי שנת הכשרה, בסופו הוסמך ללוחם ביחידה. במהלך שירותו הוא התקדם לדרגת סמל.

קיריל רצה לחנך חיילים, לפקד ולהעניק להם מעצמו. מפקדו איילון סיפר שקיריל פנה אליו שוב ושוב וביקש לצאת לקורס קצינים למרות בעיית הפז"מ (פרק זמן מינימלי) הגבוה: "הצעתי לקיריל שנכתוב מכתב ובו נסביר מדוע חשוב לו להיות קצין בצבא הגנה לישראל. את המכתב נשלח למפקד היחידה, מפקד המרהו"ם (מרכז להטסה והכשרות מיוחדות), ומפקדים בכירים אחרים אם צריך, בתקווה שהדבר יעזור. יומיים מאוחר יותר חזר אליי קיריל ובידו מכתב מרגש ... המכתב נשלח וכמעט באופן מידי אושר לקיריל לצאת לקורס מפקדים קרוב ובעקבותיו לקורס הקצינים, אליו כל כך ייחל... קיריל שמח מאוד אך עכשיו עמדה בפניו מטרה חדשה, להספיק לקחת חלק בכמה שיותר פעילויות מבצעיות לפני שהוא מוסר את כלבו האהוב מאקו ויוצא לקורס. ... באחת הפעולות אליהן יצאנו יחד הפגין קיריל רעות אמיתית והציע לי, המפקד שלו, את המעיל שלו שלא יהיה לי קר". במכתב הבקשה שלו כתב קיריל: "ברצוני לצאת לקורס קצינים ולהיות קצין בצה"ל."

מפקדי סבורים כי אני מתאים וצריך לצאת, אך עקב ההיסטוריה הצבאית שלי, מעבר בין יחידות וירידת מחזור, התברר לי כי אני נמצא זמן רב מדי בצבא מכדי לצאת לקורס. ... עד היום אני מרגיש שעמדתי באתגרים שהצבתי לעצמי, למדתי רבות ולאחרונה אני מרגיש את תרומתי למדינה ולצבא בתור לוחם. על אף העבודה הרבה והמעניינת והתרומה החשובה כלוחם, ברור לי כי תרומתי כמפקד תהיה משמעותית הרבה יותר. הפיקוד מבחינתי הוא קרקע עליה אוכל לממש את שאיפותיי לשינוי והשפעה. ...ברצוני להגיע לפסגות

גבוהות יותר. אני מאמין כי אוכל להיות מפקד טוב ולבצע את תפקידי בצורה מקצועית ומועילה. ... וחלומי הגדול ביותר כרגע הוא להיות מפק"צ (מפקד צוות) טירונים ביחידה. אני יודע שיש לי הרבה מה לתת מעצמי לאנשים ובווער בי הרצון לעשות זאת כקצין בצה"ל. סגן אלוף יואב בר כוכבא, מפקד היחידה, כתב: "במהלך חודש יולי האחרון הגשים קיריל את חלומו בעת שעלה לפלוגה המבצעית כלוחם מן המניין בצוות חנ"מ (חומר נפץ מרסק) והחל לבצע פעילות מבצעית ביהודה, בשומרון וברצועת עזה. ... באחת מפעילויות המבצעיות הראשונות שהתבצעה באזור טול כרם הייתי איתך וראיתי אותך מפעיל את כלבך במקצועיות, בקור רוח ובאומץ לב מרשימים. ביצעת את משימתך כאילו היית לוחם מבטן ומלידה. כבן יחיד, קיריל יכול היה לשרת בתפקיד עורפי, אולם הוא בחר בדרך הקשה והמאתגרת ביותר, להיות לוחם ביחידה מובחרת. בחירה זו מאפיינת את קיריל, אשר הציב את האהבה לאחר ואת התרומה לחברה ולמדינה לפני צרכיו האישיים. קיריל חתר למצוינות ולשלמות בכל מעשיו. ... לא הסתפק בהיותו לוחם ביחידה מובחרת, הוא רצה לתרום יותר. במכתב שהוא שלח אליי לפני מספר ימים הוא נימק מדוע הוא צריך לצאת לקורס פיקודי. ...

קיריל, אני בטוח שהיית יכול להיות קצין ומפקד מהמעלה הראשונה. חיילך היו הולכים אחרך ובוטחים בך שתובילם בדרך הנכונה. הוא היה חבר של אמת, שהושיט לחבריו עזרה ברגעים הקשים. הוא התאפיין בחיוכו הגדול, בחום ובאהבה והשפיע על כל מכריו. דמותו הערכית מהווה מופת לחיקוי". מבצע "ענני סתיו" נועד לאתר תשתיות טרור ולפגוע במשגרי רקטות הקסאם לעבר יישובי הנגב המערבי. במהלכו פשט צה"ל על בית חנון בצפון רצועת עזה. קיריל יצא למבצע עם כלבו מאקו בפלוגה המסייעת של גדוד "שקד", חטיבת "גבעתי". בעת ניסיון פריצה לאחד הבתים, נתקלו הכוחות בהתנגדות עזה של חמושים פלשתינים ובמהלך חילופי האש נפצע קיריל אנושות. לאחר זמן קצר נקבע מותו. בפעולה הרביעית שלו בלב רצועת עזה, בעודו מוביל את הכוח - נפל כגיבור. קיריל גולנשין נפל בקרב ברצועת עזה בתאריך 1.11.2006. בן עשרים ואחת היה בנפלו. הותיר אחריו הורים.

לאחר נפילתו הועלה לדרגת סמל ראשון. על מצבתו נחקקו מילותיו: "לא צריך לנסות, צריך לעשות! אז מה נסגר?" וגם: "תמיד איתך, תמיד איתנו". אחותו קירה נולדה שנתיים לאחר נפילתו. משפחתו וחבריו הוציאו לאור ספר לזכרו.

מן הזיכרונות הרבים עולה שבכל מקום הקרין קיריל אנרגיות חיוביות. חייכן וצנוע, שקט וטוב לב, נחוש ומלא ורצון להיטיב עם כולם. דבק בלב שלם בערכים שהאמין בהם וחלם על דרכים להגשימם, לעתים כנגד כל הסיכויים ולמרות כל הדעות ההפוכות. קיריל היה אדם חזק ומעורר השראה, שטבע חותם בחבריו ובחברותיו.

הם מעידים כי השאיפה שלו למצוינות, הקבלה והחיוך שלו, הם מופת בעבורם. שהשפיע עליהם ולימד אותם להיות בני אדם טובים יותר. עוד סיפרו שהוא מאחד אותם גם לאחר מותו, והם מנסים ליישם את גישתו לחיים שבבסיסה הסקרנות ללמוד הכול. "הדבק של המכינה" כינתה אותו בלבלה. "בעקשנות אופיינית לך, מהולה בתמימות ובטוהר שלא זכור לי שראיתי אי פעם בבן אדם אחר. קירילון, היית ועדיין מופת להרבה אנשים. ... הנסיך הקטן עם הלב הגדול, הנחישות, האהבה, הטוטליות, המסירות". בסיפורים ניכר הגעגוע למילות העידוד ולחיוזקים מפיו ובולטת תחושת החמצה אישית וכללית, כי קיריל תרם בכל מקום שאליו הגיע, ביכולות יוצאות דופן, באנרגיות עצומות, באכפתיות, ברגישות ובאהבה לחיים.

חיכה לו עתיד מזהיר. "היית כל מה שרובנו לא. היית אמיץ, חכם, עניו, אחד שדבק במטרתו", כתב אלדן. "המורשת שהוא השאיר לי זה תמיד להאמין בעצמך", הוסיפה שרון, "להאמין שאתה מסוגל לכל דבר, להיות בן אדם טוב, לא לבזבז את הזמן על שנאה וקנאה, להיות חבר טוב, להוציא את הטוב מכל מצב ... לחיות את הרגע".

הוא הובא למנוחות בבית העלמין הצבאי בהר הרצל, ירושלים. הוא מונצח באנדרטת הצנחנים כביש גדרה - צומת ביל"ו, שיפוץ עין גרס לזכר קיריל גולנשין מטע, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

חבריו ליחידה שיקמו את מעיין עין גרס ליד מושב מטע להנצחתו של קיריל. כחודשיים וחצי קודם לנפילתו, נהרג בלבנון חברו לכיתה אורי גרוסמן. באוקטובר 2010 העלתה מגמת התיאטרון בבית הספר הניסויי ערב לזכרם של השניים. הם מונצחים יחד ליד עין נקופה.

מושב תלמים:

דוד (דניאל) מעשוש הי"ד - תלמים 9.7.53 (נרצח ע"י מסתנן).

מקום אירוע- מושב תלמים.

ר' דוד (דניאל) עשוש נולד באי ג'רבה בשנת תרע"ט 1919

לשתורה וחי, עלה ארצה יחד עם אשתו שושנה (ששונה) ז"ל

ובני משפחתו בשנת תש"ט והתיישב במושב מלחה שליד ירושלים.
לאחר כשנתיים שבהן עסק בבניין הארץ וסלילת כבישים בירושלים ובסביבתה, החליט להקים יישוב דתי לעולי ג'רבה. לאחר מאמצים רבים, עלה הדבר בידו ובשנת תש"י נוסד מושב תלמים ליד קיבוץ ברור חיל (מעברת ברייר). עם הקמת המושב, עשה ר' עשוש ימים כלילות לפיתוחו של המושב ולבניית מבני קבע לתושבים. בשנת תשי"א עלה על מוקש, רגלו נקטעה, הוא נאלץ להפסיק את עבודת בנין הארץ ועבר לעסוק בחלוקת חלב ולחם לתושבי המושב. לילה אחד הגיעו כיכרות הלחם באיחור למושב (שעה 22.00 לערך), מתוך דאגה לתושבים, רתם ר' דוד בו במקום את עגלתו, והחל בחלוקת הלחם. לאחר שסיים את החלוקה וכשהגיע לביתו ונשכב במרפסת, נשמע לפתע צרור יריות. הוא נפגע מ- 5 כדורים והסתבר כי "פדאין" (מסתננים), חדרו למושב ורצחו את אחד מטובי בניו. בן 34 היה במותו.

הוא הובא למנוחת עולמים בבית העלמין הישן בלוד.
הוא מונצח ב: באנדרטה בהר הרצל לוח 35, זכרו של דוד וזכר רעייתו שושנה הונצחו בספר-חיים בבית הכנסת במושב תלמים.

רב טוראי אמנון סגרון 1.9.74

רב טוראי אמנון סגרון, נולד בתאריך 15.7.1953 לוורדיה ובן ציון, במושב תלמים אשר בחבל לכיש.

הוא נולד למשפחת חקלאים עובדי אדמה. הוא התחיל ללמוד בבית הספר היסודי ע"ש הרב קוק שבמושב. את כל חופשותיו ואת כל זמנו הפנוי הקדיש לעזרה להוריו. מילדותו ניכרו בו כישרונות טכניים ולכן החליט לפתח אותם. הוא נתקבל לבית הספר המקצועי שבמרכז שפיר ולמד שלוש שנים מסגרות מכנית. בעת לימודיו השתתף אמנון

בפעולות גדנ"ע שונות ובפעולות הספורט שהתקיימו במושב. כבן למשפחה דתית הקפיד על קיום מצוות ובעיקר הייתה קדושה בעיניו מצות כיבוד אב ואם. אהב לעסוק בצורכי ציבור באמונה וכל אנשי המושב אהבוהו והעריכוהו על תכונותיו התרומיות. אמנון גויס לצה"ל בתחילת ינואר 1972 והוצב לרבנות הצבאית הראשית. לאחר סיום הטירונות עבר קורס למוסמכי כשרות והתחיל במילוי תפקידו. הוא עסק במלאכת הקודש בהשקט ובצנעה וחבריו הרבים, שקנה בעת השירות אהבוהו. בזמן שירותו היו מחשבותיו נתונות למשק הוריו וכל חופשה שקיבל מהן חופשות מיוחדות, היו קודש לעזרה בבית. בעת מלחמת יום הכיפורים תרם אמנון את חלקו בחזית סיני ובחזית הסורית. בתאריך 1.9.1974 נפל אמנון בעת שירותו. השאיר אחריו הורים, שמונה אחים ואחיות. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "...אמנון ז"ל היה חייל שקט וממושמע, אשר מילא את התפקידים שהוטלו עליו ככל אשר נדרש... הוא השתתף במשימות ביצוע הפרדת הכוחות לאחר מלחמת יום-הכיפורים, שמר על ביצוע ההוראות שבמסגרת תפקידו באמונה, עזר וסייע בעבודה לאחרים". הובא למנוחת עולמים בבית העלמין שבמושב תלמים.

הוא מונצח באנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

משפחתו תרמה ספר תורה לבית הכנסת שבמושב, להנצחת שמו.

- טוראי ראשון נפתלי טרבלסי 19.2.77

טוראי ראשון נפתלי טרבלסי, נולד בתאריך 21.5.1958 לפלילה ורחמים ברחובות.

למד בבית הספר היסודי "הרב קוק" שבמושב תלמים, אחרי כן סיים את לימודיו בבית הספר התיכון החקלאי "מקווה ישראל" שבחולון. נפתלי היה תלמיד מעולה והצטיין בלימודי החקלאות ובלמודי שפות. הוא התמחה בשפה האנגלית ושימש עוזר רב לחבריו בכיתה ולמכריו בלימודי שפה זו. בתום הלימודים בכיתה י"א, הוענקה לנפתלי תעודת הערכה מיוחדת על הצטיינות בחיי חברה, בעבודה, בלימודים ובשמירת מצוות. חבריו לכיתה מספרים: "כבר בשנת 1973, בה הכרנו את נפתלי, עמד לפנינו נער חסון ושקט, שעל פניו הבעה ביישנית, כבר אז יכולנו להבחין ברצונו העז והנחוש לעשות הכול כדי להצליח. נפתלי, שההתמדה, הדייקנות והענווה

אפינו אותו, היה לנו לדוגמא. כאשר שוחחנו עמו, גילינו שיש מה ללמוד ממנו. משחר ילדותו גדל בכפר והתחנך על עבודת האדמה. הוא אהב את החקלאות והשקיע בה רוב זמנו ומרצו. הוא היה בחור שקול ואהב לרדת לעומקן של הבעיות שנתקל בהן. הבנתו בתחומים רבים הייתה גדולה ומעמיקה". על אף הצלחותיו בתחומים שונים: בלימודים, בחיי החברה, ובקשירת קשרי ידידות עם מוריו ועם מדריכיו, לא התפאר נפתלי מעולם והיה צנוע ועניו. הוא היה קשור מאוד לבני משפחתו ועזר להוריו בעבודה במשק, בגידולי ירקות ופירות ובהצעות לייעול הענף.

הוא היה ידיד ורע לאחיו ולאחיותיו ועזר ככל שיכול לאחותו הקטנה ממנו בשנה בלימודיה. נפתלי אהב ספורט ובהיותו חזק וחסון, הצטיין בהרמת משקולות ובריצה. הוא היה חדור אמונה דתית עמוקה ובבית הכנסת של בית ספרו, שימש כחזן וכבעל-קורא בתורה בשבתות. במסגרת בית הספר היה פעיל בגדנ"ע וכשבגר התנדב למשמר האזרחי. הוא הומלץ להשתתף במחנה לנוער שוחר חקלאות במרכז וולקני שבבית דגן ואהבתו לחקלאות, הביאה אותו להצטרף לגרעין הנח"ל "שלוחות" של ארגון "בני-עקיבא", עם תום לימודיו בבית הספר התיכון. נפתלי גויס לצה"ל בנובמבר 1976 והתנדב לגרעין נח"ל. הוא היה אהוב על מפקדיו והצליח בכל אשר עשה. בתאריך 19.2.1977 נפל נפתלי בעת שירותו. השאיר אחריו הורים, עשרה אחים ואחיות. הובא למנוחת עולמים בבית העלמין שבמושב תלמים. הוא מונצח באנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

סא"ל עמנואל (יהודה) מורנו (טוב-עלם)

19.8.2006

סא"ל עמנואל (יהודה) מורנו (טוב-עלם), נולד בתאריך 17.6.1971 לסילוויאה ואילן (שלמה) בצרפת.

נולד למשפחה ציונית תורנית ואחיהם של: שמואל, משה, יוסף-דן ודוד. בשנת 1972, כשהיה כבן שנה, עלתה המשפחה לארץ והשתכנה בירושלים, בשכונת סנהדריה מורחבת. "זה היה בית של גמילות חסדים", מספרת ידידת המשפחה. "הכול אצלם היה בשקט ובצניעות טבעית. מה שאפיין אותם ואת הילדים זו האצילות וההליכה עד הסוף, אין

חצי דרך, כזה היה גם עמנואל. כל הבנות בשכונה העריצו אותו, כי ידעו כבר אז שהוא מלא גבורה, אבל צנוע". עמנואל התחנך במסגרת החינוך הממלכתי דתי ולמד בבתי הספר היסודיים "פרדס" ו"גי'נוגלי" ובבתי הספר התיכוניים "הרטמן" ו"הימלפרב" שבירושלים. הוא היה חניך בסניף "שונרא" של תנועת "בני עקיבא" והיה חבר גם ב"חנש"מ", חוג נוער שומר מסורת, שעמם ערך טיולים ברחבי הארץ. "תמיד בתנועה, בעשייה, לא נח לרגע", כך מתארים אותו סובביו. חייו של עמנואל היו מסכת רצופה של שאיפה וחתירה לשלמות אישית: במישור הערכי והתורני ובשליחותו הנעלית למען עם ישראל, ארצו ומדינתו. כבר כנער, ניכר כי ניחן במנהיגות טבעית ובחוסן נפשי. הוא היה תלמיד מופנם, שקט ורציני שמיצט לדבר, אך דבריו תמיד עוררו עניין וחבריו רחשו לו הרבה כבוד. בראש ובראשונה, הם מספרים, התאפיין עמנואל בהיותו חבר.

"עם עמנואל ידעת שלא משנה מה יהיה, הוא לעולם לא יעזוב אותך", הם אומרים. לכל אורך השנים העניק עמנואל כתף תומכת לילדים שסבלו מקשיים ומבעיות, ליווה אותם והרעיף עליהם אהבה ללא תנאי. "כזה היה עמנואל: איש פשוט, צנוע, אוהב את הזולת באשר הוא, חבר ללא גבולות". "עמנואל זה נתינה ונכונות לשאת בעול בלי חשבון, בכל מצב". גם בבית, היה עמנואל עזר שכנגד: "הוא היה השמש של כל המשפחה: זה ששוטף כלים וזה שתמיד כל הלחץ של לפני שבת מתנקז אליו: הגיהוץ, הכביסה, שטיפת הרצפה". בתום לימודיו התיכוניים המשיך עמנואל למכינה הקדם צבאית "בני דוד" שבעלי. "היה משהו מופלא ביכולות הארציות שלו", סיפר הרב אלי סדן, רב המכינה, "הוא היה בריא וחזק עם כוחות עצומים ווירטואוזיות שהותירו אותנו נפעמים ובצד זה היה מלא ענווה. ההתנדבות שלו הייתה אין סופית, עד שפעם נאלצנו לבקש ממנו להשאיר מקום גם לאחרים..."

הגם שלא היה ספורטאי גדול, הייתה לעמנואל נחישות ועקשנות להשיג מטרות שהציב לעצמו ואת עוצמתו הפיזית הנחה כוח רצון נדיר. בדומה לכך, גם עולמו הרוחני היה איתן: "היו לו אמיתות ברורות ובלתי ניתנות לערעור באמונה, שאותן גיבה בשקל, למשל בלימוד 'מורה נבוכים' לרמב"ם". ב-1990.2.8 התגייס עמנואל ל"סיירת מטכ"ל" והחל את מסלול הלוחם בצוות "גיורא". כבר בתחילת הדרך בלט באיכויותיו ובכישוריו המיוחדים: בסיום המסלול השתלב בציר הפיקודי והוביל פעילויות מבצעיות מורכבות ביותר, מהחשבות שבוצעו בצה"ל ואשר תרומתן לביטחון המדינה לא תסולא בפז. באוגוסט 1999, נישא עמנואל למאיה לבית ויצמן. שלושה ילדים נולדו לבני

הזוג: אביה, הבכורה, נולדה ב-י"י תשרי תשס"א - 24.7.2001, נריה-שלמה נולד ב- יח' אדר תשס"ד - 10.3.2004, נעם- ישראל נולד ב- יי כסלו תשס"ג - 6.12.2005. עמנואל היה מחובר לילדים בקשר רגשי עמוק גם אם לא ראה אותם אומרת מאיה, "הוא לא הפסיק לנשק אותם, ודאג לביטחונם ולנוחותם על כל צעד ושעל". אחרי שנים מספר ב"סיירת" יצא עמנואל ללימודי משפטים ב"מרכז הבינתחומי" שבהרצליה ועבד במקביל, בשירות הביטחון הכללי (השב"כ). בסיימו את התואר הראשון במשפטים החל להתמחות במשרד עורכי דין, "אבל זה לא היה בשבילו. הוא הרגיש שאת תרומתו לעם ישראל הוא צריך לעשות בדרך אחרת." עמנואל החליט לשוב לצבא הקבע וליחידה ושירת בה משך שש עשרה שנים שבמהלכן טיפס לדרגת סגן אלוף, דרגה מקבילה לדרגת מפקד היחידה. בשנות שירותו הארוכות, היה עמנואל שותף למאות מבצעים עלומים שבהם הפגין גבורה, אומץ לב ותעוזה רבה. דרך מעטה הסודיות מצטיירת דמותו של לוחם ללא חת, שהיה לאגדה בחייו. כאחד ממתכנני המבצעים ביחידה היה לעמנואל ידע עצום בתחומים רבים: הוא היה פרפקציוניסט המקפיד על הפרטים הקטנים, חד מאוד, מבריק ונחוש, וניחן בזיכרון פנומנלי וביצירתיות.

עמנואל הפגין קור רוח גם במצבי לחץ קיצוניים ומסוכנים ופעמים רבות השליך את חייו מנגד בהצילו חיי פקודים וחברים ליחידה. בין השאר, השתתף עמנואל במבצע לכידתו הנועז של מוסטפא דיראני בלבנון בשנת 1994, "הוא האמין ביכולות ומתח אותן עד קצה גבול האפשר ואז עוד קצת". עם זאת, עמנואל אף פעם לא הניח לעצמו להיות שאנן והיה חוזר ובודק עצמו שוב ושוב, מציב סימני שאלה וספקות.

מפקד הצוות הגדיר את הדברים בפשטות: "אם צה"ל הוא הצבא הטוב בעולם וסיירת מטכ"ל היא היחידה הכי טובה בצה"ל ועמנואל הוא הלוחם הכי טוב בסיירת מטכ"ל, אז עמנואל הוא הלוחם הכי טוב בעולם". על שתיים מהפעולות שבהן לקח עמנואל חלק, קיבלה יחידתו ציון לשבח. "עוד בחייו הוא היה ה"יוני נתניהו" שלנו. דמות מופת שלאורה חינכו ואליה רצו להידמות", מעידים החברים.

עמנואל היה איש של אהבה עזה לתורה, מסירת נפש על הלכה ואמירה יהודית ברורה וגאה. חייו בצבא היו חיים של יהודי בכל רמ"ח איבריו: גם אחרי עבודה מפרכת לא היה מפסיד תפילה ונקט הקפדה יתרה על הלכות שבת וכשרות,

"אם היה מוקפץ לפעילות מבצעית בשבת, היה נוסע כל הדרך עם חלונות סגורים ולא מפעיל מזגן כי טען שזה חילול שבת ולא הכרחי. כדי להתאוורר היה פותח מפעם לפעם את הדלת לאוויר וסוגר". עמנואל האמין ביי וחי בשלמות, בפשטות ובענווה, "הוא נשם, אכל ושתה אמונה" מעידה מאיה, והחברים מוסיפים: "הוא המעיט בדיבור, אך הרבה במעשים טובים, יצק בנו, ברצינות רבה, תורה ויהדות, אך הקפיד, בד בבד, לשמר נפש צעירה ושובבות". עמנואל האמין כי הגאולה קרובה, ופעל וקרא לעורר את ישראל לאביהם שבשמים. "הוא לא היה 'מיסיונר' ולא ניסה להטיף ולהחזיר בתשובה, אבל אם יזמת שיחה איתו על נושאי יהדות, הוא היה נענה ברצון ואז כבר לא הייתה לך דרך נסיגה. הוא היה מסביר, טוען ומתווכח בלהט בלתי מצוי, מכל הלב, בשכנוע פנימי עמוק...". מבחינתו של עמנואל היה הלימוד השיא ועל כן ניצל כל דקה אפשרית ללימוד ולהתקדמות. על השולחן במשרדו שביחידה היו פזורים ספרי קודש. את זכותו ללמוד לתואר שני על חשבון הצבא, ביקש להסב ללימודי קודש, "הוא נהג לומר ששנתיים בישיבה עדיפות על פני כל תואר שני". בשיחה עם שמיניסטים הסביר עמנואל למה חשוב ללכת ללמוד לפני הצבא: "בצבא אדם דתי הוא מרָאָה, שגריר, המייצג את עולם היהדות. אתה נדרש לתת תשובה, קודם כול לעצמך". ואכן, עמנואל ידע לומר את האמת ולעמוד עליה, יאה בן שיחו אשר יאה. מספרים כי במהלך ויכוח באחת הישיבות עם אנשי הסגל הבכיר של היחידה קם עמנואל ואמר: "תבינו טוב טוב, אני לא נותן דין וחשבון לאף אחד מכם, רק לקדוש ברוך הוא". אחד הערכים שעמנואל ייצג באופן מוחלט היה אהבת הארץ ברבדים העמוקים ביותר ולא בכדי חווה שָׁבֵר עמוק סביב תכנית ההינתקות מחבל עזה ומצפון השומרון. את כל כוחותיו נאלץ אז לגייס, כדי להתמודד עם המשבר: "הוא אמר שהוא נאמן לחוקי הצבא, אך חוקי הקב"ה נמצאים מעל לכול והתבטא במילים "אם אֶדְרֹשׁ להשתתף באיזשהו מעגל של ההתנתקות, אני מוריד את הדרגות והולך הביתה". לאחר אירועי הפינוי בעמונה היה עמנואל שבור ומתוסכל ועם זאת המשיך לפעול למען ביטחון ישראל בכל המוטיבציה וההתלהבות, "כשמדובר במשימות למען המולדת הוא היה שם עד הסוף". גם למפונים, נרתם לסייע. את דרגת הסא"ל קיבל עמנואל בימים שלאחר ההתנתקות מידי ראש אמ"ן אהרן זאבי-פרקש, כדרגה אישית. שלא כנהוג, ביקש לשאת דברים במעמד זה, ואמר: "... כידוע, כאשר אדם נמצא בקושי ובמשבר, הוא מגלה כוחות נפש שאילולא המשבר

לא היו באים לידי ביטוי ... מי ייתן ונדע לאמץ הסתכלות זו על המציאות גם בחיי היום יום הפרטיים וכן בחיי האומה. הסתכלות שהופכת מְשָׁכָר לְמַבְשֹׁר...". את עמנואל אהבו כולם והוא התייחס לכל אדם באותה מידה. "הוא לא היה צריך דרגות על הכתפיים כדי לפקד ולכן התהלך תמיד בלי דרגות. ההשפעה שלו הייתה בדרך ההתנהלות שלו, בהבנה שלו, בערכיות. הוא רץ קדימה ונתן דוגמה". רק את צניעותו לא יכול היה עמנואל להצניע. לאחר מותו כתב חבר: "כשנפגשנו היה נראה לי שעומד מולי האיש הכי פשוט בעולם, בלי שום פוזה, בלי גאווה, פשטות שזכה כזאת שגרמה לי פשוט לרצות להישאר לידו, להיות חבר שלו ובעיקר ללמוד ממנו". סגן אלוף עמנואל מורנו נפל בסופה של מלחמת לבנון השנייה, בשבת קודש פרשת "ראה", ביום כ"ה באב תשס"ו (19.8.2006), בקרב באזור בְּעֶלְכָּכ. עמנואל מסר את נפשו על קידוש בוראו, ארצו ועמו, בהובילו כמאה לוחמים למבצע חשאי בעורף האויב. יעדי המשימה הושגו במלואם, אך במהלך הפעולה נתקלו הלוחמים באש המחבלים, ועמנואל נהרג. שני קצינים נוספים נפצעו.

"אם לאדם נשארות חמש שניות לחיות ועדיין יש בשניות אלה משמעות לחיי ושאפה למה שאחריהם, משמע לכל החיים שלו יש משמעות", אמר עמנואל לחבר, זמן לא רב קודם לפילתו. "אנחנו לא חיים בשביל לספק את היצרים, או ליהנות ולחיות את הרגע, אלא החיים הם שלב נוסף בדרך אל השלב הבא". במותו חזר עמנואל לעיר שכה אהב, ירושלים. כיאה ללוחם קדוש שכל חייו חי בצניעות נערכה הלווייתו באישון לילה. רבבות אנשים צבאו על בית העלמין הצבאי שבהר הרצל, ונעמדו דומיה לחלוק כבוד אחרון לקצין למופת, ירא שמים ואוהב אדם, אציל נפש.

את שורת ההספדים פתח מפקד סיירת מטכ"ל, שאמר: "... בשנים האחרונות היה עמנואל נושא הדגל בראש המחנה בפלגתו ומושא לגאווה ולהערכה בקרב דור צעיר של לוחמים שגדלו בסביבתו. אך מעל לכל אלה, עטפו את אישיותו ערכיו, יושר, אהבת המולדת, יציבות ארץ-ישראלית שאינה שנויה במחלוקת, אהבת האדם, אהבת המשפחה ... מתוך אלה, עלו וגאו עוצמותיו אשר הקרינו מחוזקן על כולנו.

בצניעותו, במקוריותו וברגישותו, כבש אותנו". עמנואל, הלוחם הבכיר ביותר בצה"ל שנפל במלחמת לבנון השנייה, היה בן שלושים וחמש בנפלו. הותיר רעיה, בת ושני בנים, הורים וארבעה אחים. "אין הרבה אנשים נועזים ומבריקים, עם תעוזה ויכולות, שאפשר לרשום לזכותם תרומה כל כך גדולה לביטחון מדינת

ישראל", אמר אחד משרי הממשלה. "איבדנו את אחד הטובים". על מצבתו של עמנואל נחקקו המילים "חמוש עוז ועֶזְרָה, אזור אומץ וגבורה, אוהב בוראו ועמו, צופה לעת ישועה". לאחר נפילתו הוענק לו ציון לשבח מראש אגף המודיעין בצה"ל, תת אלוף עמוס ידלין, על פועלו רב השנים למען ביטחון מדינת ישראל ועל השתתפותו בפעילויות מבצעיות במלחמת לבנון השנייה. נאמר על עמנואל שהיה אחד מגדולי הלוחמים שקמו לעם ישראל בדור הזה. גם לאחר נפילתו, נאסרה תמונתו לפרסום ואיפול כבד הוטל על הפעולות שלקח בהן חלק. להנצחת זכרו ומורשתו הוקמה עמותת "בדרכי עמנואל מורנו", המובילה תכניות חינוכיות בהשראתו בקרב בני נוער ושוקדת על הקמת מרכז לימודי לאור דמותו. תלמוד התורה "עמנואל" שהקימה העמותה עוסק בהקניית ערכי היהדות, בפיתוח מנהיגות, בגמילות חסדים ועזרה לזולת ובאהבת ארץ ישראל. תכנית הדגל של העמותה היא פרויקט "אחריי!

עמנואל - נוער מוביל לשינוי" המטפח ומפתח מנהיגים צעירים. עוד הוציאה העמותה לאור את קובץ הסיפורים "לֶךְ דְּמִיָּה תְּ הִלָּה", המצורף למגילת חנוכה שכתב חגי בן ארצי, בהם משתקפת דמותו של עמנואל כמקור השראה והשפעה רב עוצמה. ביוני 2010 נחנך בתלמים גן לזכרו, שהוקם בתרומת ליאו ז'אק אלפרן, ניצול שואה עירי ובתמיכת קרן קימת לישראל. "עמנואל השקיע מאמצים אדירים כדי להגיע ליעדים בלתי אפשריים", אמר אחיו, "הוא היה אדם שיצא מהתחום הפרטי ולקח אחריות על אנשים אחרים. לכן אני מרגיש שהגן הזה הוא מחווה מתאימה עבורו, כי הוא מסמל מקום שיוצאים מהחצר הפרטית לחצר הציבורית ומתחברים כקהילה". סיפור חייו של עמנואל, דברים לזכרו ופרטים על פעולות העמותה מופיעים באתר האינטרנט שהוקם לזכרו, בכתובת <http://www.emmanuelmoreno.org>.

יורם לוי, חברו של עמנואל, הקליט לזכרו שיר ומצטרפים אליו בקולות רקע שלושת אחיו של עמנואל. בית הספר הממלכתי דתי "תחכמוני" שבנתניה מקדיש פעילות חינוכית לתלמידים לשימור מורשתו. כן הוקדש לזכרו של עמנואל ספרו של משה קינן "עם ישראל חי", פרקים ממסכת חייו של עם ישראל ופעולות הנצחה רבות נוספות קורמות עור וגידים כגון: הקמת אולם ספורט מפואר בבית שאן ביוזמת ראש העיר מר ז'קי לוי וסגנו ושר האוצר ד"ר יובל שטייניץ שהכיר את עמנואל בתפקידו כיו"ר וועדת החוץ והביטחון הוקם בניין מגורים "בית עמנואל", בעיר דוד, עבור שתיים עשר משפחות צעירות ביוזמת וע"י יהודי נדיב מלונדון וכן נתרמו ארבעה ספרי תורה לזכרו

של עמנואל. במלאות ארבע שנים לנפילתו, כתבה אביה, בכורתו: "רציתי לספר לך שלפעמים, בטיולים, יש נופים שמזכירים לי אותך, למשל הנוף של המדבר, כי היית כמו המדבר, יפה מבפנים ויפה מבחוץ, מלא מידות טובות כמו גרגירי החול, מלא גוונים של צבעים לצבוע איתם את החיים ... הלוואי נזכה ללמוד ממידותיך הטובות..."

הוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הר הרצל בירושלים. הוא מונצח ב אתר הנצחה לחללי קהילת המודיעין כביש צומת גלילות - הכפר הירוק (בסיס צבא), קיר זיכרון לנופלים מבית ספר יסודי תחכמוני נתניה, תלמוד תורה עמנואל תלמים, גן לזכר עמנואל מורנו תלמים, מצפור לזכר חללי צה"ל במלחמת לבנון השנייה הר אדיר (שמורת מירון), גן הנופלים בני פסגת זאב ירושלים, קריית עמנואל מורנו ירושלים, בית איל אשדות יעקב מאוחד, אנדרטה לנופלים במערכות ישראל בני יישובי מועצה אזורית לכיש נהורה.

חוות פיליפ:

סא"ל (במיל') יוחאי גור הרשברג (יחידת אית"ן)

5.12.2023

סא"ל (במיל') יוחאי גור הרשברג נולד בתאריך 14.12.1970

לזאבה ופיליפ הרשברג וגדל בגדרה. בשירותו הצבאי סיים בהצלחה קורס חובלים ושירת בשירות הסדיר כקצין מודיעין ימי. בשירות המילואים היה קצין חילוץ והצלה, קצין אג"מ

גדודי, מ"פ, קצין אית"ן (איתור נעדרים) באוגדה 91, מפקד צוות אית"ן באוגדה 80 ומפקד צוות אית"ן של אוגדה 98 (עוצבת האש) עד למותו.

אביו פיליפ עיבד שטחים נרחבים בנגב, בני אלפי דונמים, והחזיר את מרביתם למדינה למטרת הקמת קיבוץ כרמים. בתמורה לויתור על קרקעות אלה קיבל פיליפ חלק מהשטח אותו עיבד למטרת הקמת מגורי קבע והמשך עיבוד הקרקעות ושמירתן. על רקע זה נוסדה "חוות פיליפ", אשר לימים עברה לחזקתו ותפעולו של יוחאי לאחר מותו של אביו. יוחאי אהב את החווה והיה מחובר אל אדמתה בכל נימי נפשו, תוך מאבק מתמשך אל מול הרשויות במטרה להסדיר את החווה על רקע ההבטחה השלטונית אשר ניתנה עקב תרומתו של אביו. תהליך מטלטל ורווי מכשולים אשר טרם זכה להגיע אל סיומו עד לכתובת

שורות אלה. החווה הייתה חקלאית ועם הזמן הפכה למוקד תיירותי בנגב עם מגוון פעילויות.

לצד העיסוק התובעני בחווה, שירת יוחאי במילואים תקופות ארוכות מדי שנה, כמעט על בסיס שבועי, ואהב את עבודתו באיתור נעדרים. עם תחילת מלחמת חרבות ברזל ב־07.10.2023 השכיל יוחאי להבין את חומרת תמונת המצב עוד בשלבי התהוותה והקפיץ את כל הצוות שלו עוד לפני שניתנה הוראה מלמעלה. בשבועות הראשונים של המלחמה פעל עם יחידתו לילות כימים לאיתור נעדרים בעוטף עזה במתארים קשים ביותר מקצועית ונפשית, כשקול פנימי מנחה אותו בתוך האפילה וחשכת הנפש בשעת התמודדותה עם המראות הקשים, קול המטיל אלומת אור עבור פקודיו - תיק נעדר לא משאירים פתוח.

יוחאי היה אדם בולט הן באישיותו והן בגופו העצום, אשר ידע להותיר רושם עז על כל הבאים עימו במגע הן בפן האזרחי והן בפן הצבאי.

חברים מספרים שהייתה בו נתינה אין קץ, שהחיוך לא ירד מפניו, ושכולם היו מכירים את יוחאי. כן גם נאמר שהיה יהודי עם נפש של בדואי. הסתדר עם כולם ונחלץ לכל מי שנזקק לעזרה. יוחאי היה סמל לדו-קיום בין המגזרים השונים בארץ ישראל.

בתאריך 05.12.2023, במהלך שירותו במילואים, שעה שעשה את דרכו בין צוותיו הפרושים בגזרה, במסגרת הכנתם לקראת כניסתם לעזה, נהרג בתאונת דרכים ליד בסיס שדה תימן. בן 52, הותיר אחריו גרושה, ארבעה ילדים וחווה. נקבר בבית העלמין בגדרה. על המצבה נכתב: "חווה ואדמה, שורשים עמוקים, חיוך רחב וחלומות גדולים".

נספחים

פרק יי - נתונים כללים:

א. מזרח לכיש: 25 תקריות אש , 63 חיילים הרוגים, 3 הרוגי טרור (4 נצר אחרון, 3 מקל"ן).

ב. מערב לכיש: 2 קרבות , 39 חיילים הרוגים , 5 הרוגי טרור. (1 נצר אחרון).

ג. סה"כ בשטח המועצה: 27 קרבות/תקריות, 102 חיילים הרוגים, 8 הרוגי טרור.

ד. חללי צה"ל ופעולות איבה יישובי המועצה: 59 חללים מתוכם 47 חיילים ו- 12 אזרחים נפגעי פעולות איבה (1 מקל"ן).

פרק ו'

רשימת חללי צה"ל שנהרגו בתקריות במזרח לכיש:

1. טוראי בוטרו משה (משה'לה) מוריס - 16.10.48
2. טוראי שרעבי מאיר 16.10.48.
3. רב סמל ראשון צימרמן יעקב- 18.10.48
4. רב טוראי אמנון זילברשפיץ (נצר אחרון) 25.10.48
5. רב טוראי אברהם (לבן) רודניק 25.10.48
6. טוראי שמואל (מוליק) שרשבסקי 25.10.48
7. טוראי ישראל סרבנוגורה 25.10.1948
8. טוראי שמולביץ אשר אנשיל (נצר אחרון) - 29.11.48
9. טוראי חיים פפק - 2.12.48
10. טוראי מאיר (מיורצ'יק) פריד 20.12.48 - נעדר עד היום
11. טוראי ויסזנד חיים 21.12.48.
12. טוראי אוריאל (אוריאלצ'ה) גולפרב 21.12.48
13. טוראי מרסל הוכמן 31.3.49
14. טוראי משה (מישקה) שמוקלר 31.3.49
15. טוראי סעדיה חמו 31.3.49
16. טוראי אברהם אביליה 20.4.49
17. טוראי נסים אמזלג 20.4.49
18. טוראי נסים בן ארוש 20.4.49
19. סגן בנימין זאב (פני) בודנר 20.4.49
20. טוראי אברהם-ישראל כהן 20.4.49
21. טוראי יוסף כהן 20.4.49
22. טוראי מאיר פסח יוסף 20.4.49
23. טוראי גבריאל מגנזי 20.4.49
24. רב טוראי יעקב מוסקוביץ 20.4.49
25. טוראי קלמן (קלמוש) צ'פניק (נצר אחרון) 20.4.49
26. טוראי אוסקר צרפתי 20.4.49
27. ארתור גיסנר 20.4.49 - נעדר עד היום
28. סרן נמרוד לוויטה 14.12.49

- 29 . סמל אהרון גרוס 14.12.49
- 30 . סמל אברהם-אהרן הלוי שילר השילוני 25.8.50
- 31 . סמל ראשון אריה דוויד (טולק) וונסובר 27.8.50
- 32 . סמל אפרים (פלח) זטלר 27.8.50
- 33 . רב טוראי ברוך חיטה פשינצה 27.8.50
- 34 . רב טוראי איתן מיזל 27.8.50
- 35 . טוראי משה (מימי) נגרי 11.4.51
- 36 . סרן יונתן (יוז) גלעדי 19.11.51
- 37 . סג"מ זבולון (טומי) בראון (נצר אחרון) 23.1.53
- 38 . טוראי מרדכי אהרון 17.7.53
- 39 . רב טוראי גבריאל ולד 16.12.53
- 40 . רב טוראי אבנר ספיר (ספיה) 16.12.53
- 41 . סג"מ יצחק ילון 16.12.53
- 42 . טוראי ראשון נתנאל גילירדי 13.2.55
- 43 . סמל אריה קניג 12.2.55
- 44 . סגן יצחק-יוסף ביטל - 18.4.56
- 45 . טוראי דרושקובסקי אילן 10.9.56
- 46 . סמל זאקס שמואל יהודה 10.9.56
- 47 . טוראי בנימין המאירי מאירוביץ - 10.9.56
- 48 . מג"ב- שוטר יהושוע צרויה 10.9.56
- 49 . טוראי יעקב פרידלנד - 10.9.56
- 50 . טוראי משה נחום לרמן - 10.9.56
- 51 . סגן גבריאל בקשט נפצע 10.9.56 נפטר מפצעיו 21.9.56
- 52 . סמל אורי קנמון 20.9.56 (יופיע גם באמציה)
- 53 . סגן יורם פיינגולד 24.3.58
- 54 . צנחנים- סגן דן בהיר יסני 10.5.66
- 55 . הנדסה- סמל יוסף ג'רפי 10.5.66
- 56 . רב טוראי משה קלגסברון 12.11.66
- 57 . טוראי דויד (גמשיד) אבראני 12.11.66
- 58 . טוראי דניאל צלמיסטר 12.11.66
- 59 . אל"מ מרדכי (מוטקה) נדיבי 20.4.71

- 60 . סא"ל פרץ עורי, נפצע בתאריך 20.4.71, מת מפצעיו 25.4.71
- 61 . סרן ברוך רוזן 20.1.71
- 62 . רס"ן מרדכי לוסטינג 20.4.71
- 63 . פקד יוסי חיון, נפצע בתאריך 5.6.93, מת מפצעיו 7.6.93

פרק ז'

חללי צה"ל שנהרגו במערב לכיש בקרבות כרתיה ובית עפה:

1. רב סמל ישעיהו ספינקלשטיין 18.7.48 - כרתיה
2. טוראי נחום (ניוניק) שוורצמן (נצר אחרון) 18.7.48 - כרתיה
3. טוראי אביגדור ישעיהו 18.7.48 - בית עפה.
4. טוראי אדוארד איז'ק יצחק 18.7.48 - בית עפה.
5. סגן בנימין (רבי) אלחנן רבינוביץ 18.7.48 - בית עפה.
6. טוראי שלום בוטא 18.4.48 - בית עפה.
7. טוראי משה-יעקב בנזימן 18.7.48 - בית עפה.
8. טוראי יעקב גייבוק 18.7.48 - בית עפה.
9. טוראי יוסף גינוט 18.7.48 - בית עפה.
10. טוראי אברהם גרינברג 18.7.48 - בית עפה.
11. רב טוראי חיים (חיימקה) הובר 18.7.48 - בית עפה.
12. טוראי אהרון הלפרין 18.7.48 - בית עפה.
13. טוראי צבי ונסמן 9.7.48 - בית עפה.
14. טוראי משה-אהרן (משיילה) ונסובר 16.7.48 - בית עפה.
15. טוראי יצחק-משה ורבר 9.7.48 - בית עפה.
16. רב טוראי יוסף (יושקו) חיימוב 18.7.48 - בית עפה.
17. סמל שלמה חכים 21.7.48 - בית עפה.
18. טוראי אברהם (קדי) טבילה 18.7.48 - בית עפה.
19. טוראי יחזקאל-אלימלך לוי 18.7.48 - בית עפה.
20. טוראי משה מונדלק 18.7.48 - בית עפה.
21. טוראי שלום מזרחי 18.7.48 - בית עפה.
22. רב טוראי אלכסנדר (אולק) מינץ 18.7.48 - בית עפה.
23. טוראי זאב מנסבק 18.7.48 (הערה - אין פרטים על החייל). - בית עפה.
24. טוראי אליעזר (זהרי) נתן נמטלשבילי 18.7.48 - בית עפה.
25. טוראי נתן (נושן) מיכאל 18.7.48 - בית עפה.
26. סגן אברהם (פולי) פולורמכר 18.7.48 - בית עפה.
27. טוראי מאיר (שאול) פוני 18.7.48 - בית עפה.
28. טוראי אברהם-יעקב פלק 18.7.48 - בית עפה.

- 29 . רב טוראי בנימין (בניק) פנחסוף פילוסוף 18.7.48 - בית עפה.
- 30 . טוראי יואל (יולי) פריבר 18.7.48 - בית עפה.
- 31 . רב טוראי שמעון-דב קוכמן 18.7.48 - בית עפה.
- 32 . סרן אריה (לייב) קוצר 15.7.48 - בית עפה.
- 33 . טוראי אפרים קזז 18.7.48 - בית עפה.
- 34 . טוראי מאיר קזז 18.7.48 - בית עפה.
- 35 . רב טוראי שמחה קמינר 18.7.48 - בית עפה.
- 36 . טוראי אהרון רוזנפלד 18.7.48 - בית עפה.
- 37 . טוראי בצלאל (צליק) רפופורט 18.7.48 - בית עפה.
- 38 . טוראי דוד שלום 18.7.48 - בית עפה.
- 39 . סמל יואל-אליעזר שפיכלר 18.7.48 - בית עפה.

פרק ח'

נפגעי טרור בשטחי המועצה

1. דוד (דניאל) עשור הי"ד - תלמים 9.7.1953 (נרצח ע"י מסתנן). (יופיע גם בתלמים).
2. גד סמואל ז"ל - גבעת חיים 7.4.1956 (נורה ע"י מחבלים).
3. מיכל (מיכאל) כפרי ז"ל - גבעת חיים 7.4.1956 (נורה ע"י מחבלים).
4. טוראי משה שרף - לכיש 23.5.1956 (נרצח ע"י מסתנן ליד לכיש). (יופיע גם בלכיש).
5. נחום שמואל - אמציה הי"ד 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש). (יופיע גם באמציה).
6. אברהם (זיבק) זהבי הי"ד - לכיש 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש). (יופיע גם בלכיש).
7. מכלוף בן זקן הי"ד - שדה דוד 18.4.1958 (נרצח ע"י מסתנן ביישוב). (יופיע גם בשדה דוד).
8. סלמאן סלימאן עלי גאבוע הי"ד - אחוזם 8.10.1967 (מהתפוצצות פגז). (יופיע גם באחוזם).
9. אלי כהן הי"ד - שקף 20.6.1988 (נרצח ע"י מחבלים בשעת ריסוס בכרם). (יופיע גם בשקף).

פרק ט'

חללי צה"ל וטרור תושבי המועצה לפי יישוב

- 1 . טוראי ראשון משה פרץ 7.6.1967 - אחוזם
- 2 . סלמאן סלימאן עלי גאבוע הי"ד - אחוזם 8.10.1967 - אחוזם
- 3 . סמל מסעוד פרץ 9.10.1973 - אחוזם
- 4 . סמל ראשון שלמה עמר 28.10.1973 - אחוזם
- 5 . טוראי קלמן-שלום זליקוביץ קימל 12.12.1955 - אמציה
- 6 . סמל אורי קנמון 20.9.1956 - אמציה
- 7 . נחום שמואל- אמציה הי"ד 4.4.1958 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש). - אמציה
- 8 . טוראי גיורא בורנשטיין 3.9.1958 - אמציה
- 9 . טוראי שמעון אלקיים 9.2.1963 - אמציה
- 10 . רב טוראי ראובן (רולנד) אזולאי 6.6.1967 - אמציה
- 11 . סמל ראשון חיים (צ'אק) הרן הורנשטיין 12.10.73 - אמציה
- 12 . רב טוראי אלי-מיכאל סלומון 26.11.73 - אמציה
- 13 . סגן אמציה-יהודה אבודרם 2.12.82 - אמציה
- 14 . רב טוראי אלקנה גובי 9.3.2002 - בני דקלים
- 15 . רס"ר אלקנה ויזל, 22.01.2024 - בני דקלים
- 16 . סמל רוני (רמי) צרפתי 18.10.73 - זוהר
- 17 . טוראי מימוני אהרון 29.2.1988 - זוהר
- 18 . דרור גזרי 13.1.2005 - זוהר
- 19 . רב סמל ראשון שמעון ברמי 8.2.2011 - זוהר
- 20 . אמיר-אושר מימוני 8.3.2016 - זוהר
- 21 . סרן אברהם (סולו) סולוביץ 9.6.1967 - יד נתן
- 22 . רב סמל בכיר שאול מילר 5.12.2000 - יד נתן
- 23 . רב סרן גד (גדי) רשף קרקש 7.10.1973 - יד נתן
- 24 . טלי חתואל 2.5.2004 - כרמי קטיף
- 25 . הילה אסתר חתואל 2.5.2004 - כרמי קטיף
- 26 . הדר שמחה חתואל 2.5.2004 - כרמי קטיף
- 27 . רוני שרה חתואל 2.5.2004 - כרמי קטיף
- 28 . מירב רחל חתואל 2.5.2004 - כרמי קטיף

29. טוראי משה שרף - לכיש 25.5.56 (נרצח ע"י מסתנן ליד לכיש) - לכיש
30. טוראי אריה (ארל'ה) מצליח 22.9.56 - לכיש
31. רב"ט איתן שטטמאר 26.12.56 - לכיש
32. אברהם (זבה) זהבי הי"ד - לכיש 4.4.58 (נרצח ע"י מסתננים ליד לכיש). - לכיש
33. סמל אליעזר (ליזר) רגב רוגצ'בסקי 6.6.67 - לכיש
34. סרן בר גיל יורם 18.10.73 - לכיש
35. טוראי סלמן משורר כאטון 21.12.59 - מנוחה
36. טוראי משיח מולאי 11.6.67 - מנוחה
37. טוראי מיכאל דוד 8.6.79 - מנוחה
38. רב סמל ראשון מיכאל מיכאליביץ' 15.3.2013 - מנוחה
39. סמל ראשון מרדכי מור לוי 28.3.2008 - נהורה
40. רב סמל חן-חנן לשם 15.4.2020 - נהורה
41. רב סמל סיוון שלמה 29.8.2004 - נוגה
42. רב סמל ראשון דוד בן-חמו 11.7.73 - עוצם
43. סמל יעקב אסולין 22.10.73 - עוצם
44. סנ"צ אבי עמר הי"ד 7.10.2024 - עוצם
45. מכלוף בן זקן הי"ד- שדה דוד 18.4.58 (נרצח ע"י מסתנן ביישוב). - שדה דוד
46. סמל ראשון יוסף חזן 29.10.73 - נעדר עד היום - שדה דוד
47. רב טוראי אברהם (אבי) בוסקילה 10.5.77 - שדה דוד
48. רב טוראי חיים עוזרי 30.5.48 - שדה משה
49. רב טוראי צפריר ירון 14.4.79 - שדה משה
50. סמל מיכל איכר 12.2.95 - שדה משה
51. טוראי מאיר (חוננו) כהן 8.2.54 - שחר
52. רב סמל מתקדם משה-אריאל אללי 1.2.2003 - שחר
53. אלי כהן הי"ד - שקף 20.6.88 (נרצח ע"י מחבלים בשעת ריסוס בכרם). - שקף
54. סמל ראשון קיריל גולדשין 1.11.2006 - שקף
55. דוד (דניאל) עשוש ז"ל הי"ד - תלמים 9.7.53 (נרצח ע"י מסתנן). - תלמים
56. רב טוראי אמנון סגרון 1.9.74 - תלמים
57. טוראי ראשון נפתלי טרבלסי 19.2.77 - תלמים
58. סא"ל עמנואל (יהודה) מורנו (טוב-עלם) 19.8.2006 - תלמים
59. סא"ל (במיל') יוחאי גור הרשברג 5.12.2023 - חוות פיליפ

פרק י'

טבלת אירועי טרור, תקריות אש וקרבות.

תאריך	האירוע	נפגעים
16-18.10.48	הקרב על המשלט חרבת מאסרה	3 חיילים הרוגים
25.10.48	הקרב לכיבוש משטרת בית גוברין	4 חיילים הרוגים
31.10.48	פוגז הכפרים דווימה וקובביבה	
29.11.48	פשיטה על ח' א-סיכה	1 חייל הרוג
2.12.48	פשיטה על ח' א-סיכה	1 חייל הרוג
20.12.48	הקרב על ח' א-סיכה	3 חיילים הרוגים
31.3.49	קומנדקר מחטיבת הנגב שהיה בדרכו לדווימה, הותקף ע"י מחבלים, ארבעת החיילים נהרגו ונשדד ציוד רב	4 חיילים הרוגים
2.4.49	פטרול שיצא ממשלט דווימה, ערך סיור סביב הכפר ונתקל ביחידת אויב. אחר חילופי היריות התפזר האויב ונמצאו סימני דם.	
2.4.49	פטרול בפיקוד פני, נתקל ב-17 ערבים שהיו מצוידים ברובים. בחילופי האש (כולל רימונים שנזרקו ע"י הכוח), הערבים הסתלקו והשאירו הרוג.	
3.4.49	הסכם שביתת הנשק עם ירדן	
11.4.49	סיור ממונע ממערב לדווימה, נתקל בכנופית ערבים. בחילופי האש נהרגו 2 ערבים.	
18.4.49	קומנדקר שיצא מדווימה לבית גוברין ועליו נהגו +3 חיילים, כשעבר בתוך הכפר הנטוש קוביבה, עלה על מוקש וחיל נפצע קשה.	1 חייל פצוע קשה
20.4.49	מחלקה מחטיבת הנגב הותקפה ע"י פורעים מאידנה	12 חיילים הרוגים (1 נעדר עד היום)
14.12.49	2 חיילים נהרגו ליד בית גוברין, כשרכבם עלה על מוקש	2 חיילים הרוגים
26.8.50	2 מוקשים התפוצצו ליד סיור של צה"ל שנסע לסיומן גבולות עם הלגיון הירדני	אין נפגעים
27.8.50	רכב צבאי בבסיס ההכשרות בבית גוברין עלה על מוקש	4 חיילים הרוגים, 4 פצועים
11.4.51	התקלות של סיור של צה"ל שסרק את השטח דרומית לבית גוברין בכנופיה ירדנית	חייל הרוג + 3 פצועים
22.4.1951	פטרול ישראלי שסייר ליד דווימה נתקל בכנופיית "ירדנים" מזוינים והוחלפה אש	
19.11.51	מארב ירדני לסיור ישראלי ליד חירבת אל בורג', נהרג קצין ו-2 נפצעו. פצוע אחד הושאר אצל הירדנים	1 חייל הרוג ו-2 פצועים
20.3.53	צפונית לדווימה נ.צ 144106 (אזור גבעת דהן/גבעת הקרב), התפתח קרב בין חניכי קורס מ"כים בבסיס האימונים הפיקודי, לבין ערבים שתפסו את גבעת מונטאר אל ג'וזה. הקרב נמשך משעה 8.00 עד לשעות בצהריים, והערבים הונסו. (לערבים 3 פצועים)	1 פצוע קל

תאריך	האירוע	נפגעים
9.7.53	מסתננים שחדרו ליישוב תלמים רצחו את תושב המקום ביריות	1 אזרח הרוג
17.7.53	חיילי גדוד 21 של גולני, הותקפו ליד אגוזית	1 חייל הרוג 2 פצועים
1.9.53	ב.צ. 141095 (5 ק"מ דרומית לדווימה) בשטח, נפתח אש מקלעים ורובים לעבר סיור ישראלי, מעבר לגבול וגם משטח, הסיור השיב ב- פגזי מרגמות.	
8.9.53	שומרי להב הרגישו בדמות בתוך הקיבוץ, כשהוא הבחין בהם הוא נמלט, בסריקות נתגלו עקבות של 2 אנשים	
12-13.9.53	יריות על כוח שיצא למרדף אחרי מסתננים ב.צ. 138090, ירי מנגד של 3 רובים מעבר לגבול	
16.12.53	שני חיילי צה"ל שהתאמנו ליד בית גוברין הותקפו ונרצחו	2 חיילים הרוגים
8.4.54	12 מסתננים מעזה התנכלו בירי לתושבי אחוזם	
30.8.54	נערך מבצע גיל 3 ע"י סיירת הצנחנים בחירבת סיכה, כחלק מהמבצעים להשבת יצחק גיבלי שנפל בשבי הלגיון הירדני.	
12.2.55	תקרית משמר ישראלי מול הלגיון, ליד חירבת א-סיכה, מדרום לדווימה, ירי+ מרגמות	1 חייל הרוג ו-2 אין נפגעים
12.12.55	משלחת של משקיפי האו"ם שנסעה לראות את מקום התקרית מדרום לדווימה, הותקפה בירי מהצד הירדני	
13.2.55	ירי על משמר ישראלי שסייר דווימה וחירבת א-סיכה	אין נפגעים
22.2.55	אש נורתה לעבר סיור שסייר לאורך קו שביתת הנשק ליד א-סיקה	
9.10.55	מסתננים נגבו חלקים ממשאבת המים באמציה	
19.11.55	טרקטוריסט נהרג ליד להב/ אל בורג	1 אזרח הרוג
11.3.56	התקלות משמר ישראלי עם 4 מסתננים ליד אמציה, לאחר חילופי האש 3 נתפסו ואחד ברח. במקביל חדרה חוליה נוספת ירדנית וירתה על המשמר שתפס את המסתננים	
30.3.1956	מסתננים נגבו חלקי מכוניות מאמציה	
7.4.56	פיגוע ירי ליד אחוזם	2 אזרחים הרוגים מגבעת חיים
9.4.56	נתפסו 2 פדאיון מעזה באמציה, באו לפוצץ ולפגע, לאחר שירו עם מקלע על משמר ישראלי.	
10.4.56	איש פדאיון נהרג כשחדר ליד אמציה ונתקל במשמר ישראלי. (באותה תקופה נהרגו 9 פדאיונים ונתפסו 4)	
10.4.56	בשעות הערב תקפה חולית פדאיון באש אוטומטית משמר ישראלי באזור בית גוברין	
12.4.1956	נתקלה מצבור של חומרי נפץ ומוקשים באדמה ליד מסילת הרכבת בסמוך לאחוזם	
18.4.56	סיור נח"ל הותקף באזור אידנה במקביל חדר כוח ירדני נוסף לאזור ולקח רכב ישראלי אל מעבר לגבול.	1 חייל הרוג
18.4.56	פוצץ צינור המים של להב בשלושה מקומות ע"י חבלנים שחדרו מירדן	
29.4.56	חוליית מסתננים שחדרה בשעות הבוקר, חיבלה בבאר אמציה	

תאריך	האירוע	נמענים
15.5.1956	שומר לכיש הניס בירי חולית מסתננים	
22.5.56	שומרי לכיש הניס באש, 3 מסתננים שחדרו מירדן וניסו להתקרב לבאר המושב.	
23.5.56	טרקטוריסט מהיאחזות לכיש שעבד עם הטרקטור, נורה ונהרג ע"י מסתננים מירדן	1 חייל הרוג
4.6.56	בסביבות עזזה הותקפה מכונית של כנף 4, המכונית נפגעה ונעזבה, הכביש במקום מפוצץ	
4.6.56	פדאיון שנתפס מוסר כי כוחות פדאיון מתרכזים בסביבות אחוזם ומתכוונים לעלות לכיוון באר שבע. המשמה פיצוץ גשר הרכבת.	
13.6.1956	נמצא רימון יד ליד צומת פלוגיה נמצא מוקש באזור אחוזם	
22.6.56	אש נורתה על משמר ישראלי בגדול עם ירדן ליד אמציה	
20.7.56	מסתננים חדרו לבאר אמציה והונסו באש ע"י השומרים	
21.7.56	מספר מסתננים ניסו להתקרב לבאר משק אמציה, אך הונסו באש	
26.7.56	מסתננים ירדניים פתחו באש על שומרי הבקר של עדר אמציה שהשיבו באש	1 אזור פצוע קל
10.9.56	קרב השבעה	7 חיילים הרוגים
10.9.56	פוצצה מסילת הרכבת בין תל אביב לבאר שבע בק"מ ה-62	
11.9.56	פעולת התגמול א-רהווה	
18.9.56	משמר ישראלי ממשק אמציה, עם 2 קומנדקרים ליד הגבול הירדני ליד אמציה, באזור חירבת א-סיכה, חוטף ממארב ירי מנשק ומקלעים, במשק כ-5 שעות	2 חיילים פצועים
20.9.56	תקרית ירי דו צדדי בשטחי אמציה סמוך לגבול הירדני	1 חייל הרוג
2.11.56	התקפת מחלקת פדאיון על תלמים	
12.11.56	מוקש התפוצץ מתחת לרכבת ליד אחוזם, 3 קרונות ירדו מהמסילה ולמסילה נגרם נזק, היו עקבות של 7 אנשים לכיוון מזרח	
21.1.57	מסתננים מירדן פירקו משאבת מים ליד אמציה	
25.1.57	קבוצת חיילים ירדנים חצתה את קו שביתת הנשק וירתה על טרקטוריסט שעידב את השטח ליד מונטאר אל ג'יו וכמה חברי משק שאבטחו אותו	
23.2.57	אנשי הלגיון הירדני ירו באש אוטומטית על יחידה צבאית כשעדר ירדני חדר ליד אמציה לאזור	
25.5.57	מסתננים מירדן גנבו 560 זרעי חילבה משדות לכיש	
6.8.57	8 מסתננים שחדרו מירדן, גנבו משאבה וצינורות השקיה ממשק לכיש	
24.3.58	משמר ישראלי נתקל באזור אל בורג' ברועים ירדנים שפתחו עליו באש	מפקד המשמר 1 קצין הרוג
4.4.58	חוליית פדאיון תקפה ג'יפ ובו 2 אזרחים ליד לכיש, רצחו אותם ולקחו את הג'יפ	2 אזרחים הרוגים
6.4.58	מסתננים חיבלו בבאר מושב לכיש	
6.5.58	נגנבה חטיה משדות אמציה	
12.2.60	15 ירדנים חמושים שדדו עדר של 130 ראש צאן השייכים לשבע אבו רביע	
7.6.61	נתפס מסתנן ליד לכיש	
22.8.61	2 חברי ארז נפצעו קשה מאש פדאיון שחדרו לשדות לכיש	2 אזרחים פצועים קשה

תאריך	האירוע	נפגעים
26.8.61	2 בוקרי אמציה שהיו עם העדר ליד הגבול, נורו ע"י צלף	אין נפגעים
29.9.61	15 כוורות של לכיש, ליד אמציה, נגנבו	
12.11.64	גניבת בקר גדולה בלכיש מתוך היישוב (11 עגלים)	
26.11.64	מסתננים מירדן גנבו 13 פרות גזעיות מרפת אמציה	
6.1.65	ליד קיבוץ להב - ירי על גיפ	
7.1.65	2 מארבים שהושכבו על ציר בית גוברין תרקומיה, נתקלו בחוליית מחבלים, נתפס פדאיון 1	נפצעו 3 חיילים
8.1.65	בבאר מדרום לנחושה נתגלה גליל חומר נפץ	
8.1.65	באזור נקודת המארב שהיה נתגלה רימון מיילס שלא התפוצץ וגירקן דלק עם 6 ק"ג ט.נ.ט. ורובה אנגלי טעון	
16.3.65	2 ק"מ מערבית לח' עדשה, ירי אויב על רכבים של גז' 51 - לא הושבה אש	אין נפגעים
5.4.65	ירי על סיור ישראלי בדרום הר חברון. לא הושבה אש ולא היו נפגעים	
7.9.65	סיור צה"ל עלה על מוקש באזור מרשה	1 חייל פצוע
16-17.5.65	מסתננים שחדרו מירדן השליכו רימון לתוך מכלית על פלטפורמת עץ השייכת למשק אמציה	
29.9.65	5 פדאיונים ניסו לפוצץ את בריכת המים של אמציה, הם התגלו ע"י משמר ישראלי, 1 נורה ונהרג ו-4 הצליחו להימלט	
27.10.65	נתגלה מוקש נגד רכב בשביל אדוריים ליד אמציה	
10.5.66	כח של צה"ל שעסק בהכשרת דרך הפטרולים ליד תל מרשם הותקף בירי ומרגמות ע"י הירדנים	2 חיילים הרוגים 3 פצועים
12.11.66	סיור צנחנים שסייר בגבול מול ירדן עלה על מוקש	3 חיילים הרוגים, 6 פצועים
13.11.66	פעולת תגמול ליד סמוע	הרוג אחד לצה"ל
12.4.67	נתגלה מוקש ליד אמציה עם כרוז מאיים	
15.5.67	חבלנים שחדרו מירדן, פוצצו מטען בבית קיצוני ביישוב אמציה	
15.5.67	חבלנים, שחדרו מירדן, פוצצו מטען על עמוד טלפון המחבר בין אמציה ללכיש	
4.12.67	מטען 3-4 ק"ג חומר נפץ, התפוצץ מתחת לקרונית בדרך מב"ש לקריית גת (על הגשר שמעל נחל אדוריים), נתגלו עקבות שהגיעו מבית מרסים הלוח וחזור	4 נוסעי הקרונית עובדים + 2 (חיילים) פצועים 2) קשה-2 קל).
24.2.1969	2 מחבלים מבית עווה (משפחת סוויטי) ביצעו התקפה באש ורימונים על היישוב אמציה, והונסו באש	
20.4.71	קומנדקר קצינים עלה על מוקש ליד מרשה	4 חיילים הרוגים פצועים 4
20.6.88	תושב שקף נרצח ע"י מחבלים בשעה שריסס את כרמו	1 אזרח הרוג
24.6.88	ערבי ניסה לדקור אזרח עובד צה"ל שהיה בסיור עם איש הסיירת הירוקה שניסו לגרש רועים שחדרו לישראל ילד אידנא	
5.6.93	בהתפוצצות מטען שהונח בשטחי שקף נהרג חבלן משטרה במהלך נטרולו	1 חבלן קצין משטרה הרוג

מקורות:

- אתר יזכור משרד הביטחון.
- אתר נפגעי פעולות איבה.
- ארכיון צה"ל.
- אתרי חילות צה"ל השונים.
- מרכז מורשת שקף וחבל לכיש.
- גזרי עיתונות 48-71 (דבר, הצופה, חירות, מעריב).
- ספרו של משה דיין "אבני דרך".
- ספרו של ישקה סטרץ "המחלקה של פני".
- רליק מינץ - רכז משפחות חללי קרב בית עפה.
- השלמות מוויקיפדיה.

על הכותב:

גר במושב שקף, שבמזרח חבל לכיש החל משנת 89. נשוי + 3.
מאז שימש באזור בתפקידים רבים בתחום הביטחון (רכז ביטחון, מג"ד גדוד
התפר במיל', קב"ט מועצה).
מזה למעלה מ- 20 שנה: מתעד, חוקר ומרכז את ההיסטוריה של הקמת חבל
לכיש, דבר שנעשה עם השותף אברהם אוזן.
הקים ומנהל את מרכז המורשת בשקף (מרכז מורשת שקף וחבל לכיש).
במקביל חוקר מתעד ומנציח את ההיסטוריה הצבאית בחבל לכיש שהתרחשה
בין השנים 1948-1967 ובנוסף משקם ומקים אנדרטאות, לזכר נופלי הקרבות
בחבל לכיש, בסיוע מתנדבים רבים תושבי האזור ובשיתוף פעולה מזה למעלה
מ- 15 שנה עם מדרשת הדרום.

הופק בסיוע:

מרכז סיוור ולימוד - מדרשת הדרום

חברים ושותפים הפועלים לאהבת וידיעת הארץ בכלל וחבל לכיש בפרט.

על הכותב:

גר במושב שקף, שבמזרח חבל לכיש החל משנת 89. נשוי + 3.
מאז שימש באזור בתפקידים רבים בתחום הביטחון (רכז
ביטחון, מג"ד גדוד התפר במיל', קב"ט מועצה).
מזה למעלה מ- 20 שנה: מתעד, חוקר ומרכז את ההיסטוריה
של הקמת חבל לכיש, דבר שנעשה עם השותף אברהם אוזן.
הקים ומנהל את מרכז המורשת בשקף (מרכז מורשת שקף
וחבל לכיש).

במקביל חוקר מתעד ומנציח את ההיסטוריה הצבאית בחבל
לכיש שהתרחשה בין השנים 1948-1967 ובנוסף משקם ומקים
אנדרטאות, לזכר נופלי הקרבות בחבל לכיש, בסיוע מתנדבים
רבים תושבי האזור ובשיתוף פעולה מזה למעלה מ- 15 שנה
עם מדרשת הדרום.

הופק בסיוע:

מרכז סיור ולימוד - מדרשת הדרום
חברים ושותפים הפועלים לאהבת וידיעת הארץ בכלל וחבל לכיש בפרט.